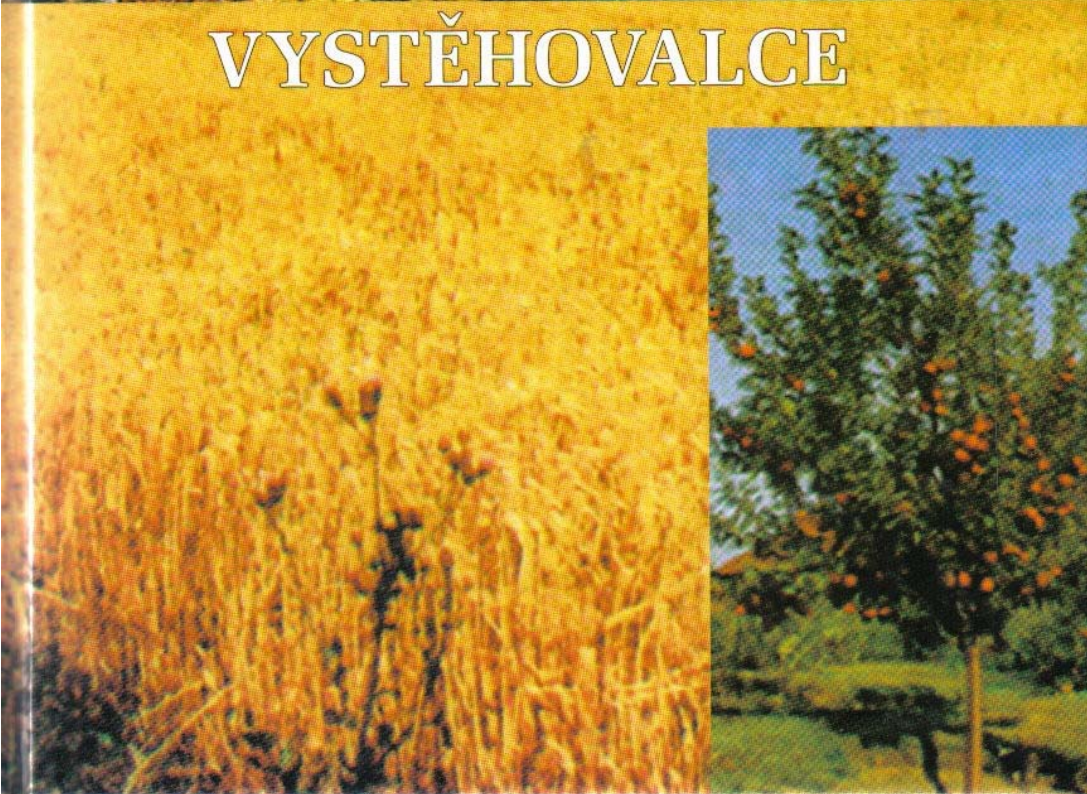


A photograph of a forest with trees showing vibrant autumn foliage in shades of yellow, orange, and red. The scene is captured from a low angle, looking up at the tall, slender tree trunks.

Jiří Pancíř

OSUDY ČESKÉHO VYSTĚHOVALCE



OSUDY ČESKÉHO VYSTĚHOVALCE

aneb

SNAHA A OBĚTAVOST - PÁDY, ZLOBA A NENÁVIST

Copyright © Jiří Pancíř 2013

Se souhlasem autora upravil Lubomír Sazeček

Motto

**Vše je pomíjivé, a bylo toho mnoho,
ale drsná vzpomínka je věčná.**

**Zůstává v mysli toho,
kdo vše prožije a přečká...**

Jiří Pancíř

D Í L P R V N Í

Úvod

Vážení čtenáři, jen stručně a pravdivě je v knize popsán osud jedné vystěhovalecké rodiny, která na začátku sedmdesátých let devatenáctého století šla hledat lepší život do carského Ruska, přesněji na tehdejší západní Malorusko, (Malorusko, tak jeden čas Rusové jmenovali Ukrajinu) do Volyňské gubernie. Pozdější dělení v Rusku jsou oblasti.

Přistěhovalých českých rodin s takovými a podobnými problémy bylo mnoho. Jen málo bylo takových přistěhovalců, kterým by žádné velké životní strasti a problémy pobyt na Volyni nepřinášel. Některá rodina měla štěstí, že takovýchto a podobných nepěkných ran měla méně, jiná prožívala jednu rodinnou ránu za druhou a některá se v nich přímo topila, jako právě uváděná a nikde nebylo žádného dovolání, nikdo neuměl a nemohl pomoci. V takovýchto případech modlitby a prosby u toho na nebesích nepomáhaly a neměly žádného vyslyšení.

Zkušený spisovatel by dokázal sepsat značně objemné knihy, a ne jen o jedné rodině, ale z každého období pobytu volyňských Čechů na Volyni. Také o všech rodinných strastech, ale i o věcech značně příjemnějších a radostnějších, by se dalo obsírně psát. Psát? Na to nebyl čas. Bylo to něco jako zlatá horečka. Každý chtěl mít to nejlepší, když už se na takovou cestu dal. A ono vlastně v době přesídlení, ani nebylo člověka kdo by měl trochu nadání, umění a chuť se s tím zabývat.

Celý tento úsek 75 let, a u některých přistěhovalců také delší, by se dal rozdělit do několik dílů - období:

Samotný příjezd Čechů na Volyn a první roky na novém působišti.

Život za carského Ruska, až do doby první světové války.

První světová válka a období po ní, jakož i ujmoutí se vlády Polska a její zřízení.

Období dalších let: sovětská vláda, nacistická moc hrůzovlády, řádění krutých banderovských hrdlořezů a další neklidné dění na západní Ukrajině.

Hlavně ta poslední část by měla být popsána tak, jaká byla její skutečnost. V Polsku se tomu obsírně věnovali a vše popsali a uvedli kolik kde bylo jejich zavražděných. Už jednou provždy musí zmizet to, že o některých věcech se nemůže psát. Jedině potom, až bude vše dostatečně popsané a vyjasněné, když o nás a našich potížích budou vědět všichni a všechno. Vše a bez žádného zamlčování a také bez žádných obav, potom i u mnohých volyňských občanů nastane uspokojení,

že byl dostatečně popsán jejich těžký život a proč museli svoje místo pobytu na západní Ukrajině ukončit.

Takové byly tenkrát skutečnosti a to se nedá nějak obcházet. Z jakých důvodů takové události, někdy až neuvěřitelné, byly, se jen velmi těžko dá dneska laikovi objasňovat, avšak skutečně se takové krvelačné choutky stávaly a nelze se jim nějak vyhýbat a zamlčovat je. I ti Češi, kteří nepřišli k žádnému rodinnému újmu, prožívali velká muka při starostech o své rodiny v době samozvaných nočních vládců na západní Ukrajině. I pro některé české obyvatele Volyně bylo prožití této válečné a jinak neklidné doby snazší, avšak pro jiné přímo nesnesitelné a některé vesnice byly až neuvěřitelně přitahované těmito válečnými událostmi od všech stran.

V době, kdy vedení svůj prohraný boj už vzdávalo (myšleno nejvyšší velitelé UPA, Ukrajinska povstanča armia, Ukrajinská povstalecká armáda) řadový bojovníci a nižší velitelé stále ještě nevěřili, že má boj skončit. Bojovníci nechtěli složit své zbraně a jejich vzdor v tu dobu byl nejkrutější, hlavně u těch, kteří nikdy nechtěli žádnému velení podléhat. Měli v úmyslu ještě dokončit, co nestačili udělat, to znamená, ještě několik lidí potýrat, po případě i zamordovat.

Také už dávno skončila doba, kdy se musely některé události zamlčovat, kdy nebylo vhodné mluvit pravdu, kdy pravdu bylo nutno nazývat lží a lež pravdou. V tu dobu vláda z východu si to nepřála, aby volyňský Čech sdělil skutečnosti, které ve svém bydlišti měl, za Sovětů září 1939 - červen 1941, i za Sovětů únor 1944 - březen 1947 - kdy Češi Volyň opustili.

Je možné, že některý čtenář se zamyslí a řekne: „*Vždyť ten pisatel si na všechno jenom stěžuje.*“ Nikoliv, autor nechtěl nic příkrášlovat, zamlčovat - zamlčovat nutili jiní. Chtěl popsat věci, jak se skutečně odbývaly. Také nechtěl nikomu ubírat a jinému přidávat skutků dobrých a také těch špatných. Zamlčovat se také mělo to, že banderovci - UPA ještě po příjezdu Čechů do vlasti nařizovali nemluvit o tom, že jejich řádění podleho i mnoho Čechů na Volyni. Jeden z těchto volyňských Čechů na Chebsku se svými řečmi se nějak provinil proti banderovcům, přišli v noci nějakí muži zamordovali ho a nařizovali, že rodina musí uvádět, že tento člověk zemřel přirozenou smrtí.

Autor chtěl doložit, že volyňský Čech a hlavně vesnický občan, kterých bylo drtivá většina, zemědělec - dřevorubec, později i řemeslník, neměl nikdy na růžích ustláno a vše musel dobývat ustavičnou, těžkou a drsnou prací. Stačilo jen malé zakolísání proti komunistickému zřízení a

veškerá jeho práce přicházela v niveč. V mnoha případech přichozímu Čechovi na Volyň do jeho práce zasahovaly nepěkné vlivy zdravotní, náboženské, politické, mocenské a také válečné. Pokud by autor nebyl pouze amatér, určitě v některých pasážích strádání volyňských Cechů by se dokázal rozepsat do značných rozměrů. Rovněž tak by tomu bylo v opačných případech, kdy byla tak zvaná „Zlatá doba“ za polské vlády a také jindy v dobrých časech, kdy volyňský Čech v mírových dobách dokázal vytvářet značné hmotné hodnoty. Kdy české vesnice vzkvétaly a rostly do krásy. Když přijel člověk odjinud a jiné národnosti do české vesnice na Volyni, myslel, že je ve městě a v jiném státě. Co všechno hezké se dalo vidět v českých vesnicích a v místech, kde Češi žili? Každá česká vesnička a třeba i ta nejmenší, to byl vzor dalekého okolí už na první pohled.

O tom všem by se dalo napsat hodně zajímavých knih, a nemusely by to být jen dějiny.

V tomto vzpomínání pisatel chtěl pouze poukázat na všechny události, které ještě v paměti, ve svém už vysokém věku má a také bez žádného zamlčování a překrucování je chtěl popsat.

Nechť všichni, koho by se děj románů nějak dotkl, prominou. Nikdo neberte události v tomto ději, že se vztahují na vás. Autor by chtěl, abyste události brali pouze jako události velmi podobné těm vašim. Je jisté, že některé rodinné případy volyňských Čechů byly ještě mnohem drastičtější. Autor prosí, přijměte alespoň jeden příběh za všechny, jako vyprávění jednoho prostého volyňského človíčka.

Je dobře, že si všechno, hlavně z těch dětských a mladých let, tak dobře pamatuje a děj se odvíjí jak na filmovém plátně. To vše jej přivedlo k tomu napsat tuto knížku, která v začátcích byla psaná pouze jako „povídání do šuplíku“. Nebylo to snadné rozhodnutí; vydat! Přicházely různé úvahy pro a ještě více proti. Časem doby se dostavily některé události, které převládly k ano. Také, když bylo slyšet velké množství nepodložených zpráv, nepřesnosti a falešných rodinných tvrzení. To všechno vedlo k tomu, aby knížka spatřila světlo světa.

Co bylo jenom jako nějaká matná vzpomínka, si autor dlouhá léta u lidí a také jinak objasňoval - upřesňoval. Chtěl vědět a později už i napsat všechno to, co se odehrávalo v jeho bezprostřední blízkosti a nyní už i chce se s vámi všemi o to velké množství vzpomínek podělit.

Hezké počtení Vám všem, vážení a milí čtenáři, přeje autor knížky!

Vážený čtenáři...

Dostává se Ti do rukou kniha volyňského autora „*Osudy českého vystěhovalce*“, ve které autor realisticky zobrazuje každodenní život vystěhovalců, kteří odešli z vlasti, která v té době jim nemohla dát obživu. Jeho autobiografie to jsou dějiny volyňských Čechů v malém.

Autorovi se podařilo napsat dobré dílo, které je svědectvím o životě krajanů v obcích a osadách v okolí Volkova a také v Českém Mstěšíně a na Ládovce, kde více než čtyři roky pobýval. Na tu dobu čtyřletého pobytu, která podle vzpomínek mu dala mnoho do života, píše velmi - ladně. Chlapec i přes svůj těžký a strastiplný život, dokázal už od útlého dětství vnímat vše kolem sebe. Je to vynikající svědectví bystrého pozorovatele, jemuž osud dopřál možnost i přes to všechno, co obnáší práce mladého ba ještě malého chudobného hochy sledovat a vštěpovat si do paměti pro budoucí časy, každodenní život Čechů na Ukrajinské Volyni.

Je to kniha pravdivá, psaná bez příkras, tak jak tehdy prožíval tu dobu. Dílo autora má vedle svých nesporných kladů i některé slabiny, ty však nedominují, je to běžný jev v každé publikaci a u každého autora.

Jsou to vzpomínky volyňského chlapce na těžký a drsný, ale přesto krásný život na ukrajinské Volyni, na které žila malá česká komunita.

Lze proto právem očekávat, že bude volyňskými krajanými přijatá kladně a stane se dobrým přírůstkem v knihovně každého z vás.

Ona si to zaslouží.

Vřele Vám ji doporučuji.

Václav Dubec, bývalý občan Ládovky

Trochu historie z ukrajinské Volyně

Volyně. Jaká to byla země? A vlastně celá Ukrajina v dobách minulých? Víme, že už od začátku devátého století existovala Kyjevská Rus. Ta trvala několik staletí a dneska jsou spory o dějiny, zda Kyjevská Rus a její dění mají patřit do historie Ukrajiny nebo Ruska. Po trvání tohoto státu, měl velkou autoritu a různá válečná napadání jen málokdy prohrával. Po rozpadu Kyjevské Rusy se všichni otáčejí po úrodných polích bývalého státu, každý by rád urval nějaký, raděj ten největší díl. Kyjevská Rus zanikla proto, že se oslabovala odtrháváním jednotlivých knížectví a tato knížectví si už neříkala, že mají něco společného s Kyjevskou Rusou, ale byly to země, knížectví



ruská. Byly také státy, nikoli ruské nebo ukrajinské, ale cizácké které si dělaly nárok na celou Ukrajinu. Nejvíce si nárokovalo toto území Polsko. To mělo heslo, že Polsko musí být od moře k moři, tedy od moře Baltského až k moři Černému.

Státy střední a východní Evropy před rokem 1878 (Volyň označená tmavě)

To se nikdy nemohlo líbit Rusku, to také tvrdilo, že celá Ukrajina je jejich, vždyť za Kyjevské Rusy, všechna knížectví, to byl jeden celek. Tím se stává, že Ukrajina je na roztrhání. Poláci často dělali nájezdy na východ a bojovali o toto území. Nebyli to jen oni, kdo na Ukrajině válčil za ovládnutí prostorů. Také Švédové si zkusili své štěstí, byli poraženi. Z jihu stále hrozila Osmanská říše, to byli nebezpeční bojovníci.

Když vzniklo velkoknížectví Litevsko-Polské, toto společenství obsadilo, vyválčilo celou Ukrajinu, také Volyň. Na tak obrovském území nebylo možné Litevcům jej spravovat. Ukrajincům se dávala možnost řídit si území samy. Jen nadřízený orgán byl Litevec.

Do většiny knížectví ruských zemí a také na velkou část Ukrajiny dorazily Mongolové. Poznámka: (V různých pojednáních o Mongolech je uváděno, že to byli Tataři - nájezdy Tatarů. V ruských a ukrajinských zemích jsou Mongolové nazýváni Mongolotataři, říkají, že ruské země a také Volyň napadli Mongolotataři). Je to tak, že všechna ta vojska, která dorazila až na Moravu

byli Mongolové, kteří táhli na západ měli vrchního vůdce Tatu, začali se tak jmenovat všechny nájezdní Tataři. Žádné Tatarsko nikdy nebylo a není, nikdy žádnou vlastní zemi neměli, jejich země, jejich původní vlast měli Mongolsko. Jiní vůdcové, kteří táhli do Číny, nebo do Arábie měli jméno jiné. Také to bylo pro rozlišení - pojmenování vojsk.

To byla velká pohroma pro všechny národy, pro všechna knížata. Na knížectví byla tenkrát rozdělená velká Rus.

Pokračování Kyjevské Rusi vzniklo na západní Ukrajině. Bylo to jen část Ukrajiny a jeho název byl Haličsko-Volyňské knížectví s knížetem Danylou Haličským. Toto knížectví se rozrůstalo, stále se přidávaly nové a nové gubernie. V době nájezdu Mongolů se spojila téměř všechna ruská knížectví, aby lépe odolávala nájezdům, nebylo to nic platné. Mongolové to byla největší smrt, které neodolal nikdo. Vojska Danyly dlouho odolávala Mongolům, která dělala na Danyla časté nájezdy. Až byla zřízena v Rusku mongolská Zlatá horda, muselo se Mongolům podřídit i knížectví, které už bylo okleštěné ze všech stran.

Začátkem devatenáctého století dostal chuť i Napoleon na východní země. Ničení, pálení, rabování a největší boje sváděl na Ukrajině.

Ukrajinská země je hodně prosycená lidskou krví, jednak vlastního lidu, a také stále útočících Poláků, Litevců, Švédů, Turků, Francouzů, Němců, Rakušanů, Mongolů a také jiných národů, které s nimi šly v bojích. Ukrajinská země je hodně prosáklá lidskou krví a lidských kostí by se v zemi našla velká hora. Je třeba uvést, že velkých válek a bitev bylo dost, ale také nájezdů kozáckých, proti polské šlechtě na Ukrajině, která ošklivě zacházela s ukrajinským lidem a při tom říkala, že s Ukrajinci jsou jeden národ, jenomže Ukrajinci trochu jinak mluví. Hlavně v dobách kdy kozáctvo bylo pod vedením Bohdana Chmelnického se sváděly tuhé boje s Poláky.

Kozácká vojska sice byla v roce 1561 u městečka Berestečko poražená, ale armáda Chmelnického se rychle vzpamatovala, přeorganizovala a dále vzdorovala i když s velkým vypětím a velkými ztrátami, polským vojskům. Kozáctvo neudrželo západní Ukrajinu. Udrželo však její východní část. Poláci ale chtěli pro sebe vyválčit celou Ukrajinu. Když Chmelnický viděl situaci neudržitelnou koncem 16. století zažádal ruská knížectví o připojení k jejich společenství. Poláci si už potom netroufali se postavit v boji proti velkému Rusku. S Ukrajinou to tedy dopadlo tak, že byla rozdělená. Pravobřežní - východní připadla Rusku (to znamená, že dělicí čára byly břehy

Dněpru) a Levobřežní - západní Ukrajina připadla Polsku. Hranice probíhaly v okolí města Kyjeva.

Po neshodách, nejednotnosti a válkách mezi polskými knížaty a šlechtou, ruská carevna Kateřina II Veliká uznává, že je příležitost rozdělit nebo ovládnout polské země a využívá toho. Dává návrh sousedním státům o rozdělení nejednotného a hašteřícího, avšak stále útočného a výbojného polského státu. Dělení má tři etapy 1772, 1793 a po posledním dělení v roce 1795. Z Polska nezůstává nic. Zisky mají tři země, Rusko nejvíce a jeho hranice jsou až daleko na západ, za Varšavou. Část dostává Prusko a něco také Rakousko. Toto rozdělení Polska trvá až do konce první světové války.

Když Češi přijížděli na Volyňská část země byla klidná, bez žádných výbojů a nájezdu, cizích uchvatitelů. To všechno bylo jen zdánlivé a na nové války se nemuselo dlouho čekat a to takových, které většinou procházely Ukrajinou - Volyni. Znovu lid měl jen utrpení, strádání, zabíjení a nepředstavitelné ztráty na všem, na majetcích i životech.

Důvody k českému vystěhovalectví

Nejprve, v mém povídání chci nastínit, jak k tomu došlo, a co bylo toho příčinou, že velké množství Čechů v druhé polovině 19. století opouštělo svou rodnou vlast a odjíždělo do Ameriky a o něco později se přesídlovali i do jiných evropských zemí.

Už v dobách českých králů bylo povoleno Němcům, aby se stěhovali do českých zemí a tady získávali lepší podmínky a přednostní právo na nákup půdy. Pro české zemědělníky zůstávala půda ta podřadnější. Také po zániku českého království, když české země byly pod vlivem Rakouské a později Rakousko-Uherské monarchie, se dávala přednost německým přistěhovalcům. Tak to pokračovalo až do doby první světové války. Habsburkové raději viděli v českých zemích obyvatelstvo mluvící německy. Někteří poddajnější Češi se nestyděli zavrhnout českou řeč, jen proto, že na úřadech, v obchodech a na veřejnosti se mluvilo jen řečí německou. Kdo mluvil německy byl na výši, někteří lidé, hlavně panstvo, se za českou řeč stydělo. Kdo nechtěl tomuto německému vlivu podlehnout se raději, když nastala ta možnost, stěhoval do Ameriky, kde každý přistěhovalec byl vítán a všechny příchozí měli stejná práva a také právo na svojí řeč.

V Americe vypukla válka Sever proti Jihu 1861 - 1867. Příchod přistěhovalců byl v tu dobu a ještě několik let poté zastaven. Přestože vystěhovalectví za moře směřovalo také do Kanady, Brazílie, Argentiny a jiných států Jižní Ameriky, Spojené státy ty lákaly lidi u Evropy nejvíce.

V roce 1866 se odbyla válka na českém území Rakousko - Pruská. Rakousko válku prohrálo a tím se Prusové ještě více snaží stěhovat do českých zemí a žádají tu nejlepší půdu. Hlavně se o půdu hlásí vítězové, tedy lidé z pruské armády se snaží v českých zemích usadit, v místech poraženého Rakouska.

Od roku 1848 národy mluvící jinou řečí než rakousko-německou se hlásí o svá práva. Nejvíce to vře v českých a maďarských zemích. Tyto dvě země jdou do těchto požadavků společně. V roce 1867 je Maďarsko vyslyšeno a vzniká Rakousko-Uhersko. Na země české se zapomělo a z Uherska = Maďarska místo přítele se znovu pro Čechy stává nepřítel, oni dosáhli toho, co chtěli.

To by byla strana jedna. A jak to bylo na straně druhé?

V roce 1863, kdy bylo na Ukrajině potlačeno polské povstání, ruská carská vláda rozhodla, že vůdcům tohoto povstání budou zabaveny majetky, statky a velkostatky a daný k prodeji. Velkostatky, ty někdy čítaly i několik tisíc desjatin půdy (desjatina = 1,0925 ha), vše daleko široko patřilo jedné rodině. Polští magnáti vlastnili obrovská území s mnoha tisíci nevolníky. Podle našeho měřítka, celé okresy. A ostatní polské obyvatelstvo, které se povstání zúčastnilo, nebo ani neúčastnilo bylo perzekuováno, bylo na něj zle pohlíženo a dostali zákaz skupování a vlastnit půdu na Ukrajině. K dalšímu nucenému prodeji půdy od polských velkostatkářů a magnátů docházelo proto, že carem Alexandrem II bylo v ruských zemích zrušeno nevolnictví - otroctví. Tento car byl velice oblíben a nazýván Osvoboditel, osvoboditel všech nevolníků od těžké dřiny s nepatrnou odměnou. Odměna byla taková, že nevolník také mohl obdělávat kousíček políčka. O nevolníkovi rozhodoval jeho pán. Pán rozhodoval i o tom, zda nevolníkovi bude dovoleno se oženit a mít děti. A právě nejvíce nevolnictví (práce zdarma) využívala polská šlechta, ta najednou byla bez otrockých pracovních sil. Každý bývalý nevolník, v době zrušení otroctví chtěl za svoji práci zaplatit, anebo k Polákovi na práci odmítl jít a nic se mu za to nemohlo stát. Jindy by přišel dráb s velkým karabáčem.

Protože polským osadníkům nic jiného nezbyvalo než nabídnout tyto pozemky vládě k prodej, carská vláda byla nucená postarat se o to, aby někdo tyto pozemky odkoupil. Poláci chtěli prodávat jenom v celcích, celé statky.

Žádný chudý bývalý nevolník si to nemohl dovolit, skupovat pozemky. On sice dostal nabídku, že za velmi nízkou cenu si může koupit až deset desjatin, Ta půda chtěla také hodně práce a nevolník najednou nechtěl pracovat a chtěl si užívat svobody, nicnedělání a tak půdu odmítali, nebo si vzal jen mnohem méně. To nicnedělání jím najednou bylo milejší.

Carské Rusko se obracelo na všechny státy, mimo Polska a nabízelo tyto statky. Nejvíce na přistěhovalectví do Ruska se podíleli Němci. Protože Rusko nenabízelo jenom jednu lokalitu. Nabídky ke koupi a pronájmu půdy byly ve Volyňské, Petrohradské, Pskovské, Moskevské, Poltavské, Voroněžské, ale také jiných guberniích.

Také daleko za Uralem se objevovaly nabídky pozemků. Sice až tak daleko se dostalo Čechů jen několik rodin. Kdo se pustil tak daleko, musel být muž - hlava rodiny velký dobrodruh a rodina

se mu podřídila, ale Němci toho využívali v hojně míře. Později za hodně let se ukázalo, že Němci žijí i daleko na Sibiři. Říkali si Němci, kteří už nepoužívali svojí řeč. Pro Němce nastávala ta vytoužená doba, kterou už razili několik století, ještě ve středověku - „cesta na východ“.

Když byl v Moskvě Všeslovanský sjezd, v čele české delegace byl František Palacký. Ruští politici jednali také s českou delegací o přesídlování Čechů do Ruska a nabízeli jim za velmi dobrých podmínek koupí ruské úrodné půdy. Při jednání s českou delegací z církevních důvodů nedošlo k dohodě, ale česká strana si vyžádala dobu na rozvážení této nabídky. Přestože ruská strana chtěla aby všichni příchozí do Ruska se dali na pravoslaví, proto česká strana postupovala velmi opatrně. Jenže tato informace o ruské nabídce pronikla do veřejnosti a ujali se toho dva pánové, Josef Olič a František Příbil. Oba byli znalci ruského jazyka, a tak se vydali do Ruska obhlédnout situaci a dohodnout lepší podmínky pro české přistěhovalce, než by si je dohodly jednotlivé rodiny, když Češi špatně, nebo vůbec neovládali ruský jazyk.

Dohody bylo dosaženo, že přesídlenci do Ruska budou bráni jako Husité, kteří nesouhlasí s římským náboženstvím. To bylo pro obě strany přijatelné. Po příjezdu obou pánů zpět do Čech se začalo s přesvědčováním, jak je výhodné se stěhovat do Ruska a tam si kupovat majetky. Jejich přesvědčování bylo velice účinné. Je známo, že ze Slánska se vystěhovala celá vesnice a odjela za lepším živobytím. Ruská strana nabízela ještě jiné výhody. České školy, osvobození od vojenské služby, která v Rakousku byla velmi dlouhá, a jiné výhody. Hlásily se rodiny ze Slánska, Lounska, Litoměřicka, Roudnicka, Žatecka, Rakovnicka, Pardubicka, Kutnohorska a jiných míst, a také z Moravy. Toto stěhování český lid přijímal s velkým uspokojením, a to z toho důvodu, že to bylo mnohem blíže než se vydat za velkou louží, tenkrát Rusko, to byl jenom sousední stát. Rakousko-Uhersko tenkrát sahalo daleko do dnešního ukrajinského státu. Někteří se i báli přepravy přes moře. Také mělo velký vliv to, že ruská řeč je slovanská, kdežto tu za oceánem se jim velmi těžko učilo. I vzdálenost měla velký vliv, někteří říkali, když se nám na Rusi nebude líbit, můžeme se vrátit do Čech. Což také někteří udělali.

Pánové Olič a Příbil to dělali tak, že koupili velký statek a ten rozparcelovali, pro příchozí zájemce, podle toho kdo kolik chtěl a kolik měl peněz. Bylo tam také hodně lesů, někdy i lesů zcela neprostupných, proto kdo chtěl pozemek, musel si v určitém poměru vzít i tento les. Je jisté, že ti pánové za dobrou službu museli značně vydělat, jinak by to nedělali, a tak, když jim penízku

přibývalo měli možnost skupovat stále větší statky a velkostatky a znovu prodávat dalším příjíždějícím.

K vystěhování se hlásilo hodně lidí a nejvíce chudina, jenže ta si v mnoha případech vystěhování nemohla dovolit, protože cesta do Ruska také nebyla zadarmo a oni neměli ani na tu cestu. Na přesídlení se hlásilo hodně českých rodin, ale nejvíce půdy na Volyni skupovali Němci.

Pokud z té chudiny se už někteří odhodlali, znamenalo to, že na Volyni si budou muset půjčit na to základní, a také jen na několik desjatin půdy, anebo si půdu jenom pronajmout, což bylo také nevhodné. Přesto ta možnost byla. Půjčovali Židé a jiní lichváři. Nejhůře se splácely půjčky od Židů. Každý Žid byl tím největším lichvářem. Bohužel na lichvářství se dali i někteří přistěhovalí Češi.

Rusko Čechům nabízelo velká privilegia jako byly: 1. ponechání si svého náboženství, 2. založení českých škol, 3. mladí čeští lidé nemuseli nastupovat do carské armády. Po nástupu nového cara bylo všechno zrušeno a dokonce české obyvatelstvo je donucováno, aby všechny i takzvaní husité přešli na pravoslavnou víru. Češi, aby i nadále zůstávali věrní ruské velkoříši, sice s velkou nevolí přecházejí.

Na přesídlení na Volyn se hlásili lidé majetní a i méně majetní, kteří měli peníze jenom na cestu tam. Ovšem bylo dost i takových rodin, které přišly s velkým množstvím peněz a hned si koupily celé statky, nebo začaly stavět nějaké továrny - mlýny, pivovary, cihelny, také strojírenské dílny a malé továrny, podnikat ve velkém. Naprostá většina přistěhovalců musela dřít, když chtěli přežít. Nejprve žili v zemljankách, později stavěli domy dřevěné, a za několik let kdy se rozjely cihelny, se stavěly honosné domy zděné. Každá zděná stavba vyžadovala nepředstavitelné množství práce, protože všechny práce, které nepotřebovaly velké odbornosti si dělala každá rodina sama. Byli i tací, že si postavily malou cihelnu, nadělali cihly a vybudovali dům, všechno, na dnešní poměry s nepředstavitelnou dřinou.

Je tedy vidět, že důvodů ze strany jedné i z té druhé k vystěhovalectví bylo hodně.

Příjezd Čechů na Volyň a začátky hospodaření

Mezi českými přistěhovalci do tehdejšího carského Ruska v roce 1870 byli i Bedřich a Marie Pancířovi se synem Janem. Rodina Bedřicha přijela se skupinou, která se nejprve zastavila a někteří se i usadili ve vesnici Rohožno, která byla dva kilometry od Volkova, ten se později stal největší českou obcí na Volyňi. O málo později se rodina Bedřicha přestěhovala a usadila ve vesnici Belohorodka, (příchozí osídlenci si ji počestily na Bělohruдку) byla to vesnice, která vznikla až po příchodu Čechů do těchto míst. Do doby než přišli lidé z Čech to bylo jenom místo o čtyřech ubohých staveních, kde přežívalo několik ukrajinských rodin starajících se o polské panské pozemky v těchto místech. Takovým místům s několika staveními se tam říkalo „chutory“. Tedy po česky „osada“. Pancířové v Čechách pocházeli z vesničky, která je v okolí Chocně, snad Dobřichovice nebo Slatina, přesné jméno vesnice se nepodařilo zjistit. Po příchodu na Volyň si Bedřich, jakož i jiní příchozí Češi, koupil, nebo vzal na splátky, značné pozemky, které bylo třeba splácet, a aby bylo z čeho splácet bylo třeba vynaložit velkou námahu na svých pozemcích k zisku peněz na splácení. Tak to bylo u Pancířů.

Na úrodných polích se síly jako nejdůležitější plodiny pšenice a žito. Nějaký ječmen, a pro koně oves, a hlavně brambory. Mimo to, že brambory byly v denním jídelníčku přistěhovalců. Byly dny, že brambory byly na stole i dvakrát denně, nebo i třikrát. Nejvíce jich bylo používáno k výkrmu prasat a drůbeže. V případě, že byl brambor nadbytek je dostaly do žlabu i kravky. O něco později se začaly budovat chmelnice, pěstovat jetel a to i na semeno, pohanka (po ukrajinsky „hřečka“). Také hořčice, hrách, čočka a jiné zemědělské plodiny, které se daly zpeněžit. Některé se pěstovaly v malém pro vlastní potřebu. Pěstovalo se ovoce všeho druhu. Dařilo se třešním, višním, jabloním, hrušním, švestkám a ostatním druhům drobného ovoce i vinné révě, jenže tu si každý pěstoval jen pro sebe. Vzhledem k velké úrodnosti volyňské země v těchto místech se dalo pěstovat vše, co se pěstovalo i v jiných územích mírného pásma. Za velkou dřinu, byly pěkné úrody, které jinde v Evropě byly nedosažitelné. To všechno se dalo pěstovat a mít z toho dobré výnosy jen z polnosti, z půdy, která byla orná. Země byla velice úrodná jenže z velké části zanedbaná. Jak už bylo uvedeno, když se kupovaly pozemky bylo v tom také hodně desjatin lesa někdy i neprůchodného lesa - pralesa. Ten byl sice nejlacinější, ale také nejnáročnější na přeměnu na ornou půdu. Kdo chtěl mít pozemky, takové aby hned měl zisk, to znamená jen málo lesa,

bez křovisek, močálů a podobně, musel hodně připlatit. Jenže takový pozemek, který byl přeměněn z lesa, ten byl neúrodnější, tam se nemuselo dlouhé roky hnojit a stále byla ta nejlepší úroda. Také louky byly při pozemcích, a co bylo nejhorší, také se tam nacházela neprůchodná vřesoviska, která vznikla neodvodňováním, nesekáním travního porostu, když se dlouhé roky pozemky neudržovaly v úrodném stavu - neobdělávaly. To všechno bylo třeba dát do takového stavu, aby z toho byl nějaký užitek a zisk. Byla to velice těžká a namáhavá práce.

Bedřich s Marií dřeli od rána do noci. Bylo třeba vymítit velkou část lesa. Zarostlá pole různými křovisky připravit znovu tak, aby se na nich dalo sklízet obilí. Na mýcení lesa nebyla žádná mechanizace jen pila, sekera, motyka tak zvaná korkovačka a nějaká páčidla. Aby bylo možno připravit půdu k oseti, bylo třeba ze země dostat strom i s kořeny.

Když se u zemědělců začalo proslýchat, že Češi stavějí na Volyni pivovary a také tady se bude vařit pivo, které v těchto místech zatím nebylo známé, bylo takových rodin hodně, později téměř všechny, které se pustily do stavění chmelnic a výsadby chmele. Sadba byla dovezena z Čech ze Žatecka. V začátcích bylo velké zklamání, když chmel nedával to, co bylo od něho očekáváno. Mezi odborníky došlo k názorům, že i tento žatecký chce svoji půdu a na Volyni bude potřebovat nějakého došlechtění. Toho se také brzy dosáhlo a výsledky byly vynikající.

Poznání, že z chmele se dá hodně utržit a tím i splatit dluhy, které s koupím pozemků nastaly, s dobrým prodejem chmele dostali přistěhovalci velikou chuť k práci a rozšiřování chmelnic a výsadby chmele. Když se za nějakou dobu zjistilo, že o chmel z Volyně je značný zájem i v jiných zemích a začal se vyvíjet, stoupá jeho cena, protože byl všude požadován za jeho nejlepší kvalitu, výstavba chmelnic ještě více pokračovala. Na chmel se dali i u Pancířů v Bělohrodce. Zisk z chmele byl, ale zase jenom tam, kde se mu věnovala značná pozornost. Všechny práce, které chmel potřebuje včas a dobře udělat. Největším nebezpečím bylo zhnědnutí. Také ve správný čas očesat a odborně usušit a najít dobrého kupce byl další úkol všech.

Přísaha Čechů ruskému carovi

Je jisté, že i sám car chtěl vědět něco o lidech, kteří mu byli doporučeni na tak dobrou a úrodnou zem, jaká se nacházela na Volyni. Když mu bylo sdělováno o těchto lidech jenom vše dobré, jaký je pracovitý, mírumilovný a jemu poslušný tento lid, ještě více v něm vzrostly ty nejlepší názory v dobrý český lid, o kterém už slyšel tolik chvály. Car byl velmi spokojen, že povolil Slovanům z Austrie (někdy také od místních lidí jmenovaných Austrijci - čili Rakušáci) ke stěhování do své země. A také Čech, když přišel na nějaký úřad jen s úctou na něho bylo pohlíženo. České žádosti na úřadech se vyřizovaly k jejich velké spokojenosti. Jen velmi, velmi málo se stávalo, že by Čech na Volyni přišel do sporu s carskými zákony.

Přicházejícím na Volyn bylo třeba složit přísahy věrnosti, tehdejšímu Vševládcí jak pozemskému tak také duchovnímu, velké Ruské země. Tito přistěhovalí slibují, že budou věrně carovi sloužit. Přísahalo se v každém újezdě, kde se Češi usadili. Později se ještě scházely celé české rodiny na vesnicích v církvích a před církvemi na posvěcené půdě, při přecházení na pravoslavnou víru velké ruské zemi a hlavně Všemohoucímu vládcí carovi stvrzovali svojí věrnost před pravoslavnými stánky

Po těchto přísahách, jež byly pro Čechy velice závazné, se stávalo jen velice málo případů (spíše žádné nebyly), že by se někdo provinil vůči carovi, velké ruské zemi a jejímu zřízení. Každý Čech v této bratrské, avšak přesto cizí zemi, veškerá nařízení nebral na lehkou váhu a věděl, že jedině když se bude chovat ukázněně, může v této jim samotným vyvolené zemi žít, pracovat, vytvářet ty nejlepší hodnoty a rozšiřovat své hospodářství - majetek. Je známo, že Češi měli určitá privilegia, která jiné minority neměly.

Na základě těchto privilegií se car dožadoval zaručení - tedy byla to vlastně přísaha velkému vládcí. Dne 24. září 1870 uskutečnila se v Dubně hlavní přísaha asi tisíce hlav rodin Čechů, někdejších rakouských občanů, ze čtrnácti volyňských českých obcí caru Alexandru Nikolajeviči a jeho synu Alexandru Alexandroviči, ve které imigranti slibovali, že *„Chceme věrnými, dobrými, poslušnými i věčně poddanými se svými rodinami být, nikam za hranice nejezdit a v cizině do služby nevstupovat; taktéž s nepřáteli ... škodlivých styků nemít, v nižádné zapovězené dopisování uvnitř i zevně Ruské říše nevcházet a nižádným způsobem proti povinnostem věrných poddaných ... se neprohřešit, v tom všem životu svého v případě potřeby nešetřit“*.

Jan a škola

Syna Jana dal Bedřich do škol. Tenkrát, v Rusku bylo škol málo, a když už nějaká byla pak většinou to byly školy církevní a ty církevní byly jenom v místech, kde byla církev (pravoslavný kostel), nebo klášter. Na vesnicích školy téměř nebyly. Školy byly jenom několikaleté aby si žák mohl něco spočítat, přečíst a také podepsat, protože takových, kteří se neuměli podepsat bylo dříve na Rusi hodně. Když už později škola byla vyučovalo se jen v zimních měsících.

V církevních školách se učilo stále, ale také jen psát, číst, počítat a náboženství, a bylo ve výuce hodně modlení. Samozřejmě nejvíce se dbalo na náboženství, kdo ovládal dobře náboženství, vždycky prošel životem snadněji než ostatní žáci. Vyšší vzdělání bylo možné získat jen ve velkých městech a zase ta škola byla nejvíce zaměřená na náboženství. Taková vyšší klášterní škola byla v mužském klášteře ve městě Počájev. Tam byl daný i Jan.

Přestože v jiných zemích povinná školní docházka byla zavedená už před sto léty, v českých zemích v roce 1774, za vlády Marie Terezie, tady se školství teprve začalo zavádět a nebylo to snadné. Škola která vznikla se za nějaký čas zavřela, protože, nebylo snadné přesvědčit mužika,



Svato-Uspenská Lávra, klášter Počájev
valí lidé, kteří k tomu měli schopnosti.

aby posílal děti do školy. Vždyť on také žádnou školu nemá. V době nevolnictví šlechtic, magnát, polský velkostatkář nepotřeboval, aby otrok uměl psát, říkal si. Ani podepsat se neuměli. Až po příchodu Čechů na Volyň v této části Ukrajiny se začínají zavádět školy podle českého vzoru. Češi ihned po příjezdu na Volyň dbali, aby děti chodily do škol. Učitelé přicházeli z Čech a kde učitelé, nebyli, tohoto poslání se ujímali někteří přistěho-

Bedřich poznával na Janovi, že by ho více bavilo studovat, pořád získávat něco nového. Jan si přál pokračovat na školách. Už nějakou základní školu měl v sousední vesnici Sofievce. Kde bylo usídlených více českých rodin a postavili si školu. Ty vyšší školy byly ve větších městech a dojíždět tam bylo nemožné. Tato škola byla spíše pro místní děti nebo z blízkého okolí. Také byla možnost poslat děti do vyšších škol. Bydlet u příbuzných ve městě, je jisté, že to nebylo zadarmo

a na to někteří neměli. Proto Bedřich dává syna do školy klášterní, která se nachází právě v Počájevě. Tam měl vše zdarma stravu, ubytování i výuku. Je to město velice staré s mužským klášterem. Domu přijížděl jen málokdy a když přijel, moc toho nepomohl. Hodně času mu zabralo modlení, jak byl zvyklý z církevní školy.

Také měl tříměsíční prázdniny. Otec se těšil, že až prázdniny nastanou syn mu hodně pomůže. V tu dobu s otcovskou přísností opravdu se do práce zapojil a hodně pomáhal, otec se snažil mu předat také hodně znalosti a zkušební vědomosti z hospodářství, které získal. Jan se zapojil, dělal určené zemědělské práce, ale bylo vidět, že je to s velkou neochotou a byl velice rád, když se už blížila doba konce prázdnin. Bedřich poznával, že tenkrát když ho napadla ta myšlenka dát syna do církevní školy udělal chybu. Jenže naopak to mělo i hodně výhod. Dát do takové školy znamenalo, že i celá rodina bude vyznávat pravoslavnou víru a na to tamní úřady moc dbaly. V jednu dobu platilo u carských úřadů pravidlo, jsi-li pravoslavné víry dostaneš přednostní právo na koupí půdy a ještě k tomu dostaneš půdu lepší kvality a také za výhodnější cenu. Nejsi-li pravoslavný nedostaneš nic. I když se uvádělo, že všichni příchozí Češi jsou husité, přesto bylo lepší přejít na víru pravoslavnou. Téměř všechny rodiny, přešly na pravoslaví.

Tato církevní škola, kam Jan šel byla sice lacinější než škola městská, ale tady se už účastník školy i trochu oddával tomu, že by jednou z něho mohl být i pop, čili církevní kazatel. Bylo možné i zůstat v klášteře a stát se mnichem nebo i učitelem v církevní škole a vést nastupující mládež k učení katechizmu v klášteře, možná i mnichem a domů vůbec nejezdit. Uběhly roky studia a Janovi v tu dobu nastala doba, kdy měl nastoupit na hospodářství, které měl později převzít vše a pokračovat v započatém rodovém díle, v díle, které stálo už tolik dřiny Bedřicha a jeho ženu. Jen s velkou neochotou se Jan navracel ze školy do vesnice.

Sice vesnickým lidem byl brán jako něco více, protože byl člověkem vystudovaným. Také některých bohoslužeb v církvi se zúčastňoval a pomáhal popovi. Nastávala doba, kdy Bedřich už nemohl dělat na polích a téměř všechno spočívalo na Janovi.

U Pancířů se začalo také uvažovat o tom, že by se Jan měl poohlédnout po nějaké hospodyně, která by převzala všechny práce, protože matka s hodně těžké práce byla sedřená. Od rodičů to bylo Janovi naznačováno každou chvíli, jenže Jan se stále k ničemu neměl. Bavit se o civilních věcech neuměl, kdyby byl někdo kdo by s ním dokázal rozebírat, možná i polemizovat otázky o

náboženství, to by bylo jiné. Jít na nějakou veselici, zábavu, o tom nechtěl ani slyšet, tancovat neuměl, proto rodiče se sami snažili najít mu děvče. Někaké příbuzenstvo měli ve vesnicích Volkově a Rohožně, které byly vzdálený od Bělohрудky asi 12 km. Po rozhovorech s tamějšími lidmi přicházela v úvahu jedna ze čtyřech dcer u Malých. Bylo to děvče také domácího typu. Rovněž neměla zájem chodit mezi vesnickou mládež a nejlépe jí bylo doma. S panem Malým, otcem Antonie bylo dohodnuto, že Pancířovi přijedou na posvícení a vezmou sebou syna Jana. Měly to být už námluvy, což se na Volyni velice dodržovalo. Po další návštěvě, kterou moc neodkládali se už domlouvala svatba. Po svatbě se Antonie - tedy Tonička hned stěhovala do rodiny Pancířů na Bělohрудku. Jan byl jedináček, Antonie ze čtyřech dětí - děvčat.

V posvatební době Jan byl jako někdo jiný. Pracoval, věnoval se Toničce a bylo vidět, že ji i hodně miluje. Byly plány o rozšíření rodu o děti a jiné věci o kterých uvažuje každá mladá rodina. Také Tonička se snažila Janovi být dobrou manželkou, hospodyní a pracovnící na statku a kolem domácího zvířectva. Za rok se v rodině narodilo první děčko, by to syn. Jak se bude jmenovat o tom byly velké dohady, nakonec se manželé dohodli, že to bude František. Na další děčko čekali šest let. Druhé dítě byl také syn a dostal jméno po otci Jan.

Po narození druhého dítěte začal často jezdit do počájevského kláštera (po rusky monastýru). Bedřich otec, když to pozoroval po dohodě se synem se dohodli, že je nutné aby na statku byl někdo, kdo bude vykonávat všechny potřebné práce. Byl tedy najatý člověk ukrajinské národnosti, který dobře ovládal všechny práce na statku. Hospodařil s pomoci sloužícího, a radami otce ještě asi dvanáct let. I když výsledky nejsou jaké by mohly být, ale hospodaří!

Jan stále někam jezdí za náboženskými věcmi. Někdy jede na den, jindy i více dní. Doma hospodářství upadá, protože byly doby, kdy Jan i když byl doma většinu času trávil čtením náboženských knih. Hospodářství upadalo stále více a víc. Za nějakou delší dobu Jan už ani nevěděl, co je třeba v kterou dobu dělat na hospodářství, na polích, sloužící všechno ovládnul, někdy také s velkými chybami, ale byl tady ještě Bedřich, a ten si některé věci dokázal pohlídat. Když nastala takováto doba, že hospodář nebyl často doma přestěhoval se sloužící s i rodinou na statek.

Tonička měla dvě děti o které se musela postarat, i když staršímu synovi už také na hospodářství byly ukládané nějaké menší práce, pasení dobytka, malé práce na polích při žních a jiné. Když Tonička vidí, že starší syn má zájem o nějaké řemeslo, dojednává ve Volkově místo, kde by se

učil. Ono to tak i bylo dohodnuto, že starší syn se vyučí nějakému řemeslu a mladší, až dospěje převezme hospodářství.

Zlé období - zničení rodiny i hospodářství

Když Bedřich, děd, viděl jak hospodářství upadá, dost často se synem vedl rozhovor o tomto stavu. Dělal na něho nátlak, aby se změnil a více se věnoval hospodářství. Syn to řešil tak, že jednou brzy ráno nechal kočímu zapřáhnout koně do vyjíždkového vozu a kočí ho dovezl do Počájeva, do kláštera. Jan tam zůstává, zpět kočí přijel sám. Doma čeká manželka, děti, otec, matka.

V tu dobu nastává také konec hospodaření na Bělohurdce. Ještě několik roků se rodina nachází na statku, všechno upadá. Dobytek je téměř vyprodaný, aby bylo z čeho prožít. V tu dobu na Volyni se to tak někdy dělalo, že chlapec šel do učení třeba i v deseti létech a tak i František odchází do učení. V uváděném případě měl ještě řemeslník i nějaké menší políčko a také domácí zvířectvo a tak učeň dělal také pasáčka a všechno ostatní, byl to takový poloslužící a poloučeň. Je jisté, že takové učení trvalo déle. Mělo to také svojí výhodu, že bylo dohodnuto vyučení bez poplatků. Jinak se muselo mistrovi ještě platit za vyučení. Při získávání praxe také nebyly žádné školy na teorii řemesel. Co učeň dokázal pochopit od mistra s tím také potom pokračoval ve svém vykonávání řemesla. Vždy rozhodoval pan mistr, zda je učeň schopen už být tovaryšem. Mladšího syna Antonie dala k lidem, kde dělal malého pasáčka a u jiných rodin později hlídal a ošetřoval ještě menší děti než byl on sám. Jan jako dítě pobýval po lidech známých i méně známých a vykonával u nich práce podle svého věku. Tato rodina, kam byl dán Jan mladší, patřila do nějakého vzdáleného příbuzenského vztahu. Od těchto lidí Jan chodil také do školy. Chození do školy to bylo nepravděelné, když potřebují Jana na nějakou zemědělskou práci, nejde do školy, zůstává doma pracuje a zanedbává školu. Děti se potřebovaly doma hlavně k pasení dobytka. Pasení krav to byl v tu dobu velice důležitý úkol. Každá rodina musela nějak nakrmit krávy, aby bylo mléko pro obživu. A nakrmit pasením to bylo nejsnadnější.

Práce ani s rodinou kočího se nedaří. Za půl roku po odchodu Jana se ještě Tonička narodila holčička, dostala jméno Kateřina. O tomto děcku se Jan ani nedověděl. Tak to na hospodářství trvá ještě dva roky. V tu dobu Tonička se rozhoduje, že bude hledat svého muže, spíše chce za ním zajet do kláštera a přesvědčovat ho, aby se vrátil k rodině. Cesta tam trvala téměř celý den. Dcerku Tonička dává do Rohožna ke své sestře s tím, že až se vrátí se o holčičku bude dobře starat. Nikdy se nestalo, že by si přišla pro svojí Kateřinku. Ubíhaly týdny měsíce, ba i roky a o Toničke nebylo žádných zpráv.

Při nástupu do takového kláštera každý příchozí dostal jméno církevní místo civilního. Když konečně dojeli na místo Tonička se dovídá, že by také měla znát nové Janovo jméno. Konečně se podařilo zjistit i jméno, které bylo Janu přiděleno. Prý tento mnich ještě s několika novými byli posláni na nějakou náboženskou výuku ve Lvově. Jejich den návratu nebyl znám. Tonička si našla v městečku u dobrých lidí ubytování. Stále nebylo informací o návratu mnichu do kláštera. Tonička už nemůže déle zůstat mimo domov. V tomto místě takového vzácného církevního objektu se v době carského Ruska musela nacházet také vojenská posádka.

Když Tonička už je rozhodnutá, že odejde domů, se setkává s důstojníkem počájevské vojenské jednotky. Když mu všechno povypráví a posteskne si, jak tuto dalekou cestu zvládne, důstojník se nabídne, že za několik dní pojedje touto cestou. Tonička tedy čeká až důstojník bude mít tuto cestu. Jenže v době čekání důstojník se chce s Toničkou scházet. Nakonec se do něho zamiluje a na odjezd se zcela zapomnělo. Důstojník za nějaký čas odjíždí z Počájeva, jenže bylo to převelení do jiné posádky, jedou také tímto směrem, že by Tonička mohla jít domů, jenže jeden bez druhého nechtějí být. Nakonec zůstává s tímto vojákem. Důstojník se stále stěhuje a kde nakonec ti dva skončili se nikdo nedověděl. O Toničce nebylo žádných zpráv až za dlouhou dobu se lidi z vesnice toto dovídají. Tak to bylo vyprávěno, ovšem skutečnost mohla být úplně jiná.

Pancířů statek, bez domku, nějaký příbuzný pomohl dědovi prodat za velmi nízkou cenu, poplatil dluhy, které ještě na statku byly, vyplatil sloužícího a ještě pár rublů zůstalo pro děti. V domku ještě dožívali velice staří děda s babičkou.

Z této náboženské zaslepenosti vznikla jen rozpadlá a zničená rodina a to jen proto, že její otec - hlava rodiny se nedokázal ponořit do běžných lidských věcí a starostí, že se nedokázal pevně postavit na zem a vznášel se v nebeských sférách a viděl jen věci nadpřirozené - náboženské. To to mu bylo nade vše a nezajímal se o to, pro co byl člověk stvořen. To je život na zemi, pro rodinu, pro další potomstvo, o které se po zplození má také starat.

V tu dobu a u pravoslavné církve byla mnohem více než u jiných církví propagovaná teorie, že kdo vstoupí do jejich věrných služeb dobře činí a Bohem bude štědře odměněn. A to dobro má pro Boha činit i když svojí rodinu zničí a uvrhne ji do nesnesitelných poměrů? Je to nepochopitelné! To všechno dokáže náboženská teorie, i když každý může a také má právo si ji dneska vysvětlovat a vykládat jinak, nebo ji vůbec nevěřit. Tenkrát tomu tak nebylo. Proto není možné se

divit, že někteří lidé už v dobách velké poslušnosti ke svým vírám, pochybovali o správnosti výkladů teorií různých náboženství. Je všem známo, že pokud už je jen jeden Bůh, avšak tolik různých náboženských výkladů, tolik výkladů bible, (v jiných náboženstvích biblí říkájí jinak, a v některých náboženstvích se Bůh i jinak jmenuje, anebo ani boha nemají). Kolik je náboženství a jejich různých odnoží - sekt dohromady? Je to asi velké číslo a proto nelze věřit ani jednomu. Vždyť to bylo tak: Sešlo se několik mudrců a vymysleli náboženství!!!

I Křováci a nejvíce zaostalé národy mají svá náboženství - božství. Jenomže to, co je náboženství zdejší by nikdy nepochopili, a ani pochopit nechtějí. Těm se žije dobře a ani nemusejí mít žádné náboženství.

Jen o několik století později od nastolení a vstípení křesťanství lidem se našli velcí odpůrci, kteří nechtěli uznávat a podporovat to, co náboženství hlásalo, vykonávalo a dovolovalo.

Hlavně to bylo náboženství katolické, to najímalo oddané rytíře a posílalo je do svatých válek křížáckým tažením, kde jak dobytčata ubíjeli lidí jiných náboženství. Lidstvo začali rozdělovat na dobré, mírumilovné (věřící v Boha, v jejich víře) a neposlušné čili zlé (do té skupiny byli zařazování nevěřící nebo ne vždy totožné s lidmi hlásající tu svou víru). A protože je tolik různých náboženství, nedá se věřit ani jednomu.

Jedno z Božích přikázání zní „*Nezabiješ*“ a ve svatých válkách a křížáckých výpravách, které mají na svědomí ničení, drancování, zabíjení, vraždění, za těmito svatými vojsky zůstávala jen spoušť a spáleniště a při takových akcích se zabíjelo nepředstavitelně mnoho, spíše každého, kdo jen trochu se postavil proti těmto hrdlořezům - křížákům a ten nesouhlas proti nim nemusel být ani ve věcech náboženských. Vždyť k tomu vraždění a dost často i nevinných, bylo snadné odůvodnění a ospravedlnění: „*Zabíjíme jen takové, kteří jsou ďáblem posedlí a chtějí ubližovat té naší víře.*“ Přitom zabili každého, kdo se jim jen trochu znelíbil a když by se někdo postavil na odpor (a to třeba i beze zbraně), potom už nastávalo velké masakrování. Vždyť jen oni byli svatí a Bohem, který není, poslaní. Poslal je papež.

Nikdo se nikoho neptá: *Souhlasíš s námi nebo nesouhlasíš?* Nikdo se neptal, jaký je ten Bůh, v kterého věříš ty? Zřejmě už komunisti si šli pro heslo právě sem. Už tenkrát se říkalo: „*Kdo nejde s námi, jde proti nám.*“ Každého takového, kdo nebude souhlasit, musíme odstranit a také zničit, zabít. Proti tomu se postavilo i mnoho vysoce vzdělaných, osvícených lidí, jako byl M. Jan Hus a

mnoho jiných, kteří ne vždycky chtěli věřit výkladu poslů božích katolické církve (také jiných církví) a stavěli se na odpor. Za jejich jiný názor byli nazýváni kacíři a čarodějnicemi a byli upalováni na hranicích. Jakmile někdo chtěl vykládat náboženství jinak než se hlásalo z Vatikánu, byl obviněn za kacíře. Byla to římská, tedy vatikánská náboženská diktatura, zrovna tak, jako v mnohem pozdějších dobách diktatury mocenské - státní. Čili, byla to nepředstavitelně krutá náboženská diktatura, dost často krutější než diktatury jiné. Náboženská diktatura, která rozševala smrt a na druhé straně hlásala božskou lásku pro každého člověka a hlavně slovo Boží „Nezabiješ“. Na toto přikázání se dával velký důraz. Jak rozporný to církevní výklad! Bože, to krásné slovo Bože, kdybys byl, jak by ses musel divit a stydět za ty všechny, kteří nectí přikázání! Nevezmeš slova božího nadarmo!

Téměř ve všech vírácích za poslušné samozvance a vyvolence Boha byli uváděni bohatí a tak zvané vyšší a nejvyšší vrstvy obyvatelstva, které se muselo modlit za své velké bohatství. Za neposlušné byla považovaná většinou chudina a strádající lid, s tím si mohla vrchní vrstva dělat, co chtěla a vše jim bylo dovoleno a bylo to v právech Božích. Jak smutné!!! Bohatstvím a zlatem procházela některá náboženství (a ještě dneska oplivají a procházejí, bez zlata jejich činnost si nedovedou představit)

Ježíše Krista uvádějí, jak se narodil na slámě. Bohatým se všeho smělo i vraždy, a také slušelo odpouštět, oni si to také dobře dokázali zaplatit, odpustky - měli z čeho! Zaplatili zase jenom tomu člověku, který nebyl poslán od Boha. To jen tak mezi sebou si „také vyznavači v Boha,“ rozdělili svoje náboženské funkce. S tím vším zlem se svěřili u zpovědi. Zpovídající snad navštívil Boha? Už dost těch nesmyslů.

A kdo jim odpouštěl?

Nebyl a není to Bůh, ten by jím to nikdy nemohl odpustit. Kdo ho poslal vykonávat tuto funkci, hlásat slovo Boží, to v žádném případě Bůh nebyl. Byl to vždy (a vlastně stále ještě je to jenom boží samozvaný zástupce) a je to jenom člověk, který vystudoval teologickou školu a je zrovna tak, jako každý jiný člověk z masa a kosti, s různými povahami, vlastnostmi a lidskými hodnotami dobrými, méně dobrými a také v ojedinělých případech i velmi nelidskými vlastnostmi. A za tímto „zástupcem“ Boha stačí zajít ke zpovědi? Ten zástupce Boha, snad ponese ty všechny hříchy do nebes? Jak nesmyslné !!!

V těchto několika odstavcích se pisatel nechtěl rouhat proti Bohu, ale chtěl vyjádřit také svoje myšlenky a názory, když v životě jeho příbuzenstva a také jeho samého bylo a ještě v dalším popisování bude tolik zla a to právě ze strany náboženství! Je mu jenom nepochopitelné, že co náboženství nebo jenom sekta, to jiný výklad o Bohu a božském působení na svět. Jiná pravidla u každého a také, co Bůh od věřících žádá - a ty rozdíly jsou značné! Jeden Bůh a tolik rozdílů v jeho výkladu a kde najít ten správný výklad, když každý tvrdí, že ten jeho výklad je ten nejsprávnější. Nebo je více bohů? Každé náboženství má svého boha? Pak není čemu věřit. Někteří fanatici by se za svůj výklad i vydali pokořit a ztrestat toho a nejen jeho, ale celý svět, kdo hlásá výklad jiný (a zabít miliony lidí). Pisatel, když projde život potomků rodiny Pancířů, v minulosti je velká černá skvrna od náboženství na tomto rodu - na beztrestném zničení rodiny a kým? Janem a ... Tím bylo postiženo několik pokolení. Každé náboženství má ve svém programu především rozkvět a rozrůstání rodiny - a tím množení lidstva, jinak by nastal jeho zánik.

Tento náboženský výklad byl neaktuálnější v jiné době, kdy lid přecházel na víru z pohanství, tam v pohanství bylo ještě více tmářství a bludů. V tu dobu se náboženství dalo věřit, protože přinášelo něco zcela nového a vyplňovalo velkou mezeru, kdy lidé v pohanství už začali také uvažovat, jak to všechno je a v pohanství přestávali téměř věřit, začínali mít jiné, nové - své názory. V tu dobu bylo třeba přijít zcela s něčím jiným, novým, a to se také podařilo. Přicházejí apoštolové Cyril a Metoděj, kteří přinášejí víru do našich pohanských zemí. Protože to, co přinášeli bylo naprosto něco nového, velká část lidu zde žijícího si tento výklad náboženství a také o vzniku života na zemi bere za svůj a pevně mu věří, že jedině tak to mohlo být a ne jinak.

Nebylo ještě vědeckého, to je skutečného výkladu o vzniku světa, protože církve to ani nedovoľovala, ba přímo zakazovala a ještě i dneska jsou případy, že svým věřícím některé věci zakazuje. Ještě v nedávné minulosti každého, kdo by se chtěl něčím takovým zabývat, zle církve ztrestala, dost často i trestem hrdelním a to tak krutým, jako bylo upalování kacířů a čarodějnic. Proto bylo velmi, velmi nutné věřit všemu tomu, co hlásali náboženští hodnostáři v církvích a apoštolů ve svých výkladech. To bylo tenkrát možné. Je to zajímavé tím, že dneska to, co kdysi zakazovali z Vatikánu a také sám papež dneska tyto lidé v plné míře využívají (automobily a podobně). Dnes víme všechno, jak vznikla naše planeta. Co milionů, a snad i miliard roků trvalo než se utvořila naše sluneční soustava, naše galaxie, tedy Mléčná dráha a galaxie jiné. Že vše vzniklo za

šest dní, to jsou opravdu velké bludy a ty největší nesmysly. Tenkrát před miliardami let, kdy se naše země doslova vařila a utvářela, kde byl ten tvůrce? Snad foukal do ohně, aby to vaření bylo dokonalé?

Povzdechnutí: „*Ach Bože. Ty, jen Můj Bože.*“

Jan, syn Jana (staršího)

Jan když dorostl do věku deseti let, a když už nežila babička ani dědeček, byl dán do vesnice Volkova ke kolářskému mistrovi, že tam bude zatím jako dětská pomocná síla. Později, až mistr pozná, že se na toto řemeslo hodí se bude učit tomu krásnému kolářskému řemeslu.

Když Jan neměl žádnou práci bral si ho mistr do dílny. Zatím to bylo jenom, něco podrž, přines a když ani toho nebylo, mistr říkal: „*Dívej se jak se, co dělá, jednou třeba se ti to hodí.*“ V učení Jana Pancíře, mladšího (dále jen Jana) práce velice zajímala, měl radost z toho všeho, a nejvíce že je mistr na něho tak hodný. Jan se moc snažil ve všem mistrovi vyhovět, a ten ho měl jako svého vlastního syna. Za dva roky už dostával v dílně i nějaké lehčí menší práce. Kluk měl velkou radost, že už nebude muset být jenom jako dětská pomocná síla a jednou, až se vyučí, se mu snad i splní jeho velké přání mít vlastní dílnu jako to má jeho bratr a možná si postavit také svůj vlastní domek. Pracovní úkoly začal brát velice vážně, zodpovědně a s nesmírnou láskou.

Věděl, že jen tak se může dostat z toho neradostného a neblahého poměru, v jakém se už dlouhá léta nacházel. Jen tak si může přijít k penězům, a svojí pilnou prací se musí postavit, jak se říká, na vlastní nohy. Viděl, jak si dílnu připravuje a zařizuje jeho starší bratr, když už byl vyučený. Janovi se řemeslo moc líbilo a dařilo, zdálo se, že konečně se štěstí obrací na jeho stranu.

Každá práce mu šla dobře od ruky a tak dostával od mistra stále ty náročnější a později i nejnáročnější práce, o kterých věděl, že Jan už je schopen je zvládat. Právě proto ho práce velice bavila, protože věděl, že mu pan mistr věří a má v něm jistotu dobře udělaných svěřených úkolů. Často dělával od slunka do slunka pokud byla práce a v zimních měsících dlouho do noci při petrolejových lampách. Vždyť zatím nic jiného nepotřeboval, jen se při práci dosyta najíst, aby mohl pracovat a po práci se dostatečně vyspat. Žádné chození mezi mládež ho zatím nelákalo.

Jan si říkával: „*Nejprve se musím pořádně vyučit řemeslu a potom se uvidí.*“ V tu dobu bylo pevně zakotveno v mistrovských pravidlech, že každá rodina, která dala své děti do učení, musela za učení svých dítek platit. Většinou to bylo tak, že se tato dávka (platba) nahrazovala v naturáliích, pokud byl synek nebo dcerka ze zemědělství.

U Jana to bylo trochu jinak, jeho vychovatelé potřebovali všechno zaplatit najednou z peněz, které utržili z prodeje statku. Musela být také záruka mistrovi, že Jan učení neopustí a mistr, u kterého se učil, ho nebude muset brát k nějaké zodpovědnosti za zničené věci (jako řemeslnické

náradí). V takovém případě by se tyto věci musely uhradit. Avšak nic takového se nikdy nestalo. Rovněž Jan se zaručoval, že bude vždy vykonávat všechny úkoly, které budou od něho žádané a to také v příštích letech poctivě plnil. Bylo také třeba dohodnout, aby mu byla dávaná strava u mistra a co nejvíce potřeboval, to bylo ubytování. Peníze na oblečení, na to mu zatím půjčoval bratr s tím, že mu to jednou, až se vyučí, vrátí, nebo si to později vezme z peněz, které měl Jan uložené a mohl si je vybrat až v době plnoletosti.

Bylo také dohodnuto, že Jan za stravu a ubytování bude vykonávat všechny práce, které v domácnosti pana mistra od něho budou požadované, to je nošení vody od studny do chátě (do obytného stavení), dřeva ke kamnům na topení, obsloužit - nakrmit a napojit dobytek a také chození na políčko. To všechno také patřilo k jeho denním úkolům, protože pan mistr měl při řemesle ještě i nějaké malé polnosti, a ty se také musely obdělávat, většinou s uředníky. Bylo téměř pravidlem, že po příchodu s pole Jan šel do dílny a ještě dlouhé hodiny dělal řemeslo, i když už všichni z dílny odešli domů.

Při dalších letech učení, když už na Jana bylo naprosté spolehnutí se všemi pracemi, když toho bylo zapotřebí při nutnosti velmi rychlého udělání nějaké práce, dokázal Jan pracovní dobu nastavit velkou částí noci a ráno byla práce hotová. Mistr ho potom štědře odměnil. Po vyučení Jan dostával také pěkný plat, strava a ubytování to bylo navíc a mistr věděl, že si na to Jan vydělal. Jan měl dobrého mistra, který uměl ocenit jeho práci a pílí, ale také přihlédl k jeho nemožnosti v rodině, neúnavnost a vždy odvádění jen té nejlepší práce.

Jen málo chodil mezi kluky, ani později, když už měl po vyučení a zůstal u mistra dělat jako tovaryš. Šel mezi mládež jen když bylo méně práce. Tak si vyšel v sobotu k večeru nebo v neděli a to bylo až v dalších letech po vyučení. Jan byl málomluvný až zakřiknuté povahy. Nebylo také divu vzhledem k tomu, co se stalo s jeho rodinou. V duchu si říkával: „*Musíme ve zbytku rodiny, která ještě zůstala, ukázat lidem, že nejsme takoví, za jaké nás mají. Tu dobrou pověst si musíme znovu vybojovat svojí pilnou prací a můj bratr už ukazuje jací jsme. Má svojí dílnu, sice prostory jenom pronajaté ale má v ní i tovaryši a učňové a já ho budu brzy následovat*“. Jedno zakolísání v rodě, i když je značně velké, nesmí zničit další řetězec pokračování našeho rodu!

Mezi mladými lidmi se dost často přenesla řeč na vztahy v rodinách, a co Jan v takových chvílích měl odpovídat, říkat nebo vyprávět. Uchýlit se někam stranou a čekat až takové povídání skončí

anebo dělat, že tam vůbec není. Jeho myšlenky v takových chvílích byly: „*Kdybych vám začal vyprávět svoje rodinné příhody, všechny bych vás rozplakal a proto mě nechte, já vám to povím jinak. Co bylo, na to musíte zapomenout, také já chci na to zapomenout. Dívejte se na mne na takového, jaký jsem teď. Ať mluví za mě moje práce, moje současné činy a také počínání mojí rodiny, až za nějakou dobu ji budu mít*“. I toto byl jeden z důvodů, proč tak málo Jan chodil mezi mládež.

V neděli to byl den sváteční a bylo povinnosti zajít si někdy také do církve, pomodlit se, nabrat nových duševních sil do další práce, do budoucích dnů. Jan byl dost věřící i když právě víra jej připravila o rodiče a rozbila rodinu, přesto věděl, že se to patří, a že ho pozorují lidé. Byl u víry pravoslavné na kterou přešel jeho děd, když to car od přistěhovalých Čechů požadoval. Byla to také víra, která zcela zničila jeho rodinu a tím on se stal sirotkem - světovým tulákem. Po tom všem bylo třeba začínat znovu, bez ničeho, začínat od nuly a to nestačilo začínat jen jednou. Když se začalo zdárně něco rozvíjet, vždy přišla nová pohroma - smršť, která do nenávratna všechno rozmetala.

Byly však i takové neděle, kdy bylo třeba po bohoslužbách svléknout sváteční oděv a po obědě se postavit za ponk a pracovat, protože pan mistr to potřeboval, aby v pondělí ráno byl výrobek hotov. Bylo třeba ještě před započítím práce vhodnou modlitbou poprosit Boha o odpuštění, že dostatečně nesvětil den sváteční tak, jak se má a samozřejmě bylo třeba se s tímto svěřit duchovnímu otci při nejbližší zpovědi. Jan nedbá na to, že náboženství mu vzalo vše otce, matku, rodinu, spoléhá na to, že se vše obrátí a jeho otec svým dobrým chováním vše vymodlí. Nevymodlil, ten nahoře byl krutý, nic neudělal, otočil se k této rodině zády. Nezasáhl, nemohl, protože žádný ani není.

V době, kdy Jan za svoji práci dostával také patřičnou odměnu a tak i tuto nedělní práci dělával rád, protože věděl, že tímto bude jeho přání dříve splněno, že znovu do své kasičky přidá nějaký peníz a dříve bude mít vyděláno dostatek peněz, aby jednou, až se ožení, si mohl založit rodinu, také ji uživit a dobře žít. Jeho myšlenky a plány byly i takové, když to všechno dobře půjde, postavit si svůj domek a při něm vlastní dílnu, v ní budou také učňové, možná i nějaký tovaryš, jako to má jeho bratr. „*Jednou si to všechno vynahradím a budu se mít dobře, zatím se musím jenom uskromňovat, šetřit peníze a pilně pracovat.*“ Takové, jen takové názory měl mladý Jan.

D Í L D R U H Ý

Jan Pancír v první světové válce

Když Jan Pancír po vyučení měl vyděláno už nějakou částku peněz (měny carského Ruska) a jeho věk dosáhnul dvaceti roků, začal uvažovat, že by se mohl porozhlédnout po nějaké vhodné nevěstě, která by s ním chtěla jít společnou cestou životem. Někaké děvče už měl a dělaly se také plány do budoucna. V tomto jeho životním rozjímání a uvažování už o trochu příjemnějším období svého života než měl od útlého dětství až do současné doby, jej zastihl konec června roku 1914, kdy byl spáchán v Sarajevu atentát na rakouského následníka trůnu Ferdinanda d' Este. Nebezpečí a přípravy k válce byly značné, všude se už o válce naplno mluvilo a jeden stát druhému vyhrožoval, jak ho pokoří.

A tak, když carské Rusko vyhlásilo velkou mobilizaci, ta se týkala také Jana. Hned po mobilizaci a rychlém vojenském výcviku odchází Jan se svojí jednotkou do Východního Pruska k velkým válečným operacím. V počátečních bojích má ruská armáda dosti značné bojové úspěchy. Později, po nesprávném váhavém velitelském rozhodování u ruských carských vojsk po bitvě u Fumbinnenu nastává zlom začalo váznout zásobování, hlavně bojového materiálu a v další bitvě u Tannebergu je situace nesnesitelná. V těchto místech ruská armáda zakusila velkou porážku a velká část vojsk byla zmasakrovaná, značná část byla obklíčena.

Obklíčeným vojskům dochází munice, potraviny a také pod silným bojovým tlakem nepřátel je nucená celá obrovská armáda přijmout kapitulaci. V té se nachází také Jan Pancír a už koncem října 1914 jdou hromadně do zajetí.

V německém zajateckém táboře nečeká na tyto ruské vojáky-zajatce nic dobrého. Jako ve všech zajateckých táborech, tak tady se šíří zlé nemoci. Je to jednak z nevhodné stravy nebo také nebyla strava žádná. Mezi zajatci řádila úplavice, cholera, žaludeční problémy a jiné nemoci, které u zajatců nebylo nutné léčit. Také Jan byl silně vysílený z úplavice, která jej postihla v zajateckém táboře. Nesnesitelně špatná strava, z které se později dostavily nemoci a také umírání hladu. Jan velmi vysílený, jenž také nějaké ty nemoci přežil a tím byl silně zesláblý a podvyživený, zdravotně slabý tak, že jen s tíží chodil. Kdo přežil a zachránil se od všeho tohoto válečného zla, byl odvezený do nitra Německa k pracím v zemědělství, kde bylo zapotřebí velice mnoho pracovních sil. Němečtí hospodáři, statkáři a zemědělstí pracovníci byli povoláni do armády a poslání na frontové akce. Někteří padli, byli ranění nebo se domů vraceli jako váleční invalidé. Proto tito

němečtí statkáři potřebovali pomoc pro svoje statky a hospodářství a žádali od svojí vlády nějaké pracovní síly, ty jim byly poskytnuty právě ze zajatců. Kdo jen trochu znal polní práce, byl vybrán, aby šel pomáhat na zemědělské velkostatky a statky.

A tak i Jan měl také to velké štěstí, že po velmi dlouhé době strávené v zajateckém táboře, v době, kdy nastala jarní senoseč odchází na velkostatek v Pomořansku, do okolí města Wolgast, vesnice Lesow. Ještě i na velkostatku, jak u Jana, tak i u mnoha jiných zajatců střevní nemoc pokračovala. Nejprve ještě s dalšími jinými zajatci byli posláni na sekání luční trávy v okolí řeky Peeny.

Jejich výkony nebyly valné, každou chvíli bylo třeba odběhnout do křoví nebo jenom stranou. Někdo ze sekáčů přišel na nápad, „*Budeme sekát jenom v košilích, abychom nemuseli stále sundávat kalhoty*“. A tak se také stalo, celá skupina sekáčů na lukách byla jenom v košilích, které byly dosti dlouhé a zakrývaly, co bylo třeba. Když to na někoho přišlo, položil jen kosu, sedl si a udělal svojí potřebu. Bylo to tak výhodné, protože pokud sekali v kalhotách, stávalo se a to dost často, že kalhoty nestačil sekáč včas sundat.

Trvalo ještě dosti dlouho, než Jan se mohl plně a pořádně postavit k zemědělské práci. Strava na statku nebyla špatná a bylo ji také dost. Co to bylo platné, když za krátký čas byla z těla venku. Až když skončily podzimní polní práce a začalo zimní období, se začal cítit hodně silný, tak silný, jako býval v civilu. Na jaře s plnou silou vyrazil na polní práce a začal vykonávat i ty nejtěžší. To už byl u statkáře France Bergmanna, kam byl přeřazen. Statkář byl ve válce těžce raněn a po vyléčení, když se začátkem roku 1916 vrátil domů, nemohl vykonávat žádné práce na statku, proto velice uvítal tuto Janovou pomoc. Statkář Bergmann měl několik takových pracovníků a nejenom ruské zajatce. V době když měl sedlák pracovníky, zajatce Jana pracovní zařazoval mezi ty nejlepší.

Bylo to jednak proto, že v zimě se Jan postavil k takové práci, jako byla oprava hospodářského nářadí, pokud se to týkalo práce od dřeva. Statkář nechal v nejskromnějším provedení vybavit dílnu pro Jana. Jen tak, aby moc nestála, to je několik hoblíků, dlát a tak podobně. Práce bylo dost, a když to byla práce náročnější, Jan ji dělal tak říkáje „*na koleně*“. Trvalo to déle, ale s trochou umu se i takto odborná práce se vždy dala nějak udělat. Pokud už bylo všechno opravené a udělané pro vlastní statek, dovolil statkář některé práce udělat i pro jiné a vždy jenom dobré

sousedy nebo své příbuzné. V takových případech byla i nějaká marka od některých zákazníků. Jenže, co s penězi, které nemůže přinést domů, až se bude moci dát na cestu.

Čas utíkal, válka pokračovala, stále se vlekla, konec a nějaké pořádné urovnání válečných událostí bylo v nedohlednu. A když konečně byl konec všech útrap a váleční zajatci měli možnost se navracet domů, Jan stále ještě nemohl, protože na západní Ukrajině ještě pořád mír a klid nebyl. O toto území se sváděly neustále velké tahanice a toto ukrajinské území bylo už dlouhou dobu dosti neklidné a nebezpečné a tak zajatcům z těchto míst prozatím nebylo dovoleno navracet se domů.

Německý sedlák Bergmann byl s prací Jana velice spokojený a ze zajatců u něho zůstal už jen Jan, protože se ještě nemohl dát na cestu domů, jako to už udělali všichni ostatní. Německý sedlák mu v tu dobu nabízel, aby u něho Jan zůstal nastálo. Syna neměl, jenom tři dcery a tak byly i takové narážky a nabídky, že by mu dal jednu z dcer a stal by se z něho sedlák a mohl by pokračovat v pracích na části statku. Nabídka to byla zajímavá, ale pro Jana nepřijatelná, nechtěl zůstat v této nehostinné zemi. Domov táhnul, vždyť už tak moc dávno neslyšel pořádně česky promluvit a to mu moc chybělo.

Čas utíkal roky, děvčatům Bergmana přibývaly a žádný zájem od německých chlapců o ženění nebyl, ono se jich se také z války moc nevrátilo. A těch zdravých bylo ještě méně. Janovi se líbila ta nejmladší z dcer. Když to bylo hodně znát, že o ní má Jan zájem, německý hospodář řekl, „*Ne Hansi nejprve musím provdat tu nejstarší*“. Tak Janovi nic jiného nezbývalo než uposlechnout slov hospodáře. Jan si říkal, „*Jak se jí mám věnovat, když je tak ošklivá a ta nejmladší krásná*“. Hospodář stále naléhal na Jana se svatbou, už byly i nějaké přípravy. Jan si pomyslel: „*Tuto Němku za ženu si nikdy nevezmu i když nějaké to milování spolu také měli*.“ Jan na všechno pokyvoval a myslel si své. Uzářil v něm nápad, v noci až budou všechny spát uteče. Té své řekl, že musí ven a nevrátí se. Tak to také provedl. Říkal si „*Když tady zůstanu, pořád u Němců budu jako Rus*“.

Ještě než toto provedl cestoval do města a když měl tento nápad útěku, ve městě se zastavil na nádraží, zjistil, že už jezdí nějaké vlaky a tak si vybral ten s kterým by se mohl vzdálit od statku hodně daleko. Do maštale ke koním si schoval malý uzlíček, ten uchopil a poplácal svoje oblíbené koničky a spěchal, aby do rána byl odtud hodně daleko. Měl nějaké marky a ty mu budou

platit až na německo-polské hranice. Jak bude pokračovat dále po polském území, to zatím ještě nevěděl.

Bolševická revoluce na Ukrajině probíhala umírněněji. Ukrajina v tu dobu se začala hlásit o svoje práva a chtěla si vybojovat samostatnost. Na nějakou krátkou dobu se jim to i povedlo. Rusku se toto vyhlášení ukrajinské samostatností nemohlo líbit a tak posílá, už bolševická vojska k potlačení ukrajinských požadavků. Vůdce a bojovník za samostatnost na Ukrajině Simon Petljura zve na pomoc Ukrajině německá vojska. Německá vojska s ukrajinskými jednotkami postupují až ke Kyjevu.

Na druhé straně také Poláci se hlásí o své země, které jim byly kdysi ukradené. Napětí sílí a ruská vojska se posilují a postupují proti Němcům i Polákům. Rusové (bolševická armáda) jdou až k Varšavě. U Varšavy se Poláci zformovali a za vedení Josefa Pilsudského se postavili na odpor proti armádě Budonného. Tenkrát šlo Polákům o všechno „*Bud' zvítězíme, nebo všichni padneme*“. Podařilo se , polská vojska Rusy porazila a nejen to, ale hnali je daleko na západní Ukrajinu, (i velkou část Volyně). Po tomto postupu polských vojsk Rusové zažádali o příměří a vyjednávání. To byl už rok 1921 a Poláci dostali vše, o co si zažádali. Konečně nastal na Volyni klid. Země zničená, ale klidná. Poláci vzali pevně do rukou získané území. Poválečná doba byla zlá, ale po odstranění škod a oplakání padlých, pro volyňské Čechy ta nejlepší. Poláci Čechům v mnoha případech vycházeli vstříc, a říkalo se v době vládnutí polské vlády na Volyni, že to byla „zlatá doba“. V tu dobu se teprve navracel Jan.

Návrat Jana ze zajetí

Cesta to nebyla snadná. V Polsku musel žádat u sedláků o nějakou práci, aby si vydělal nějaký peníz na další cestu. Cesta na Volyň s velkými problémy trvala dlouho, několik měsíců.

Konečně byl ve Volkově. Doma se nedá říkat, protože žádný domov neměl, bylo to jenom místo, kde prožil svoje dětství, mládí, kde se vyučil řemeslu, kde měl i nějakou lásku, která se mu zatím než se vrátil ze zajetí provdala, avšak ten správný domov, kde by ho někdo očekával, takový neměl.

Návrat nebyl nijak radostný. Na Volyni se za tu dobu vystřídalo několik vlád. Také jeden krátký čas tady byla Svobodná Ukrajinská republika. Proběhly tady velké boje. Hodně bylo válkou zničeno. V době jeho návratu tady byla Rzeczpospolita polska (Řečpospolita polská, tedy území polské). Co bylo nejdrastičtější, papírové peníze, které měl Jan před válkou naspořené, pozbyly veškerou cenu, mohl si s nimi jedině zatopit.

Co bylo také zlé, neměl kde pracovat. Znovu pomohl mistr u kterého se vyučil a který ho měl jako za svého. I když měl dost zaměstnanců Jana do dílny přijal, ale jen na nějaký krátký čas, než bude mít možnost vykonávat řemeslo ve své dílně. Všechna nejkrásnější mladá léta byla pryč, zhltna je válka. Někteří lidé na něho i trochu zapomněli a mysleli si, že se už nevrátí.

Nejhorší však bylo to, že peníze, které si po vyučení těžce vydělával hlavně prodlouženými pracovními dny, šetřil pro budoucí časy a které před odchodem do války si dal - uložil u bratra, najednou byly bezcenné, byly to pouze potištěné papírky. Papírové peníze a obzvláště carského Ruska, jednak jejich hodnotu zničila obrovská hyperinflace a za druhé pozbyly veškerou platnost, neboť ta vláda, která tyto peníze vydala, už několik let neexistovala.

Takto skončily i Janovy peníze, které také pro něho uložili jeho pěstouni, když prodali statek jeho rodičů. Jedině ten kdo ukládal vše do zlata v tuto dobu mohl na tom všem ničení lidských hodnot vyzrát. Jinak veškeré úspory v papírových penězích, jak v peněžních ústavech tak i uschovaných doma, pozbyly svoji cenu a byly zcela zničené - znehodnocené.

Na Ukrajině se za tu dobu, co byl Jan v cizině, moc změnilo a už několik roků byla u moci jiná vláda a místy ještě dlouho doznávaly a zuřily zbytky komunistické revoluce. Těch papírků mu bylo opravdu líto, tak těžce vydělaných a v tuto dobu už neplatných, skutečně jen papírků, kterým se kdysi říkalo peníze. Protože carské ruské peníze měly také velmi pěkný vzhled, tak si s

nimi Jan na památku vylepil obrovský dřevěný kufr, zřejmě přivezený ještě z Čech, tady v Čechách známý jako staročeská truhla na šatstvo a prádlo. Ještě v čtyřicátých letech minulého století bylo možné tuto polepenou truhlu shlédnout s nalepenými papírovými deseti, padesáti, sto, dvě stě a také pěti set carskými rublovkami.

Všechny jeho úspory přišly v niveč. Byl zase tam, kde začínal po vyučení - znovu začínal od nuly. Zůstalo mu jen několik málo zlatých carských pětirublovek a desetirublovek, s kterými mohl prožít asi tak několik měsíců. V tu dobu vlastně neměl nic, ošacení, bydlení, stravu, prostě najednou byl chudý jak kostelní myš, měl jen svoje oblíbené řemeslo a velkou chuť do nové práce, kterou během války nemohl dlouhé roky v plné míře vykonávat.

V poválečných letech bylo práce dost, avšak v některých vesnicích, byla místa už plně obsazená řemeslníky a takovým obsazeným místem byl i Volkov, tam už nebylo žádné volné místo, kde by bylo možné, buď se nechat zaměstnat u některé dílny nebo si vytvořit svoji dílnu vlastní. Bylo třeba hledat možnost uplatnění se někde v okolí a takovou vesnicí se naskýtala Rohožno. V tu dobu tam neměli nikoho, kdo by mohl dělat řemeslo týkající se výroby a hlavně oprav od dřeva. Takových odborných prací v tu dobu bylo zapotřebí ve všech vesnicích. Jednak proto, že mnoho vozů bylo rozbitých a potřebovaly oprav, protože ve válce bylo jen málo řemeslníků, kteří by zůstali doma - nešli do války, nebyli ze svých domovu vyhnáni odvléčení. Mnoho dílen bylo vypálených, také některé dílny byly zcela zničené a začínalo se znovu od piky a bohužel některé se už nikdy neobnovily. Hodně koňských vozů bylo za války odebráno pro vojenské účely nebo prostě ukradeno a ty se zničily.

Nějakou malou nenávratnou pomoc dostal od mistra, kde také po vyučení několik let pracoval, než ho zastihla válka. Jednak to byly nástroje a také menší částku peněz, jako dar pro za si Jan dokázal vyrobit sám, jako třeba dřeva, hoblíků a jiné. Avšak byly také jiné věci, želízka do hoblíků a další kovové věci, které byly vyráběny z kvalitní oceli.

Největší položku při zakládání a vybavování dílny tvořilo koupení dobrého materiálu, v tomto případě dřeva, z kterého bylo možné vyrábět. V tuto dobu už dobré dřevo stouplo na ceně. Při příjezdu Čechů na Volyň se dřevo nemilosrdně pánilo na obrovských hromadách, nyní se za něj muselo dobře zaplatit. Dřevo bylo třeba nakoupit, ale také odborně a kvalitně vysušit a potom teprve se z něho mohly vyrábět dobré výrobky. Dřevo takové, aby se z něho daly vyrobit pevné

vozy, které by snesly volyňské cesty, silně hrbolaté a s velkými dírami a aby ani v těchto špatných podmínkách na cestách nepřicházely od lidí stížností a reklamace.

Nejprve začal dělat jenom kolařinu, avšak na vesnici nebylo možné s tímto vystačit. Později přicházeli lidé, že potřebují také nábytek a tak začal i se stolařinou, za nějaký čas se připojila i bednařina a tak s veškerými pracemi ze dřeva se chodilo za Janem a ten se snažil, všechno zvládat. Jan pracoval s velkou chutí a měl radost z každé zakázky a z každého vydělaného zlotého a hlavně z toho ušetřeného, který mohl dát na splátky dluhů, které stály na prvním místě a později už i do svojí kasičky.

Za tu dobu, co byl Jan v daleké cizině ve válce v zajetí, se moc událo na Volyni a celé západní Ukrajiny, také v místě jeho pobytu, kde žil před válkou. Několikrát tudy prošla válka, frontové linie. Nejprve armáda německá a rakousko-uherská, následovala ruská, znovu rakousko-uherská a nakonec polská.

Mimo to procházely územím různé tlupy vojsk, které s těmi co bojovaly, neměly nic společného. Často to byli dezertéři, kteří už odmítali bojovat, když uslyšeli, co se děje v Petrohradě a jinde na Rusi. Táhlí na východ, kde začínala revoluce a rodilo se nové zřízení bez samoděržaví, jediného vševládcе a jen málo oblíbeného carizmu. Také místní vytvořené jednotky ukrajinské armády, ty si od lidí vybíraly potraviny, oděvy, peněžní podporu, koně a povozy. Ukrajinské vojsko a jejich vedení požadovalo rázně až násilnicky a dost neobratně si vynucovalo samostatnost Ukrajiny. Chtěli samostatnost tak, jak si to přály a dokázaly vydobýt jiné národy Polska, Československa, Srbska a dalších zemí. V určitou dobu se jim to také podařilo a nějaký čas samostatná Ukrajina existovala.

Když prošly frontové linie a rakouská armáda tlačila ruská vojska na východ, zůstávaly ve všech místech týlové jednotky, aby zabezpečovaly postupujícím vojskům zdroje obživy a bezpečné zázemí. Také do Rohožna přišly a ubytovaly se na nějaký čas začátkem roku 1916 týlové jednotky rakousko-uherského vojska. Mezi těmito vojáky bylo značné množství příslušníků, kteří pocházeli z českých zemí. Když se tam toto vojsko ubytovalo, najednou zjišťovali, že jsou vlastně mezi nějakými Čechy. Lajtnant Pavel Zajíc svou malou skupinou se ubytoval u Šmídů a netrvalo dlouho a navazovali se zdejším českým lidem přátelství a protože Pavel byl svobodný, tak také navazoval přátelství s mladými českými volyňskými děvčaty.

U Šmídů v rodině měli několik hezkých děvčat a tak se stalo, že tento lajtnant Pavel Zajíc se zakoukal do jedné z nich. Moc se mu zalíbila Anička a také jí to dával dostatečně znát a nejenom jí, ale také celé Šmídové rodině a netajil se s tím, že si pro Aničku, až válka skončí, přijede.

Přestože v přítomnosti vojáků rakouské armády a nadřízených musel mluvit německou řečí, když byl s Aničkou nebo v její rodině, moc rád si popovídal i svojí mateřštinou a byl na to znamenitě hrdý, že je Čech. Byl také dobrý vypravěč a tak často s velkým zaujetím vyprávěl o krásné české zemi a lidu v ní žijícím. Vyjadřoval se, že až toto všechno nesmyslné válečné zabíjení skončí a z něho se stane opět civilní člověk, přijde si pro Aničku a odvede si ji do svého domova, tam do Čech, odkud sem na ukrajinskou Volyň přišli také její prarodiče.

Nic netrvá věčně a tak i rakouské vojsko se muselo za nějaký čas přemístit z vesnice někam jinam. Nastal totiž nový ústup rakousko-uherských vojsk a už konečný. Pavel, když se s Aničkou loučil, moc jí sliboval, že jak jenom nastane ta možnost a bude moci si pro ni přijít, určitě tak udělá, na Volyň přijde a odveze si ji domů do Čech. Jenže nemohl vědět, co tato vleklá světová válka ještě dokáže udělat s lidem celé Evropy a hlavně Ukrajiny a celého Východu.

Na jaře roku 1917 se Anně Šmídové narodil syn. Pojmenovala jej po svém milém vojákovi Pavel. Čas běžel, po nějakém čase byla konečně válka rozhodnutá a chýlila se ke konci. Anička netrpělivě čekala, že si pro ní její milý Pavel (říkala mu Pavlík) skutečně brzy přijde.

Jenže na Ukrajině v tu dobu bylo ještě mnoho neklidu. Neustále přes Volyň procházela různá vojska, jednou polská, podruhé německá a rakousko-uherská a také ukrajinská armáda Simona Petljury a jiných ukrajinských vůdců. Území se každou chvíli nacházelo pod jinými mocenskými vlivy. I když už ve všech státech střední a západní Evropy byl poválečný klid, tady ještě hodně dlouho zuřila různá místní válka a velké bojové potyčky.

V tuto rozbouřenou dobu bylo velice nesnadné se do těchto míst dostat jako cizí státní příslušník. Nebyl možný ani žádný písemný styk. Poštovní zásilky se ztrácely, neznámo kde. Tento neklid na západní Ukrajině trval až do roku 1921, kdy skončila samostatnost Ukrajiny a toto území s konečnou platností připadlo jedna část Polsku a druhá část, Rusku, v tu dobu už bolševickému zřízení.

Chlapec Pavel byl zdravý, dobře rostl pro radost ale také i pro starost Aničky, která stále netrpělivě čekala na svého milého, který nepřicházel. Pavlovi bylo už čtyři roky a Anička přestávala

věřit, že si pro ní ten její přijde. Dost často byla i taková myšlenka, že možná někde v bojích padl a potom její čekání by bylo zbytečné.

Když se Jan Pancíř vrátil ze zajetí, zakládal a vybavoval si svojí dílnu v Rohožně, neušlo některým lidem, že tento pán je ještě svobodný a také dost v letech, že určitě bude potřebovat k vykonávání svého řemesla hospodyně. Neušlo to hlavně dohazovačům a tak brzy se o tom začalo uvažovat, kteráže by pro něho byla dobrá. Jan také sám uvažoval o hospodyně, která by mu vedla domácnost a starala se o věci, které patří pro hospodyně domu. Samozřejmě chtěl mít i potomstvo, po kterém touží všichni.

Kterou? Ono nebylo z čeho vybírat, ty mladší, které byly přiměřené jeho věku a snad některá by se k němu i hodila, už měl někdo jiný a to, co zůstávalo, nepovažoval za vhodné partnerky. Také o Aničce se mu donesla zpráva, to byla dívka přiměřené stáří, jenže byl tady maličký problém, stále ještě trochu v nitru duše čekala na svého milého a měla už čtyřletého synka. Ten chlapec by nebyl ani na závalu. Anička je hodná, hezká a pracovitá dívka a o toho malého se bude starat nejvíce ona. Jak se mu doneslo od dohazovačů, také ona by měla zájem o navázání prozatím jenom přátelství.

A tak jednoho nedělního odpoledne Jan zavítal do této rodiny. Dívka na tuto návštěvu už byla připravená. Jan a Anička se hned na první pohled jeden druhému zalíbili a jejich nejistoty se začaly rozplývat. Rodiče Anny se snažili, aby nebylo žádného dlouhého namlouvání a co nejdříve byla dcera pod čepcem, avšak Anička byla trochu více zdrženlivá a chtěla ještě vyčkávat. Také synek Aničky Pavel se Janovi moc zamlouval a začal si s ním výborně rozumět.

Založení rodiny

Další návštěvy a při té třetí Jan řekl na rovinu, jakýže to má s Aničkou úmysl a požádal rodiče o její ruku. Samozřejmě souhlas byl okamžitý a za krátkou dobu Anna už byla Pancířovou. Prozatím bydleli u jejích rodičů, avšak hned se začala hledat možnost bydlet samostatně. To nebylo možné a tak šli bydlet prozatím do podnájmu.

Anička, když přicházela s Janem manželského svazku, byla na tom trochu lépe než Jan. Byla vyučená švadlenou a svoje řemeslo s velkou chutí, důkladností a obětavostí dělala. Rovněž i ona měla dost práce, protože práce od ní byla velmi kvalitní. Když měla hodně práce, dokázala pracovat i v nočních hodinách. Odměnu za práci si ukládala pro budoucí časy a její hromádka peněz byla dosti velká už v době válečné a byla značně prozíravá a všechny svoje papírové peněžní úspory proměnila ve zlato.

Stojí zato poznamenat i takovou zajímavost, že v Rusku byli lidé, kteří nechtěli mít u sebe zlaté peníze, i když později na to zle doplatili. Zlaté peníze značně zatěžovaly kapsy a měšce panstvu a v mnoha případech s nimi pohrdali, raděj u sebe nosili peníze papírové. Bylo to v tu dobu ve velké módě a tak vždy bylo moc snadné získat tyto zlaťáky, pro některé lidi, hlavně tedy pro panstvo nepohodlné.

Anežce učarovalo zlato a to jí také zachránilo její veškeré úspory. Ty zlaté peníze měly vždycky hodnotu v každém státě, v každém zřízení a po této strašné válce, která přinášela nepředstavitelné množství zmatků mezi lidem, mezi státy, mezi velmocemi, se jejich hodnota ještě více zvyšovala. Když potom přicházela do manželství, přinášela si na tu dobu a zlé poměry u všech lidí, nějaký malý počet zlaťáků do zatím ještě prázdné rodinné pokladničky.

Jenže s tímto i když skutečně jenom nepatrným pokladem až mnohém později to dopadlo také nepředstavitelně špatně. Snad zasáhla nějaká vyšší moc a aby o něj nenastaly nějaké spory, tahnice a byl věčný klid, poklad byl dobře uschován a to dokonce tak dobře, že se v době stěhování Čechů z Volyně nenašel! Ten měl být původně, ještě když Anna žila, použit s jinými vydělanými penězi na stavbu plánovaného rodinného domku s dílnou. V další mnohem pozdější době, kdy už nebyla mezi živými, se počítalo s tím, že jednou malý zlatý pokládek bude rozdělen mezi její pozůstalé děti. Nic takového se nestalo, poklad se nenašel. Je tady ještě i jiná možnost, že jej někdo velmi šikovně odcizil!

S tímto svým maličkým zlatým pokladem vstupovala do stavu manželského. Byl to obrovský příspěvek do rodiny v tak složité době, v které Jan s Annou přicházeli do společného života a později jej prožívali. Novomanžele si dělali plány a říkali si: „*Nesmíme z něho moc odebrat, bude to jen na ty věci, které budeme nejnuteněji potřebovat.*“ Anna však v duchu přemýšlela a dělala si ve svém nitru představy, s kterými se Janovi ani nesvěřila, jak bude pilně pracovat, jen aby z těch zlatých penízků nemusela vzít ani jeden. Ještě přivydělají tolik, že si budou moci postavit svůj vlastní domek i s dílnou, ve které bude pracovat několik učedníků a možná i tovaryš, bylo jejich společné rozjímání.

Ve vsi byla velká spokojenost, že mají konečně svého řemeslníka, který jim dokáže vyrobit téměř všechno ze dřeva. Práce se jen hrnuly, už nebylo třeba k objednání nějakého výrobku chodit do vzdálených obcí, protože na ukrajinských vesnicích se taková řemesla nacházela jen ojedinele. Zprávy o jeho pracovní schopnosti a činnosti se brzy rozšířily i do vedlejších ukrajinských obcí a tak Jan měl stále dostatek práce. Snažil se každému vyhovět a všechno udělat v dohodnutém a také v co nejkratším čase a také v dobré kvalitě. Jeho práce dělaly dobrou vizitku pro tuto dílnu. Pan zástupce starosty vždy na obci byl z Čechů, aby zastupoval zájmy českých občanů. Stávalo se dost často a bylo to téměř pravidlem, že starosta čekal na vyjádření českého zástupce a až potom dával svoje rozhodnutí. Také s čím přišel český občan, rád vyřizoval k jeho prospěchu. I v tomto případě český zástupce Janovi byl ve všem nápomocen a doporučoval u starosty, jaká je výhoda, že budou mít toto řemeslo ve vsi. Zase o jedno řemeslo vesnici více a nebudou muset jezdit se zakázkami do jiných vesnic. Se vším mu byl nápomocný, pomáhal hledat místo, kde by Jan měl začít dělat svoje řemeslo.

Zástupce starosty přece jenom měl mít přehled, u koho jsou takové volné prostory a to se jím oběma také podařilo najít a mohl začít připravovat svoji vlastní dílnu. Ze začátku nebylo nic, ani celou sadu hoblíků neměl, natož nějaké další ladnější zařízení a nástroje. Nějaké pracovní „nádobí“ (náradí) měl ještě z doby, které si pořídil po vyučení, ale toho nebylo mnoho. Bylo to tak, že na všechno vybavení dílny si musel půjčit a kdo jiný by to mohl být než zase jeho dobrý pan mistr, u kterého se tak dobře vyučil a také vlastní bratr, pokud mohl pomohl.

Pracovních zakázek po válce bylo stále dostatek jak pro Jana, tak také pro Annu, jen aby se dal nějakým způsobem nastavit čas, aby se dalo za den udělat více práce. Řemeslnická dílna, zatím

umístěná jenom v podnájmu, si hodně brzy získávala velké jméno. Dílnička malá, skromná, ale dalo se tam vyrobit hodně výrobků. Za nějaký čas si už mohl Jan dovolit vzít do dílny také učedníka. Mezi manžely se brzy začalo uvažovat o tom, že když to takhle půjde a budou i dále takto vydělávat, tak už za několik let budou moci začít s výstavbou domku a také s prostornější dílnou. V roce 1924 se Janovi naskýtá dobrá příležitost ke koupi několika desjatin pozemku. Rodina může uvolnit ze svých úspor nějaké peníze a takový pozemek je velmi dobrá investice, která bude přinášet užitek celé rodině v podobě potravin.

Čas plynul a novomanželům se narodilo první dítě. Jak to má správně být, nejprve to bylo děvče. Dostala jméno trochu poruštělé – Nina, takových a podobných se v tu dobu u volyňských Čechů začalo dětem dávat dost.

Na pobyt rakouských vojsk se všude chtělo rychle zapomínat a také na rakouského vojáka Pavla Anna úplně zapoměla.

Snad to bylo v letních dnech roku 1923 právě v době, kdy Anna se těšila ze své malé dcerky, se bez žádné předešlé zprávy v Rohožně objevil bývalý lajtnant, samozřejmě tentokrát už bez vojenské uniformy. Hledal jeho Aničku pod dřívějším jménem, bohužel se dovídá, že na něho dlouho čekala a když se nemohla dočkat a on žádnou zprávu o sobě nepodával, léta ubíhala a tak se musela rozhodnout pro jiného. Pavel vše pochopil a už ji nehledal, za Aničkou nešel. Nepodařilo se zjistit, zda se ve vsi dověděl, že po jeho odchodu z této vesnice, ještě v době válečných událostí v roce 1917 mu Anna porodila syna. Je pravděpodobné, že se o tom, při této návštěvě dověděl.

Až za dlouhou dobu se Anna dovídá, že se v Rohožně Pavel bývalý důstojník rakousko-uherské armády objevil a dokonce mluvil s některými příbuznými Aničky. Byla to pro ní strašná zpráva, avšak na druhé straně byla zase ráda, že to takto dopadlo, kdyby se s ním setkala, kdož ví, jak by všechno probíhalo. U Pancířů se narodil další potomek tentokrát chlapec a dostal jméno Jaroslav. Za delší dobu se narodil ještě syn a přinesl si jméno Jiří. V tu dobu mladému Pavlíkovi bylo už dvanáct roků a mamince značně pomáhal ve všech pracích, protože s malými dětmi bylo starostí až dost.

Smrt manželky

Když byla největší naděje na lepší časy a Jan měl už hotové plány na stavbu svého vlastního rodinného domku, přišla do rodiny rána. Anna Pancířová náhle během několika hodin po mozkové příhodě umírá. Lékařská pomoc byla daleko a dostat ji do těchto míst trvalo značně dlouhou dobu. Než se k ránu dostavila, bylo už hodně pozdě a byla naprosto zbytečná. Strašná a nevylicitelná byla tato krutost. Nikdo tomu nechtěl věřit, lidé to nemohli pochopit, že se to vůbec mohlo stát, včera večer ještě zdravá bytost a druhý den ráno nebyla mezi živými. Zanechává čtyři nezaopatřené děti, dvanáct, šest, čtyři a tomu nejmladšímu byly jen tři měsíce.

Jak nepředstavitelně zlá to byla událost pro Jana, to dokáže pochopit zase jenom ten, kdo sám něco takového ve svém životě zažil. V několika hodinách byly zhatěné všechny, už mnohokrát probírané budoucí plány, plány na dlouhé roky dopředu. V prvních chvílích se mu zdálo, že jsou to okamžiky, které se nedají přežít.

Po smrti ženy Jan musel tento stav, tento zcela nepředvídaný a ještě před několika dny klidný rodinný život nějak řešit. Jak jenom by bylo možné vyřešit tuto nenadálou neuvěřitelnou situaci? Tady byla dobrá rada velice drahá. Nebylo žádné správné rady pro celkové vyřešení tohoto těžkého nastávajícího života. To všechno musel vyřešit čas. Nové události, zatím nikomu neznámé. V prvních dnech a týdnech spoluobčané nabízeli pro začátek různou pomoc, jenže ta nemohla být nastálo.

Nejvíce se obětovala babička Šmídová. Přestože jí bylo už hodně přes šedesát roků, přichází do Anniny domácnosti a ujímá se všech prací a starostí v rodině. Až neuvěřitelně a neúnavně jí pomáhá snaživý chlapec Pavel. Co mu babička nakáže, všechno s velkou ochotou udělá a často ani není třeba říkat, chlapec sám vidí, co je třeba udělat a bez příkazování to dělá. Ten má v srdci obrovskou bolest, už dokáže také rozjímat, uvažovat a také se zlobit. *„Jak jen může Bůh, zda vůbec nějaký je, být na nás tak zlý a krutý a mohl nám vzít naši vroucně milovanou maminku!“* Velice často, jak jen má trochu času, přichází na hrob matky a úzkostlivě pláče.

Velká rodina Šmídová, sourozenci Anny, ti nejvíce nabízeli různou pomoc, jenže ta byla jen pro začátek a nemohla se od nikoho požadovat na delší dobu a už vůbec ne jako pomoc stálá. Jan po překonání prvních nesnesitelných potíží a s částečným přizpůsobením se tomuto stavu se znovu s velkou vervou pouští do práce. Bol a žal ho stále pronásleduje i při práci a to všechno ho také

psychicky vysiluje. Jenže právě tady při práci, snad jen na nějaký čas, se dá zapomínat. Stále bylo co dělat a Jan neznal času a pracuje dlouho do noci. Někdy i jíst zapomíná, ještě, že má tak starostlivou panímámu. Všechen žal utápěl v dílně při přemýšlení o tom, jak co nejlépe vykonat dílo. Nebylo výjimkou, že se do dílny zamkl a pracoval i po nocích, nějaké ohlížení se po nové ženské ho ani nenapadlo.

V životě osobním, rodinném, pracovním docházelo k různým událostem, o které by se tak rád Jan s někým mu nejbližším chtěl podělit, povyprávět si o všem. Dříve to byla Anna a najednou nebylo komu se důvěrně svěřovat. Jak moc mu Anna chyběla! V prvních dnech po pohřbu docházelo dokonce k takovým situacím, že ještě stále přicházely bleskové myšlenky v povědomí: „*Toto musím sdělit Aničce*“ a v zápětí se přihnala strašná myšlenka, ta zlá skutečnost, že už by to v žádném případě nemohla slyšet. Jak zajímavý jev, v některých okamžicích jakoby život s ní ještě stále pokračoval.

Tak uplynul více než rok a babička už byla nesnesitelně udřená stálou a věčnou prací, přestože dost často přicházely také její ostatní dcery a hodně pomohly. Jednou si panímáma vzala Jana stranou a řekla mu: „*Ráda se ti postarám o děti tvojí ženy a mojí drahé dcery Aničky, ale ty musíš také vidět, že už to takto dál dělat nejde. Budeš si muset najít nějakou ženskou, která toto všechno bude dělat za mne. Není ani možné, abys zůstal sám.*“ „*Maminko, to je všechno hezké, co vy mi tady říkáte, jenže která se dá na tak malé děti, kde takovou vzít,*“ odpovídal Jan. Byl to velký a jen těžce řešitelný problém.

Ubíhaly další měsíce, práce v dílně bylo stále dost, až nadbytek a stávalo se, že ani nebylo možné uspokojit všechny zákazníky. Bylo třeba také hodně času věnovat dětem a všechny úkoly a starosti, které dříve byly rozdělené na oba rodiče, musel vykonávat Jan sám. Bylo toho na samotného mužského mnoho.

Děvče už chodilo do školy. Pavel, už od svého útlého dětství si občas zaběhl do dílny, aby se nadržal té krásně vůně dřeva, jež ho stále více a více přitahovala. V těchto letech jeho věku se to ještě více stupňovalo a každou volnou chvíli kterou měl, se nacházel v dílně u Jana a okukoval to zajímavé řemeslo, to jak se vše s dřevem dělá. Opracovávání a krásná vůně ho tak zaujala, že později se také začal pokoušet dělat některé práce. Stávalo se, že po přijetí ze školy vydržel dlouhé hodiny sedět a pozorovat, jak se dřevo při trochu zručnosti dokáže krásně tvarovat a tak se po

udělání všech prací v domácnosti, které babička potřebovala a na něm požadovala, stával částečným malým učedníkem otčíma.

Po ukončení školní docházky mu nic jiného nezbyvalo než se učit nějakému řemeslu a on také žádnému jinému řemeslu se učit nechtěl než tomuto pěknému, už značně doma v dílně odkoukanému. Už to nebylo jenom něco podrž, podej, ale také se dokázal pochlubit i svými méně náročnými výtvary.

Ani u dalšího potomka z rodu Pancířů, po stránce klidných rodin nebylo všechno v naprostém pořádku. Bratru Jana Františkovi po založení rodiny se narodily tři děti, v roce 1915 Marie, 1917 Vladimír a 1919 Věra. V poválečné době řádila u dětí v těchto místech Volyně, zlá nemoc. Přišla také do rodiny Františka. Záškrt, to byla pro děti na tehdejší dobu nemoc velmi nebezpečná a v roce 1921 v této rodině během dvou dnů umírají čtyřletý Vladimír a dvouletá Věra. Byla to strašná rána pro rodinu.

V roce 1927 z věčného trápení, že Františkovi odešly dvě děti, se rozemáhá také on. Léčba nemoci v nemocnici stála velké peníze (veškeré úspory rodiny) a nakonec v uvedeném roce umírá i František. Kateřina se dobře provdala i když si vzala vdovce, měla dobrou rodinu. Starala se o dva vyvdané syny a sama ještě přivedla na svět další čtyři děti.

DÍL TŘETÍ

Záhadná návštěva

Velmi dlouhou dobu plynuly dny, týdny, měsíce bez žádných změn. Všechny dny se podobaly jeden druhému, práce a zase jenom práce. Až jednou se stala v dílně Jana velice nečekaná a zlá věc. Ze začátku tato událost vypadala velmi dobře, nenápadná, pro některou stranu možná i dost značně příjemná.

Teprve mnohem později se ukázalo jak osudný byl tento den, jaké velké zlo toto počínání přineslo pro děti Jana Pancíře z prvního manželství, po matce Anně rozené Šmídové, ale také pro samotného Jana. Všechno to zlo se ukázalo až v době společnéhožití. Poznal, co všechno dokáže udělat výchova dvojích dětí, kde jsou upřednostňovány jen ty ze strany hospodyně a také snad by se dalo říci i vládkyně domu a celého hospodářství, kde je hodně dětí a některé už o mnoho let starších, než ty do rodiny přicházející. Ty větší děti mají také svoji velkou moc v tomto rodinném společenství. Vždy má pravdu ten vlastní a ještě k tomu starší a ten malý, mladý a dalo by se říci i cizí, přestože tam má svého zastávce otce, se nemůže postavit na odpor a třeba i se svoji pravdou nejméně pravděpodobnější.

Bylo to snad na podzim roku 1931, když si do dílny Jana Pancíře do Rohožna přišla objednat nějakou práci vdova po Janu Perníčkovi z osady Jablonovka. Říkalo se, že si měla přijít objednat výrobu nového vozu (koňského).

Paní Růžena Perníčková měla tedy důvod, proč přišla za Janem Pancířem, jak už bylo řečeno ohledně vozu. Jak to bylo skutečně, to už dneska nikdo nemůže povědět. Je jen pravda, že ten vůz byl hotový později než byla jejich svatba. Je také taková pravda, že když nejde hora k Mohamedovi, přijde on za horou.

Ty návštěvy ohledně objednaných nějakých řemeslnických prací byly stále častější, až si toho začali všimnout sousedé a známí, už se také vědělo, co je toho hlavní příčinou těchto návštěv. Nikoliv potřeba nějakých odborných prací, ale vdova potřebovala někoho, kdo by se postaral o hospodářství, které chátralo a šlo k úpadku.

Nebyly to jenom návštěvy paní vdovy, ale i Jan už začal docházet na osadu Jablonovka za paní vdovou Růženu Perníčkovou. To už babičku, která se pilně starala o děti, nenechalo klidnou a začala se ptát: „*Jak to Jan do budoucna myslí? Na co se to vlastně chce dávat, když tam je už tolik dětí? Co bude s jeho vlastními dětmi?*“ Takových a podobných otázek bylo mnoho, a hlavně se

týkaly jeho dětí. Je jisté, že jí to nebylo lhostejné, jak se budou mít děti, o které se doposud pilně a vzorně starala. Jeho odpověď byla velice jednoduchá a ta byla už zřejmě vytvořená společným názorem a úvahami Růženy a Jana a je i pravděpodobné, že takové úvahy předkládala Růžena už v době, když zacházela za Janem a zvala ho, aby i on jednou zašel se k ní podívat.

Nebylo se na co dívat, na hospodářství se nedalo nic pěkného vidět. Paní vdova měla však jiné plány, chtěla a jenom si přála, aby Jan viděl u ní na hospodářství tu bezvýhodnou situaci, stav, který nemůže sama žena zvládnout a aby se v něm hnulo svědomí a lítost nad ubohou ženskou bytostí, která mu už ledaco naznačila.

„Když to všechno, jak to tady vypadá, bude vidět, určitě Jan Pancíř mi bude chtít pomoci, stane se snáze přemluvitelný, poddajnější a povolnější k mým poměrům, k mému neštěstí. Chce to, aby sem jednou přišel, to musím docílit. Tady se k němu budu krásně chovat a hlavně zkroušeně vypadat, moc budu ohleduplná také k jeho stavu, budu mít plno pochopení a starostí o jeho děti. Musí se to podařit, jen ho sem dostat.“

Proti vyvíjející se situaci a na hlavu Jana bylo mezi lidmi hodně zlých a nemístných poznámek: „Do jaké záhuby se to řítí?“ V tu dobu bylo třeba vymyslet něco nového, co by trochu uklidnilo pomlouvačné jazyky na hlavu Růženy a znovu aby dostala novou naději, dostat Jana na osadu.

V tu dobu se mezi lidem roznesla zpráva a bylo moc důležité rozšířit ji co nejvíce mezi lid, že Růžena se k Janovi vyjadřovala takto, když si ho chtěla udržet a získat na svůj statek: „Já s mými kluky, které mi už dorůstají budu dělat na polích a pro tebe se najde nějaká místnost a já tam takovou mám, kde budeš mít svojí dílničku a budeš si dělat svoje oblíbené řemeslo. A s dětmi to také nějak uděláme, když už jich tam mám tolik, ty tři tvoje se tam také užijí a společně je nějak musíme vychovat.“

A toto všechno přenášel Jan na babičku - svoji panímámu. Moc se jí to nelíbilo, ale co mohla dělat, kde vzít takovou ženu, která by neměla moc dětí nebo jenom přiměřeně, jako měl on. Taková prostě nebyla a hledat daleko široko si nikdo netroufal. Když přišel Jan s tím, že začal docházet na osadu, tím se vlastně sám odsoudil, tím se rozhodl pro takovýto výběr, už se nedalo nic dělat, nic dalšího se nedalo provést - pomalu ale jistě se ztrácela a později také uzavřela cesta zpět. Jan stále více a více zabředával do této propasti - propasti lásky, ale také propasti mnohem a mnohem horší, jaká jen může člověka potkat a z tohoto zla se cesta začínala navždycky ztrácet.

Toto všechno, tato novina se brzy roznesla po všech příbuzných po celé vesnici, do celého okolí a pomalu už nebylo úniku z této vážné situace. Mnozí už také předem věděli, že jak si to představovali Růžena a v pozdější době také už i Jan, to tak být nemůže, že z toho nebude žádného prospěchu pro jeho děti.

Na osadě bylo zapotřebí pevné chlapské ruky, která by veškeré těžké práce vzala na sebe a nikoliv, že se tam bude lopotit ženská s mladými chlapci, jak to Růžena už dávno vymyslela ještě před seznámením se s Janem. Chlapci kteří nedokáží udržet ani pluh v zemi budou pracovat na polích a on, že si bude dělat řemeslo? To bylo pro mnoho lidí směšné a hodně brzy to poznal i sám Jan.

Když někdo slyšel toto vyprávění a trochu si všechno dokázal v hlavě uspořádat, tak si položil otázku: „*A na co vlastně tam chce Růžena Jana, když to nebude na práci? To tak nutně potřebuje mužského, když už má na krku tolik dětí a tak velké a že jí všechno podle ní udělají?*“

Samozřejmě, že to nebyla pravda, vše bylo trochu jinak. Znovu se ukázalo správné rčení: „*Když ptáčka lapají, hezky mu zpívají.*“ Růženě nezáleželo na ničem. Nezáleželo jí na tom, jak budou vypadat, vyrůstat, jaké budou mít možnosti ke svému vývinu a vůbec k životu jeho děti. Nezáleželo jí také na Janovém řemesle, jak dopadne, zda ho bude dělat nebo ne, to bylo v tuto dobu vedlejší. Záleželo jí jenom na tom, zachránit tento grunt, který předešlí hospodáři vytvořili a tolik se na něm nadřeli.

Růžena byla dobře informovaná, jak to všechno bylo, že Jan v zajetí byl u sedláka v Německu a tam dělal veškeré polní práce. Byl to tedy vhodný člověk, jakého potřebovala. A to jí také vedlo k tomu, aby si ho vyhledala a nějakým způsobem získala na svoji stranu a potom už všechno půjde snadno. Na jeho řemesle nezáleželo, jednalo se jí jen o to, aby byly znovu alespoň trochu v pořádku, nyní už pouze její a jejich děti pozemky - jejich grunt. Jednalo se jí také o to, že po smrti obou Perníčků bylo pohlíženo na statek, kde vládla jen žena s malými a mladými nezkušenými dětmi, v polních pracích hlavně s chlapci, dosti pohrdavě. Vše bylo jen pro posměch a sousedé se často nestačili divit, jak se na vedlejším statku pracuje.

Už bylo třeba, aby sem konečně přišel někdo, kdo by napravil opět dobrou pověst, která tady kdysi, avšak hodně dávno byla. To špatné pohlížení na statek nastávalo v době, kdy oba bratry postihla nemoc a veškeré práce se zanedbávaly. Bylo to omluvitelné, nějaký čas tolerované, avšak

když na sousední pole začal vítr roznášet semena různých trav ve větší míře, sousedé přestali být lhostejní. Části pozemku zůstávaly neobdělané a zarůstaly nežádoucí travou a plevely, a pole která obdělána byla, tak jen velmi špatně, protože nemocní a staří na to prostě nestačili, různé práce se odkládaly, prováděly se jen nejnnutnější a bratři si mysleli a říkali, až se uzdravíme, všechno ještě dohoníme, uděláme.

Jenže, jak práci udělat, když léta přibývala, síla ubývala, nemoc se stupňovala a tělo sláblo. Všechno dopadlo jinak a po smrti bratří Perníčků nežádoucí trávy bujely ještě mnohem více. Potom zůstávalo všechno na jedné ženské a dvou chlapcích, kteří by mohli pomoci. Jenže jeden, i když mu bylo sedmnáct roků, byl hodně slabý a druhý značně mladý a oba o práci jevíli jen málo zájmu.

Růžena na Jana naléhá a všemožně se snaží, aby jejich společný život jako pravoplatných manželů začal ještě několik týdnů před žněmi. To se jí daří a Jan už k těmto žním přichází na osadu, jako zkušený a hlavně silný pracovník. Vše, co se říkalo při seznamování těchto dvou lidí, že si Jan na osadě bude dělat své řemeslo, v tu dobu už dávalo znát, že tomu musí ustoupit, že tady je mnohem důležitější práce a na hodně dlouhou dobu.

Už to bylo nesnesitelné a Jan, když tam začal docházet, se zhrozil toho, co viděl, jak vypadají pole, koně, dobytek, hospodářské stroje, budovy a v tom všem velká skupina dětí, které tady v těchto končinách mohly dělat, co chtěly, vše bylo cizím očím jen málo přístupné. Dost často se znovu stávalo to, co už tady jednou kdysi dávno před několika desítkami let bylo, že když někdo měl cestu kolem, raději se tomuto místu vyhnul. V tu chvíli Jana pojala lítost nad vším a chtěl pomoci, jenže pomoci to znamenalo tady tomu se už navždycky upsat.

Cítil, že už nebude žádné řemeslo, jak mu to Růženka napovídala, slibovala a představovala si, avšak jenom v krásných slibech. Tady bude moc práce, na mnoho roků a zřejmě i na celý život, když se na toto dá, když s nějakou zemědělskou prací začne, už se z toho nikdy, nikdy nevyhra-be. To také bylo pravda. Ještě byla poslední už neuskutečnitelná myšlenka. „*Snad budu moci tro-chu dělat to moje oblíbené řemeslo v zimních měsících, ano, to snad půjde,*“ zůstalo však jenom u jeho představy a naivní myšlenky.

Když to Jan na osadě uviděl, nejraděj by svlékl sváteční oděv a chopil se té práce, která všade, kam jenom pohlédl, čekala na udělení, vše volalo a žádalo zdravých silných rukou. Na jedné

straně ho pojala lítost nad stavem hospodářství, jaký mu tam bylo umožněno shlédnout, na druhé straně měl ještě velkou zdrženlivost. „*Ne, ještě ne, musím si to ještě dobře rozmyslet.*“ Jenže rozmyslet se bylo už moc pozdě. Sítě od Růženy byly hozeny a do těch se Jan stále více a více zamotával...

Když tak Jan docházel na osadu za Růženou, nebylo možné, aby tam přišel a nepomáhal, bylo tam zapotřebí tolik silné mužské ruky. A tak Jan už musel přijít ve všední den, když chtěl pomáhat. Nemůže tady pomáhat - dělat v neděli, jakpak by se na to dívali všichni v rodině a hlavně jeho osobní přesvědčení to nedovolovalo, jak by také na to pohlíželi sousedé.

Jednou ve všední den, bylo to po několika Janových nedělních návštěvách, dal stranou svoje řemeslo a vypravil se na osadu pomoci. Tato první pracovní návštěva byla jednodenní a v pozdních nočních hodinách se vracel ke svým dětem. Jak obrovskou vnitřní radost měla Růžena a říkala si jen sama pro sebe, *“Tak tímto máš Jane všechno zpečetěné, už bude moc těžké se dostat z mých nastražených sítí.”*

Za nějaký čas zůstával Jan na osadě i dva dny. Pokud tam jenom přicházel a pobyl nejvýše dva dny, chlapci jej brali jako nějakého pomocníka a bylo vše v naprostém pořádku. Stávalo se také, že Růžena poslala některého chlapce za Janem do dílny, zda by mohl přijít pomoci při naléhavých pracích. A Jan vždy rád pomohl. U některých lidí v tu dobu se mohl jevit jako člověk, který tady na hospodářství chce jenom pomoci.

Avšak právě s těmito prozatímními výpomocnými pracemi se stále více zavazoval - zapléтал do takového stavu, z kterého už nebylo vyproštění. V jeho přítomnosti se chlapci velmi snažili dobře pracovat, bylo to snad jenom proto, že dosud je ani ve snu nenapadalo, jak to všechno Růžena s tímto panem, který jí chodí vypomáhat, myslí. To všechno se až doposledka od Růženy tajilo, že chce, aby tento člověk byl jednou na tomto hospodářství hlavní pracovní osobou a také jejím mužem.

„Bude třeba na Jana doléhat, aby ještě více tady pobýval, aby se co nejvíce sžil s mými syny. Když si na něho zvyknou, hlavně ty dvě děti - chlapci, když s ním budou hodně dělat na polích, budou ho mít jako vlastního tátu, je vyhráno. Když poznají, že s jeho pomocí se nám bude dařit dát do pořádku hospodářství, bude to pro celou mojí rodinu moc dobré. Potom už nic nemůže bránit tomu, aby tady mohl dělat hospodáře, spíše jenom hlavního pracovníka. Proto musím ještě více dbát

na to, aby jakmile tady Jan bude, jsem přesvědčovala chlapce, že musejí jít s ním vždy do práce a hodně mu pomáhat. Musejí s ním být hodně času, nejlépe stále, když se tady bude nacházet."

Jan při cestách z osady domů uvažoval: *„Vždyť ti chlapci jsou docela dobří. Zatím jsou ještě mladí, jistě však, jak jim bude přibývat roků, budou schopní vykonat více a více práce. Nebude to dlouho trvat a s chlapeckou snahou a pílí, jakou jsem u nich zatím poznal, to musíme za nějaký krátký čas dát do pořádku. Za nějaký rok to tady bude vypadat zcela jinak než je to v tuto dobu. Ti chlapci potřebují jenom pevnou ruku, která je povede."* Takové úvahy byly dosti předčasné...

„Moje děti...", to už nedomyšlel. „Jenže jak já můžu sem mezi tyto děti, které žijí tak trochu jako poustevníci, odloučení od ostatního světa, ještě přivést další - svoje? Co tady z toho vznikne? Jak to bude jenom vypadat?"

A toto všechno při dalších setkáních a pomáhání začal přenášet na svojí Růženku. Dokud trvalo jenom namlouvání a sprádání pozdějšího života těch dvou, bylo všechno velice snadné a jasné, jenže později, když to všechno Jan na osadě viděl, začal se ptát sám sebe a také Růženy. *„Jak to bude, Růženko, když ty už tady máš tolik dětí, jak já ti mám sem přivést ještě další? Jenomže já je nemůžu dát někam jinam, ty musejí být se mnou. Od smrti Anny jsou navyklé jenom na mne a jejich babičku a další jejich život musí být zase jenom se mnou"*.

Jan si tak trochu představoval, co vznikne, až sem přivede ještě další děti, ty jeho, sem do lesa, vždyť ty jeho jsou přece jenom trochu více mezi lidmi, ale tady, kam nikdo hodně dlouho nepříjde? Jak to bude vypadat? To zatím on ani nikdo jiný nedokázal předvídat. To všechno si zatím představoval jenom částečně, povrchně, matně, avšak později, když opravdu děti na osadu přišly, nastávaly nepředstavitelné a běžně neřešitelné starosti, problémy, nesrovnalosti, napadání mezi dětmi, ubližování, což se všechno nemile projevovalo až v pozdější době. Potom to všechno bylo mnohem horší než byly jenom představy v době jeho pracovních návštěv a bližšího se poznávání s Růženkou.

Na to všechno Růžena měla mnoho a mnoho výmluv, jak se bude dobře starat o všechny děti. *„Bude na to mnohem více času, všechno se v dobro obrátí, budeš vidět, Jene. Ve dvou se to přece jenom lépe táhne a společnými silami to určitě všechno překonáme."* Jan začal věřit slovům Růženy, nyní už to byla jeho milovaná a té přece je třeba věřit. Za nějaký čas poznal, jaký to byl velký klam, jenže to už bylo pozdě, na to všechno bylo třeba více pamatovat dříve.

Jan na osadě Jablonovka

A tak se stalo to, co se nikdy stát nemělo, že Jan přichází na osadu do nového působiště. Svoje děti zatím nepřivedl, nechává je u jejich tety a opatruje je babička, avšak je to dohodnuto, že pro ně dojede za nějaký čas, ta doba příchodu jeho dětí však nebyla předem určena. Jan by nejraději tak udělal okamžitě. To přece byly předsvatební úvahy Jana a také souhlas i slíbila Růženka.

Jan vypráví a přesvědčuje Růženku, že musí ještě promluvit se svojí panímámou - babičkou, která se zatím ještě stará o jeho všechny tři děti, zda by byla ochotná, až si k sobě bude brát děti, jet s nimi na několik dní na osadu. Při ní si tam děti, ale hlavně ten nejmladší Jirka snadněji zvykne. Byla to dosti velká starost a zatím velká neznámá, jak to všechno dopadne. Jenže na děti se dost často a v tomto případě hlavně na ty Janovy, nebral žádný ohled, děti si musely zvykat a podřídít se tomu, co jim rodič připravil a musely se smířit, i když toto jeho rozhodnutí bylo dobré anebo někdy i hodně špatné.

Hned po svatbě, která se odbývala na osadě, Jan zůstává v rodině u Perníčků. Už ho tam bylo zapotřebí, aby nepřetržitě den co den vyjel na pole k velmi potřebným pracím. Růžena se těší na to, že se už pustí do práce pořádný chlap. Už nebude jenom docházet na výpomoc nějaké nutné práce. Je přede žněmi a také ostatní práce, které měly být dávno hotové, nějak vážnou. Jednak to bylo tím, že chlapci Perníčkové, když se dověděli, že tam už brzo přijde Jan Pancíř natrvalo, neměli zájem vykonávat nějakou práci a spoléhali na to, že všechno, až tam přijde on, mávnutím kouzelného proutku zvládne Jan sám.

Ještě před několika dny stál u svého kolářského ponku a dneska hned po svatbě, se stává to, že musí nechat řemeslo a už na něj zapomínat a dělat, napravovat, co bylo za dlouhé roky tady ničeno, devastováno, opomíjeno, zanedbáváno. Jan ještě neví, že se už nikdy nepostaví ke svému řemeslu, že tady, na těchto hrbatých polích zůstane celý život, že se tady udře, že budou s ním dít i jeho děti a k ničemu to nepovede.

Stále však ještě má ve své mysli, že jednou to na hospodářství bude tak dobré, že on si bude moci tady postavit svojí krásnou dílnu a vykonávat řemeslo, které ho tolik, tolik bavilo.

Růžena je velice spokojená s tím, že už nemusí mít takové obavy, že by Jan mohl couvnout od už dávno dohodnutého, to je, že už je na celý život, když ji má za pravoplatnou manželku. To všechno už pominulo.

„Už nemusím mít starost, mám ho tady stále u sebe a to je to, o co jsem tak dlouho usilovala, už se mi konečně splnil sen. Jak je to krásné mít u sebe tak mladého mužského,“ říkala si Růžena. Sen a velké přání je konečně skutkem. Nechtělo se jí o tom ani uvažovat a natož uvěřit, že se to podařilo vydobýt si tak mladého mužského.

„Ne, to není možné, vždyť on vlastně je o třicet jedna roků mladší než bývalý muž Josef také o čtyři roky mladší než já. Na to nesmím už ani pomyslet, prostě je už tady na tomto hospodářství, mám ho a zůstane můj až do mé smrti, vždyť mi to slíbil před Bohem a to také musí dodržet. Když na něho budu mít nějaké podezření odvedu ho do církve a tam se mi musí přiznat.“ To také jednou udělala. *„Kdyby později byly nějaké nesrovnalosti, vždyť já si je už nějak vyřeším a je jisté, že musí být vždy podle mého přání a rozhodnutí. Vždyť je to na gruntu mém a mých dětí, tak na to máme také právo a nebude to nikdo jiný, kdo tady bude rozhodovat,“* si v duchu říkala Růžena.

Teprve teď se jí chtělo začínat ten správný manželský život. Chtělo, jenže to nebylo možné. Je tady velké množství dětí a některé už značně odrostlé a ty chtějí, co jim patří a budou tady hodně rozhodovat a hrát velkou rodinnou úlohu. *„Až ještě přivede Jan ty své, určitě to bude velké umění, to všechno zvládnout, ale na to nebudu teď myslet. Důležité je to, že jsem docílila svého. Moje děti se už konečně a určitě budou mít lépe a další děti, které sem mají přijít?“*...

„To se ještě uvidí zda sem vůbec přijdou? Když už přijdou a nebudou se chovat a řídit podle toho, jak já budu chtít, ať si to potom rozhodne jejich otec. V takových nezvládnutelných situacích to prostě vzdám, já mám přece starostí až nad hlavu se svými dětmi. Když se jim to tady nebude líbit, může je Jan odvézt tam, odkud přišly,“ tak nyní uvažuje Růžena. Ta věděla už dávno předem, že nesrovnalosti budou a ty přijdou hned, jak sem Jan přiveze své děti. *„To však nevádí, hlavně, že mám mužského, který mi tady bude pracovat. Na jeho dětech mi tolik nezáleží, ty se budou muset ve všem podřídit.“* dlouze uvažovala Růžena.

Jan Pancíř se ještě jednou pořádně podíval po novém působišti, po všech pozemcích a viděl v jak žalostném stavu jsou všechna pole. V tuto roční dobu už se nedalo nic napravit. Snad ještě letos bude mít možnost nasít nějaké směsky, které by se na podzim daly posekat a usušit jako seno, jenže i se semenem na směsky byly potíže - prostě nebylo. To přinutilo Jana čekat na chudou úrodu, na žně, které se blížily. Bylo hodně pozemků neobdělávaných, dlouhou dobu neoraných, na kterých se dalo pouze dobře pást dobytek.

Chtěl připravit některé pozemky pro podzimní setbu, to znamená odplevelit a potom je udržovat až do setby bez plevelů. Jenže, jak už to poznal dříve, to nebylo možné, nebyly k tomu potřebné stroje a zemědělské nářadí, na co sáhnul, všechno bylo buď zcela zničené nebo poškozené tak, že se s tím nedalo pracovat. Už několik let se tady nic pořádně neopravovalo a všechno porouchané, poškozené a rozbité se odhodilo a až se nutně to porouchané potřebovalo, teprve se šlo opravovat nebo se s tím jelo k odborníkovi -řemeslníkovi. Stávalo se, že tímto pozdním opravováním bylo zdržení také několik dní.

A v takovém stavu bylo převzato téměř všechno, co bylo potřebné k pracím v zemědělství. Tím se stávalo, že Jan ještě po nocích opravoval a upravoval nářadí a náčiní, které bylo potřebné pro příští den, aby bylo připravené tak, jak vyhovovalo jemu. Bylo jistější vždy nějakou dobu před prací si všechno prohlédnout, v jakém stavu se to nachází. Nikdy neměl spolehnoutí, že si vezme nářadí a půjde na pole.

Dost často se stávalo, že si musel jít vypůjčit nářadí k sousedům, kteří byli nějakými příbuznými Jana. Dělal to velice nerad a také sousedi neradi půjčovali, ale jednou za čas se je podařilo přesvědčit, že to nutně potřebuje a když jim slíbil nějakou protislužbu třeba s řemeslnickými pracemi, tak mu posloužili, i když s tím řemeslem to bylo dosti nejisté. Bylo třeba si půjčit, avšak na druhé straně velice rychle opravovat to, co se tady nacházelo porouchané. Většinou to byly stroje a nářadí, které pamatovaly hezkou řádku roků a možná ještě carské zřízení.

Až do příchodu Jana se tady nevědělo nic o nějakém novém nářadí a zemědělských strojích, které v tuto dobu už bylo možné si nakoupit v českých filiálkách a jež by velmi usnadňovaly polní práce. Ani o dílnách, kde se takové nástroje a nářadí vyrábělo, se tady nechtělo nic vědět. Až do této doby se na tomto statku říkalo, že nějaké novoty na polích jsou zbytečnosti. Ono se to dá udělat i s tím starým nářadím!

V tu dobu a ještě o mnoho let dříve, se na Volyně dovážely z českých zemí a po první světové válce z Československa všechny dostupné zemědělské stroje, nářadí a nástroje. Od motyk a lopat až po ty nejmodernější žací stroje a mlátičky.

Byly dovážené od výrobců: Knotek a spol. Jičín, Melichar Brandýs n/L. a Wichterle a Kovařík Prostějov. Tyto stroje se na Volyni prodávaly a měly sklady: České hospodářské družstvo v Rovně, ve Volkově u Vl. Mráčka, ve Zdobunově u Otmara a Kloučka a v Kvasilově u Náhlovského.

V tuto složitou dobu v hospodářství na osadě muselo ještě sloužit všechno to staré, jinde už dávno zapomenuté.

Dosluhovalo všechno a bylo třeba uvažovat o tom, jak jen bude možnost a nějaký peníz se podaří z pozemků vyzískat, koupit nářadí, nástroje a stroje nové nebo si nechat u odborníků vyrobit. Nebylo tady vhodné nářadí, ale také nebyli ani koně, které by se k těmto pozemkům hodili. Nějací se tady nacházeli, avšak to byly staré, vyhublé herky, s kterými by se dalo obdělávat tak nejvíce pět hektarů polí. Aby se s koňmi dalo něco na polích dělat, bylo třeba nejprve každé ráno je vyvést na pastvu, aby se pasením nakrmili a potom je teprve zapřáhnout do hospodářského nářadí a strojů. V tuto dobu už žádného krmení pro ně nebylo.

Nový hospodář, možná také by se dalo jej pojmenovat jenom prozatímním „správcem“, se tedy rozhoduje: Část pozemků, které nejsou obdělávané a kde je dosti pěkná tráva, nechá na seno, tam se koně ani krávy pást nebudou. Až bude tráva dostatečně narostlá poseká ji na seno a do zimy se to může ještě jednou opakovat. I když je to tráva různá a v některých místech i méně vhodná na seno, v tuto dobu se nedalo nic jiného udělat.

Chlapci kteří tady před příchodem Jana na části pozemků se snažili se svou matkou hospodařit, jeden v době příchodu Jana měl devatenáct a druhý jenom třináct roků. Když tady nastoupil Jan, byli jako vyměnění, v ničem se nedali srovnat s chlapci, kteří se jevíli jako pracovití, když sem docházel Jan jen na výpomoc. Najednou se v nich všechno změnilo.

Dříve věděli, že Jan na statku pobude den, dva a další práce znovu budou muset udělat oni. Když je tady dřívější jenom jejich pomocník nyní už nastálo, najednou věděli, že Jan k práci nastoupí každý den. Viděli možnost stáhnout se do pozadí a nedělat nic. Jednak také proto, že se jim nelíbilo nové pojetí práce, kterou Jan začal s větší důsledností vyžadovat. Nejvíce by jim vyhovovalo dělat všechno postaru a na nějaké novoty nebyli zvědaví.

„My jsme tě sem nezvali a také to bylo dohodnuté všechno jinak, podle naší mami si neměl ani na pole chodit, tak co nám najednou chceš tady předvádět nějaké novoty, ty si dělej sám,“ si mysleli.

Dalo se je jen s velkými obtížemi dostat chlapce k nějaké domácí práci, natož na pole. Starší byl moc rád, že je tady někdo, kdo si převezme starost nad koňmi, protože sám k nim neměl dobrý vztah a spíše se koní bál, stranil a byl rád, když si je na starost vzal někdo jiný. Když před příchodem Jana na osadu došlo ke kšírování (nandávání postrojů) a zapřahání koní, musela chlapci

pomáhat jejich matka. Ten mladší se cítil velice mladý a nezkušený a práce na poli to bylo pro něho velké ponižování a nezvládal je. Když už tedy, a hlavně ten mladší, se k nějaké polní práci postavil, nikdy ji neudělal tak, jak by bylo zapotřebí a tak bylo lepší jej k takové práci neposílat a jít si ji udělat sám.

Nastávaly velké starosti s mladými pomocníky, ten mladší, když viděl, že Jan moc nenaléhá, aby něco měl pomáhat, plně toho využíval a vždy se dobře někam uklidil, aby nebyl k nalezení. Starší velice slabý, nedorostlý, nedostatečně vyvinutý človíček, někdy se jevil jako značně podvyživený a vyhledával si práce velice lehké, které by vyhovovaly jeho osobě. Ten si dost často říkával: „*Vždyť ono je na všechno času dost, vždyť ta práce nikam neuteče.*”

Jan pracoval od brzkého rána až do pozdní noci a také tak jako chlapci Perníčkové si ze začátku myslel a možná i Růžena si to myslela, že on sám. Jan to musí všechno na hospodářství zvládnout, udělat veškeré práce. Je jisté, že se mu to za nějaký čas, jak se říká, začalo zadírat za nehty, když už dlouhou dobu dělal sám a nestačil veškeré práce zvládat, avšak v tu dobu mlčel, nemohl ještě nic říkat, vždyť je tady teprve krátký čas. Snad si také jednou bude moci říci svoje a poručit chlapcům a určit jim nějakou práci, ale zatím v žádném případě ne.

Jan to neměl vůbec snadné, aby mohl jen trochu dělat na polích, musel nejprve koupit prozatím alespoň jednoho silnějšího koně, toho druhého vymění později. S tím jedním se dá ještě trochu dělat, ale ten druhý je naprosto neschopný nějakého výkonu, vždyť se sotva drží na nohou. Vzal svoje peníze, které si přinášel vydělané ještě při řemesle a šel koupit pořádného koně. A to nebyl jediný případ, kdy bylo třeba sáhnout do svojí kasičky z dřívější doby a koupit věci, které bylo potřeba do hospodářství.

„*Vždyť ono se mi to jednou vrátí, musí být nějaké výsledky z pilné práce,*” si říkával. Výsledky byly, příjmy také, jenomže ty se vždycky nějak pod rukama Růženy a jejích dcerek, ale také chlapců rozkutálely, že jen málo kdy něco z toho zůstávalo. Když už tedy zůstalo, bylo třeba koupit nějaké další nářadí, stroje, po případě i lepší a výkonnější koně. A prosazovat toto nakupování bylo vždy velmi nesnadné. Bylo třeba velkého přesvědčování Růženy a v mnoha případech se dostavily i velké hádky, než bylo možné nakoupit něco do hospodářství.

Za nějaký čas nezbylo z Janových úspor vůbec nic. „*Snad v budoucnu bude moje Růženka tak spravedlivá, že uzná za vhodné mi to všechno nějakým způsobem vrátit, abych mohl jednou, až*

dorostou moje děti, něco jím dát do života." Takové byly Janovy úvahy a dost naivní. Jenže Růžena takové myšlenky neměla a uvažovala zcela opačně. *„To všechno, co sis, Jeníčku, přinesl, to už je dávno projedené a já nikomu nebudu nic dávat.*" Jen na ten zcela maličký zlatý poklad si Jan nedovolil sáhnout a také Růžena o něj navenek nejevila zájem. To by bylo už trochu moc nelidské, dovolit si brát z této rodinné památky, na kterou měli právo jenom potomci osoby, která ji vytvořila.

Matka mladých pracantů jakoby na sliby, které dávala před svatbou Janovi, zcela zapoměla. Často se dívala za mladým silným mužem a nyní už svým manželem, jak mu jde práce od ruky, měla z toho radost a říkala si. *„To mám úlevu, vůbec se to nedá přirovnat, když jsem byla sama se syny. Také se to nedá srovnávat s těmi dvěma mužskými, kteří tady byli už dlouhá léta velmi staří, slabí a nemocní.*"

Dost často, avšak jenom v začátcích Jana na osadě, se Růžena zasnila a představovala si, že tímto mladým mužem ji obdařil sám Bůh, v kterého tak moc věřila. Myslela si, že ji vyslyšel a seslal ji takového mladíka přímo z nebes, za toho předešlého, který byl s tak velkým věkovým rozdílem. Růžena si neuvědomovala, že je třeba zapřáhnout celou rodinu a prozatím alespoň ty děti, které jsou schopné něco pomoci a hlavně oba chlapce, když budou chtít mít vše na polích v naprostém pořádku. To se většinou nestávalo a tak na polích je vidět Jana samotného a když je třeba něco udělat, co by mohl udělat někdo z rodiny, přichází to udělat sama matka a dětičky zůstávají doma, aby se neudřely.

Před příchodem Jana se tam hospodařilo jako ještě v asijské části Ruska, avšak už ne na Volyni a už vůbec ne u Čechů. Bylo to tak zavedeno dávno už za života Josefa a Jana a po jejich smrti nebylo možné a také, podle názoru pozůstalých nebylo ani třeba na tom něco zásadního měnit. V těch dobách se změny zaváděly, ale také přicházely moc pomalu a obzvlášť tady to bylo hodně znatelné. To všechno čekalo na nového hospodáře. Ano čekalo, jenže u nového hospodáře s myšlenkou, že se do hospodářství musí dát nějaký peníz. Snad si Růžena myslela, že s mladým mužským přijde i velký zázrak a on všechno bez jediného zlatého od základu v krátké době změní.

Proto už tady vznikaly první značné nepokoje a začáteční pře, jak se co bude dělat. Jan, který byl dlouhou dobu v Německu a poznal, jak se vše má dělat v zemědělství, na straně jedné nechtěl od

svých názorů ustoupit a na straně druhé byli dva mladíci, kteří veškeré polní práce chtěli dělat pořád ještě tak, jak je začali dělat jejich otec a strýc.

Tady byla nevýhoda i v tom, že děti už dlouho neslyšely žádný přísnější a ráznější příkaz od mužského. Už v době, kdy byl jejich otec nemocný, žádné rodinné příkazy od něho nepřicházeli a začínalo velké odvykání od řízení rodiny mužským.

Když potom přišel na osadu Jan to už se s tím nedalo nic dělat. Čas, který děti prožily bez pevné mužské ruky jim hodně chyběl a na druhé straně, tento stav jím značně vyhovoval a líbil se. Najednou přišel na hospodářství člověk pro děti cizí a má tady vše srovnávat, dělat nápravu, to přece nebylo možné. Ono by se to nelíbilo dětem, a také ne samotné matce dětí. Ztížené to měl Jan ještě tím, že ráno odjížděl na pole, během dne doma moc nepobyl a vracel se až k večeru. Tím se stávalo, že ani některé podrobnosti, které se v rodině během dne odbyly, nemohl sledovat.

Ani mezi Janem a Růženou nebylo vždy stejného názoru na práci. Dost často nastávaly spory, jak se co bude dělat. Nejprve jenom spory, které se nějak urovnaly, ale později (po několika letech) docházelo kvůli tomu k velkým a dlouhodobým, dalo by se říci věčným, jen málo kdy utichajícím hádkám. Vedly k tomu vzniklé okolnosti, chlapci museli dělat něco, k čemu dříve nebyli vůbec vedení a nějaký čas před ulehnutím otce a strýce na smrtelné lože neuměli na polích ještě vůbec nic.

Nevedení k práci a neochota se něčemu naučit vykonaly své. To byl pozdější výsledek a vizitka polí, které Jan převzal, avšak převzal pouze na práci. Věčné pře, jak se co bude dělat a nejen to u chlapců byla dost často myšlenka i taková: „*Když se ti to nelíbí, Pancíři, jak to tady děláme my, tak si to udělej sám.*“ A tak se často stávalo, že práce, které mohli dělat chlapci, si musel Jan skutečně udělat sám, přestože mohl v tu dobu dělat něco mnohem důležitějšího. V takových momentech Janova myšlenka byla taková: „*Ještě nějaký rok se budu dřít sám, ale už za několik let mi přijdou pomoci moje děti a s vámi se nebudu muset zlobit.*“

Jejich názory najednou jsou i takové, že ten, který je přišel vytáhnout z toho všeho zla, ze špíny a z bláta, dřel, staral se o všechno ku prospěchu tohoto hospodářství a obrovské rodiny - dělal vždy a vše špatně - vždycky jenom v neprospěch jejich statku. To mohly být názory vzešlé pouze z mladých, málo vzdělaných a nezkušených hlav. Když budeš něco dělat jinak než je naše představa, bude to vždycky špatné, protože jsi pro nás cizí a od cizího je vždycky všechno špatně i

když ve skutečnosti je to naopak. Nedokázali ocenit, že dříve, ještě když byli všichni malí a mladí, nikdo z nich nedokázal ani v nejmenším se o sebe postarat, natož něco dobrého udělat na polích, pro dobytek, pro celé své vlastní hospodářství.

Jan byl ve všech pracích hodně důsledný. Dbal na to, pokud se týkalo zemědělských prací, aby bylo všechno uděláno přesně tak, jak byl zvyklý z dřívějších dob, kdy byl ještě na statku v Německu. Vžilo se u něho německé heslo, dělat pomalu, stále a s velkou přesností a důkladností. Toto všechno někdy přecházelo až do pedantství. To se nemohlo shodovat a snášet s prací a zvyky na osadě u Perníčků. Nešel dohromady věčný nepořádek, velká nechuť k práci a když, tak se starými a rozpadajícími stroji a bez dobrého náradí.

„Starý a hodně udřený si potom jdi, dostal jsi nás z té strašné, námi samotnými nepřekonatelné bídy a pomohl jsi nám z toho nejhoršího, udělal jsi ze sebe a také ze svých dětí vědomě a dobrovolně nevolníky a teď si jdi. Za tvé a tvých dětí dobro, za hrubou, těžkou zemědělskou dřinu, dostaneš ještě krutý trest - zavržení a velkou nenávist, takovou, která se nachází jen u největších nepřátel,“ i tak si to snad vysvětlovali a taková odměna se dala očekávat z těchto míst a ta později také přišla. Nebylo tedy divu, že veškeré polní práce v době, kdy tam ještě na statku nebyl Jan, když vdova chtěla mít jen trochu udělané, musela nastoupit sama a dokázala vše. Pro ni nebyla žádná nemožnost o žních sekat sekačkou (hršfoukou), aby nevyjela se secím strojem nebo také nesela ručně. Vdova také dokázala dávat do mlátičky snopy při mlácení obilí, kde si kolikrát počínala lépe než mužský. Dokázala zapřáhnout koně do vozu, svážit snopy obilí z polí do stodoly o žních, postavit se k pluhu jako mužský a jiné potřebné práce.

Vdova vše vydržela, přečkala i když doma by bylo hodně práce s dětmi a nepředstavitelné množství starostí s tak početnou rodinou. Větší děti se musely starat o ty nejmenší, i když to bylo opatrování jen takové základní, nejnutnější. Byl to boj o přežití. Často ty starší mladším dokázaly dát jen nějakou stravu, aby netrpěly hladem, protože samy byly také ještě děti. O to ostatní se většinou nestaraly a ani nemohly. Je ti zima, tak musíš vědět, že si máš na sebe něco obléct, pokud bylo co si obléct, když ne sedni si ke kamnům nebo si vlez do postele. Podělal si se, tak v tom buď.

Jak je vidět, Růžena byla velmi činná a snaživá, pokud se týkalo záchrany gruntu a svých dětí, své rodiny, svého, to je Perníčkova statku, hospodářství. V práci dokázala víc než některý málo

příčinnivý mužský. Při tom všem ještě dokázala jít za řemeslníkem, který by se sám určitě neodvážil vypravit do její rodiny.

Sehnat mužského do takovéto velké rodiny, na tak zanedbané hospodářství! Jaké to velké umění musela vyvinout v této věci a ještě v tomto ne už nejmladším věku? Pro jinou ženu by to byla naprostá nemožnost, jiná by určitě už všechno vzdala a starala se pouze o svoje děti.

Růžena, i když to bylo velké umění, ale také veškerý už jenom zbyteček svého, snad i milostného vypětí a jen velmi krátkou dobu vzplanutí, to dokázala. Podařilo se jí získat muže a ne ledajakého, ale o několik let od ní mladšího. Co všechno jenom musela Janovi naslibovat???

Ve slibech Růžena určitě bylo i to, že se mu bude dobře starat o jeho děti. Předem musela vědět, že takové sliby jsou nesplnitelné, že je to velká faleš a lež a už při jejich vyřčení musela cítit, že to není možné dát ještě nějaké lidské něhy, útěchy, pohlazení pěkného slova někomu, koho ještě ani vůbec neměla možnost důkladně poznat. Vždyť ani pro svoje děti té správné lásky nebylo dostatek a také nikdy ani být nemohlo. Na projevování lásky dětem nebylo ani času.

„To je něco, když do současné doby měla muže s tak značným rozdílem vysokého věku. Jen kdyby tento už neměl ty svoje tři děti, to by bylo ještě lepší. Staral by se jen o moje, zajišťoval obživu jen pro naši rodinu. Pak by byl zcela náš, žádné myšlenky a starost by neměl o někoho jiného než o moje děti, mne a o náš grunt, na který se přiřizil,“ uvažovala hospodyně domu.

Růžena byla žena dvou tváří. Jednou byla plná velice krásných lidských citů, lásky, uznání, porozumění, avšak jenom na určitý čas a pouze před cizími lidmi. V druhém případě, žena ve skutečném nepředstavitelně drsném životě, dokázala říci hodně ostrých slov, která se hluboko vdírala a bolela v nitru duše a obzvlášť duší dětských - těch Janových. Ta ostrá slova byla pronášena bez žádné rozvahy, že by mohla hluboce ranit, ublížit jinému člověku a už vůbec na tom nezáleželo, že to bylo dětem.

Před cizími lidmi a potřebovala-li to také někdy pro sebe, tak na Jana nebo i dokonce na jeho děti dokázala být velice milá, i když toto v pozdějším manželském životě se stávalo jen velice zřídka. Tak se to dělo, když bylo třeba vykonat nějakou velmi důležitou, těžkou a náročnou práci, která měla prospívat jí samotné, nebo jejich gruntu a také jejím dětem. Před cizími lidmi bylo její chování tak dojemné, že odcházeli a mysleli si, že promluvili a jednali s tím nejmilejším nebeským tvorem. Bylo zbytečné někoho přesvědčovat, že dokáže být mnohem a mnohem jiná,

velice zlá, v nehezských slovech nevybírává a ještě více nepříjemná ve svém chování, ve svých činech, které často byly ty nejhorší. Nikdo tomu nechtěl uvěřit, že může být bývalá Růžena Perníčková zlá a ubližovat Janovým dětem. Při herectví se dá hrát velmi přesvědčivě.

Jan, který poznal a zažil ve svém mládí a dětství, ale i v dalším svém životě moc zla, utrpení a špatnosti, Růženu vyslyšel - uvěřil. To se mohlo stát jenom proto, že měl moc malé zkušenosti, co všechno můžou dokázat slova nešťastné a strádající, možná i v tuto dobu ještě trochu milující ženy plné lásky k mladému mužskému. Ta láska tady hrála až druhořadou úlohu, na prvním místě byla dobrá mužská pracovní síla. Jan velmi rád pomáhal lidem v nouzi a při tom věřil ve slovo Boží: *„Čiň dobro jiným a vše se ti v dobro obrátí.“* Toto se mu nikdy nevyplnilo - Bůh jej, jeho děti, ale také nikdy nikoho jiného nevyslyšel a nic, bez svého velkého přičinění v dobro nikomu neobrátil a už vůbec ne Janovi.

Dalo by se říci, že Jan pro cizí dělal spasitele - zachránce a sám se tím uvrhoval a také svoje ubohé děti do jakési propasti a věčného zla. Ano, spasitel pro jiné a u svých dětí, u kterých teprve nastane za nějaký čas těžkostí, starostí, strádání a velké nepochopení od jiných, jen málo spravedlivých, takových, kteří viděli jen sebe.

Toto všechno zlo, když později přicházelo od někoho cizího proti jeho dětem, nikdy neviděl nebo vidět nechtěl, snad i přehlížel a omlouval anebo také bylo lepší nevidět. Jan, dobrotivý a spasitel pro jiné, pro ty kterými bude později nemilosrdně nenáviděn a navždy zatracován, kteří nebudou moci ani slyšet jeho jméno. A pokud na svém hrobě bude nějakou kytičku mít od svých dětí nebo vnoučat, tak oni jí přemístí pryč, odstraní nebo i vyhodí za hřbitovní zeď. Nejraději by ho vyhrabaly z hrobu a přemístily jinam od své ženy - od jejich matky.

Jaká to strašná lidská vlastnost, jaká to odměna za vše dobro, za tu věčnou a velkou dřinu na jejich pozemcích - gruntu?

To je však značně velké předběhnutí. Než se odehrály děje podle posledních uváděných vět, uběhlo na Volyni a nejen tam, ale také už v českém pohraničí, kde rodina od roku 1947 žila hodně času. Za tu dobu uteklo do moří řekami nepředstavitelné množství vody a také i tady se událo hodně věcí, které není možné opomenout napsat.

Pro Jana nastávaly první žně, i když sklízel nevalnou úrodu, kterou sil někdo jiný. Bylo velmi nutné všechno sklídit, i tuto mizernou úrodu, kdy se v obilí nacházelo hodně bodláci a jiných

nežádoucích trav, které silně znečišťovaly vymláčené zrní. Muselo se vše poctivě sklídit, jinak by nebylo obilí na přežití. Jan zatnul zuby a vše přehlížel, nelíbilo se mu, jak nevhodně je mnoho věcí udělaných, jak nevhodný je výsledek je mizerné práce. Věděl, že by nic nepomohlo nějaké poukazování na špatné udělanou práci. Bylo třeba vzít do ruky zemědělské nářadí a napnout mnohem více než při řemesle nyní ještě mladých svalů. V tu dobu, i když bylo obděláváno a oseto poměrně málo pozemků, přesto práce na polích pro nového hospodáře bylo dostatek.

Pro Jana to byla práce velmi důležitá. Skončily hlavní žňové práce, mezi tím bylo třeba podmítat strniště. Hlavně ta strnišťata na pozemcích, která měla být na podzim znovu osetá pšenici a žitem a také nenechávat zarůst travou pozemky, které byly připravované k setí už od začátku července, to je od příchodu Jana na osadu.

Stále ještě žně nebyly u konce, zůstával na poli oves, hlavní to krmeni pro koně, ten čekal ještě na odvezení s pole a srovnání do stohu a také jiné pozdější obiloviny. Muselo se také hned po sklizni nějaké obilí vymlátit, hlavně pšenici a žito, aby bylo možné s obilím zajet do mlýna k semletí. Už se čekalo na žitnou mouku na chleba a pšeničnou na buchty a koláče - zásoby už nebyly žádné a také nějaký ten čerstvě vymláčený pud zrní připravit na prodej, (1 pud = 16 kg) aby byl v domácnosti nějaký peníz (zlotý), na který se už také netrpělivě čekalo.

Mlátička obilí v těchto místech byla ta nejstarší. Byl to první model mlátiček, jaké volyňští Češi začali používat už při konci sedmdesátých let devatenáctého století. Byl to jenom buben s kovovými zuby, přes které se proháněly klasy obilí, na druhé straně stál člověk s hráběmi a stále musel odhrabávat slámu. Zrní i s plevami zůstávalo pod bubnem. Bylo-li zrní i s plevami až po buben, bylo třeba mláčení zastavit, tuto směs zrní s plevami přemístit od bubnu, což byla dost velká a zdlouhavá práce a potom teprve pokračovat znovu v mláčení.

I toto mlátící zařízení se pohánělo žentourem, ve kterém byli zapřažené koně, ti chodili stále do kruhu. Přes transmisi se přenášela síla na velké kolo a dále k mlátícímu zařízení. Po vymláčení obilí, které bylo zatím ještě s plevami pohromadě, se muselo prohnat přes čistící mlýnek. Čistící mlýnek na obilí, to byl velký buben s lopatkami, které točením s nimi vytvářely velké proudění vzduchu. Z násypné nádoby se pomalu, podle seřízení, sypalo vymláčené obilí a vzduchem se oddělovalo zrní od plev. Obilí padalo na síta, která se důmyslnými převody pohybovala a ještě i přes průchod po sítích se obilí dočistovalo a třídilo. Tím se oddělovalo dobré zrní a zadina.

Do zadiny tam vypadla zrníčka různých trav a plevelů - koukolu, bodláčí, chrpy a jiných, ale také velmi malá ne dost vyvinutá zrníčka obilí. Tento odpad z obilí se většinou krmil dobytkem nebo házel drůbeži. Mlýnkem se točilo ručně a byla to práce velmi namáhavá a vysilující. Točit mlýnkem několik hodin nebyla žádná jednoduchá práce.



Děti znovu s otcem

Zcela nové úvahy a nápady dostává Růžena hlavně o věcech takových, že by Janovy děti na osadu vůbec nemusely přijít. „*Jak to jenom udělat, už je to dost dlouho od našeho sňatku a stále se mi to dost dobře daří oddalovat, aby je sem Jan nemusel přivést. I ty sliby, které jsem měla před svatbou by se daly nějak obejít, vymluvit a nesplnit. Ať si je vezmou jejich tety a babička, ty je mají přece tolik rády. Měla bych o tom s Janem nějak moc šikovně promluvit,*“ zvažuje Růžena.

„*Nejprve bude nutné, dát do pořádku statek, polností, vzpamatovat se z toho hrozného zmatku, který tady panuje, dát do pořádku moje děti a potom teprve bude na řadě to ostatní. Když se to s Janem a jeho dětmi nepodaří srovnat, také se svět nezboří. Co záleží na nějakých cizích dětech, ty budou až na posledním místě. Moje také nežijí v žádném přepychu a tak ty, které sem přijdou a budou pro všechny cizí, budou ještě na nižším stupínku zaopatření a výchově, vždy budou nejprve ty moje, vždyť ty jsou na svém. Bylo by moc nespravedlivé, kdyby to mělo anebo dokonce muselo být obráceně,*“ si říkala Růžena.

Při všech těch důležitých polních pracích Jan trochu i zapomínal na svoje děti. Už si hodně zvykal na děti Růženy a o svých se bál promluvit nahlas a připomenout, že si před svatbou něco domluvili ohledně jeho dětí. Pozoroval, že Růženě na ničem jiném nezáleží, jenom na tom, aby byly včas a dobře udělané veškeré práce na polích a obzvlášť tyto žňové.

Jan už také dobře poznal zvyky této rodiny a s mnohými nemohl souhlasit, o tom si také dokázal udělat zatím jen malou představu, jak to bude vypadat, až on sem na osadu přivede ještě další děti. Jednou se přece jenom odvážil promluvit s Růženkou ohledně svých dětí.

Bylo to někdy koncem žní, kdy se Jan už po několikráte vypravoval navštívit svoje děti. Naposledy to bylo ještě přede žněmi a od té doby už uplynulo několik neděl. Už z dálky ho panímáma vítala ne zrovna moc dobře. Hned se začala ptát, zda si už jede pro děti. Když byla jeho odpověď záporná, nemohla tomu ani uvěřit. Z Jana se sypalo velké množství výmluv, na práci, na nepřipravenost a tak podobně. Jan už v tuto dobu věděl, že až si děti bude k sobě brát, bude to velký manželský problém vzít si i toho nejmenšího kluka k sobě.

Děti se k otci hodně měly, velká radost z nich vyzářovala. Pořád se ptaly, zda pro ně přijel a zda se mají chystat na cestu. Nikdo z nich nevěděl, co je v budoucnu čeká v této rodině, do které je Jan chce přivést a na kterou se také prozatím i těšily. Představovaly si to všechno trochu jinak a

možná i dost růžově. Prostě budou s tatínkem a to bylo pro ně hodně radostné, když už nemají matku. Avšak bylo také znát, že už to není tak jako to bylo, když byl s nimi stále.

Ten nejmenší byl dokonce protivný na svého otce, začal se ho bát. Nebylo také divu, vždyť kolem sebe měl stále lidi jiné, jenom ne otce a tím se mu hodně, hodně odcizoval. Jak to jenom bude, až i ten malý kluk bude muset přijít na osadu, to nikdo nedokázal předvídat, domyslet. Při odjezdu zpět na osadu Jan musel slíbit babičce, že Růženu přesvědčí a všechny tři děti si už hodně brzy a společně vezme k sobě. Loučení s dětmi ten den bylo dosti smutné.

Když Jan přijel zpátky na osadu, hned bylo znát, že něco není v pořádku. Trvalo dosti dlouho než začal něco vyprávět. Čekal také, až nebudou kolem nich děti. Když taková příležitost nastala začal dost opatrně a nejistě.

„Ty děti už tam nemůžou déle zůstat, vždyť si ode mne úplně odvyknou a to přece já nechci. Růženko, musíme s tím už něco udělat.“

„Dej mi ještě nějaký čas, a já ti slibuji, že to nebude dlouho trvat a vezmeš si je k sobě. Musíš však počítat, že si je zatím nemůžeš vzít všechny. Jak jsme se dohodli, nejprve jenom Ninu a Jaroslava. Na toho malého já nejsem dostatečně připravena,“ řekla Růžena. Jan tedy přikývnul, ale uvnitř ho to trápilo natolik, že nedokázal už více se o tom bavit. Odešel se sklopenou hlavou ven, kde měl ještě nějakou malou práci, nechtěl rozdmýchávat oheň a proto nemohl se přiznat, že o tom vážně mluvil s babičkou a ta trvá na tom, že si musí vzít všechny děti najednou.

„Ty starší děti ať sem klidně přijdou,“ si myslela Růžena. *„Klukovi Jaroslavovi je sedm, za nějakou krátkou dobu bude moci pást dobytek, jen co si tady zvykne, hned ho budeme na to připravovat. Tím ušetřím svoje děti od nelibé pro ně práce. Janova holka, té je už devět, to je přece velká pomoc, když je tak pěkně urostlá, ta už může zastávat různé práce, které tak nerady dělají moje holky. Už se bude učit dojít, krmit vepřový dobytek, mýt nádobí, uklízet a jiné domácí práce. Když tak dobře vypadá, ta určitě také hodně sní, za to musí stihnout také hodně práce. Já ji přece a rovněž ty ostatní děti, pokud tady budou, nebudu zadarmo krmit. Ta moje Boženka je jenom o jeden rok mladší, ale musím ji šetřit, je taková slaboučká, křehká, musí zesílit. Na dřinu má času dost, zatím ať za ní dělá někdo jiný. To se mi velice hodí, svoje děti musím šetřit od práce, když tady budu mít takovou pracovní sílu. No vždyť já už se o to postarám, aby ta Janova holka pořádně dělala a to za všechny. Zadarmo přece chleba tady jíst nebudou. Ty starší děti Jana ať sem přijdou, co bude s tím*

nejmenším to ještě nevím, to se ještě uvidí. Byla bych radši, kdyby zůstal tam, kde je. Kdo se tady bude o něho starat, já to nebudu a moje děti také ne," Růžena z toho malého měla strach.

Věděl to také Jan, že ten malý kluk, to bude jenom velká překážka v jejich společném životě. *„Zatím je u babičky, ta se o něho všemožně stará, všechno pro něho zajistí, promluví na něho hezké slovo, pomazlí se s ním, dobře ho nakrmí. To všechno, co pro něho babička zatím ještě dělá, je pro něho to nejlepší, co vůbec může dobrého od někoho dostat. Nikdo jiný by mu tuto velkou péčí, kterou dostává nyní od babičky, nedal. A jak to bude vypadat až přijde sem, na osadu?“* Na to Jan nechtěl ani myslet.

Růžena se také konečně dovídá, že to nebude tak, jak si to ona představovala a je z toho dost špatná, když jí Jan oznámil, že si musí vzít i mladšího syna. Hned ve svých myšlenkách měla nové nápady. V tuto chvíli jen řekla, *„To víš, že to nějak uděláme.“* Když potom byla sama, tak si pomyslela: *„Já se mu o toho malého kluka ale starat nebudu, je tady ta jeho už zdatná, silná holka, ta ať se o toho kluka postará, já už na to nemám náladu ani nervy a kdož ví, co ten kluk bude dělat za problémy, navyklý na mne není a já o to ani nestojím, aby si na mne zvykal. Získat si ho, to by bylo asi značně náročné a nad moje síly, já mám dost svých dětí a starostí o ně.“*

Už hned si představovala, jak je navyklý na babičku a něco z těchto jeho návyků předělávat by bylo hodně problematické. *„Až sem přijde, nechám to osudu, vůbec se nebudu do toho míchat, to bude starost Jana, jak to vyřeší,“* dokončila svoje úvahy Růžena.

Jednoho dne Jan přijel s vozem a jedním koněm, protože druhý kůň, který na osadě v tu dobu byl, nebyl schopen tak daleké cesty. Naložil děti a nějaké věci, které byly nutné pro děti k pobytu na novém místě. Ostatní stěhování, jako bylo veškeré Janovo nářadí a zařízení k provozování řemesla se plánovalo na mnohem pozdější dobu. Vždyť zatím je stejně nebude potřebovat, na polích bude práce dost na celé dlouhé letní a také podzimní dny, kdy bude třeba dělat od slunka do slunka. Veškeré řemeslnické zařízení se zatím uložilo, kde se jenom dalo a bylo nějaké místo a s jeho odvozem se počítalo až někdy na podzim, Jan uvažoval v pozdním podzimu a v zimě, udělat, když už ne všechny, tak jenom zakázky z malé části, které měl z dřívější doby, nové zatím nebylo možné z důvodů malého množství času brát.

Babička přistoupila na to, že na osadu s Jiřím na nějaký čas půjde. Jednak proto, aby si zvykl na nové prostředí a také aby viděla, jak Jan, ale hlavně děti na osadě budou žít. Po příjezdu na nové

neznámé místo, Jiří se bál všech. Otce měl za nějakého strýce, i na jeho sourozence toto nové prostředí působilo dost nejistě, a ty nové děti, kterých tady bylo plno, na malého kluka pokukovaly velmi špatně a také jej nevítky moc dobře a říkaly si, co ještě ten s tou babkou tady chce!?

Také za několik málo dní začínal nový školní rok a Jan potřeboval, aby děti Nina také Jaroslav začínaly už tento rok vyučování na škole z nového místa a Nina také šla do jiné školy. Snad kdyby v tom nebyla ta školní docházka, děti by se na osadu ještě nedostaly.

Denně chodit dalekou cestu každý den bylo velice náročné. Jenže jiná možnost tady nebyla. Za několik dní si děti na tuto cestu zvykly. Horší přivykání bylo na rodinu, do které se Janovy děti dostaly. Otec i když měl radost z toho, že má u sebe děti, bylo znát, že urovnat všechno tak, aby byla spokojenost na obou stranách mezi svými dětmi, Růženou a jejími dětmi nebylo snadné a jednoduché.

Děti rodiny Perníčků ze začátku zřejmě s tím nepočítaly, že jednou si Jan také přivede svoje děti na osadu. Hodně dlouho jim ani nikdo neřekl, že Jan nějaké děti také má. Nikdo jim to neřekl a samy ve svých myslích si představovaly, že Jan tam bude stále pouze takový spravovatel, možná i sloužící na jejich hospodářství. O tom všem do této doby věděla jen Růžena a také něco málo se dostalo mezi ty nejstarší děti. Do takových záležitostí se děti nezasvěcovaly, o tom všem rozhodovali jen dospělí a s dětmi se o tom nemínili bavit.

Kdyby se Růžena o všech věcech jen trochu domlouvala se svými dětmi, možná by jí doporučovaly, aby tam žádného nového mužského už nevodila, natož ještě s třemi dětmi. Určitě starší, kterým bylo už dvacet jedna, devatenáct, sedmnáct, patnáct a také ještě méně let by byly proti tomu. Jenže, Růžena o takových důležitých věcech rozhodovala sama a ostatní členové rodiny o tom nesměli ani vědět. V takových případech je výsledek naprosto jiný.

Jen včasným a rázným zásahem celé rodiny Perníčků mohla být zbavena rodina Pancířů příchodu na osadu, čímž by je také ochránila od nehezkyých situací a ta ponižovaná rodina by jim za to byla určitě moc vděčná. Najednou nastávalo pro všechny děti rodiny Perníčkové velké překvapení a značně velká nelibost, že se k ním stěhují ještě další děti, když už svých je tam i bez jiných až příliš. Kdyby se rodina Pancířů na osadu nedostala, později by se jistě našla jiná mnohem hodnější žena pro Jana a také pro jeho děti, s kterou by se dal prožít život mnohem příjemněji, s mnohem menšími, přijatelnějšími rodinnými nešvary.

Babička na osadě veškerý čas věnovala dětem. Když tam poznala celý stav věcí, jak to tam vypadá, její úvahy byly hned pochybné a říkala si, „Jane, Jane, kam si to dal rozum?“

Pochopila hned v prvních dnech, že to nebude mít snadné on, natož aby se zacházelo a vycházelo v dobrém s dětmi. Děti chodily jenom za babičkou a malý chlapec, ten se od ní nevzdálil ani na krok. Babička se snažila také pomáhat, jak jí jenom síly stačovaly v kuchyni a jiných pracích, které se týkaly dětí. V tu dobu na tom byla se zdravím právě trochu lépe. Při tom všem nechtěla ani domyslet, jak to dopadne, až bude muset z osady odejít. Podle sebe si určila, že tam s dětmi dva týdny vydrží, až ty větší děti půjdou do školy a také až půjdou do školy všechny školou povinné děti rodiny Perníčků, potom bude menší nebezpečí, že Jiříkovi budou ubližovat. Na to budou mít trochu méně času a potom teprve babička odejde.

Ono i tak, těch čtrnáct dní to bylo pro babičku dlouho v místech, kde se muselo stěsnat tak velké množství lidí. V tuto roční dobu bylo ještě značně teplé počasí a tak dva větší chlapci Perníčkové chodili spát do stodoly na slámu, aby se alespoň trochu odlehčilo ve světnicích, kde se spalo.

„Kdy už konečně s babičkou půjde pryč od těchto pro něho nelibivých a na něho nehodných dětí?“

To byla denní otázka a vnitřní touha malého chlapce. Nevěděl, jak toto všechno skončí, co se na něho připravuje. Nebylo zatím možné mu něco o tom povědět, stejně by to od nikoho nepochopil, že tam musí zůstat s tátou, že to bude na dlouhou dobu jeho nový domov a babička ho bude muset opustit. Zatím v jeho mysli byla představa taková, že tolik milovaná babička musí s ním být stále, že to jinak ani nemůže být. Bylo všechno jinak a tak kruté, že to už krutější být ani nemohlo.

„Co se to vlastně děje?“

Nikdo nemohl nic vysvětlit tomu malému. A ani pravdu říkat nechtěl a nemohl, protože tím, že by mu řekli pravdu, všechno by jenom ještě více zkomplikovali. „Proč se přestěhovali sem do této osady? Proč je tady tolik dětí a já musím být mezi nimi, i když je tu také babička? Proč ty všechny cizí děti jsou na něho tak nehodné? A kdy, babičko, už zase odsud odejdeme? Proč tady není Pavel a všichni ti hodní lidé, s kterými donedávna byl?“ Takové a mnoho jiných otázek se tenkrát honilo hlavou toho malého kluka.

To všechno bylo pro něho velice nepochopitelné a ani nikdo nechtěl a také mu to nedokázal vysvětlit. Nejenom v tuto chvíli, když už i babička musela a také chtěla odejít z osady, se chlapci

neřeklo, proč musí být v této rodině. Také on v tu dobu nemohl ještě vědět, co znamená slovo táta, který je najednou zase tady s ním. Spíše v tu dobu rozlišoval jenom lidi dobré a špatné.

Ono se o tom nemluvilo ani mnohem a mnohem později, kdy už by Jiří měl na to rozum, pochopil by to a měl právo o tom něco vědět, jak se to vůbec stalo, proč je tady? Co je toho příčinou? Snad u někoho byla představa taková, nebudeme mu nic říkat a on si snadněji zvykne mezi dětmi a také odposlouchá od nich, že všechny jí, té nejstarší ženě, říkají maminko a tak jí také začne říkat on. Nikdy se tak nestalo a ani se stát nemohlo, aby jí takto řekl...

Chování, které vůči němu bylo používáno ze všech stran, od každého z rodu Perníčků a hlavně ne od té nejstarší ženy, to nedovolovalo. To všechno jejich předvádění stále přinášelo ještě větší a větší až nepředstavitelný odpor k jejich povýšeneckému chování.

„My jsme na vlastním, vy jste přivandrovalci. Ty sem přichází - tady přivandrovalci musí snést všechno, když chtějí tady s námi bydlet – na našem,“ si říkávaly. To všechno mezi dětmi vytvářelo vždy větší a větší propast, nepochopení, nesnášenlivost a nepředstavitelnou nenávisť. V pozdějších letech v hloubi duše zrála tajná myšlenka a představy, jednak u samotného Jana ale také u dětí, jak by se to dalo udělat, aby tady děti - ty přivandrovalci nemusely být.

Jirka byl v dětských letech velký snílek. Když byl sám přemýšlel: *„Kdyby se děly zázraky, chtěl by také nějaký zažít. Začaly se mu hlavou honit představy, jak by to bylo krásné, nenápadně se přesunout někam, kde by mu bylo mnohem lépe, kde by na něho byli lidé mnohem hodnější.“*

Představy to byly krásné, jenže ještě dlouho neuskutečnitelné a tak vždy, když se z tohoto přemýšlení a snění probral, bylo všechno úplně jinak a nepěkný život pokračoval dále. Jirku bylo možné často zahlédnout ve velkém zamýšlení. Nevnímal žádného dění kolem sebe. Postupem času začínal chápat, že všechno, co se proti němu děje, není normální a kdyby se toto nestalo a na osadu se sourozenci nemusel přijít, bylo by vše naprosto jinak, snad i mnohem krásnější, a určitě i lidštější.

Bez babičky

Jednoho rána se Jiří probudil a babička byla pryč. Jinak to ani možné, ten malý kluk by jí to nedovolil, aby jiným způsobem šla. Kdyby se o tom dozvěděl, že babička odchází jistě by ztropil velký povyk a zmatek v celém domě. Po probuzení chlapce, první co bylo, že se ptal po babičce. Bylo mu namluveno, že musela někam i odejít a že se brzy vrátí. Toto vysvětlení mu stačilo, než dostal první štouchanec od jednoho většího kluka Perníčka. Nastal velký nářek volání po babičce, která už ho nemohla slyšet. A tak to šlo stále mnohokrát každý den a babička nepřicházela. I kdyby si kluk oči vyplakal, babička se nemohla objevit.

Když babička odešla z osady zpět ke své dceři Žofii, nastávaly pro Jirku nepředstavitelně krušné chvíle. Nikdo ho nedokázal uklidnit. Jeho stálá slova byla: „*Já chci k babičce, já chci k babičce.*“ První dny po jejím odchodu to šlo nepřetržitě a slzy se mu po tvářích jen hrnuly. Stávalo se, že ani nejedl a jenom brečel. Dokázal se jen na velice krátké chvílky uklidnit a pak tento nářek pokračoval znovu.

Další neděli přišel bratr Pavel a radost neznala konce, protože Jiří si myslel, že si Pavel pro něho přišel, že ho odsud odvede k babičce a už nikdy se sem nebude muset vrátit. Také Pavel musel k večeru doslova utéci. Jiří si to nedal vysvětlit a nedokázal pochopit, že s ním jít nemůže.

Je zajímavé, že tento člověk si celý život, a ještě i ve svém stáří, bude tento moment, kdy mu odešla babička, vždy dosti dobře pamatovat. Událost z věku pouhých tři let, pro něho nepředstavitelně zlou dobu, kdy se ocitl bez nejmilovanější osoby. Muselo to být hrozné a otravné, když tento zážitek zanechal stopy, které se nedaly z mysli vymazat až do pozdního věku a do posledního dne života.

Za několik dní, bylo to znovu v neděli, přišel Pavel podívat se na děti Pancířů. To bylo radostí. Jiří si znovu, jakož i při dalších jeho návštěvách myslel, že Pavel si přišel pro něho a odvede si ho pryč. Skočil mu do náruče a celou dobu, co tam Pavel pobýval, se ho nepustil. Kam se hnul, stále za sebou měl Jiřího. Moc, strašně moc si stěžoval, jak je mu tady špatně od té doby, co mu babička odešla. Pavel mu zase vyprávěl, jak ráda by jej babička u sebe měla, jenže ono to nejde, všechno už jí bolí. Jak musela celý život těžce pracovat a teď když už je hodně stará, potřebuje spíše ona pomoc, posloužení a klid. Rád prý se o ní postará, jak jenom bude moci. Takovéto vyprávění Jiří rád poslouchal, všechno na nějaký, jen na nějaký čas pochopil a také si udělal jiný

názor o tom, že už nemůže být s babičkou. Tato velice starostlivá babička, která se tolik zasloužila o výchovu Janových dětí, zemřela v roce 1937.

Netrvalo dlouho po přijetí Janových dětí na osadu, hlavně po odchodu babičky a začalo se hned uvažovat o tom, že by se měla zaučovat Nina, co a jak bude dělat. Jakmile přišla Nina ze školy, hned pro ní bylo několik pracovních úkolů. Bylo jí vyjmenováno, které práce bude dělat každý den bez nového připomínání.

Na Jaroslavovi se zatím nepožadovaly žádné velké úkoly, jen se bral na pole jako pomocník při pasení krav. Jako se samostatným pasáčkem se s ním počítalo až na jaře v dalším roce. Nejhorší to bylo s Jiřím. Toho si všimnul jen málokdo. Otec dbal na to, aby kluk dostal najíst, když šel sám k jídlu, zavolal také svého malého kluka. Někdy kluk dostal láhev právě nadojeného kravského mléka a to byla jeho večere.

Nikdo se už nestaral o to, zda je obutý v zimě, jak je ustrojený, v teplejším období se na to ne koukalo, to se chodilo bosky a jen málo oděvu na sobě. Když jeho otec na něco poukázal, od Růžena dostal odpověď, že ona sem kluka nechtěla.

Vždycky, když na osadu přicházel jeho nejstarší bratr Pavel, který se v tu dobu už učil, tak po každé na něm chtěl, aby jej odsud vzal někam pryč, aby jej vzal sebou, když odcházel. Dalo mu to hodně starostí, nových a nových přesvědčování, aby chlapec jen trochu pochopil, že ho Pavel nemůže vzít sebou, jak on by si přál a jaké má představy. Musel mu alespoň slíbit, že za týden přijde znovu.

Často se ho Jiří ptal, proč si pro něho nepřijde babička, jak mu to vždycky, když ještě s ním byla, slibovala? Odpovídal, že je nemocná a že má také hodně práce, proto si ho nemůže vzít a hodně jiných výmluv dokázal říkat. Bylo to vždy hrozné loučení, hodně pláče, nářku, neskonaleho smutku, rozbolavěného srdce, nenávisti ke všemu, neochoty poslouchat svých sourozenců, otce, natož ještě někoho jiného, kdo se tam v rodině nacházel. Zvykl se na svoje hodné lidi a nemohl pochopit a snad ani nikdy nepochopil, že má teď poslouchat někoho jiného.

Všechna ta rozkazování, nařizování někoho jiného, v tuto dobu, se mu zdála být nesmyslně hloupá a také strašně protivná. Ve své mysli měl pevně zafixováno, že ty, koho by chtěl poslouchat s ním jednájí zcela jinak, po dobrém a najednou tady nějaká nařizování, to se zlou a nadávkami.

Když ještě Pavel docházel za Jiřím, tak jej ubezpečoval, kdyby mu někdo z kluků nebo holek z rodiny Perníčků ubližoval, že mu to musí říct, on si to s ním už vyřídí a třeba i pěstí mu dá pár ran. Pavlovi v tu dobu už bylo šestnáct roků a byl pěkně urostlý, silný a pokud by bylo třeba dokázal by přeprat i mnohém silnějšího kluka. Stal se Jirkovým velkým ochráncem a slabí chlapci Perníčkové před ním měli velký respekt a věřili tomu, co jím Pavel řekl, že když budou ubližovat Jirkovi, se zlou se potáží.

Jiří s bratrem Pavlem vždy, když odcházel, šel dlouhý kus cesty, až někam daleko, daleko přes kopec za susedovo hospodářství. Musel mu slíbit, že za týden určitě přijde znovu. Když se bratři rozloučili, ještě hodně dlouho se Jiří díval za Pavlem až zcela zmizel v polích a přemýšlel, proč nemůže to tady opustit a jít s ním.

Potom počítal dny a ptal se svých sourozenců, kdy už bude zase neděle a on se znovu setká se svým předobrym bratrem, který v tu dobu byl pro něho všechno, nikdo ho nemohl lépe chápat. Snad ještě více by byla pro něho babička, jenže ta se s ním nemohla setkávat každou neděli. To mohl pro něho udělat pouze tento mladík, který měl schopné čilé nohy k tak daleké cestě. Přišla neděle a to chlapec už nemohl dospat, hned jak vstal, okamžitě chtěl jít naproti Pavlovi.

Když konečně k tomu dostal svolení, šel na místo, odkud bylo vidět na velkou vzdálenost směrem k vesnici, aby ho viděl jak přichází. V letních měsících tam dokázal čekat dlouhé hodiny ani na oběd nechtěl jít, když někdy Pavel dlouho nešel, vydržel tam sedět do pozdních hodin, až dokud nepřišel.

Byly neděle, kdy s Pavlem přišla také sestřenice Božena Junková, to bylo ještě více radosti pro všechny děti Pancířů. To byl velký den. Hrozný bylo chlapcovo zklamání, když nikdo nepřišel. V takový den pro něho nastal velký smutek. Jenomže později Pavel měl také jiné zájmy, byl už velký chlapec. Chtěl také chodit mezi kamarády, mládež, chtěl jít také na nějakou zábavu a podobně a tak se později stávalo, že takových neděl, kdy nepřišel, bylo čím dále více. Nemohl stále o nedělích chodit do zapadlé osady, kdy měl v týdnu jediný den volno.

Tak se stalo, že bratr přicházel stále méně a méně, až už přicházel jen ojedinele. V tu dobu měl už svojí milou a snad uvažoval o svatbě. Několik let byl už tovaryšem a oženit se to by bylo jeho jediné řešení, jak se postavit na vlastní nohy a nebýt na nikom závislý. Pavel s oženěním získal také místo k stálému bydlení, jeho nastávající měla domek, do kterého se také nastěhoval.

Největší dík, jaký se jenom dá vyjádřit slovy, musí Jiří odkazovat své neúnavné, drahé a nejvíce milované babičce, alespoň za ty tři krásné roky, čas který s dětmi prožila a o všechny tři děti se starala, jako jen málokterá matka. Ten malý kluk ze začátku a ještě hodně dlouho, když už byl odvečen na osadu, nemohl vědět, že tu všechnu péči, starostlivost a lásku nedostává od matky. Pro něho to byla osoba, která se o něho všemožně postarala a vytáhla ho z toho nejhoršího a byla pro něho v mysli tou matkou a osobou nejdražší, i když jí říkal babičko. Bylo mu s ní vždy nepředstavitelně dobře.

Také bratr Pavel se pořád, jak jen měl trochu volného času, kolem malého kluka točil a potom se pro něho stával také jeden z těch nejlepších, nezávislejších a nejmilovanějších lidí, které kolem sebe měl, na které byl s plnou mírou upřený a vázaný. Ten malý kluk nemohl vědět, co se stalo, jak vypadá správný život v úplné rodině. Tady od těchto milých lidiček dostával jíst, pít, ošetření, oblékání a všechno ostatní, co patří k dobrému prospívání. Ty ostatní dvě větší děti, to také dostávaly, veškerou péči a to nejlepší, ale ty už to věděly, že je to jejich babička a nikoliv matka, avšak pro toho malého babička byla matkou a také vším, člověk, který se dokáže o něho postarat a dát mu co potřeboval, takovému zatím malému nemožnému a ničeho schopnému človíčku.

Co se Jiří nadělal za problémů, jak těžké bylo jeho přivykání na tomto novém místě, na osadě, kde za osm let svého dětského života nepoznal nic dobrého. Byly to jenom samé nadávky, ústrky, ponižování a štouchance od starších dětí Perničků. To přivykání se často řešilo také i otcovským výpraskem. To byla jeho myšlenka, že právě toto - pořádný řemen přivede Jiřího k poslušnosti. Avšak je třeba se optat: „*K jaké poslušnosti?*“

Místo vlídného slova, vysvětlení, promluvení, jak se s dětmi mluvit má, nic jiného se neznalo než prostě vzít pásek, jak to dříve bylo v mnoha rodinách zvykem a dát výprask. S takovýmto jednáním se nic neřeší a už vůbec ne v postavení, v jakém byl Jiří. To přinášelo ještě větší nepřátelství vůči všem ostatním i proti svým vlastním sourozencům a také proti otci, který to nedokázal řešit jinak. Zatrpklost, osamocení, uzavírání se do dětské duše, plány na útěk a snění o tom, jak by bylo všechno lepší, kdyby tady byla jeho drahá babička, která znamenala pro něho a také ostatní děti Anny všechno jen to nejlepší.

Tenkrát malý kluk byl hozený jako bezbranný tvor do cizí smečky, mezi skupinu jemu neznámých výrostků, kteří si mysleli, že si s ním mohou dělat, co chtějí. „*Proč ten cizí harant tady pořád řve, snad se mu tady nelíbí, proč chce pořád pryč? Ať se třeba i uřve, proč ho sem tahali? Vždyť*

ho tady nikdo nedrží, ať si jde, odkud přišel!" Byla jejich rázná slova. V tu dobu by rád odešel, ale jak a kam jít? V tu dobu nebylo žádného řešení, otec se rozhodl tak, jak se rozhodl a nikdo a už vůbec ne děti, neměly do toho co mluvit a něco měnit.

Nikdo toho malého kluka nedokázal pochopit, nikdo se nedokázal ponořit do té dětské duše a trochu si s ní promluvit. O co by bylo všechno snadnější, kdyby to někdo dokázal, nejrádě otec, přijít a všechno pořádně vysvětlit a třeba i několikrát, že to jinak není možné, že to tak musí být a další jiné řešení je nemožné. Snad to byla povinnost člověka jemu nejbližšího, a takovým byl a měl se toho ujmout právě jeho otec...

Jak by bylo všechno snadnější, jen trošičku se snažit pochopit, všech těch starších dětí, ale také těch už dospělých Perníčkových, snahu toho malého kluka. O co by bylo lepší, ke všemu přistupovat lidsky. Po dobrém by se dalo vyřešit všechno, po zlém nic. Za zlo bylo zase jenom zlo. Jiří byl v základu dobré povahy a nikdy v pokročilém věku a vlastně celý život nenáviděl nějaké násilí. Za dobré skutky vždy platil zase jenom dobrem, za ubližování, za nadávky a za ostatní špatné skutky se oplácelo jen tím samým. Klidným dobrým slovem a správným lidským jednáním se dalo udělat i nemožné, špatným přístupem vůbec nic. Ukázalo se, že toto nepoznal ani jeho otec, jak velice snadné by bylo s chlapcem vyjít.

Škoda, věčná škoda, že nepochopili, nikdo nepochopil jeho dobrou povahu a potom vznikaly věčné rozepré, nešváry, půtky, nadávky nejhorší zlo a to všechno se přenášelo také mezi otce a jeho ženu, kdy v době, když už pominuly novomanželské radovánky, následovaly mezi manželi neutuchající i několikadenní hádky. V takovýchto chvílích vůbec nebylo nutné se zabývat takovými otázkami, jak se budou vychovávat Jaroslavovy děti? Bylo tady mnohem více jiných starostí, které se týkaly jen a jen gruntu. Zda na osadě děti Jaroslava budou mít nějakou výchovu, zastání, zabezpečení a bude si s nimi chtít někdo rozumět.

Tento postup byl připraven a dobře promyšlen ještě v době prvních setkání s Janem. Avšak při sprádání společných plánů na život s Janem měla Růžena řeči úplně jiné. Nikomu neprozrazovaný, avšak také plán, na kterém si pevně stála. Ten byl připravený už po úmrtí Josefa a možná to byl i slib muži na smrtelném loži, že když se sem podaří přivést nějakého mužského, *„Nejprve budu dbát na ty moje sirotky a až v druhém pořadí budou ty ostatní lidé,"* takové úvahy byly Růženy a ty také později byly neměnitelné.

Jiří se stával takovým, jak byl vychováván, koho měl ve své blízkosti, jak se na něho mluvilo, jak se s ním jednalo, jaké měl kolem sebe vzory a takovým, jaké byly původní děti z tohoto statku, takovým se pomalu stával také on. Co všechno pochytil ve svém útlém dětství - mládí, to ho potom provázelo i dále a hodně dlouho. Bylo velmi dobré, že na osadě nemusel zůstat stále, ale že se mu podařilo to, co bylo jeho přáním od prvních dnů, kdy se dostal na osadu.

Od jedenácti roků přišlo konečně vysvobození a on mohl pobývat mimo tuto rodinu. Tam, u cizích lidí, nastal pro něho naprostý zvrat k dobrému v jeho životě. Znovu nastaly roky, které se nedaly srovnávat s tím, co bylo doposud. Časy takové, že při nich se dalo zapomenout na to špatné, co už všechno nehezké ve svém, zatím jen krátkém životě, stačil prožít.

Jan zvelebuj statek Perníčků

Na tomto hospodářství to Jan měl ještě o to horší, že po nějakém čase začínal být strach o grunt. Ten strach začínal být nejprve u samotné Růženy. Obavy o majetek nastávaly, že takový problém může přijít, ovšem když sháněla mužského a pomýšlela na nové vdavky, o tom ani nepřemýšlela. I když byl sepsaný protokol o pozůstalosti, pak toto pozůstalé ujednání platilo pouze v takovém případě, pokud by Růžena zůstávala už nastálo vdovou a hospodařila pouze se svými dětmi.

Tak to měl na mysli i samotný Josef, když nechával sepsat tuto pozůstalost. Kdež by ho tenkrát napadlo, že jeho žena bude vdovou pouze jeden a půl roku. Když Josef umíral, pevně věřil své ženě, co mu slibovala na smrtelném loži, že až do své smrti se bude dobře starat a grunt a to tak, aby z něho měly užitek jen jeho děti a ona sama, což bude pevně dodržovat. To pro Růženu znamenalo, pokud by toto všechno, co bylo psáno v pozůstalosti, chtěla dodržovat, velkou nevýhodou. Byla by tady pouze možnost vzít na grunt nějakou mužskou pracovní sílu, která by byla všestranně na statku použitelná, byla by znalá všech zemědělských prací. Ta by pracovala a o všechno se starala jen za malou odměnu, ale na druhou stranu by tady byla možnost, že by byl doživotním, zákonitě neurčeným partnerem Růženy, což by mohlo řešit tuto situaci a bylo by pro Růženu značně výhodné.

Všechno bylo trochu jinak. Růžena byla značně aktivní, nikoliv taková, jak si myslel Josef při posledních dnech svého života, tenkrát si říkával: „*Vždyť ty, moje ženo, až já odejdu ze světa, budeš mít tolik dřiny a starostí o to velké množství dětí, že tě ani nenapadne se poohlédnout po nějakým mužským. Proč také! Vždyť on by sem žádný ani nemohl přijít. Nic dobrého by tady pro něho nebylo.*“ Jenže v těchto úvahách se Josef velice mýlil, co se mu zdálo být zcela nemožné, pro Růženu se stalo jen za krátkou dobu po jeho smrti skutečností.

A když tato nová situace - nový stav věcí nastal – Růžena změnila svoje příjmení a za nějaký čas přišel na svět ještě další její potomek, avšak už s jiným příjmením než měly ostatní děti, bylo vše naprosto jinak. Oba, jak Jan tak Růžena se nedotýkali toho, co tenkrát bylo sepsáno před smrtí Antonína to zůstávalo pravoplatné. Jan v takovýchto věcech byl naprosto spravedlivý a plně se řídil sepsanou závětí zesnulého. A znovu je třeba si klást to slůvko jenže. Kdyby Jan po svých dlouhých letech práce na tomto gruntu dal celou věc k novému prošetření, kdož ví, jak by vše dopadlo. Jenže Jan by tak nikdy neučinil, neudělal by to, i kdyby na tomto gruntu měl pracovat dvacet, třicet anebo ještě více roků. Avšak přesto

obavy o grunt přicházely, jak už dříve bylo napsáno nejprve u Růženy a později také u dětí, postupně, jak dorůstaly, u celé rodiny.

Už při docházení Jana na osadu, přemýšlel o tom, jak by některé práce udělal s menší námahou. Jedna taková moc důležitá práce byla, usnadnit vážení vody z velmi hluboké studně. K tomu se mu zrodila velice dobrá myšlenka. Ze dřeva vyrobil velký buben, který umístil kolem sloupu. Sloup i s bubnem postavil svisle, ten byl nahoře i dole uložený na ložiskách. Na tento buben se natáčelo lano, po několika otáčkách se lano znovu odvíjelo, které dopravovalo dva okovy zároveň, prázdný do studny a plný nahoru. Do sloupu byla zabudovaná oj se kterou se dával do pohybu buben. Oj byla tak dlouhá, že se k ní mohl zapřahávat také kůň a ten chodil do kruhu, jako v žentouru. Toto zařízení se nedalo srovnávat s dřívějším rumpálem, kdy bylo třeba točit klikou patnáct minut než se voda dostala na povrch.

Za krátký čas hospodaření koupil nové pluhy, některé nechal vyrobiť, jiné zůstávaly. Také kultivátor, hrabačku na seno bylo třeba koupit. Netrvalo dlouho a uvažovalo se o koupi a později se také koupila nová, moderní mlátička, sekačka na obilí a jiné zemědělské stroje. Bylo třeba postavit novou stodolu na obilí, zatím tady byl jen přikrytý mlat. Také seník tady nebyl a bylo nutné dostavovat obytné stavení. Chlévy pro dobytek byly se stavbou pouze v začátcích, rovněž ty bylo třeba dostavět. Při výstavbě stodo-ly se dala přednost typ prkna - obít stodolu prkny. Prkna, sloupy, trámy a jiný materiál na výstavbu se řezal přímo na místě. Vykopala se jáma velkého obdélníkového tvaru a na jámu se položila kláda, která se měla řezat. Jeden pracovník - člověk, který tahal pilu, se postavil do jámy a druhý stál na kládě a ti dva tahali velkou pilu, která byla speciální na rozřezávání různého dřeva - klád velkých objemů (tomuto řezání se říkalo dračka).

Když bylo ve velké módě v Polsku budovat hromosvody, Jan byl mezi prvními, kdo nechal na obytné stavení zabudovat hromosvod. I on už přestal věřit, že od hromu a blesku ochrání kříž, na obytné stavení postavený.

Také Jan nechtěl, aby rodina byla bez zpráv ze světa. Rovněž byl mezi prvními, kdo koupil radi-ový přijímač, který v tu dobu byl na ovládání dosti složitý. Byl u něho velký a těžký akumulátor a ten se musel dopravovat do vzdáleného mlýna k nabití.

Bez tisku rodina také nebyla, objednávaly se dětské časopisy v polštině, rovněž pro děti polský časopis. Vždy s velkou netrpělivostí se čekalo na tento polský časopis - týdeník, kde byl krásný dětský román na pokračování, který se jmenoval: „*Jak Marusia malá slonko gonic hciała.*”

I z Čech přicházely noviny, týdeník „Mladý svět“. V něm bylo velmi mnoho zajímavého čtení a zpráv pro celou rodinu. Přečetla se z novin každá i ta nejmenší zprávička a všechno se důkladně a to i několikrát v rodině nebo jenom mezi jednotlivými členy rodiny, probralo. Všechno, co bylo psáno o české zemi, bylo moc zajímavé a přijímalo se s tou největší svatostí. Také jiné zprávy ze světa byly velice prospěšné a důležité v takto zapadlém místě, jako byla tato osada.

Podle časopisu „Mladý svět“ v roce 1938 bylo značně cítit, že se ve střední Evropě bude něco dít. V tu dobu se každé číslo novin ještě důkladněji pročítalo a na další se netrpělivě čekalo, jaké nové zprávy přinese. Velká část rodiny událostmi roku 1938/39 v Československu silně trpěla. V časopise se nacházely články o obraně a ochraně státních hranic s Německem. Velká všeobecná mobilizace a nakonec o obsazení pohraničního území, tedy Sudet německými vojsky. Odtržení Slovenska a vytvoření jeho samostatného státu. Časopis přinesl také silně znetvořenou mapu Čech a Moravy. Seskupila se celá rodina a u nejednoho člena rodiny se objevily na tvářích slzy. Od té doby časopis přicházel nepravidelně a po obsazení Němci zbylé části českého území zcela zanikl. Ale to jsme trochu předběhli a je třeba se vrátit k mnoha starším dějům.

Další děti - chlapci, kteří dorůstali, když Jan viděl, že mají také tak jako nejstarší chlapec velkou nechuť k zemědělským pracím, začal naléhat na Růženu, aby chlapci mohli po skončení školy se jít vyučit nějakému řemeslu.

Jednak to bylo proto, že díly polností, které měly děti dostat, nebylo v žádném případě možné, aby je uživily a zadruhé zemědělství je ani nebavilo a zatřetí Jaroslav si představoval, že když umožní dětem Růženy se vyučit nějakému řemeslu, rovněž tak bude spravedlivá Růžena a bude svolná s tím, aby Jana děti také mohly jít do učení. Pro ty totiž žádné jiné východisko nebylo, než se vyučit nějakému dobrému řemeslu. Chlapci Perníčkové, když bylo rozhodnuto, že se půjdou učit, to přijímali velice kladně a dalo by se říci, že i s velkou radostí.

Nejstarší z Perníčků, jež zůstával na zemědělství, i když byl značně slabý a s přibývajícimi roky měl větší a větší snahu hodně pomáhat při polních pracích. Snad si také uvědomoval, že on je tím nejstarším který by měl jednou všechno převzít, ale síly a zděděná záliba k této práci nebyla. *„Budu dělat všechno, co budete chtít, odkopávat ve chmelnici babky, seřezávat je, věšet pružiny (které se tenkrát ještě dávaly, protože nebyl drátek), zavádět a starat se o sklizeň chmele. Cokoliv budu okopávat, kosit trávu nebo obilí, sázet, odplevelovat a vybírat brambory, jen, prosím vás, mi*

nedávejte na starost ošetřování nebo abych musel dělat s koňmi," si myslel mladík. I protože to byl človíček velmi slabého vzrůstu, brzy se unavil, avšak snahu vždy měl a dbal na to, aby se na hospodářství pořád pokračovalo v práci. Je jen třeba říci, že dost často míval heslo, „*to uděláme zítra.*“ Snad to bylo vždy v době, když už byl unavený, a to asi bylo dost často.

A tak když prostřednímu z Perníčků skončila školní docházka, odešel do učení. Vyučil se a za učení bylo třeba řádně zaplatit. Bylo to v naturáliích, většinou obilím. Po vyučení se však stejné řemeslu nikdy moc nevěnoval, nebavilo ho. Snad jenom několik let po vyučení a to do doby, než se oženil.

Když ukončil školní docházku nejmladší z chlapců Perníčků, rovněž odešel do učení. Jako u prostředního chlapce, tak i tady bylo třeba za učení zaplatit obilím.

U svých Janových dětí to byla nejprve Nina, která se šla učit švadlenou a Jiří byl ještě velice mladý, avšak i u něho se počítalo s tím, že půjde rovněž do učení.

S Jaroslavem byl plán trochu jiný. Když Jan pozoroval jak syn Jaroslav má velký zájem o koně, vzplála v něm velká radost, že bude mít brzo následníka, který dokáže vykonat každou polní práci s koňmi. Otec měl velkého zastánce ve své práci, avšak radost nebyla u všech Perníčkových. Nejprve jim to bylo všem jakoby jedno, kdo dělá na jejich statku a měli z toho i velkou radost, že se konečně někdo našel, kdo bude všechno na polích za ně dělat.

Toto bylo pro začátek a dokonce v začátcích stoupl Jaroslav u všech na vážností a také otec byl na něho velice pyšný, že má takového pomocníka. Pyšnost byla velkým právem, protože Jaroslav se vypořádal s každou prací, při které se používali koně. Také měl u otce veškeré zastání a ochranu.

Později vznikala i tady u některých Perníčků obava, že když tak dobře dokáže vykonávat polní práce s koňmi, může se stát, že bude chtít jednou dělat velkého odborníka na celém statku. Někteří z Perníčků si mysleli, že je to jenom námezdní pracovní síla, která bude dělat na jejich statku stále všechny práce a oni až jednou budou chtít, ho ze statku vyhodí. Tento názor nebyl u všech stejný.

Hlavně Růžena začínala mít velké obavy, aby jednou nemusela dát Jaroslavovi nějaký maličký podíl z jejich celku. Když potom Jaroslav násilně odešel z domova, u některých **Doubkových** ale hlavně u Růženy nastalo uklidnění, hlavně v tom, že už nebude muset počítat s tím a mít strach,

že by Jan usiloval o to, aby pro Jaroslava, když se tak dobře stará o jejich majetek, mu také nějaký ten morg (polní míra) nechali připsat.

Rodinná láska

O nějaké rodinné lásce se tady na osadě nedalo nikdy ani trochu zavadit, natož o lásce mateřské. I toto všechno je omluvitelné. Ta láska, pokud nějaká byla, už byla dávno rozdaná a vyčerpaná pro svých osm žijících dětí a také už i pro první vnoučata. Pokud jen drobeček lásky ještě zbyl, byla připravovaná pro nejmladšího z Pancířů, který se měl brzy narodit. Z lidské lásky tam už zůstávaly jen drobty, byla vyčerpaná téměř do dna. Tady se jí nedalo očekávat od nikoho a děti Jana by ji tolik potřebovaly, na osadě ji od nikoho nemohly žádat. Pokud by i byla, stejně by byla falešná.

„Budeme se o všechny děti starat společně, spravedlivě a nebudeme dělat žádných rozdílů ve výchově,“ takové byly společné úvahy před přijetím Jana na osadu. Jenže toto všechno se dodržovalo jen nějakou a to velmi krátkou dobu a později dodržování úmluvy už bylo jenom z jedné strany, to je z Janovy.

Nedalo se nic dobrého očekávat pro tři Janovy děti právě sem dopravené. Ty ještě více zvětšovaly ten už tak dost velký houf dětí. Ještě více vytvářely napětí už značně vyhrocených rodinných poměrů mezi jednotlivými členy. Byly tam děti malé, větší, školáci a už školou nepovinné a také dospělé. Mezi tu skupinu dětí, kde byl tak velký věkový rozdíl, přicházely ještě další tři, s věkem nejnižším. Pro tu původní skupinu, přicházející děti byly zcela cizí. A tak není divu, že v této rodině se nedalo nic dobrého očekávat, natož ždibček lásky.

Když už ne lásku, tak by stačilo vlídné, hezké slovo, za které by se dalo udělat velmi mnoho. Často to vypadalo tak, jakože ani pro svoje děti není to hezké slovo a jen málo lásky anebo jen pro některé. A zřejmě zůstával jen malý zbyteček pro toho, který se měl teprve za nějaký čas narodit, už jako skutečně nejposlednější. Ten nakonec dostane té lásky nejvíce, protože to bude ten, který bude spojovat tyto obě rodiny a tím bude dostávat velkou lásku od všech sourozenců z obou stran.

Další torza lásky bylo třeba rozdělit a nechat mezi vnouče a také vnoučata, která měla teprve později přijít. Na ty děti Janovy z prvního manželství, kterým se v postraní říkalo a také tak se s nimi jednalo, jako o přivandrovalcích, na ty už nezbývalo a ani nemohlo zůstat vůbec nic, ani slušné a vlídné slovo pro ně nebylo.

Ano přivandrovalci, to je pravda, jenže ty děti tam nikdy přivandrovat nechtěly a také o tom nemohly rozhodovat. Když by záleželo na dětech, moc brzy by poznaly a věděly, co je na novém

místě čeká, moc by se zdráhaly, kdyby je tam někdo držel. Děti později mohly naříkat, bědovat, plakat, nic to nebylo platné, nikdo je neslyšel a nemohl vyslyšet, musely zůstat s otcem, tam kde se nachází on. Dalo by se to nazvat také jinak a tomu se v dnešní době někdy říká, že tam byly zavlečené! Začátek toho všeho je přece úplně někde jinde, někde tam u té záminky... Za nějakou dobu se ještě narodil v rodině Pancířů další potomek. Nastala tedy doba, kdy byly pohromadě troje děti, tak zvané: moje, tvoje a naše. Tento poslední syn Jana byl na tom nejlépe ze všech.

Brzy po narození posledního z Pancířů, který měl jakoby provázat a spojovat oba rody, se situace značně změnila a jedna stana přestávala dodržovat různá dojednání. Byla to hlavně strana ženského pohlaví. Ta si snad myslela, že spojení je vykonáno a je možno se ukázat a nic nezakrývat.

„Pokud to nebude po mém, jsem ochotná vést dlouhé hádky, které musí otrávit každého a podlehnout mým názorům, protože já nyní jsem tady nejstarší a také ta nejhlavnější osoba, která musí obhajovat tento grunt,“ uvažovala Růžena. *„Vždyť už jsem nějaký ten spor ohledně majetku - gruntu vyhrála a to i soudně, tak si nenechám rozkazovat od někoho, kdo je sice mým novým manželem, ale zároveň největším soupeřem, pokud se bude jednat o otázky gruntu, který vybudovali, těžkou prací - spíše dřinou vytvořili a nakonec po sobě zanechali zemřelí bratři Perníčkové,“* pokračovala v úvahách Růžena.

Jan chtěl také měřit stejným metrem pro všechny děti, svoje i děti Růženy a tak si to představoval už v době, když na osadu přicházel. Měl to na mysli stále, že to bude tak, jak si to s Růženou slibovali, když se ještě připravovali k společnému životu.

Představy obou a sliby Růžena o výchově dětí byly veliké, jenže u obou trochu jinak chápané. Jan si myslel, že podle toho, jak se slovy ve všem o výchově dětí shodovali, bude to ta nejlepší výchova. Jenže Růžena už při těchto úmluvách měla představy zcela jiné než byla její slova.

„Svoje děti mám vychované podle mých představ, jak mi to vyhovuje a jak je zaběhnutý život v naší rodině. Tady se nebude nic měnit. Ty děti, které sem v budoucnu přijdou se musí ve všem podřídít a od základu předělat. Přece není možné, aby kvůli nim se předělával chod v celé naší rodině. Kdo sem přijde musí také přijmout podmínky, pravidla a zvyky, které tady panují.“

Tyto nekonečné hádky byly za všechno, hlavně však za děti Jana. Že si dali nějaký šfouchanec s dětmi Růženy, že něco provedly - poškodily na hospodářství a dost často to ani nebyla pravda

nebo to poškodily děti Perníčkovy a svedly to na ty děti druhé. Za to, že byly u svých příbuzných, že tam s nimi tety, strejdové, sestřenice, bratrance nebo i někdo jiný promluvili. Ta obrovská skupina dětí, ta musela jít na nervy, na to by se vše dalo svádět, ale o tom všem se mělo uvažovat už mnohem a mnohem dříve, že toto jednou určitě musí přijít. Dávno před tím, než nastal ten hrozný den - spojení obou rodin.

Když nastalo období velkých nespokojeností v této velké rodině a tím samozřejmě velkých a nekonečných manželských hádek, v tu dobu na jídlo nebylo ani pomýšlení. Jan v těchto nepředstavitelných situacích a rozrušení, přijel z pole domů nakrmil a napojil koně a hned znovu zapřahal aby odjel na pole, to raděj dal koním malý odpočinek při práci na poli. V takových dnech to bylo s jídlem různé, nahradila to zelenina a ovoce. V takovýchto chvílích, když Jan nešel k obědu, nešly ani jeho děti, Jiří také nedostal jídlo a chodil okolo otce, byl jenom v jeho blízkosti a možná si tenkrát i říkal: „*Tatínku, tatínku, máte vy to zapotřebí. Proč vy se musíte pořád vadit kvůli nám - dětem?*“

I když Jan dost často těmto výrokům nespokojeností Růženy chtěl unikat tím, že odjel po nakrmení koní rychle na pole, stejně jím neunikl, nebylo mu to nic platné. Jakmile se vrátil večer s pole, byla hádka navázaná tam, kde v poledne skončila a vše pokračovalo.

Dalo se také předpokládat, že uvnitř Růženy se už tyto nové hádky se znamenitou razantností připravují, jako magma uložené v dosud ještě spící sopce. Vždy se čekala jenom vhodná chvíle, chvíle, kdy bude možno započít tuto nehoráznou činnost.

Když někdy nastalo malé období rodinné a manželské idylky mezi Janem a Růženou, trochu naděje a pochopení, že přece jenom nastanou lepší časy a bude všechno v pořádku, že konečně bude vytoužený klid, pak to byla pouhá a hloupá naivita... Další nespokojenost, nešváry, nadávky, které trvaly i několik dní na sebe nedaly dlouho čekat. Po krátkém klidu se všechno zlo rozhořelo nanovo a v ještě větší a mohutnější míře. Každou maličkost, každé nepatrné provinění na nevlastních dětech matka začala vidět a rozváděla je do obrovských rozměrů.

Vždy, když už Růžena začínala hádku, bylo znát na jejich dětech, jak s ní ve všem, co řekla, souhlasí. Tím více se snažila hádku rozvinout a ty větší děti matku podporovaly a s troškou svých názorů se přidávaly a matce pomáhaly. Nebylo tedy možné, aby souboj v hádce dopadl v Janův prospěch a Růžena jej nevyhrála. Protože byla vítězkou, měla také velkou prestiž a jakoby měla ve všem pravdu.

Nebylo tomu tak! Jan ustoupil a se všemi těmi nesmysly hádek přestal, přestože by bylo ještě tolik co říci. Ano tolik, co říci, jenže v klidu, normální manželskou rozmluvou, dohodou, porozuměním. Tady tomu tak nikdy nebylo, vše se řešilo zlobou - hádkami. Jan řekl jen to svoje a dále už mlčel, přestože druhá strana stále provokovala a myslela si jakou velkou pravdu má, když soupeř mlčí a když mlčí, určitě se mnou také souhlasí. Jan si myslel a také věřil, že jedině on má pravdu. Jan, pokud uznal hádku za nesmyslnou, mlčel jenom proto, že chtěl, aby hádka skončila.

Tím, že Růžena stále vyprovokovávala manželské hádky, naznačovala také svým dětem, jak se mají s plnou nespokojeností chovat k Janovi. Tato nespokojenost se přenášela na všechny její děti a nespokojenost šla celým jejich životem a nejen to, ale i tehdy, kdy Jan už nežil.

Když bude položena otázka. Proč děti Růženy nenáviděly Jana? Na tom přece měla největší vinu samotná Růžena a nikdo jiný, ta přece v nich nenávisť proti tomuto starostlivému člověku o jejich grunt vypěstovala.

Přivykání a sžívání se s cizími dětmi nikam nevedlo. S Janem se nikdy nesžily a kdyby pro každého z nich vybudoval palác, byl stále ten nejhorší člověk a podle toho také s ním bylo jednáno a takovým pro ně zůstal. Děti měly k němu Růženinu výchovu v nepředstavitelné nenávisti - nepochopení. „*Z jakých důvodů taková zlá výchova mohla být?*“ Vždyť vše, co Jan a později i jeho děti na statku vykonávaly, bylo jen a jen k prospěchu jejich hospodářství - gruntu.

Tím, že pomyslný vítěz byla Růžena, Jan jakoby ztrácel na své popularitě a tím vlastně Růžena vydobyla, co si sama přála a tak jak se k Janovi chovala ona, tak se také k němu chovaly všechny její děti a nejráději by se s ním chtěly také hádat a to také některé později využívaly, když už byly zcela dospělé a soběstačné. A proti němu si začaly vymýšlet ty nejhorší nesmysly.

Říká se, že člověk ve vyšším věku zmoudří a že potom posuzuje věci jinak. V tomto případě u dětí Perníčků tomu tak nebylo a čím byly dospělejší a starší, stále na něho uvalovaly jakousi rodinnou klatbu za to, že přišel na osadu pomoci jim vybědnout z neřešitelné situace. Vypadalo to tak, jakoby když prohrál svoje spory - prohrál i celý život a tím musí trpět stále. Když se potom Jana děti po nějaké době do takovéto situace velkého prohraného sporu vracely, byly ještě většími cizinci, než když odcházely do světa.

Tady na osadě Jan nemohl nějak rozhodnout, jak si představuje osud svých dětí. Často se musel chovat, jako že nevidí, jak se ubližuje jeho dětem z prvního manželství, natož, aby nějak zasáhl.

Zasáhnout znamenalo poštvat si na sebe všechny děti z druhé strany a hlavně jejich ochránkyni. Už tak bylo dost sváru a hádek a ještě si je vědomě přivodit. To přece není možné. „*Ne, to nebudu dělat, abych podporoval už tak značně rozhořelý oheň.*”

Otec to věděl moc dobře, že Jiřího stálým přáním bylo někam se odsud dostat. Dostatečně znatelně mu to kluk dával znát svým vzpurným chováním. A proto otec měl jediné řešení pro Jiřího, jak jen to bylo možné, poslal jej někam, kde byla jen trochu naděje, že se mu bude dařit lip. Dát ho někam během školních let a po škole pro něho bude uvažovat o nějakém řemesle, které by jej později mělo provázet celým životem.

„*Co tady v lese chlapec najde za štěstí,*” si říkával, „*na živení tady mám ještě krků dost, avšak na práci to už bylo horší, při té se vždycky musím více spoléhat na děti svoje.*” V dětském věku nikdo nedokáže a nemůže o sobě rozhodovat a nic řešit. Jenom rodič tenkrát mohl rozhodnout o dětech a proto bylo nejlepší řešení a rozhodnutí, jak to jenom bylo možné poslat děti z „domova“ a třeba i k cizím lidem.

Když otec poslal děti do světa, na konto toho musel více dělat sám. Nejvíce si hleděl a snažil se udržet Jaroslava, aby alespoň toho nemusel poslat z domova. I když, později po nepěkné situaci i ten musel odejít k jiným lidem.

Vkrádá se otázka, už vždycky taková byla a tisíckrát se tato otázka opakovala a vnucovala: „*Proč bylo třeba spojení těchto dvou rodin?*“ Bylo to zřejmě neuvážené milostné poblouznění dvou lidí už pokročilého věku i když pro jiné lidí poblouznění naprosto nepochopitelné při takovém množství dětí.

Poblouznění, které mělo i vedlejší nazírání do daleké budoucnosti. S pěknými svými plány k vysvobození a vybřednutí ze zla jen jedněch dětí. Vybřednutí ze zla, s kterým si nevěděli rady všichni pozůstali a hlavně ne samotná vdova.

Vdova chtěla výpomoc na svůj grunt a na druhé straně chtěla také poznat, jak chutná život s mladým mužem. Tenkrát si říkala: „*Mám na to plné právo, vždyť nejsem ještě tak stará. Když si odmyslím ty moje děti kolem sebe, vypadám docela dobře. Najednou mám tady příležitost mít vedle sebe muže ne o deset, ani o dvacet, ale dokonce o třicet jedna let mladšího než byl ten první.*”

To všechno strašně moc lákalo a s ničím jiným si nedělala starost, když viděla pro sebe to relativní mládí nového manžela, kterého se jí podaří získat. Jak to bude s dětmi, jakož i s jinými

věcmi, to bylo jedno. Jak se to později ukázalo, jako pravoplatná majitelka gruntu, „*také veškeré rozhodování a hlavní slovo bude moje,*“ prosazovala. To všechno Jan nerad uznával a tak ze všeho byla jenom hádka a hádka. Moc nerad to uznával, protože si vzpomínal na slova Růženy, která zněla tak krásně v době jejich seznamování a navazování důvěrného přátelství. Co to bylo krásných a líbezných slov od nové ženské duše. Tak krásné povídání ještě v životě nepoznal, vždyť celý život měl jenom samé strasti. Tady najednou bylo tolik porozumění a něžného ženského citu. Tomu všemu musel podlehnout a uvěřit.

Také nějaké vážnější onemocnění, by byla velice zlá věc, pro děti Jana. Je jen zázrakem, že tenkrát nepřišla vážná, zákeřná nemoc, která by se postarala, o nějaký další, avšak jiný ještě mnohem horší vývoj na osadě než byl tento, který děti těžce psychicky prožívaly. Nemoci, to by byl velký zvrat v životě dětí, které se na osadu z otcem přistěhovaly.

Není známo, zda by byla ochota dát nějaký peníz na doktora nebo spíše, zda by ten peníz vůbec byl - zda by se našel pro tyto děti. Je možné, že by se nemoc nechala, jak se sama vyvine, jako se to tam nechávalo i v jiných chudých rodinách, kde nebylo dostatek finančních možností a všechno se spoléhalo jenom na osud, nechť ten sám rozhodne - spíše určí, jak pevnou a odolnou nemocný má svojí schránku. Tady by bylo třeba i nějakých peněz na léčbu, pokud by ten peníz byl a nedal se na něco jiného. Avšak takové rozhodnutí a svolení na lékaře a léčbu by muselo přijít také i od druhé strany, to je od Růženy, nejenom od otce, zda je zdraví a život přednější než peníze.

Děti Jana se narodily velice zdravé a to dokonce tak zdravé, že dokázaly přežít všechna zla, těžkosti, strádání a utrpení, které jím přinášel život bez vlastní matky. Po jejím odchodu, osud k ním nebyl nikdy spravedlivý a už vůbec ne přívětivý, spíše hodně krutý. Všechno se muselo přežít, přečkat, přetrpět a čekat, že snad jednou bude lépe, a to všechno zlo se také přežilo a v duších zůstávaly jen velké šrámy a špatné vzpomínky, jež poznamenané provázely celým dalším životem.

Nemoci, těch se lidé na Volyni nejvíce obávali. Všade přežívali jen ti nejzdatnější, nejschopnější a nejodolnější jedinci. Nezdatní, nevyvinutí a jen trochu nemocní neměli možnost se dožít nějakého vyššího věku. Nemoc, která by se dala v mladém věku snadno vyléčit, se později rozšiřovala a zveličovala až k úplnému zániku člověka a dost často ještě v nejtěplejším věku. Na léčbu v

mladém věku nebylo dost často v mnoha rodinách dostatek peněz a většinou se čekalo, že čas všechno vyléčí a že ve vyšším věku nemoc sama odejde. V tu dobu nebyli ani zdatní doktoři, pokročilá věda medicíny a hlavně včasné rozeznání nemoci, zda nemocný potřebuje skutečně doktora nebo jenom bábu zaříkávačku nebo kořenářku, která tady také často dávala dostatek pomoci svými bylinkami. Největším problémem byla ochota dát nějaký peníz a nemocného včas správně léčit.

U tohoto případu, myšleno Janových dětí, které se nacházely v takovémto postavení, že kdyby přišla nějaká vážná nemoc, by to bylo obzvlášť a problematické, a kdož ví, jak by to všechno dopadlo!

Návštěvy Janových dětí u svých příbuzných

Pro ty dvě starší Janovy děti, ta možnost byla, jednou za čas (pokud dovolení dostaly) mohly odejít a navštívit příbuzné. Jenže Jiří tu možnost neměl. Na tak dalekou cestu ve svém věku se pěšky nemohl ještě vydat. Až v pozdější době, kdy mu bylo pět a více roků, sourozenci ho také začali brát sebou. A tak v prvních měsících a také létech pobytu na osadě musel čekat, až někdo za ním přijde nebo jej otec odveze na nějaký den k těm jeho dobrým příbuzným. Vždy, když takto sourozenci odcházeli, Jiří z toho byl moc smutný a potoky slz se jen hrnuly. Nejrozmumnější v takové chvíli bylo běžet do lesa a tam se dostatečně vyplakat.

Tety, myšleno po matce Anně, k těm děti velice rády chodily, nejráději by tam byly stále. Takové návštěvy musely být se svolením otce a ten je zase musel udělit se svolením a dohodou své manželky. Hlavně Nina, ale také Jaroslav zvládal tyto dlouhé cesty. Všechny tety a strejdové, na pěší dětské nožky byli moc daleko. Co by však děti neudělaly, aby se mohly podívat na hrob matky? Odtud zašly k příbuzným a navštívily všechny tety a strejdy. Tam slyšely hodně hezkých slov, zažily dobré jednání, zacházení a dostaly něco lepšího k snědku, co na osadě bylo jenom pro některé děti, pro ty své - Růženy.

U všech příbuzných bylo dětem moc dobře, ať už to byly sestry matky Anny nebo jejich bratrů hodné manželky, to byly rovněž moc hodné tety. U všech bylo nepředstavitelně dobře. Nikdy od žádných těchto dobrých příbuzných se dětem nechtělo na osadu. Vždy to bylo velice smutné loučení. Šlo se znovu na osadu, další den nastávala škola, která se musela navštěvovat.

Po pobytu u příbuzných dětí hodně dlouho nemohly zapomenout na to rozdílné jednání a chování vůči nim. Po návratu na osadu byly děti vždy nějaké jiné a asi to bylo na nich hodně znát. Nebo to na sobě dávaly znát úmyslně, že jinde je jim líp? Dobře, mnohem líp než tady v tom hrozném zmatku. Ty návraty od příbuzných nebyly hezké.

Nejráději se chodilo k babičce, pokud ještě žila, tam se děti dověděly vždy hodně. I babička měla zábrany a tak nemohla sdělovat vše, aby neublížila a neztrpčovala život dětem a také samotnému Janovi na osadě. Také u všech svých tet děti dostaly velké povzbuzení do dalšího života a plno hezkých slov, o které nemohly zavadit od nikoho na osadě. Dostaly tam také pořádně najíst, což se jim ne vždycky dostávalo na osadě, kde jim také dost často vyčítali, že si na jídlo musí nejprve vydělat.

Rovněž tak u bratranců a sestřenic, ale také i u velice vzdálených příbuzných, a co bylo nejcennější, dost často i u cizích lidí, se jim dostalo hodně hezkých a povzbuzujících slov, která měla velkou morální hodnotu. Také s prázdným žaludkem se od těchto cizích dobrých lidí neodcházel. Je uváděno cizích lidí, jenže, když se vše důkladně probralo, tak každý s každým byl v nějakém vzdáleném příbuzenském vztahu. Velmi často to byl třeba jenom kmotr nebo kmotra. Jiří ten to nemohl pochopit až do školních let. Proč musí být u tak nedobrych lidí, když má tak hodnou babičku, tety, strejdy, sestřenice a bratrance.

Návraty „domů“ byly hrozné, jak by také mohly být jiné, když navracející se děti věděly, že to, co prožívaly před odchodem, po návratu to bude dále pokračovat a zda-li to nebude ještě o něco horší. Horší to bylo, protože děti Růženy byly podezřívány, že je příbuzní rozmazlují, navádějí, aby na osadě neposlouchaly. Že děti jejich tety kontrolují, jak jsou oblečené a potom o tom hovoří s jejich otcem a také někdy mu domlouvají, že by si děti zaslouhovaly mít něco lepšího na sobě. Většinou to byla úvaha pravdivá a proto moc znervózňující pro Růženu. V takových případech byla „pravda největší zlo.“ Potom následovala velká nespokojenost mezi manžely a také pro děti na nějakou dobu zákaz chodit za svými příbuznými.

Někdy se stalo, že tety, bratrance, sestřenice přijeli sami na osadu, když Janovy děti dlouho nepřicházely. V takových případech bylo všechno v nejlepším pořádku a Růžena se předváděla, jak dobře zachází s Janovými dětmi, jak je na ně hodná a v přítomnosti návštěvy nebylo žádných rozdílů mezi dvojími a později i trojími dětmi. Janovy děti v době návštěvy si mohly vzít jídla kolik chtěly a vše jim bylo dovoleno. Nakonec mezi návštěvou a Růženu byla domluvena i návštěva dětí u příbuzných. V tuto dobu by přece ani jinak jednat nemohla, aby to nesvolila. Avšak sotva návštěva zavřela dveře a přehoupla se přes kopec, bylo všechno zcela jinak a zase vše běželo v těch starých vyšlapaných a nejhorších kolejkách. Jindy zase Jiří se nechtěl vrátit na osadu, když byl někde na návštěvě u některé z tet nebo u babičky. Co jim to všem dalo práce, než ho dostali zpět k tátovi...

Při takovém nuceném dopravení na osadu kluk na nikoho nemluvil, nechtěl nikoho poslouchat a dělal jen samé skutky, které se nemohly nikomu líbit. V takovém případě všechny děti matky byly na něho ještě více nehodné a dělaly mu jen to nejhorší a on se snažil jim to oplácet. To se přestávalo líbit matce, která stála na straně svých dětí a nejen to, ale přenášelo se to v podobě hádek i na Jiřího otce. Ten často, když už nebylo jiné řešení, odepnul pásek a následoval výprask. Následovalo uklidnění ze strany

Růženy a jejich dětí a možná i otce, že vše bylo výpraskem vyřešeno a urovnáno. Avšak jen málokdy tomu tak bylo.

Jak už bylo řečeno. Jiří už od útlého dětství velice nesnášel násilí na svoji osobu a také násilí vůbec, ba naopak moc si vážil a velmi snadno přilnul k lidem, kteří na něho byli hodní, milí a měli zájem bez utiskování s ním v dobrém vyjít. Tak to také poznával do svých tří let. Na to nemohl ty další dlouhé roky nesvobody zapomenout.

Bylo to zafixováno v hloubi dětské duše a myšlenice a to se nedalo tak snadno vyřešit a vytlouci odepnutím pásku. Výprask Jiří řešil tak, že pokud bylo příhodné počasí, utekl do lesa na svá oblíbená místa. Snad si stěžoval lesu a veškeré přírodě. Tam zůstával velmi dlouho, přestával mít pojem o čase, který v tuto dobu nebyl vůbec důležitý. Nepřišel domů ani večer, potom následovalo noční hledání a chlapec už mezi tím se připravoval k spánku v udělaném pelíšku z větví, listí a mechu. Takový to byl hnusný nerozluštitelný kolotoč dětského života.

Zlo jednou napáchané se nedalo tak snadno vyřešit, jenom snad útekem, ale kam?

Takovou radu v tu dobu nedokázal dát nikdo...

Když Jiří měl nějaké ublížení od rodiny velkých dětí Perníčků nebo jejich matky, pak se stávalo, že ublížil zase dětem přiměřeného svého věku, dívkám Perníčkovým. Ty si šly stěžovat ke své matce, a z toho vznikal další trest pro Jirku a tak to šlo stále, provinění trest, provinění trest a vždycky nejhůře na tom musel dopadnout a skončit Jiří, který tady neměl u nikoho žádné zastání a i kdyby měl, nebylo by mu to nic platné. Pro klid v rodině raděj zastání žádné nebylo, nechť se to urovná samo!

V tu dobu si Jiří pomyslel: „*Kdyby tady byl můj předobrá bratr Pavel, ten by mi určitě pomohl.*“

Jenže Pavel nepřicházel a zřejmě si myslel. „*Jirko, už si musíš pomoci sám. Je ti pět roků a už sis tam zvykl a také na tebe si zvykly všechny děti Perníčkovy a tak musíš nějak prožívat v tom všem lidském zmatku a zlu. Máš kolem sebe otce, sestru, bratra, který tě také už dokáže ochránit před zlými lidmi hlavně většími dětmi.*“ To je pravda, to by bratr Jaroslav dokázal ho ochránit, jenže slovní a psychické urážky byly mnohem horší než fyzické a tělesné a od těch ho nikdo nemohl v této rodině ubránit - zbavit.

Snad od dětí se to dalo udělat, jenže tady byl někdo mnohem a mnohem mocnější, proti komu se nedalo postavit na odpor a když, tak to vždy potom velice špatně dopadlo a rovněž tak špatně

by dopadly všechny ostatní děti Jiřího sourozenci. To následovala velká řetězová reakce, vinu jednoho musely poznat všechny nevlastní děti. Snad pro výstrahu, že se tady nic a nikomu z vás promíjet nikdy nebude. Přísnost se praktikovala a dodržovala velice důsledně, avšak pouze ze strany jedněch dětí Janových z prvního manželství.

Jiří poznal, že takto, se stálým opakováním násilí se nic vyřešit nedá a začal být jiný. Když na něm bylo pácháno bezpráví a zlo, snažil se všechno překonat v sobě. Uzavřít se na nějakou dobu a s nikým se nebavit, ani se svými sourozenci, nemluvit, utéci do lesa, kde se velmi hluboce uzavíral do sebe. Byla provinění, že možná i nějaký trest za ně by byl správný, jenže hodně často byla vina i uměle připravená na Jiřího a nikdo nedokázal se postavit na jeho obhajobu a to bylo to nejhorší. Jak mohl poznat bezpráví malý kluk.

Potom jenom málo kdo měl tu možnost, otevřít takovéto bolavé dětské srdce. Snad by to mohl být Pavel, babička, tety, sourozenci, jenže sourozenci rovněž nic nezmohly a byly utiskovány zrovna tak, jako Jiří. A takovéto uzavírání do sebe bylo čím dál hlubší a hlubší. Hrozilo nebezpečí, že takovéto srdce zůstane uzavřené navždy a to se také stalo. Stávalo se, že se jenom na velmi krátkou dobu pootevřelo, avšak zcela otevřít, nebylo nikdy pro koho.

Nepochopení, neochota poslouchat a vyslechnout, co takovou bolavou klukovskou duši trápí, potom následovalo znovu další velké tápání.

Stávalo se také, že Jiří, když se mu něco nepodařilo, pokazilo, dost často to bylo špatným klukovským zacházením, už předem ze strachu, že přijde trest, bude bit, nebo bude nějaké velké nadávání, odcházal do lesa. Dost často byly i takové situace, že odešel do lesa a žádný trest nakonec nehrozil anebo to byla jen taková maličkost, za kterou nebylo proč trestat. Jenže u Jiřího, tam to bylo trochu jinak, ten nedokázal rozlišit malé a velké provinění. Provinění, které u Perníčkových dětí většinou prošlo se samozřejmostí, bez žádné poznámky natož trestu, u Jiřího se trestalo. Ono také záleželo na tom, jaká zrovna byla u Perníčků rodinná nálada a hlavně u jejich matky.

Ten les a samota, to by ani tolik nevadilo. Pancířova rodina přišla sem sice také z vesnice, kde bylo dost lidí - tady na osadě někoho potkat z jiné rodiny, se stávalo velkou vzácností. Les pro kluka - ten byl pro něho velkým léčitелеm, tam našel to největší uklidnění ze všech těch stresů. Les byl jakýsi velký povzbuzovatel, dodavatel nových sil do krutého života, také přítel, který to všechno vyslyšel, nárek, pláč a také jakoby říkal: „*Pobuď tady trochu a bude ti líp, já se budu snažit léčit tvoji dětskou bolavou*

duši. Jen si poplač, postěžuj, řekni mi svůj bol a žal, posed', opři se o některý velký strom a ten do tebe dá novou sílu a potom ti bude zase lépe...

Když se někdy stalo, že se děti Jana sešly a začaly si vyprávět, proč vlastně tady musejí být, toto všechno povídání byla velká úleva na duši, avšak pouze získané vědomostí a názory z dětského pohledu. Je vhodné poznamenat, že se to muselo dít bez přítomností a také bez vědomí děti ostatních. Tady se mělo utajovat moc věci. Byla tajemství a nejvíce si to tak přála hlavní postava této rodiny.

Jak směšné! Co chtěly utajovat?

Vždyť veškeré chování tomu nasvědčovalo, nebylo třeba ani velkých slov, to všechno se ukazovalo samo, že to nemůže být ten pravý „domov“ Janových dětí. Vždyť ty dvě skupiny dětí se tam tolik rozdělovaly, tak markantně rozlišovaly, že se to nedalo přehlédnout. Co bylo povoleno jedněm, nebylo dovoleno druhým.

Když potom později, když už začal chodit do školy, si Jiří začal uvědomovat, že to tak nemají žádné jiné děti v rodinách a začal se o to více zajímat, začal se také vyptávat, něco mu bylo naznačeno od starších sourozenců. V takových chvílích nastávalo ještě větší tápání a jakési tmavé, bludné místo svého vzniku, a také hodně slz.

Byly lepší ty děti Perníčkové, které říkaly: *To je naše máma a vy jí tak nesmíte říkat?* Po těchto slovech to bylo jasné. Protože vaše to není a tak také nemáte právo jí tak říkat! I mezi dětmi Růženy nebylo vždy stejného názoru. Když dětí Jana toto všechno slyšely, ještě více se v nich projevovala ta velká nenávist ke všemu a hlavně na místo, kde nyní musejí pobývat. A k tomu oslovení maminko si myslely děti své: *Jen si jí nechte, vždyť my takovou, na nás nehodnou, ani nechceme!*

Jan se nikdy nedokázal sžít se svými dětmi a naopak děti se zase nedokázaly sžít s ním, tak, jak to v běžné rodině bývá. Nedokázal a ani nemohl, nebylo to možné. Čím jsou děti menší, v takové situaci, jakou měl Jan, je sžívání horší, náročnější. Potřeby dětí musí více chápat matka a ty potřeby přenášet na otce a to tady nebylo.

S novou životní partnerkou přicházely pro Jana také velké nové starosti. Jednak se věnovat novému manželství a také všem dětem, na které se dal. To si Růžena moc přála, aby Jan se značně věnoval výchově jejich, ve značné míře, zanedbaných dětí. Podle správného uvažování by to tak bylo třeba, jestliže si Jan chtěl získat nějakou autoritu na novém působišti. Bohužel autoritu,

ocenění za těžkou dřinu, ani oblibu si nikdy nezískal. To by musel být trochu jiný přístup k těmto věcem i samotné Růženě. Později to také vypadalo tak, že se více věnuje dětem Růženy a na svoje trochu zapomíná. Snad to bylo jenom zdání a Jan se tak musel chovat, chtěl-li tady projít touto spleťtíou situací...

Děti Jana nikdy neměly možnost si s otcem nějak důvěrně popovídat, poznání se, také si někdy otevřít ubohé dětské srdce nebylo možné, vždy tady byl někdo z té druhé rodiny a to se nehodilo, v takovéto chvíli by jeho děcko stejně nedostalo tu správnou odpověď. Každá z těchto dvou rodin měla svoje vlastní problémy a ty u dětí Janových byly, jako u dětí vedlejších, jen velmi málo důležité. Nejdůležitější starostí byly o grunt a s těmi srostl už i Jan.

Možná byly i takové úvahy, že Jiří je tady naprosto přebytečný a bylo by lepší, kdyby tady, na tomto světě, nebyl. U Růženy jistě takové myšlenky byly a to už od začátku jeho příchodu na osadu. Je pravděpodobné, že toto přenášela i na Jana a ten marně přemýšlel, jak takový stav řešit.

I ten nejmenší kluk Jana si už v útlém věku začínal pevně uvědomovat, že to musí být pravda, že on nemá maminku, protože hned od prvních dnů, které prožíval na osadě, té ženě, které všichni Perníčkovy děti říkaly maminko, mami, on tak říkat nemůže, protože na něho je moc nehodná. V takových chvílích malý kluk uvažoval: *„Tak takhle špatně se chovají k dětem jejich maminky, tak to je lepší mít babičku, ta se ke mně chová mnohem lépe.“*

Velké nesrovnalosti v rodině

Dalo se to vycítit podle chování Růženy, že nikdy nemohla najít dost dobrý přístup k dětem Jana. Ta pouze uvažovala a tom získat dobrého mužského na statek - grunt, který by se staral o její děti. Pokud někdy takový poklidný rodinný den byl, pak za rok ty lepší dny by se daly spočítat velice snadno. Když takových několik dnů nastalo, v tu dobu byly i takové úvahy, že tato osoba by si zaslouhovala oslovit ji maminko, jenže se dalo očekávat, že po takových vzácných dnech následovalo něco horšího, a toho by bylo hodně, dny velice kruté, drastické, plné nespokojeností s prací, s chováním. Často bylo dětem vytýkáno, že hodně jedí, ty druhé děti jedí prý méně. „*V zimě prý děti za jídlo nevykonávají dostatek práce jako náhradu,*“ říkala otcí.

I to je pravda, že Janovy děti trochu více jedly. Bylo to proto, že nebyly nijak vybíravé a nikdy neříkaly, že by jím něco nechutnalo, protože věděly, že může přijít odpověď, tak nedostanete nic. U těch druhých dětí se vždycky našlo něco lepšího k snědku, když jím nechutnalo to jídlo právě na stůl postavené. Jaké starosti si Jan přivodí pro sebe, pro svoji novou ženu a také pro děti své nové ženy, avšak nejvíce problémů pro ty vlastní děti, to si jistě ještě před nějakým časem nedokázal ani představit, ani připustit. Jak jím to bude vyhovovat, až je jednou hodí do velkého společného houfu? Nepoperou se, budou se snášet?

O tom všem v tu dobu určitě neuvažovali. Je možné, že v takové pro ně dva blažené chvíli jim bylo jedno, co děti a říkali si: „*Však oni se nějak srovnají sami - ono to nějak dopadne.*“ Jenomže to „nějak“ dopadlo moc špatně. Vždycky dopadly lépe jen ty děti, které tam už od narození byly doma a ty nové, které tam Jan přiváděl, ty byly stále cizí a každá jejich potyčka vždy byla už předem prohraná.

Za to všechno u dětí Jana stále v duši zůstávalo nějaké nepřátelské ukřivdění i když někdy u Jana byla velká snaha všechno nějak v dobrém urovnat. To byla věčná Janova starost, jak to všechno sladit, aby byla alespoň nějaká spokojenost na obou stranách, u obojích dětí. Ty věčné sváry, nesoulad, nemožnost sžítí, to jej stále a moc trápilo.

Ano řešení tu byla, jenže to řešení se už dávno promarnilo a zmizelo v nenávratnu. To řešení bylo před několika lety, nejt s dětmi na osadu, avšak ten čas se promarnil. To řešení bylo takové: „*Předem prokouknout nastraženou past.*“ To bylo moc důležité a v tu dobu kdy Jan byl pevně zaměstnán úkoly na osadě, bylo už moc pozdě.

Tyto nekonečné hádky Jana a Růženy byly za všechno, hlavně však za děti Jana. Že si daly mezi sebou nějaký šťouchanec s dětmi Růženy, že něco provedly, poškodily na hospodářství a dost často to ani nebyla pravda nebo to poškodily děti Perníčkovy a svedly to na ty děti druhé. Za to, že byly u svých příbuzných, že tam s nimi tety, strejdové, sestřenice, bratrance nebo i někdo jiný promluvili.

Ta obrovská skupina dětí, ta musela jít na nervy, na to by se vše dalo svádět, ale o tom všem se mělo uvažovat už mnohem a mnohem dříve, že toto jednou určitě musí přijít. Dávno před tím, než nastal ten hrozný den - spojení obou rodin.

Když nastalo období velkých nespokojeností v této velké rodině a tím samozřejmě velkých a nekonečných manželských hádek, v tu dobu na jídlo nebylo ani pomýšlení. Jan v těchto nepředstavitelných situacích a rozrušení, přijel z pole domů nakrmil a napojil koně a hned znovu zapřahal aby odjel na pole, to raději dal koním malý odpočinek při práci na poli. V takových dnech to bylo s jídlem různé, nahradila to zelenina a ovoce.

V takovýchto chvílích, když Jan nešel k obědu, nešly ani jeho děti, Jiří také nedostal jídlo a chodil okolo otce, byl jenom v jeho blízkosti a možná si tenkrát i říkal: „*Tatínku, tatínku, máte vy to zapotřebí. Proč vy se musíte pořád vadit kvůli nám - dětem?*“

I když Jan dost často těmito výrokům nespokojeností Růženy chtěl unikat tím, že odjel po poledním nakrmení koní rychle na pole, stejně jím neunikl, nebylo mu to nic platné. Jakmile se vrátil večer s pole, byla hádka navázaná tam, kde v poledne skončila a vše pokračovalo.

Dalo se také předpokládat, že uvnitř Růžena se už tyto nové hádky se znamenitou razantností připravují, jako magma uložené v dosud ještě spící sopce. Vždy se čekala jenom vhodná chvíle, chvíle, kdy bude možno započít tuto nehoráznou činnost.

Když někdy nastalo malé období rodinné a manželské idylky mezi Janem a Růženou, trochu naděje a pochopení, že přece jenom nastanou lepší časy a bude všechno v pořádku, že konečně bude vytoužený klid, pak to byla pouhá a hloupá naivita...

Další nespokojenost, sváry, nadávky, které trvaly i několik dní na sebe nedaly dlouho čekat. Po krátkém klidu se všechno zlo rozhořelo nanovo a v ještě větší a mohutnější míře. Každou maličkost, každé nepatrné provinění na nevlastních dětech matka začala vidět a rozváděla je do obrovských rozměrů.

Vždy, když Růžena začínala hádku, bylo znát na jejích dětech, jak s ní ve všem, co řekla souhlasí, tím více se snažila hádku rozvinout a ty větší děti matku podporovaly a s troškou svých názorů se přidávaly a matce pomáhaly. Nebylo tedy možné, aby souboj v hádce dopadl v Janův prospěch a Růžena jej nevyhrála, nebyla vítězkou. Protože byla vítězkou, měla také velkou prestiž a jakoby měla ve všem pravdu.

Nebylo tomu tak! Jan ustoupil a se všemi těmi nesmysly hádek přestal, přestože by bylo ještě tolik co říci. Ano tolik, co říci, jenže v klidu, normální manželskou rozmluvou, dohodou, porozuměním. Tady tomu tak nikdy nebylo, vše se řešilo zlobou - hádkami. Jan řekl jen to svoje a dále už mlčel, přestože druhá strana stále provokovala a myslela si jakou velkou pravdu má, když soupeř mlčí a když mlčí, určitě se mnou také souhlasí. Jan si myslel své a také věřil, že jediné on má pravdu. Jan, pokud uznal hádku za nesmyslnou, mlčel jenom proto, že chtěl, aby hádka skončila.

Tím, že Růžena stále vyprovokovávala manželské hádky, naznačovala také svým dětem, jak se mají s plnou nespokojeností chovat k Janovi. Tato nespokojenost se přenášela na všechny její děti a nespokojenost šla celým životem Perníčkových děti a nejen to, ale i tehdy, kdy Jan už nežil.

Když bude položena otázka. Proč děti Růženy nenáviděly Jana? Na tom přece měla největší vinu samotná Růžena a nikdo jiný, ta přece v nich nenávisť proti tomuto starostlivému člověku o jejich grunt vypěstovala.

Privykání a sžívání se s cizími dětmi nikam nevedlo. S Janem se nikdy nesžily a kdyby pro každého z nich vybudoval palác, byl stále ten nejhorší člověk a podle toho také s ním bylo jednáno a takovým pro ně zůstal. Děti měly k němu Růženinou výchovu v nepředstavitelné nenávisti - nepochopení. „*Z jakých důvodů taková zlá výchova mohla být?*“ Vždyť vše, co Jan a později i jeho děti na statku vykonávaly, bylo jen a jen k prospěchu jejich hospodářství.

Tím, že pomyslný vítěz byla Růžena, Jan jakoby ztrácel na své popularitě a tím vlastně Růžena vydobyla, co si sama přála a tak jak se k Janovi chovala ona, tak se také k němu chovaly všechny její děti a nejradyji by se s ním chtěly také hádat a to také některé později využívaly, když už byly zcela dospělé a soběstačné. A proti němu si začaly vymýšlet ty nejhorší nesmysly.

Říká se, že člověk ve vyšším věku zmoudří, že potom posuzuje věci jinak. V tomto případě u dětí Perníčkových tomu tak nebylo a čím byly dospělejší, starší. Stále na něho uvalovaly jakousi rodinnou klatbu za to, že přišel na osadu pomoci jim vybědnout z neřešitelné situace. Vypadalo to tak, jakoby když prohrál

svoje spory, prohrál celý život a tím musí trpět stále. Když se potom Jana děti po nějaké době do takovéto situace velkého prohraného sporu vracely, byly ještě většími cizinci, než když odcházely do světa.

Tady na osadě Jan nemohl nějak rozhodnout, jak si představuje osud svých dětí. Často se musel chovat, jako že nevidí, jak se ubližuje jeho dětem z prvního manželství, natož, aby nějak zasáhl. Zasáhnout znamenalo poštvat si na sebe všechny děti z druhé strany a hlavně jejich ochránkyni. Už tak bylo dost sváru a hádek a ještě si je vědomě přivodit. To přece není možné. „*Ne, to nebudu dělat, abych podporoval už tak značně rozhořelý oheň.*”

Otec to věděl moc dobře, že Jiřího stálým přáním bylo někam se odsud dostat. Dostatečně znatelně to kluk otci dával znát svým vzpurným chováním. A proto otec měl jediné řešení pro Jiřího, jak jen to bylo možné, poslat jej někam, kde byla jen trochu naděje, že se mu bude dařit líp. Dát ho někam během školních let a po škole pro něho bude uvažovat o nějakém řemesle, které by ho později mělo provázet celým životem.

„*Co tady v lese chlapec najde za štěstí,*” si říkával, „*na živění tady mám ještě krků dost, avšak na práci to už bylo horší, při práci se vždycky musím více spoléhat na děti svoje.*” V dětském věku nikdo nedokáže a nemůže o sobě rozhodovat a nic řešit. Jenom rodič tenkrát mohl rozhodnout o dětech a proto bylo nejlepší řešení a rozhodnutí, jak to jenom bylo možné poslat děti z „domova“ a třeba i k cizím lidem. Když otec poslal děti do světa, na konto toho musel více dělat sám. Nejvíce si hleděl a snažil si udržet syna Jaroslava u sebe, aby alespoň toho nemusel poslat z domova. I když, později po nepěkné situaci i ten musel odejít k jiným lidem.

Vkrádá se otázka, už vždycky taková byla a tisíckrát se tato otázka opakovala a vnucovala: Proč bylo třeba spojení těchto dvou rodin? Bylo to zřejmě neuvážené milostné poblouznění dvou lidí už pokročilého věku i když pro jiné lidí poblouznění naprosto nepochopitelné při takovém množství dětí. Kdo je toho vinen, že tam přišlo na svět tolik dětí? A další otázka je: Jak bylo možné zplodit tolik dětí, když oba Perníčkové vykonali ve svém životě tolik práce a oba umírají udřením? Byl tam snad nějaký Duch Svatý, který vstupoval do této ženy?

Poblouznění, které mělo i vedlejší nazírání do daleké budoucnosti. S pěknými svými plány k vysvobození a vybřednutí ze zla jen jedněch dětí. Vybřednutí ze zla, s kterým si nevěděli rady všichni pozůstalí a hlavně ne samotná vdova.

Pověřivost

Na Volyni bylo jen málo takových lidí, kteří by nepatřili k nějakému náboženství. Také u většiny lidí se věřilo, že Bůh za několik mizerných modlitbiček odpustí vše. Stačí zajít jednou za rok do církve, tam se vyzpovídat, přijmout přijímání a rozřešení a vše bude odpuštěno. Ano bude odpuštěno, ale kým?

Taková moc, která by sundávala z někoho vinu na světě ani v nadpozemském životě není. Ten společenský hřích přece nikdo nemůže sundat. Lidské svědomí zůstává, i kdyby někdo chodil stokrát ke zpovědi, pronesl tisíce modlitby, to lidské zlo, je možno tomu také říkat provinění to zůstává stále. To je neodstranitelné po žádných modlitbách, po žádném svěřeni se kazateli, faráři, popu.

Když někdo má špatnou povahu, špatné chování, jednání, rozhodování, dělá špatné činy, nikdy si nic nevymodlí ani v tom nejočistnějším kostele. Je to pouze každého věřícího jen a jen myšlenka, že se očistil, avšak skutečnost je jiná, vina zůstává a každý si jí nese až do hrobu.

V této rodině se věřilo všemu nadpřirozenému, v Boha, ďábla, nebe, peklo, posmrtnému životu, různým strašidlům, duši člověka, která se potuluje světem a dává své rodině různá znamení. Tato různá znamení, byla také různě vykládaná a to vždy tak, aby výklad vyhovoval jen určitým lidem. Dost často to byl výklad nelogický. Stačilo, když v noci se něco pohnulo, vydalo nějaký zvuk, cinklo, zašustilo, to vždy bylo považováno za znamení právě odešlé duše člena rodiny. Byl to výklad, jaký si osoba sama vybájila, určila.

Většinou to bylo to, co právě této osobě probíhalo myšlenkami hlavou. To se ještě trochu předělalo, a to buď přikrášlilo nebo, když bylo třeba udělat příběh hrůzostrašný, stačilo příběh trochu přistrašit a ten byl hotový, potom se vyprávěl dlouhé a dlouhé roky a každý tomu věřil.

Takovéto příběhy vznikaly nejčastěji v dlouhých zimních měsících, kdy většinou lidé měli málo práce a hodně spánku a to tolik, že už ani spát nemohli a v hlavě se jim honily různé a dost často i nepředstavitelné příběhy. Také se věřilo, že každý dobrý člověk vždy přijde do nebe. Tam bude užívat velké posmrtné radosti, po božím boku, mezi všemi ostatními, dobrými zemřelými dušemi. Na druhé straně duše člověka s neodpuštěnými hříchy půjde do pekel, kde se bude věčně smažit v obrovských pekelných kotlích a nikdy z něho nebude snato hříchu a to jenom proto, že se s nimi hříšník nesvěřil svému duchovnímu. Věřilo se v různá zařikávání a toto se věřilo i málo

věrohodným a neověřeným osobám. To bylo vyhánění zlých duchů a nadpřirozených sil a na prostého očištění celé rodiny a také hospodářství od těchto všech zlých sil, duchů.

Když se jedna taková žena, můžeme jí říkat zaříkávačka, jasnovidka, ale také podvodnice objevila v tomto statku a se svolením hospodyně domu začala provádět očišťování hospodářství, hned poznala, že Jiří není vhodný k tomuto jejímu ohlupování a vypátrání příčin neúspěchu v rodině. Hned při prvním sezení byl Jiří poslán mimo dům, s tím, že narušuje seanci a dalších sezení se už nezúčastňoval.

Tato žena, která si snad vymyslela, spíše ti všichni, které ohlupovala si mysleli, že skutečně očistí rodinu a celé hospodářství od všeho zla, nadpřirozených sil, zlého ducha.

Přicházela do rodiny dlouho, přicházela každý den a také každý den si tato žena odnášela velkou odměnu. Jednou to byly peníze, podruhé pěkně tučnou slepici, jindy zase velký pytlík mouky nebo také pořádný kus masa a také slaniny ze zabitého čuníka.

V tu dobu musela být pohromadě celá rodina. Všechna práce byla zastavena, na pole se jelo až po skončení seance, která trvala i několik hodin.

Toto všechno se dělalo proto, že se myslelo, že se tam po seancích skutečně zabydlí klid a už žádné hádky nikdy nebudou. Věřilo se, že skutečně tam sídlí nějaký zlý duch a ten bude všemi těmi nesmyslnými čáry, máry vypuzen a v rodině bude naprostý klid. Nikdo to nepochopil, že zlý duch žádný neexistuje a pokud jsou nějaké nesrovnalosti a sklony k hádavosti, tak potom je to jenom a jenom v samotném člověku. Především se musí předělat sám člověk a když se nepředělá, ani sto zaříkávačů - vyhaněčů zlých duchů nic nezmůže.

Když byla všechna sezení skončená, každý v rodině se cítil velmi očištěný, práce mu šla lépe od ruky, každý byl jako posvěcený přímo od samotného Boha. Byla to jenom iluze a to na velmi krátkou dobu. Po této krátké době na tom byli všichni zrovna tak, jako Jiří, který se seance nikdy nezúčastňoval. Hlavně, že žena, která rodiny ohlupovala, dostala pořádnou odměnu, kdyby tuto pořádnou odměnu jí samotnou požadovanou nedostala, očišťování by prý nebylo dostatečně působivé a mělo by opačný účinek! Ono se stejně nemohlo nic vylepšit - změnit.

Jiří

Když byl Pavel už vospělý muž a ještě později, kdy už nežila babička, Jirka poznal, že musí spoléhat jen sám na sebe. Skončila ta toužebná možnost, že ještě někdy bude moci být společně s babičkou. Nyní se musí se vším obracet na svoje sourozence, popřípadě by to mohl někdy být i otec. Stávalo se, že špatnou výchovou, když na chlapci otec něco požadoval, ten neposlouchal, tak jak by otec chtěl. V tu chvíli otce popadala velká zlost, aniž by si uvědomoval, že takového stavu výchovy je z nějaké části vinen také on sám.

Výchova? Jakápak výchova, o té se dalo na osadě mezi kluky Perníčkovými jen málo uvažovat. Je jisté, že jaké vzory okolo sebe Jiří měl, takový také on sám byl. Je to tak u všech lidí a dá se říci, že u všech tvorů a tak to bylo i tady u tohoto kluka. Také Jiří se více všimal a chytil spíše toho horšího než lepšího a toho špatného kolem sebe měl až, až. Když mu v dětských letech někdo z Perníčků řekl: „*Něco hodně špatného udělej nebo ošklivého řekni*“, je jisté, že chlapec to udělal, aniž by přemýšlel o smyslu a následcích. Tady byla ještě možnost ta, naučit kluka nepěkným slovům polským, ukrajinským a ruským, kterým on v tomto jeho věku nemohl už vůbec rozumět. Ten větší kluk, který ho k tomu navedl, měl z toho velkou radost a Jiří si myslel, jakou dobrou věc neudělal. Pokud to však uslyšel otec nebo Růžena, byl z toho výprask. Dost často se také stávalo, že se dávaly i tresty jiné a to takovéto: „*Nechod' na oběd, nechod' na večeři, nedostaneš*“!

Léta ubíhala, Jiří dosáhl v těch nehezkých podmínkách věku sedmi let. Měl radost, že už půjde také do školy a bude se tak dobře učit jako jeho bratr Jaroslav, kterého vždy obdivoval. Nebylo mu to dopřáno, aby se mu splnilo jeho velké přání jít do školy, už tento rok, otcem bylo rozhodnuto, že až za rok. Na Volyni a v Polsku se začínalo se školou až v sedmi letech.

Po nastoupení Jaroslava k polním pracím s koňmi, převzal Jiří po něm pasení krav sám. Začátky to byly dosti těžké a nepříjemné, být najednou na pastvě sám, když doposud byli pořád spolu s bratrem. Kravky to hned poznaly, že mají jiného mnohem menšího pasáčka a dost často se nechtěly podříditi.

Když už Jiří chodil do školy, jeho výsledky ve škole byly dobré a nebýt této velké vzdálenosti, cesty do školy, která byla snad více než čtyři kilometry a kdyby měl lepší podmínky v rodině k učení a děláním domácích úkolů, určitě už i v těch prvních školních ročnících by byly výsledky ještě mnohem lepší.

Už v předškolním věku Jiří moc rád si vzal psací tabulku a uhlíkovou tyčinku, psal a psal písmenka okoukaná od svého bratra, které se on učil ve škole. Psal a znovu stíral, aby na tabulku mohl napsat písmenka a číslice další a další. Tak to šlo stále a byly doby, kdy u tabulky dokázal sedět i několik hodin. Byla to jeho velmi oblíbená hračka.

Mnoha lidmi byl Jiří obdivován, co všechno dokázal napsat už v pěti letech. Jiří to věděl, že v tomto je dobrý a také se rád předváděl, když někdo do rodiny přišel. Toto Jiřího předvádění se nezamlouvalo nikomu z Perníčkových a proto za to byl často okřikován.

Nejhorší byly Jiřího první dny nástupu do školy. Jiří totiž byl levák a veškeré psaní v předškolním věku psal levou rukou. Bylo to na velkou závadu, protože když nastoupil do školy, bylo třeba se naučit psát pravou. Děláním domácích úkolů bylo dosti problematické. Jednak proto, že po příchodu ze školy přednější byly úkoly pracovní, na poli, kolem dobytka, sekání stromových větví k pálení v kamnech, pasení krav a hodně dalších úkolů, které vždy pro Pancířovy děti byly v dostatečné míře připraveny.

Nezapomínal na úkoly, hodně četl a byl moc rád, když už uměl plynule přečíst celé články. Jeho oblíbeným předmětem byla matematika, počítat uměl dobře a všechny úkoly tohoto předmětu byly pro něho velkou hračkou, což nemohly pochopit děti Perníčkovy. Ve škole si Jiří často půjčoval matematické knížky od dětí, které chodily do vyšších tříd.

Když bylo chlapci devět roků, odešel z domova. Jak mu tam na novém místě bylo dobře... Školu měl jenom přes cestu, nebylo tam žádných malých dětí, jen on sám v tomto věku. Pro něho hodně jiných dobrých věcí, které za svůj dětský věk ještě nepoznal. Nějakou dobu to všechno v sobě nemohl předělat. Tady na novém místě to byly krásné čtyři roky, na které se nedá jen tak zapomenout.

V roce 1944, když všichni muži schopní držet zbraň odešli do armády, bylo vzpomenu na Jiřího (doposud u Perníčku zapomenutý a nikdo o něm nechtěl ani slyšet), že se tam někde ve světě „válčí“, tak tomu říkávali Perníčkovy, když někdo z Pancířů byl mimo „domov“ a oni prý musejí doma těžce pracovat. Jakmile po válečných událostech na cestách bylo bezpečno, byl tedy Jiří přivezen zpět na osadu. Najednou byl pro práci moc dobrý, když si s ní sami nevěděli rady. Přivezli ho na osadu pracovat, i když po neshodách znovu po dvou a půl roce to vzdává...

V uvedený čas vykonával Jirka veškeré zemědělské práce. Jeho otec musel, podle nařízení sovětské moci, nastoupit do určené mu práce. V tu dobu se musel mnoha pracím učit, naučit a hned je také

provádět. Za pluhem ho bylo sotva vidět. Ještě, že měl tak dobré klidné koně. A tak všechny zemědělské úkoly spočívaly na Jirkovi. Nestěžoval si, dřel od slunka do slunka, byl na to tak zvyklý, jen aby bylo na polích všechno hotovo včas.

Tímto hospodářem byl Jiří do podzimu 1946. Tehdy došlo k velkému rodinném konfliktu, mladík musel znovu odejít z domova. Toto vyhnanství netrvalo dlouho, protože už začátkem příštího roku se začínala připravovat reemigrace volyňských Čechů. Jiřího čekalo nové vysvobození, avšak už konečné.

Po příjezdu do Čech se Jiří setkává se svými sourozenci Ninou a Jaroslavem.

Do této doby měl takováto střídavá období. Do třech let byl krásný Jiřího život, bez matky, avšak se svojí vroucně se o něho starající milovanou babičku. Následujících pět let, by se dalo nazvat „zničujících," na morálce, výchově, psychice a celkovém vývoji. Po tomto zlu, znovu více než čtyři roky, nejkrásnější léta v jeho klukovském životě, i když všade zuřila válka. Kluk touto válkou silně poznamenán, avšak i tak si z toho mstěšinského prostředí a krásného pobytu odnesl nepředstavitelně moc.

Ty čtyři roky, kdy byl u cizích lidí, mu daly nejvíce do budoucího života. Byla to, dalo by se říci, renesance – znovu nabytí toho všeho, co už jednou v nejtětlejším svém věku poznal. Je jen škoda, že člověk toto dokáže uznat a ohodnotit až ve vysokém věku svého života, kdy dělá nějakou inventuru svého života...

Pokud by to měl být barevný graf, tak tyto čtyři roky by musely být vyznačený tou nejjasnější a nejradostnější barvou a doba, a které se také říkalo „domov", barvou tou nejtmavější a nejsmutnější.

Potom následuje ještě jedna kratší doba, která byla nepříjemná - zlá. Ta nebyla moc dlouhá, trvala jenom dva a půl roku, kdy bylo třeba hodně pracovat doslova dřít. Ta práce to je v pořádku, všichni v tu dobu museli hodně pracovat, vždyť ty nejschopnější a nejsilnější chlapi - muži byli ve válce, ale nebylo v pořádku to, že za tuto těžkou práci pro mladistvého, dalo by se říci kluka, byla velice zlá odměna a tresty...

DÍL ČTVRTÝ

Odjezd Jiřího z Jabloňovky do vesničky Český Mstěšín

Na jaře o svatodušních svátcích přijeli na návštěvu, na osadu Jabloňovka, která se nacházela ne-daleko české vesnice Volkov, k Vladimírovi Bechyňskému jeho dva bratři Stanislav a Antonín. Vladimír byl v tu dobu po těžké nemoci, po níž mu doktoři zakázali vykonávat těžkou zemědělskou práci. Byl už od dětství slabšího a chatrného zdraví a nyní se ještě dostavila nemoc se žaludkem a tak byl nucený si na práce najímat pomocné pracovní síly. Jeho bratři přijížděli po hlavních, jarních, polních pracích, kdy už všechny jarní obiloviny byly naseté, brambory nasázené a všechny plodiny dobře rostly, ke spokojenosti hospodářů, tedy velmi vhodná sváteční doba k vykonání této daleké cesty.

Při takové návštěvě, kdy bylo třeba jet na tamní poměry dalekou cestu, bylo u volyňských Čechů samozřejmostí navštívit také i ostatní příbuzné, kteří se v těch místech nacházeli a také příbuzné rodiny, ke které se jelo, všechny už dříve známé, po případě si nové známé během návštěvy ještě udělat - získat. A tak při této návštěvě bratra Vladimíra připadala povinnost zajít se podívat k rodičům jeho manželky. Tou byla nejstarší dcera Perníčkových, její otec sice už nežil, matka byla znovu provdaná za Jana Pancíře.

Když návštěva přišla, bylo třeba ji pohostit, to bylo u většiny volyňských Čechů velkým zvykem, příjemně a přátelsky si popovídat, vypít nějaký ten kalíšek kořaličky a projít hospodářstvím. V tu dobu už to byla nejčastěji domácí výroba vodky (samohonka), tu bylo třeba dobře vychutnat a když byla dobrá, tak se předávali zkušenosti, jak se taková dobrá samohonka vyrábí a tak podobně.

Následovala prohlídka pozemků, stavení a všeho, co k hospodářství patřilo. Po takové prohlídce bylo nové posezení a vyměňovali se chovatelské a pěstitelské zkušenosti, pokud nějaké byly, počoval se jeden od druhého, znovu se vypilo pár kalíšku vodky. Vždy bylo o čem hovořit a dostatečně se využíval návštěvní čas. Nikdy se všechno nestačilo sdělit, na všechno se optat, vždy zůstávalo něco nedopovězeno.

Už při příchodu na návštěvu pan Stanislav pozoroval nejmenšího chlapce Jiřího, kterého všichni odstrkávali a který se lišil od všech ostatních tím, že se nedokázal, možná také nesměl se bránit všemu zlému, co proti němu bylo uplatňováno. Byla přítom vykonaná obhlídka celého statku, pozemků, lesů a také domácího zvířectva. Průvodci návštěvy byli Jan Pancíř a tehdy už jeho žena

Rozálie - Růžena, tedy vdova po zemřelém Josefu Perníčkovi. A když bylo s obhlídkou skončeno, pan Stanislav znovu pozoroval toho malého chlapce, jak pobíhá po dvoře. Přišlo mu ho zřejmě hodně líto, když viděl na něm tu všechnu slabost proti zlu, které se na něho ze všech stran valilo. Otočil se na Jana, otce chlapce, a řekl: „*Já bych potřeboval jednoho chlapce na pasení krav, nemohl by to být ten váš mladší?*“ Jan váhal, nedokázal hned odpovědět. Když Stanislav viděl, že se od Jana odpovědi brzy nedočká, protože s ní byl velmi zaskočen, odhodlal se jinak. Popošel za chlapcem a zavolal si ho. Když se chlapec přiblížil, řekl mu: „*Potřebuji někoho na pasení krav, nechtěl bys to být ty a jet se mnou do Mstěšína?*“ Chlapec byl tak překvapen touto otázkou, že nedokázal říct vůbec nic. Dostavil se i otec chlapce. V tuto dobu už si to trochu promyslel s odchodem svého syna Jiřího a řekl: „*No když se ti chce, můžeš s tímto panem jet, nikdo tě ale nenutí, rozhodni se sám, zda-li tak daleko od domova pojedíš nebo ne.*“

Jirka se probral z prvního velkého překvapení a ujistil se, že toto je vlastně jeho vysvobození, jeho jedinečná příležitost. Šel za otcem a řekl mu, že pojedí, rozhodnutí to bylo dobrovolné nikým nenucené a také rozhodnutí nejlepší, jaké mohl v životě udělat. Nikdy, nikdy v životě toho nelitoval, spíše naopak. Byl rád, že se tak stalo, že se našel takový dobrý a hodný člověk, který ho z tohoto strašného strádání vytáhne.

Když oba pánové odcházeli, Stanislav si ještě zašel za Jiřím a řekl: „*Tak když budeš chtít se mnou jet, přijď za námi, odjíždíme po obědě.*“

V Jiřím vzplála obrovská radost. Kluk, který byl jinak tichý, zakřiknutý, nemluvný, zarputilý, zamračený na všechno a na všechny, kteří ho jenom vedli k nedobrym skutkům, najednou pokřál, začal být úplně jiný, plný radosti, stále něco povídal, a jen mu ležela v mysli ta daleká cesta a jak bude asi tam, v místech, kam ho ten předobry pan odveze. Určitě tam nějak bude a jistě lépe než tady „doma“, zdali to vůbec nějaký domov byl. Pro kluka, který nebyl nikde dále než ve vesnici Volkov, kam chodil do školy, v Rohožně u tet, strejdů a babičky, najednou má před sebou tak dalekou cestu. V tu dobu to bylo pro něho nepředstavitelně daleko.

Když návštěva odešla, najednou bylo všechno zase tak, jak před návštěvou, nikdo se vůbec nezminil o tom, že by se mělo Jiřimu připravit něco na cestu. Je také možné, že si celá velká Perníčková rodina pomyslela, že on stejně nikam nepojede, to co se před chvílkou odehrávalo, to bylo jen takové krátkodobé poblouznění.

Za pár hodin na to kluk zapomene a bude zase klid. Nebudeme o tom mluvit, nebudeme se ani o tom zmiňovat, on tím dříve zapomene, byly jejich myšlenky. Protože byly takovéto úvahy, nic mu také na cestu nikdo nepřipravoval, ono ani nebylo co připravovat. Byl naprostý klid kolem odjezdu Jiřího.

Ten, když viděl, že by mohl zmeškat odjezd obou pánů, rozhodl se jednoznačně bez žádných příprav, připomínek, prostě bez ničeho, jen s velkou rozhodností. Jedu! Jen jeho otec a bratr věděli, že odchází.

Jít se ptát a s někým se o této věci radit? Přicházel v úvahu jedině otec a ten přece žádných námitek nemá, všechno ví a to jeho rozhodnutí schvaluje, a ptát se někoho jiného?

To v žádném případě, nikdo mu nikdy nebyl dostatečně přilnulý k srdci, aby se ho šel ptát na takovéto věci. A vlastně byl rád, že se naskýtá taková příležitost, aby mohl odsud utéci, tak nač se někoho ještě ptát. Kdož ví, co by měli za řeči při ptaní na tuto záležitost. V tu dobu se nikdo neozval, nevyjádřil.

Jirka moc dobře věděl, v kterých místech má být sluníčko, když je poledne a to si také pilně sledoval. Nesmím si nechat odjet toho dobrého pána, který mě chce odsud dostat. Když všichni viděli, že Jiří s odjezdem to myslí naprosto vážně, zřejmě byli všichni moc překvapení, že Jiřímu se naskýkala taková vhodná a velká příležitost a bude moci odjet za lepšími podmínkami pro malého kluka, než má tady na osadě Jablonovka.

Že nikdo nic neříkal, to bylo přece také znamení, jakoby mu tím říkali: „*Jen si jed, my tě tady mezi sebou stejně nechceme a nepotřebujeme*“. A s tímto nečinným chováním ostatních bylo jeho rozhodnutí ještě pevnější, jen si nenechat pokazit tuto jedinečnou příležitost. Dostat se pryč a hodně daleko.

V tu chvíli si Jiří nepřipouštěl a také ani nepociťoval žádnou překážku v tomto náhlém rozhodnutí které v něm vzniklo před několika hodinami. Ničeho nemohl litovat, že tam na novém působišti, snad svým odchodem něco ztratí. Nebylo vlastně také ani čeho litovat, žádné myšlenky jej nenapadaly, že tam na novém působišti nebude něco z toho, co má tady „doma“ mít, útek do lesa, do polí, známá oblíbená a také tajná místa, ale také nadávky, ústrky, ubližování a velké nepochopení dětské osamělé duše. Spíše se daly očekávat věci lepší, jemu zatím však neznámé. Hodně z těch špatných věcí třeba nebude, a snad místo toho bude někdy něco mnohem lepšího,

a jakých lepších, to zatím nemohl ani tušit. Všechno špatné stále opouštěl a na to nové teprve čekal.

Rozhodnutí si udělal sám a to taky chce dodržet, vždyť už není možné, aby někde to bylo ještě horší. Měl tušení, jak se mají jiné děti lépe a to i když jsou bez obou rodičů, a proto bylo pro něho jediné správné rozhodnutí odjet. V tu dobu děti rodiny Perníčkové byly snad i rády, že odjíždí, jenže v tu dobu ještě nevěděly co je čeká, že musejí také vykonávat práce za něho. Dala by se i položit otázka: *„Kterou z dívek postihne ten nehezký úkol pasení krav, který oni tolik nenáviděly?“* S Jiřím byl věčný problém a najednou ta velká příležitost. Nechtělo se tomu ani uvěřit. Osm těch krutých, nehezkých let a určitě nebude přehnané, když se řekne, že by to pro někoho mohly být i nepředstavitelné a neúnosné roky, které musel Jiří prožít na osadě. To hrozné zacházení po třech letech krásného života s babičkou, pro něho člověkem nejmilejším nejstarostlivějším, která s ním zacházela a jednala jako v bavlnce. Bylo to bez matky, avšak tu starostlivost v plné míře nahrazovala babička i když s velkým vypětím posledních svých sil ve stáří. *„Já konečně budu mít tu možnost, o které jsem dlouhé roky snil, dostat se odsud pryč. Ne, jen ať se to nějak nepokazí,“* se malému klukovi honilo hlavou.

V tu dobu si možná někdo i myslel jen ať si ten nespokojenec od nás jde. Vždyť oni ho nikde nebudou chtít a hodně brzy zase příběhne a bude ještě moc rád, že ho vezmeme zpátky mezi nás. Nikdo nepředpokládal, že to Jiří myslel naprosto vážně a bude šťastný i třeba kdyby tam na novém působišti to nebyl žádný med. Chce jenom už tady nebyť, vždyť v těchto místech ani nikdy nechtěl být a v myslí se mu ještě honily vzpomínky z útlého dětství, jak ho sem, dalo by se říci. přivezli téměř násilím.

Jiří se také nepřišel nikoho ptát, jak se má vypravit na toto, tenkrát pro něho velice vzdálené místo. Padesát kilometrů, to byla hodně značná vzdálenost, podle měřítek kluka, který nikde nebyl. Nikdo si ani nepředstavoval, co by si měl na tu cestu brát sebou, zda mu něco dají nebo ne. Nebylo ani co dát sebou. Žádných věcí neměl, tak co si mohl brát do nového působiště.

Při loučení přišel jenom bratr Jaroslav, když už byl Jiří na odchodu a začal něco říkat, jakože mu bude tady smutno a tak podobně. Moje sestra Nina je také z domova v Ozeranech a je jí tam docela dobře i když ne tak dobře, jako by bylo ve své vlastní rodině, kde je vlastní, starostlivá matka a nechybí dobrý nikým neovlivňovaný otec, tak jako tomu bylo do úmrtí matky, si myslel Jiří.

Nebylo to nic platné klukovi něco rozmlouvat, jeho rozhodnutí bylo pevné. Vzpomněl si, jak i bratr Jan nějakou dobu byl u jiných lidí a bylo mu tam docela dobře, i Jiří věřil, že nikde už nemůže být hůře než je nyní v této přeplněné, nesnášenlivé a rozhádané rodině, ve které děti Jana nečekalo nic dobrého.

Loučení nebylo téměř žádné, jen otec řekl: „*Kdyby se ti tam nelíbilo a chtěl si domů, dej nějak vědět a já pro tebe přijedu.*“ Těchto slov nebylo ani třeba, nikdy Jiří neměl potřebu vrátit se domů, snad jenom na chvilku podívat se a zase jít, jít tam, kde mu bude určitě líp, a také vždycky bylo. Podívat se, avšak ne na tu velkou společnou rodinu - dvojrodinu, ale spíše na ta místa, kde měl oblíbených několik krásných a uklidňujících míst v přírodě z dětství a také trochu by byl zvědavý na bratra, sestru a otce.

Bylo ještě dlouho do odjezdu obou bratrů Bechyňských. Koně ještě nepostrojení stáli přivázáni z boku u vozu a požírali poslední polední krmí před cestou. Chlapec už čekal a dokázal by čekat hodně dlouho, protože věděl, že tento vůz ho má odvést někam, pro něho to tenkrát bylo strašně moc daleko - do neznámých míst. Tam někam, kde ho nikdo nezná a čeká ho tam něco nového, avšak co?

To nemohl ani tušit, jaký bude další jeho život u nových zatím cizích neznámých lidí, které nikdy v životě ještě neviděl. Už zná toho pána a ten je přece tak hodný, že ho chce odsud odvést, ten je podle prvních úsudků, ten nejlepší a jistě taková bude i celá jeho rodina. Při čekání se dostavil i strach, aby ještě v tuto chvíli někdo nepřišel z domova a rázně neřekl: „*Mazej domů, nikam nepojedeš! Kdo tady bude pást krávy!?*“ Nic takového se nestalo, nikdo z domova už nepřišel a tak za nějaký čas odjeli.

Všichni tři bratři a také jejich švagrová a rovněž tak děti, kterých už i tady bylo několik, se krásně a řádně rozloučili. V tu dobu ještě nikdo z nich nemohl vědět, že takto pohromadě se vidí naposled. Vladimír se uzdravil, ale později válka měla na svědomí také jeho život i když ne ve frontových akcích. Zbloudilá kule si ho našla při práci v městě, kde povinně vykonával určené mu práce místo nástupu do armády.

Už jedou, už se nemůže stát, aby ještě někdo přišel a kluka snad vrátil domů. Oba pánové, bratří, se usadili vpředu na kozlíku a chlapec měl celý zadní prostor vozu (fasunku) pro sebe. Drkotání vozu po nerovné cestě ho brzy přimělo ke spánku, schoulil se do klubíčka a už spal

po tom všem dlouhém napětí. Pojedu? Nebo nepojedu? Podaří se to? To spaní trvalo jenom krátkou dobu.

Snad jenom po několika kilometrech se chlapec probudil už v zcela neznámé krajině a to ho moc zajímalo, protože dosud znal jen malé okolí kolem vesnic Volkova a osady, kde v nuzných podmínkách trpce prožíval své dětství. Když se někam jelo jako rodinná návštěva, vždy měly přednost děti matky a také nejmladší v rodině z Pancířů, ten musel být vždy sebou, vždyť to byl společný a konečně už poslední člen rodiny, který byl pod ochranou obou stran matky i otce a také obojích dětí, proto také, když se někam jelo, všude bylo nutnou povinností vzít sebou především jeho.

Pro Jiřího toto všechno, co po cestě viděl, bylo něco nového, něco velice zajímavého. Za nějakou dobu se na obzoru objevilo město Targovice. Docela malé městečko, ale pro chlapce to bylo značně zajímavé, bylo tam mnohem více domů, než kolik mohl vidět ve vsi, kam chodil do školy, a tady také některé byly i mnohem větší a také vyšší, dvoupatrové a také několik třípatrových. Samotné městečko působilo na chlapce velmi dobrým dojmem, bylo to něco naprosto nového, co ještě v životě neviděl.

Najednou vyvstala i touha se tam podívat a vidět, jakže tam lidé žijí. Zůstalo jenom u přání, protože městečko zůstalo stranou vpravo, vůz projížděl brodem přes řeku Styr, která tam protéká. Bylo to něco úchvatného, jet přes řeku kde bylo tolik vody. Pro chlapce to byla mohutná řeka, přestože v tuto jarní dobu řeka byla už celkem klidná a vody z tání sněhu byly odteklé, místy se dalo i přecházet a přejíždět. Pro něho to bylo něco nového, zatím nevídaného. Později bude mít možnost vidět tu řeku častěji, protože v místech, kde bude bydlet, nedaleko tato řeka protéká.

Otec chlapce si v tu chvíli, když syn odešel, pomyslel, ať kluk jde do světa poznat trochu něco jiného, tady ho přece nic dobrého nečeká. Vždyť já jsem také musel odmalička být mezi cizími lidmi, protože to bylo nutné, a vůbec mě to neublížilo, spíše prospělo. To mi bylo ještě méně roků, jenom šest, kdy jsem musel jít z rodiny a rodiče jsem poznal jen hodně málo. Poznal jsem také krutý život v dětských letech. Bylo velice dobré, že tato dobrá rodina, u které jsem byl, mne později dala do učení na řemeslo ve Volkově.

Když Jiří odjel z osady, nebylo nikoho schopného a také ochotného, kdo by se ujal jeho práce, to je pasení kravek. Nejmladší chlapec ještě z rodu Pancířů, i když rodilý už od jiné matky, byl ještě

mladý a také dost nesoběstačný a v tu dobu na práci také trochu citlivý. U jiných v tomto věku už bylo běžné, že takoví chlapci pásali dobytek, tento chlapec byl však vychováván jinak a tak i práce, které by už mohl vykonávat, se mu odkládaly až bude starší a hledal se na tuto práci někdo jiný.

Nejčastěji krávy na pastvu vyháněly obě Perníčkovy dívky, jedna devět a druhá třináct roků. Stávalo se, že také se udělala dvojice nejmladší syn Rosfa a jedna z dívek, tak se to kombinovalo. Nikdo z nich však nehnal dobytek sám, tak jak to dělával Jirka.

Velice často se stávalo, že nechtěl nikdo na pastvu s dobytkem, jeden se vymlouval na druhého a nebylo možné vybrat dvojici, proto se této práce ujala sama jejich matka a děti se krásně povalovaly doma. Co by neudělala pro svoje vlastní děti, přestože doma měla hodně jiné vhodnější a naléhavější práce a tato práce, pasení krav, byla pro ni naprosto nevhodná. Snad se pořád ještě čekalo na Jiřího, že se jednou objeví a bude rád, že se znovu mohl vrátit domů, protože ho tam nebudou chtít. Jenže tak se to nikdy nestalo.

Někdy se z toho strhly i velké neutišitelné rodinné hádky. *„Proč jsi dovolil, aby tvůj kluk si jel někam pryč, když doma je tolik práce, kterou by mohl zastat a udělat. Připadá mi to, jako kdyby doma nebylo co dělat, tvůj kluk se někde vyvaluje a tady nemá kdo vyhnat dobytek,“* říkala Růžena na Jana, když se jejich hádka rozproudila do nekonečných rozměrů a kdy si říkali všechno, co je jen právě napadlo.

V takových chvílích otec Jiřího přicházel na to, jak dobře udělal, že synovi dovolil odejít odsud pryč i když sám s tím moc trpěl. Vždyť tady by ho nic kloudného nečekalo, jen samá práce, kterou už nikdo nechce udělat a za tu všechnu dřinu měl jen velké pohrdání.

V novém působišti - nový lepší domov

V pozdních odpoledních hodinách přijeli bratři Bechyňští do vesničky Českého Mstěšína. Ta vesnička kluka hned na první pohled velice zaujala a nechtělo se mu ani uvěřit, že v takto krásné místo bude dlouho a u velmi dobrých lidí bydlet - žít. Najednou stál na pěkném velkém dvoře, po celém rostla nízká travička jako v nějakém anglickém zámeckém parku. Všechno pěkně a vkusně upravené - uspořádané. Nechtělo se mu ani věřit, že z hodně zapadlé osady nyní bude v tak krásné místo.

Zatím je nikdo nevítal, paní domu Pavlína, žena Stanislava Bechyňského a také dcera Tonička byly ještě na poli, snad za stodolami, kde tenkrát připravovaly nějakou trávu pro nakrmení hovězího dobytka. Ty na dvůr přišly o něco později. Do té doby hospodář po dlouhé cestě ošetřoval koně. Jiří si sedl na lavičku, která stála u plaňkového plotu, mezi chlévem a obytným stavením a čekal, co se s ním bude dít dále, jaké budou nové pokyny.

V tuto dobu věděl a bylo mu jasné, že se musí řídit jen a jen pokyny. Také hodně brzy poznal, že od těchto dospělých moudrých lidí může očekávat jen pokyny, úkoly a výchovná nařizování, jen ta nejsprávnější, nikoliv polovičaté nebo dokonce špatné, nesmyslné a neuvážené. „*Musíme počkat na ženské, jsou někde na poli,*“ prohodil hospodář.

Za nějakou dobu přišly obě ženy. Hospodář jim vysvětloval, jakého že to přivezl sebou kluka, jak se to stalo, co ho k tomu vedlo a všechno kolem tohoto případu. Obě ženy se na chlapce s velkým údivem a zaujetím dívaly. Snad se rozhlížely, kde má kluk nějaké věci, které si přivezl sebou, jenže nic takového nikde neviděly.

Hospodyně brzy odešla do kuchyně, kde připravovala večeři, hospodář šel hned za ní, aby jí ještě všechno dopodrobna vypovídal, co nechtěl říkat na dvoře před klukem, proč si kluka sebou vzal. Dívka ta tam stála, dívala se na chlapce hodně dlouho, jak neupraveně vypadá. Něco si s ním chtěla povídat, ale kluk jen zarputile mlčel, díval se někam jinam jako nevychovanec, byl z toho celý baf a divil se, jak je to možné, že najednou s ním chce někdo promluvit. To se mu zatím nikdy na osadě nestalo, že by někdo dospělý chtěl s ním rozmlouvat jako rovný s rovným.

Jeho neslušnému chování se v této rodině nemohl nikdo divit, vždyť ten kluk zatím ještě nikde mezi cizími lidmi nebyl a najednou sám mezi neznámými lidmi a ještě v novém prostředí a dokonce s ním chtějí mluvit. „*Nevadí lidičky, já se budu moc a moc snažit, abych tady mezi vámi,*

dobrymi lidmi, mohl být - žít. Mějte se mnou trochu slitování a já se vám opravdu ve všem odvděčím každou svojí prací, kterou budete na mně požadovat. Nedivte se mi, přišel jsem z míst, kde nebylo možné se naučit nějakému lepšímu slušnému chování, rozmlouvání s někým dospělým, nepoznal jsem vlídného slova, někdy se mnou bylo zacházeno, jako kdybych ani mezi lidí nepatřil. To všechno se dá snadno napravit, já jsem v základu celkem dobrý, jen potřebuji správně lidské zacházení," si možná v tuto dobu kluk myslel, který se momentálně moc bál, nemohl překvapením otevřít pusy a vymáčknout ze sebe jedno jediné kloudné slovo. V tu dobu spoléhal jenom na to, co mu řeknou, nechť to bude cokoliv, tak pro ty tři dospělých lidi na tomto statku všechno udělá.

Ještě nějakou dobu ho nechali sedět na lavičce a potom se ozvalo zavolání k večeři. Když vstal z lavičky, padaly mu kalhoty. Hned jak přišel do kuchyně, dívka vzala jehlu, nitě a knoflík mu přišla. Vypadal dost legračně a dost často se celá rodina vesele pobavila. Chlapec věděl, že tady u cizích lidí, každé slovo je pro něho mnohem více než rozkaz, jenže žádné rozkazy hodně dlouho nepřicházely a všichni se k němu chovali, jako by byl členem jejich rodiny.

Panečku, to byla večeře, takovou kluk v životě ještě nezažil. Nebyly tam žádné jiné malé děti jen on sám. Mohl si vzít ze stolu, co chtěl z toho, co bylo k večeři předloženo. „Doma“ večeře a také jiná jídla, to nebylo nic příjemného. Když někdo zaváhal a nestačil si rychle vzít, stávalo se také někdy, že už by nemusel nic dostat - už na něho jídlo nezbylo.

Jiří si tenkrát do Mstěšína nepřivezl vůbec nic, jen to, co měl na sobě, to byly plátěné krátké kalhoty, košili, která také byla plátěná a byl bos. Přijel do Mstěšína, jako kdyby sem přišel jen na nějakou velmi krátkou dobu, na malou návštěvu a zítra snad půjde zase domů. Nemusel mít také o nic starost, jenom snad o ty kalhoty, které mu stále padaly.

Bohudík, bylo to všechno úplně jinak a Jiří neodešel ani za den, za týden, zůstal tam hodně dlouho. Bylo to více než čtyři přešťastné a spokojené roky v klukovském věku. Kdyby nenastala taková doba, že si pro něho přijeli, možná, že by tam zůstal a pobýval ještě mnohem déle...

Po večeři v rodině Bechyňských nastalo velké radění, co se situaci, která právě nenadále nastala. S tímto novým nečekaným stavem, který jim hospodář připravil, že toho kluka přivezl, byli všichni zaskočení. Jiří měl i takové obavy, aby ho snad neposlali jednou zpátky domů. Radili se, co všechno musejí udělat pro toho kluka, aby tam vůbec mohl přebývat. Možná, že mezi tou

velkou starostí měli i trochu radost, že mají pasáčka. „*Lidičky, jen ať vás nenapadají takové myšlenky poslat mne zpátky. Vždyť já mám takovou radost, že jsem z toho pekla utekl.*”

V tuto roční dobu bývají dlouhé dny a tak, jak se začalo stmívat, šlo se spát. Chlapci byla ustlaná postel v kuchyni. To bylo něco, postel měl jenom pro sebe, to doma nikdy nebylo možné, tam museli spát na jedné posteli nejméně dva. Na druhou stranu to byl zase značně velký nezvyk. Protože za ten den bylo tolik nových věcí, zážitků a změn v jeho životě, z toho všeho se dostavila velká únava, ta ho rychle přemohla a brzy usnul, aniž by uvažoval o tom, že je v posteli sám.

Všichni šli spát, jen dívka zůstávala vzhůru, čekala na svého milého, který tento večer měl přijít. Když mladík přišel, kluk už spal a dívka se chlubila, že mají kluka a mladík byl zvědavý, jak ten kluk vypadá. Po dlouhém přemlouvání chlapce odkryla a prý si ho oba prohlíželi, ten spal, jak byl stvořen a kdyby mu to druhý den nepověděli, ani by nevěděl, že se něco takového stalo.

Ráno tady na novém místě bylo divné, nezáživné, v okolí žádný les, všude rovina, žádný vlnitý terén. Kravky nemusel hnát na pastvu, to se u tohoto hospodáře v tuto dobu a v letošním roce nedělalo. Hospodář v tomto roce nenechal žádný úhor na pasení dobytka, nepočítalo se s tím, že z návštěvy bratra si pan Stanislav přiveze pasáčka. Měl proto naseto více směsek na zelené krmiwo a kravky zůstávaly ve chlévě a krmení se jím dováželo do žlabu. Všechno zatím bylo moc zvláštní, zatím nepoznané a přitom moc krásné. I to bylo jiné, že se tady ráno vstávalo hodně brzo, s východem slunce a bylo-li třeba, když byly nějaké naléhavé práce, i s ranními červánky.

Byl tady naprostý klid, nikdo se s nikým nehádal, každý po ránu v rodině věděl, co má dělat, k jaké práci se má postavit, jaké jsou jeho pracovní povinnosti. První, co se udělalo, skočit do chléva, podívat se na dobytek a nejen to, ale také jej nakrmit, podojit, napojit. Ve všech statcích se v tu dobu, voda pro všechno domácí zvířectvo nosila od studní ve vědrech a ručně ze studen dostávala - říkalo se tomu vážení vody. V tuto dobu na tomto statku byli na to většinou dva lidé, hospodář a děvče, kteří šli po ránu obsloužit domácí zvířectvo v hlavním chlévě. Hospodyně zůstávala v kuchyni a připravovala snídani a téměř vždy nakrmila vepřový dobytek.

Hospodář se staral o koně, hned ráno jim připravil do žlabu dobrý obrok, napojil (koně bylo nejlepší napojit během krmení i několikrát), vyčistil (do čistění koní spadalo vyžbírkování, vykartáčování), po obroku koně dostali do žlabu ještě pořádný kus sena na dokrmení a potom teprve, s takto dobře nakrmenými a napojenými koňmi se mohlo jet na pole. Tonička nejdříve

dala kravkám do žlabu nějaké krmení a šla dojit. Po podojení následovalo další ošetření krav, napojení a dostaly další krmení. Dneska se Jiří bude jen dívat a možná ještě v několika příštích dnech, ale později už bude pomáhat také on.

Při snídání u stolu v tomto dětském věku byl Jiří sám, zůstávalo tam plno volného místa, nebylo slyšet žádné reptání, nebylo se s kým strkat, nemusel mít strach, že si někdo vezme tu lepší bramboru, kterou si právě vyhlédl, bylo to něco úžasného, nepoznaného, nezažitého. Složení snídane bylo vcelku stejné jako doma, jenže všeho bylo dostatek. Navíc dost často bylo bílé kafe a chléb mazaný máslem. Kluk se vždy najedl dostatečně, jak doma jen málokdy.

Ten první den po snídání chlapec měl volno, takové nic nedělání bylo trochu divné, nepředvídané. Když odjížděli včera z osady, jeho myšlenky byly, že na novém místě u těch nových lidí bude jenom dostávat úkoly, které, už předem si dával předsevzetí, bude také s velkou poslušností vykonávat. Najednou nic, nikdo mu nedává žádné úkoly, nechtějí od něho žádnou práci. *„Jak je to možné, když to takto bude dál, přestane se mi u vás líbit,“* myslel si kluk prvním den.

V prvních dnech bylo i takové ptaní: *„Zda se mu tady nestýská po domově“* a tak podobně. Na to bylo pro kluka, velmi těžké odpovědět, když v nitru měl velkou radost z toho, že je z domova pryč, jenže zatím to nedokázal a také nechtěl nikomu říkat. Považoval to téměř za urážku nebo výsměch, myslel si, že to všichni na něm musejí poznat, že se mu tady moc líbí a proto o žádném stýskání nemají vůbec mluvit. Měl o tom těm dobrým lidem říci, jenže to všechno bylo jako velké tajemství svých myšlenek, pocitů, zážitků.

Jiří, jako kluk už takový býval a hlavně na osadě, že všechno si nechával, tak říká, pro sebe. Přestože by bylo mnohem výhodnější a to právě tady na novém místě se uvolnit, vypovídat v místech, kde začínal pro něho nepřírovnatelný život s tím, jaký měl dosud. Jenže takový zakuklenec se svými myšlenkami dlouhou dobu žil a nebylo možné se honem rychle předělat. To všechno dřívější, to byl ošklivý návyk, vžitý zlovyk, tvořený v něm od třech let a ten nebylo možné hned a snadno odstranit.

Hospodář po snídání zapřáhl koně do vozu a jel se svou dcerou na pole, snad vytrhávat v obilí trávu a hlavně bodláky, které byly největším nepřítelem každého dobrého hospodáře.

Hospodyně připravovala oběd a dělala si své domácí práce. Chlapec si na hospodářství všechno prohlížel. Brzy zjistil, kde tu jsou maliny, rybíz, třešně, višně, švestky, hrušky, a kde budou ta

nejrannější jablka, těm se tady říkalo ječmenky, protože byly zralé v době, když se sekaly ječmeny. Klukovi bylo na novém místě moc dobře, jenže přece jenom něco chybělo a to byla ta obrovská volnost, velký neohrazený prostor. Nemohl se tady rozeběhnout a běžet až někam na korčunek a ještě mnohem dále, nepředstavitelně daleko, kam se mu zachtělo. Korčunek se tam říkávalo vyřezanému lesu (odborně pařezina), kde zůstaly už jenom pařezy po stromech a kolem každého pařezu, hlavně u dubových, habrových, břízových a jiných listnáčů už znovu vyrazilo hodně nových výmladků.

Na osadě nebyl nikde žádný plot, všade kolem jenom les a za lesem bylo pole. Avšak tady jenom několik desítek metrů na každou stranu a už bylo ohrazení - plot a za plotem území někoho jiného - souseda. Bylo to zatím pro kluka něco nezáživného avšak známého, protože u sousedů na osadě a také ve vsi, kde dříve chodíval do školy, to také tak bylo. Při cestě do školy a ze školy to mohl pozorovat, dvory a zahrady oddělené ploty. *„Nevadí mojí drazí vysvoboditelé, já si na to všechno hodně brzy chci zvyknout a také zvyknu a bude se mi tady moc líbit, to je velice krásné přivykání. Ve svém dětském životě už jsem musel překonat zlé, velice zlé chvíle a toto je to nejsnadnější na přivykání, stačí na to jenom málo, velmi málo dní,“* tenkrát uvažoval malý kluk.

Statek pana Bechyňského byl od rybníka, od jižní strany, odkud také včera přijeli, po pravé straně třetí. Obytný zděný dům byl postavený v roce 1879. Stál souběžně s hlavní cestou, u domu krásná zahrádka s mnoha květinami. Velice prostorný dvůr a veškeré oplocení z dřevěných planěk.

Když se vjelo do vrat, obytný dům zůstával vlevo, vpravo byla nejprve ovocná zahrada a dále podél dvora chlévy pro koně a hovězí dobytek, před chlévem, jako to bylo zvykem u všech tehdejších hospodářů, hnojiště. Následovala malá zahrádka pro drobné ovoce a také pro zeleninu, dále také podél dvora byl špejchar, čili sýpky. Tam byla i přípravná na vaření brambor pro dobytek, z přípravný vchod do sklepa. Ještě dále pod stromy byly dvě velké jabloně s dobrými plody a pod nimi rozsáhlý stoh slámy k podestýlce domácího zvířectva. Vpravo za domem rovněž zahrada na pěstování zeleniny.

Přes část dvora naproti obytné budovy, souběžně s domem stály chlévky pro vepřový dobytek. Kousek dále podél dvora byla stodola, ošalovaná prkny. Používala se hlavně na seno a ještě dále další stodola a ta stála příčně dvora (souběžně s obytným stavením), ta byla propletená proutím a používala se na uskladnění obilí a uzavírala celý areál hospodářských budov.

V této zadní stodole byla mlátička a za ní žentour, v tu dobu nezbytný ve všech hospodářstvích k pohonu mlátičky a jiných strojů řezačky, šrotovníku a podobně. Za chlévy byla ovocná zahrada, rovněž tak

za malými chlévkami se táhla ovocná zahrada, kde se nacházelo velké množství dobrého a chutného ovoce. Za celou usedlostí se prostíralo velmi daleko pole, které patřilo k tomuto statku.

Všechno to bylo krásné, všude pořádek a ten rodinný velký soulad přinášel něco zatím nepoznaného, už dlouhou dobu zapomínaného. Také už někdy dávno, za útlých dětských let prožívaného, avšak po letech velkého rodinného nesouladu zapomenutého a tak si kluk říkal: „*Chci, moc chci tady s vámi zůstat, jen ať se nic nestane, abych musel odsud odejít,*“ a také neodešel a nikdy mu nepřišla ta myšlenka, že by sám chtěl z tohoto místa odejít a vždycky si přál, jít s touto rodinou a už nikdy se nevracet „domů“.

Když si dostatečně prohlédl celé hospodářství, byl také zvědavý, jak vypadá celá vesnice a tak prošel vrata, což na osadě také neznali, nějaká vrata? Na co vrata?

U sousedů ano, ale u Perníčků se žilo opravdu jako na nějaké otevřené farmě.

Přes vesnici vedla široká cesta, Ukrajinci takovým cestám říkají „šljachy“. Cesta přes vesnici byla krásně upravená, srovnaná, po každé zimě se spravovala, nesměly zůstat žádné díry. Také po velkých deštích se muselo počítat s úpravou cesty. Příkopy byly vyházené, to si každý dělal před svojí usedlostí sám.

Prohlížel si okolní domy a naproti ho upoutala krásná budova, to ještě nevěděl, že je to škola, ta do které měl po prázdninách také nastoupit a že tam bude dostávat tu nejlepší školní výchovu, jakou jenom škola může dát do celého budoucího života. Je jen škoda, že vyučování bylo později zastaveno a jeho návštěva této školy byla jen tak krátká. Ta budova byla moc krásná, mnohem krásnější, novější než ostatní domy ve vesnici.

Kluk tak chvíli stál u vrat a pozoroval okolní stavení v blízkém sousedství a rozhodoval se, co udělat? Jít se také trochu podívat po vesnici nebo se vrátit na dvůr, jednak proto, že byl nepředstavitelně bázlivý a na novém místě hodně nejistý, pomyslel si, že na různé prohlídky bude ještě času dost. Na dvoře se také našlo až nepředstavitelné množství zajímavých věcí, které velmi dokázaly zaujmout malého kluka a tak celé dopoledne strávil okolo hospodářských budov a strojů. Všechno pro něho tady bylo neokoukané, nové, jinačí než na té osadě. Včera ještě v tuto denní dobu byl v naprosto jiných podmínkách. Ze všech stran obklopen lesními stromy. Tady jistě také bylo hodně stromů, jenže ovocných. Velké možnosti her, míst na schovávání osobních věcí, klukovských maličkostí, které někdy pro takové výrostky měly velkou cenu. Teprve mnohem

později začínal poznávat, že tady si nikdy nic nemusí schovávat, tady mu přece snad nikdo nemůže nic vzít.

Při obědě padlo několik otázek, jak se klukovi na novém místě líbí? Zda by také neměl jít někam mezi kluky? Ale kam? „*Snad bys mohl jít k vodě, tam bude odpoledne hodně kluků,*“ říkala Tonička. Nestalo se tak, Jiří se moc bál a také odpoledne zůstal doma a znovu si všechno ještě jednou prohlížel. Zašel až daleko za stodolu, kde byla bývalá chmelnice, avšak po té už zůstala jenom její konstrukce. Mezi chmelníčními sloupy rostla řepa a to jak krmná, tak také cukrovka a tabák. Ještě dále byl dlouhý kus pole krásné pšenice. Za pšenicí byla malá louka, až sem zasahovaly louky od rybníka. Za loukou bylo ještě menší pole, jež rovněž patřilo ke statku pana Bechyňského.

V toto odpoledne, když ho ještě nevzali na pole, chtěl být Jiří naprosto sám, nejráději by chtěl být neviditelný a dostat se všude mezi lidi a poslouchat je, co si povídají.

Takové samostatné poznávací výpravy měl Jiří moc rád, snažil se, aby jej nikdo neviděl, když na poli někoho uviděl, raději se mu vyhnul. Vždyť by to nebylo ani vhodné, zatím pro nikoho nebyl znám a ještě by si mysleli, co ten cizí kluk, nějaký vetřelec, tady dělá?

Když Jiří došel až sem na malou louku, zjistil, že nedaleko odtud se nachází polní cesta, která vede z vesnice a na druhou stranu jde daleko, daleko do poli a na konci polní cesty jsou stromy. Bylo poznat už z velké dálky, že mezi stromy by se mohly nacházet i obytná stavení.

Jiří se tou cestou vydal a stále šel, zamyšlený do svých klukovských, v tuto dobu naprosto nových starostí a docela bez rozmyšlení, i když obytné budovy už byly zcela zřetelné. Snad by vešel i do vesnice, kdyby z ničeho nic na něho nevyběhla skupina toulavých psů. Nic jiného ho nenapadlo než, že se dát na útěk. Je jisté, že se psi pustili za „nepřítelem“ a začali ho pronásledovat, v tuto chvíli takovým nepřítelem pro ně Jiří byl. Za krátkou chvíli Jiří poznal, že takto jednat nemůže, při běhu se otočil a viděl, že mezi psy jsou jenom samí menší, a tak se zastavil vzal si do ruky hroudu a napřáhl, jakoby jí chtěl hodit. Několik psů se už zastavilo, když se pro hroudu sehnul, další se zastavovali, když se rozpřáhl a ti ostatní se začali vracet, když těsně vedle jednoho se rozprskla hrouda a ten s kňučením spěchal útekem ke stavení. Další cesta zpět už byla naprosto klidná. Když se vrátil k vesnici - poznal, že touto cestou se dostal k sousedově zahradě.

Tak skončil první velký poznávací Jiřího výlet na novém působišti. Až v pozdním odpoledni se teprve vrátil na statek. Ještě nějakou dobu se nudil na dvoře a kolem budov, než přijel hospodář s

Toničkou z pole. Hned bylo veseleji, začal se točit kolem koní a okukovat, jak pan Bechyňský vypřahá koně od vozu, jak je odstrojuje - sundává jím chomouty a tak podobně.

Při večeři se Jiří svěřil, že mu je tady moc dlouhá chvíle, že by chtěl také na pole a tak bylo rozhodnuto, že bude přece jenom lepší, když zítra dopoledne půjde také na pole. Tonička se také při večeři vyjádřila, že jakmile potká někoho, kdo má přibližně stejně starého kluka, promluví s ním o tom, zda by si kluk z vesnice nepřišel pro kluka, který je u nich, je hodně nejistý a bázlivý a potřebuje zavést mezi mstěšínskou mládež přiměřenou jeho věku...

Druhý den ráno s velkou radostí kluk jel s hospodářem na pole. To bylo něco, moc rád poznával všechno nové. Poznal rozložení vesnice, také ukrajinskou část vesnice Mstěšína, ve které hospodář měl také kus pole. To projeli celou českou vesnici a jeli ještě kus ukrajinským Mstěším, tam bylo pole, kde se zastavili k práci. I toto bylo pro kluka moc zajímavé, vědět, kde se nacházejí pole, jaká je v těch místech krajina. Byla to jenom rovina, jakož i všude v okolí Mstěšína, žádný hrboletý terén, jako na osadě.

Pokud ještě byla možnost vstupovat do obilí, vytrhávali různé plevele, chrpu, koukol, rmen, vlčí máky a hlavně bodláky, ty se vypichovaly zvláštním vyřezávačem a hodně hluboko. Bodlák to byl plevel silně nenáviděný každým dobrým hospodářem. Když se stalo, že zůstal na pozemku mezi obilím, dokázal zaneřádit celou a dost často i pěknou úrodu. Takto získaná tráva, vytrhávaná z obilí, se většinou zkrmovala hovězím dobyt看em.

Tento kus pole, kam přijeli, mělo jednu zvláštnost: V poli nedaleko hlavní cesty byla proláklina, do které se každým rokem na jaře stahovala voda ze sněhu a tam zůstávala hodně dlouho. Toto místo zůstávalo neobseto a až v pozdním jaru po úplném zmizení vody a vyschnutí půdy se tam oralo a nasela směska, která se zkrmovala dobyt看em jako zelené krmení.

V ten den, po příjezdu do Mstěšína, kdy byl Jiří poprvé vzat hospodářem na pole, hned odpoledne byla nějaká práce doma a na pole se nejelo. Tím tedy pro Jiřího nastávalo odpoledne volné, mluvilo se o tom i při obědě. Tonička navrhovala, aby kluk šel k rybníku sám. Jenže s toho měl Jiří velký strach a sám tam ani za nic nechtěl jít. Byl velice neprůbojný a vše nové nedokázal rychle přijímat, obzvlášť pokud se týkalo seznamování se s lidmi a to i když to bylo jenom se stejně starými kluky. Jiří si vzpomněl, že když před několika dny kolem mlýna projížděli, se tam koupalo hodně kluků. Velice ho lákalo, jít se tam podívat.

Tonička byla dokonce tak ochotná, že zašla do rodiny, kde byl přibližně stejně starý kluk jako Jiří a ta rodina nebydlela dále než dvě stě metrů. Optala se, zda Jarda odpoledne také půjde k vodě a když dostala kladnou odpověď, řekla mu, že u nich mají také tak starého kluka, zda by se s ním nechtěl seznámit. Když Jarda řekl, že jo, tak mu pouze řekla, až půjde k rybníku, aby se u nich stavěl. Za malou chvíli tam Jarda byl a šlo se k vodě. Jenže Jarda se u vody rychle převlékl a už byl ve vodě, Jiří se mohl jen dívat.

Vyvstával tady jeden velký problém - Jiří neuměl plavat a tady byla dosti velká hloubka, hlavně u mostu, kde se odbývaly všechny klukovské a ty největší hrátky a čertoviny. Druhý problém byl ten, že kluk neměl plavky. Tady už všechny kluci si ke koupání nosili něco, čemu se říkalo plavky. Oni to byly spíše jenom nějaké kalhotky, kterým se dneska říká trenýrky, avšak přece jenom to nebyly ty kalhoty v kterých se běžně chodilo.

Ten nový kluk, který ještě nikdy neměl možnost se takto dívat na koupající, seděl na hrázi a zatím mu nezbývalo nic jiného, jen se dívat, jak se ostatní koupou. Bylo to velké předvádění, co kdo dokáže, jak umí skočit do vody, jak který a jak dlouho vydrží pod vodou a tak podobně. To bylo pro Jiřího něco naprosto nového, takové koupání u větší vody ještě nezažil a většího množství vody se spíše bál.

Ve vesnici, kam chodil do školy, byl také velký rybník, samozřejmě mnohem větší než byl zdejší, jenže děti z daleké osady neměly k němu snadnou možnost přístupu. Po skončení vyučování bylo nutné jít s celou partou dětí domů. Když by chtěly jít k rybníku, musely by jít všichni. Jenže všichni se dohodnout, to nebylo tak snadné. Každý byl už hladový a koukal, aby se co nejdříve dostal domů k obědu i když někdy už hodně pozdnímu. Je jisté, že ani naučit se plavat nebylo snadné, když voda ke koupání v žádné přístupné vzdálenosti nebyla.

A tak Jiřímu v tuto dobu nezbývalo nic jiného než se dívat na ostatní, co ve vodě dokáží. Tak rád by se šel ochladit, ale jak, nahý tam přece nepůjde a ještě k tomu umí plavat jako zednická tříška. V místech kde byli kluci rozloženi, byl břeh zpevněný silnými fošnami, značná jejich část byla zapuštěná do dna.

Když Jiří toto klukovské řádění pozoroval, přišel až k samým fošnám u malého vyrovnávacího stavědla a díval se na rozdáváné kluky, aniž by sledoval, co se děje kolem něho a už vůbec ne zezadu, v tom přiskočil jeden z kluků, který byl právě na břehu a zezadu ho strčil do té hluboké vody. Nejprve to bylo strašné leknutí, ve vodě začal Jiří plácet rukama nohama, vynořil se a znovu se začal potápět. Někteří kluci z toho plácání ve vodě měli velkou legraci, jiní rozumnější poznali, že se topí a skočili za ním. Dostat kluka z vody nebylo tak těžké, horší bylo jeho leknutí. Nebyli by to kluci, ve všech případech

značně otrlí a nějaké topení si ani nepřipouštěli, byla z toho velká legrace. Poznali, že nový kluk neumí plavat a ve vodě jsou s ním jen potíže a tak další pokusy dostat ho do vody už nebyly. Ten se za nějaký čas osušil, oblečení muselo uschnout na něm a bylo zase dobře.

Čas rychle utíkal, avšak při té kráse u hezkého rybníka a pozorování kluků, jak vyvádějí, nebylo na večeri ani pomýšlení. Velké klukovské radovánky v krásné čisté vodě nebraly konce. Voda tady byla tak čistá, že když byla v klidu nerozvlněná kluky, bylo na dně vidět každičkou i tu nejmenší maličkost, písek, mušličky a jiné věci i když hloubka byla několik metrů. Od vody odcházel Jiří mezi posledními kluky a to už bylo trochu pozdě. Když přišel do statku, tam se už sedělo u stolu a jedlo. V rodině začínali mít obavy, že se kluk někde ztratil nebo snad, že jim bude dělat takovéto starosti, že nebude vědět, kdy má jít domů.

Kluk přišel pozdě i když ne po jídle. Tady nemusel mít strach, že když přijde pozdě, nic už nedostane, protože tady nemusí nic zůstat k jídlu, jako na osadě. Dostal však upozornění, že na jídlo se má chodit včas a to bylo správné. Napoprvé se to nebralo tak důrazně a přísně, ale přesto bylo třeba k tomu ze strany hospodyně něco říct. Jiří na to nic neříkal, avšak v duchu si myslel, že už nikdy se to nestane a na jídlo bude raději chodit o nějaký čas dříve, než aby přišel pozdě.

Kluk, když přišel od vody, byl plný nových, různých dojmů, něco z toho při jídle vyprávěl, avšak většina byla nevyslovená a zůstávala jako vnitřní tajemství, které není třeba nikomu říkat. Nikdo ani nepoznal, že se v oblečení nechtěně vykoupal. Za tento jediný den měl kluk tolik různých nových dojmů, že „doma“, na osadě to neměl ani za celý rok.

Při večeri Jiří velice skoupě, nejistě a smutně vyprávěl, jak se všichni kluci koupou a jak bylo u vody a tak nezbývalo nic jiného než také uvažovat o tom a nějaké krátké kalhotky mu ušít, které by nahrazovaly plavky a s kterými by mohl do vody mezi kluky. Po večeri koukal, aby už byl v posteli, za celý den toho měl tolik, že po dolehnutí do postele okamžitě spal.

Už za dva dny se mohl klukům u mostu představit v plavkách, kde se odbývaly velké vodní hrátky místních výrostků. Mohl se koupat zatím jenom v místech, kde byla menší hloubka, a těch tady bylo hodně málo a tak nic jiného nezbývalo, než se učit plavat, nejprve to bylo jenom nějaké plácání ve vodě. Jiří to zkoušel všelijak, někteří dobří kluci se snažili i poradit. Těch bylo dost málo, většina kluků z toho měla velkou legraci a mysleli si, „jen si porad sám.“ Musel to Jiří okoukat a snažit se sám, jednou to muselo přijít. Různé pokusy, plácání a pohyby rukama nohama, po nějaké době přece

jenom přivedly k vytouženému cíli, že Jiří také uměl plavat, spíše se plácát ve vodě, což by se také dalo nazvat plavání. Zatím plaval jenom malé vzdálenosti, ale po čase se to zlepšovalo a za nějaký čas se dalo mluvit o slušném plavání a vyrovnání se těm průměrným.

To krásné klukovské koupací místo, to byla vlastně jakási nádrž vody před přítokem na vantroky (speciálně upravený nátok vody na mlýnské kolo) a z vantroků už šla voda na velké mlýnské kolo, které dávalo do pohybu celý mlýn. Místo před nátokem na vantroky bylo upravováno a čištěno, na kolo musela přicházet voda poměrně čistá, bez žabinců, vodních řas a trav. Už samotné koupání kluků v těchto místech bylo jakési částečné čištění vody u vantroků. Vodní řasy, trávy a žabinec se více daří ve stojaté vodě a tato byla dostatečně čeráná od koupajících se.

Kolem cesty podél celého náspu všude v rybníce rostl rákos a také různé vodomilné dřevité rostliny. Někde to bylo v šířce jenom deseti metrů, jinde to bylo o mnoho dále od náspu. Za tímto porostem se teprve rozprostírala velká vodní plocha rybníka. Jen ve dvou místech voda nezarůstala rákosím a ta nezarostla místa se přibližovala až k samému náspu, přes který vedla cesta. To přibližování bylo u mostu, kde bylo hlavní stavědlo vody a hlavní koryto potoka a také u druhého mostu, kde byl náhon na vantroky a velké mlýnské kolo, malé vyrovnávací stavědlo a tedy i místo, kde se odbývalo velké klukovské dovádění - koupání.

Koupání v těchto místech, to byla záležitost čistě klukovská. U vody bylo vždy živo, jak jen bylo trochu lepší teplé počasí. Kluci se koupali většinou v plavkách, avšak byly případy, že se občas našel někdo, kdo šel do vody nahý. Ve vodě to nevadilo a na hrázi se něco přes sebe hodilo nebo si kluk šikovně sedl, také i lehl. Když se někdo blížil k mostu, honem šup do vody a bylo vše vyřešené. Obzvláště velký poplach byl, když se blížila nějaká žena nebo děvče.

Český Mstěšín

Vesnička se nacházela necelých sedmnáct kilometrů od velkého pravěkého města Luck. Za vlády Rzeczpospolité Polské sídlo vojvodství Volyňského, později za vlády Sovětů sídlo Volyňské oblasti, avšak nejprve za carského Ruska velké obchodní centrum.

Vesnice byla položena sever - jih a založena byla (podle historické mapy ing. Hofmana a JUDr. Jaroslava Klicpery) roku 1870 a v době největšího osídlení i s Ládovkou čítala dohromady necelých dvě stě osob.

Za rybníkem na Ledovce bylo také několik výstavních usedlosti vybudovaných českými rodinami. Směrem severním se rozkládal Ukrajinský Mstěšín, který byl s českým téměř spojený, na západ Velikyje a Malyje Rykani za nimi někde v dáli asi 8 km od Mstěšína se nacházela větší ukrajinská vesnice Lavrov a ještě dále za touto vesnicí Ozerany a ty byly v době pobytu Čechů na Volyni, české, ukrajinské a také polské. Jihozápadním směrem Bakovce, jižním směrem Podlozci a jihovýchodním ukrajinská vesnice Lučice.

Východním směrem se rozprostíraly louky od řeky Styru, která také nedaleko protékala. V Ukrajinském Mstěšíně se řeka přibližovala téměř k vesnici.

V Českém Mstěšíně bydleli:

Od severu k jihu po pravé straně: Zajíček -Nechanický, Bechyňský Antonín, Šrámek Karel a syn Vladimír, Mareš Josef, Mareš Jan, Mareš Karel, Mareš František, později, od roku 1939 Šrámek Antonín, Klaban Josef, Marek František, Kabát Cyril, později usedlost řídil Kabát Antonín, dále bydleli Kočkovi Václav a Antonín, Kabát Antonín, Killer Josef, Bechyňský Stanislav, Šrámek Pavel (přezdívkou Volejník), Šrámek Josefa bratři Honkovi Antonín, Jan a Karel.

Po levé straně žily rodiny: Compa František, Kočka Josef, Honek Josef, Honek Antonín, Perszalowski, Rúta Josef st., Rúta Josef ml., Svítek Vladimír - Klaban Emil, Ševčík - Dubcová, Tresler Antonín, babička Moučková, Kodešovi Josef a Jan, Kabát Zenon, dále následovala škola, kde bydlel učitel Štěpánek Bohuslav s rodinou, a pokračování je Klaban Bohumil, Rudolf Karel se synem Jaroslavem.

K úplností je třeba uvést, že na cestě, která vedla do polí, mezi usedlostmi Rúta a Svítek trochu v poli bydlela rodina Jana Honka.

Na Ládovce bydleli rodiny: Daněk Jiří a Šebesta Bohuslav, Balada Viktor, Kracík Viktor, Kracík Antonín, Kracík Vladimír, Mašek Vladimír, Mašek Josef, Mašek Václav, Stehlík Josef, Dubec Jan

a Styblík Karel. Až na konci vesnice Lučice, nedaleko řeky Styru, bydleli Zajíčkoví a Ševčíkovi. A na lavrovském potoce 1 km od vesnice byl malý mlýn rodiny Ševčíků. U českého lesa, říkalo se tam Dubovka, bydlela rodina Nosková. U Styru bydlela rodina Vladimíra Klabana. Před vjezdem do vesnice byla cesta vpravo na český hřbitov, který byl úhledně a vzorně udržován. Za usedlostí Josefa Mareše byl malý lesík - hájek.

Tady, jakož i všude jinde v českých vesnicích na Volyni, obytná stavení byla při opouštění Čechů Volyň, buď zděná a dost často ze dřeva - roubená. Tato obytná stavení byla krytá pozinkovaným plechem a také černým, který se musel natírat barvou, také se objevovala krytina z černého papíru (zvaná lepenka) a stávalo se, že bylo vidět obytná stavení krytá ještě slámou, jako u Ukrajinců, avšak jen velmi ojedinělé.

Chlévy byly jen málokdy zděné, po většině byly z hliněných buchet - vepřovic, které vytvářely dostatečnou tepelnou izolaci pro domácí zvířectvo i v těch největších mrazech, krytá jen ojediněle jinak než slámou - čili slaměnými došky. Špejchary u větších hospodářů, kde se nacházelo větší množství obilí, byly zajištěné nejodolněji proti ohni. Tyto stavby na obilí, většinou byly rovněž zděné a kryté plechem. Stodoly a ostatní stavby byly vždy buď proplétané proutím nebo pobité prkny - ošalované a samozřejmě krytina ani snad nemohla být jiná než slaměná - došková. Mezi jednotlivými hospodáři na vesnicích byly ploty, ty byly plaňkové, proplétané proutím a také živé ploty bylo vidět v některých místech.

Přes vesnici Český Mstěšín procházela široká prašná cesta, která přes vesnici byla vždy vzorně upravena. Cesta se upravovala hlavně po zimních měsících, po deštích a vždy, když to bylo nutné, když se objevily nějaké vytlučené díry. Příkopy byly rovněž vždy čisté, vyházené a po každé straně cesty mezi příkopy a oplocením vedly pěkně průchodné pěšiny.

Rybník v Českém Mstěšíně (Ládovce)

Pod náspem byla usedlost, stavení rodiny Jiřího a Marie Daňků. Marie byla z domova Mašková. Až mnohem později tato usedlost přechází na rodinu Šebestů. Rodina Daňků přišla na Volyň o několik let později než byla založena vesnice Č. Mstěšín. Jiří se narodil v roce 1880 ještě před odjezdem na Volyň, v Koberovicích u Humpolce. Později vyučen mlynářskému řemeslu - sekerník. Původní mlýn, který tady stával a byl majetkem Daňků asi od roku 1885, v první světové válce vyhořel. Zapálila jej v roce 1916 při ústupu rakousko - uherská armáda. Byli to hlavně Maďaři, kteří si počínali hůře než Rakušané. Tenkrát shořelo vše, mlýn, most, vantroky, chlív, kolna. Po válce bylo třeba vše postavit znovu a této stavby se už ujímá, v tu dobu mladý pan Jiří Daněk.

Pan Bohuslav Šebesta si přišel pro nevěstu k Daňkům, jedinou dceru Marii. Tímto sňatkem přešel vodní mlýn ve Mstěšíně (Ládovce) do majetku rodiny Šebestů, samozřejmě, že stále ještě s velkým poradním slovem a dohledem pana Daňka. B. Šebesta pocházel rovněž z mlynářské rodiny. Vodní mlýn tato rodina měla v ukrajinské vesnici Novostav, při cestě ze Mstěšína do Lucku, jenom asi 6 km od města.

Nejdříve u samého náspu stál stále klapající mlýn, který už toho něco namlel. Byl to krásný mlýn, dílo hodné volyňského Čecha. Ten mlýn byl v provozu nepřetržitě, zastavil se jenom v době nějakých oprav a velkých mrazů, kdy promrzla veškerá voda a silně namrzalo náhonové kolo.

V takové době bylo třeba mlýn odstavit, mírně snížit stav vody v rybníce na hlavním stavědle. To se dělalo proto, aby přes náhonové kolo šlo co nejméně vody nebo vůbec žádná a kolo nenamrzalo ledem a velkými rampouchy. V době odstávky byla doba k různým úpravám, opravám a důkladného čištění, aby jenom, jakmile byly příhodné podmínky, se mlýn mohl znovu rozjet a ve dne v noci se věnovat mletí mouky a šrotu.

Přímo přes vantroky vedl most a cesta, která spojovala Mstěšín a Ládovku a nejen to, ale ta cesta vedla z Lucka na Tarhovice a dále na jih, podle levého břehu řeky Styru. Vysoký násep zadržoval vodu potoka, která vytvářela rybník o rozloze 27 ha. Tento chovný rybník se nacházel na Lavrovském potoce.

Samotný potok procházel o něco dále od mlýna směrem k Ládovce, kde také bylo hlavní vodní stavědlo.

K nátoky vody na mlýn byla zbudovaná vodní propust. Rybník se rozprostíral na západní stranu od náspu. Na východní stranu, pod náspem, za usedlostí se táhly louky, po obou stranách potoka několik kilometrů od mlýna až tam, kde se louky spojovaly s loukami v okolí řeky Styru a voda z potoka se vlévala do této řeky.

Po zamrznutí rybníka a vytvoření dostatečné síly ledu, takové, aby se mohlo po něm chodit a hlavně klouzat, začínaly zimní hrátky dětí. Nastávalo velké klouzání po celém rybníce. Nebylo možné vstupovat na led jenom v těch místech, kde byly nezamrzající průduchy, v takových místech byl led slabý nebo vůbec žádný. To vše se nejprve prozkoumalo a o takových místech se dobře vědělo. Když přišly doby nejsilnějších mrazů i již zmiňované průduchy také zamrzly, bylo třeba vzít sekeru a také jiné nářadí s kterým se dal rozbít led a jít takové umělé průduchy na rybníce udělat, aby mohli dýchat ryby, které se v rybníce ve velkém množství nacházely.

V tomto rybníce byla voda tak čistá, že při jeho promrznutí, bylo možné se položit na led a i v několika metrových hloubkách pozorovat a sledovat pohyb ryb a jiného tvorstva pod ledem a na dně rybníka.

Na mstěšinském rybníce bylo značné množství vodního ptactva. Hlavně to byly různé druhy divokých kachen, hus, volavek, velice často se objevil v blízkosti rybníka nebo i v mělkých vodách rybníka čáp a jeho hnízda se nacházela na nedalekých hospodářstvích, na stodolách a jiných zemědělských stavbách. Bylo velkým požitkem pozorovat velká mračna vodního ptactva, které se často zvedalo z vodní hladiny, snad z nějakého vyplašení, jindy zase byly velké letové nácviky, když bylo třeba procvičovat k dobrým letům své ptačí potomstvo.

V houštinách dřevnatého vodomilného porostu a rákosí se nacházelo značné množství drobného ptactva, jako je rákosník, chrástal vodní, bukač, kvakoš noční, skorec vodní, střízlík, čejky, také racek chechtavý, výjimečně ledňáček a jiní obyvatelé těchto míst, ať už stěhovaví nebo přezimující v těchto příhodných místech. Také zvíř přebývající v okolí vodních ploch se v těchto místech nacházela ve značném množství.

Nechyběl ani denní ale hlavně noční křik žab. Při teplých letních večerech to byly velké koncerty, které se nesly do značných dálek. Je jisté, že tady nechyběli ani plazi milující vlhká místa, která mohly najít v blízkosti rybníka a velké množství hmyzu patřící k vodním plochám.

Na rybníce se v zimě po ledě jezdilo nejčastěji na podrážkách bot. To byly velké radovánky dětí a mládeže, rozjet se a jet do dálky hodně desítek, možná i stovek metrů a zajet si do míst, které při normální nezamrzlé vodní ploše nebylo možné si prohlédnout, do rákosí, do křovisek a jinam.

Také se jezdilo na bruslích, avšak jenom domácí výroby. Ty brusle vypadaly takto: vzala se dvě polena, nejlepší byla z tvrdého dřeva, která se upravila do tvaru trojúhelníků a předek polen se srazil a upravil zvednuté do ztracena. Na spodní hraně, která měla jezdit po ledu, se udělala drážka a do té

drážky se zamontoval silný drát. Potom už stačilo jenom upevnit nebo přibít upevňovací popruhy a také nějaké provázky na připevnění jezdicího zařízení k botám a brusle byly hotové.

Dost často si takové brusle dokázal šikovný kluk udělat sám. Je jisté, že s radami a s pomocí otce nebo dospělé osoby, byly brusle vyrobené lépe.

Takové možnosti ježdění po rybníce nebyly vždycky, avšak když v některém roce takové období nastalo, muselo se v plné míře využít. V odpoledních hodinách byl rybník plný mladých a dost často i starších, které doprovázeli nejmenší děti.

Stačilo, když na led napadl sníh, přišla mírná obleva a znovu přišel mráz a bylo po velkých radovánkách.

Někdy ani k pořádnému zamrznutí rybníka nedošlo a v takových případech velkého nebezpečí utonutí se nikdo neopovážoval na led vstupovat. Jiné roky, jen do mírných mrazů padal sníh a hladká souvislá vrstva ledu se na rybníce nevytvořila.

V letních měsících bylo velkou radostí mladé chasy ježdění po rybníce na lodičkách. Byla to přímo nádhera zajet si doprostřed rybníka, tam se zastavit a pozorovat všechno kolem, utrhnout si leknín bílý nebo žlutý. Zajet si také až do míst, kde už končil rybník a pokračovat dále jenom potokem, zajet někde až do míst, kdy už i poslední usedlost na Ládovce Antonína a Marie Maškových zůstávala v zádech, proplétat se rákosím a jiným vodomilným porostem, odstrkovat se od dna jenom pádlem nebo klackem, mít kolem sebe veškeré vodní dění a pozorovat hnízdící kachny a jiné ptactvo. Mstěšinský chovný rybník se také občas podrobil vypuštění a velkému výlovu ryb, případnému čištění a úpravám dna. Ryb tady bylo velké množství a pořádné kusy.

Jistě bude dobré se zmínit o dnešním stavu této kdysi krásné vesničky, rybníka a všeho okolo.

To všechno popsané dneska už neexistuje, krásný rybník, hráz, která zadržovala to velké množství vody, jež tvořila rybník, most tam také není, jenom brod, také stavení a samozřejmě ani mlýn pana Daňka, později pana Šebesty neexistují. Jejich obytné stavení je údajně přemístěné a postavené někde jinde. Místo, kde byl rybník, se jen velmi těžce poznává. Je třeba velmi mnoho lidské fantazie a představ, aby si člověk mohl znovu připomenout, jak to tady kdysi dávno bylo. V místech mlýna a hospodářství je jen bažina a tůň.

Není ani dost dobře možné v Českém Mstěšíně a také na Ládovce si dneska představit jednotlivá hospodářství. V místech kde stála mstěšinská škola, je postavený nějaký sklad. Většinou všude

stojí jenom obytná, značně zničená stavení. To znamená, že po selských dvorech, které tady byly tak krásné a prostorné, že se na nich otáčelo žebříňákem, po těch není ani památky. Rovněž také nic nezbylo po stodolách, chlévech, sýpkách (špejcharech) a ovocných sadech. U každého obytného stavení, které se ještě jakž, takž zachovávají a udržují, ale přesto jsou už na spadnutí, je postaveno několik kutlochů pro domácí zvířectvo, kterého je jen poskromnu. Stavební materiál na tyto stavby pro zvířectvo je všemožný, prkna, plech a jiný možný a ve stavebnictví i nemožný. Žádné pěkně zateplené chlévy, ale jen velmi studený odchov.

Toto je dnešní stav na mnoha bývalých českých vesnicích, nikoliv jenom ve Mstěšíně. Na usedlosti přišli lidé z východního dnešního Polska a také východního Slovenska, jsou to většinou horalé Lemkové, kteří ani neznali, jak pěstovat ovocné stromy. V horách to přece nepotřebovali a tam by jim ani nerostly. Tím se stalo, že ovocné stromy po svém příchodu na Volyň, když nepotřebovali a nevěděli, co s nimi, nechali je vytrhat. Kde ovocné stromy přece jenom zůstaly, neudržovaly se a když už byly velmi zestárlé a to právě tím, že se neudržovaly, neprořezávaly - nezmlazovaly, nechali je vykácet.

V místech dřívějších ovocných sadů jsou pole u některých usedlostí až k samému obytnému stavení. Více bylo zapotřebí polí než dobrého ovoce - sadu. V místech, kde z nějakých důvodů neudělaly pole, rostou dneska jenom jakási k ničemu nepotřebná křoviska.

Už při přípravě k odjezdu Čechů z Volyně, někteří Ukrajínští spoluobčané se veřejně vyjadřovali: *"Jen za krátký čas po vašem odjezdu bude tady všechno jinak. Uděláme si to zase tak, jak to bylo dříve, když jste tady nebyli. Na ty vaše zděné chatě (domy) my na vesnicích nejsme zvyklý a bude lepší, když tady zase nebudou. Ty se hodí spíše do měst."*

Nejenom tady, ale ve všech místech, kde se nacházely krásné české vesnice, je všechno v moc špatném stavu. Je tady jedna velká otázka „Proč?“ Na co bylo třeba všechno zničit a to dokonce zničit tak, že tak zdevastované nejsou ani ukrajinské vesnice, tam se spíše staví a buduje.

Bylo to snad tak uděláno předcházejícím a také současným režimem úmyslně?

Úmyslně proto, že se má smazat všechno, co Češi za svého pobytu na Volyni vybudovali? Všechno zničit do takového stavu, aby to bylo mnohem horší než se nacházejí ukrajinské vesnice a potom až se sem přijde někdo podívat, mimo Čechů, mu říci, „*Vždyť to není pravda, že ti Češi tady něco vybudovali, podívejte se, jak to po nich vypadá!*“

Zřejmě byla myšlenka taková, musíme po nich všechno zničit do základu, aby už nikdo nemohl říkat, že to byli nějakí dobří hospodáři, že nás učili. My, lidé žijící ve vyspělém komunismu (tak to přece hlásali), učit nepotřebujeme. Všechno zničit do úplného základu, aby po nich nezůstalo nijaké dobré a pěkné památky. Jen snad památná místa, jejich hřbitovy a místy ani ty ne a jsou místa, že není možno nalézt, kde se české hřbitovy nacházely. Do prázdných domů nastěhovat horaly, kteří se až do doby, než přišli do těchto míst, se dokázali dívat jenom na skaliska hor, jejich nepatrné, nevhledné chatrče se choulily v nedostupných místech podhůří. Některá pravidla života v těchto místech, kam přišli, byla horalům zcela neznámá.

Zcela likvidovali osady, samoty a některé menší vesnice a další likvidování těchto vesnic čeká. Do určité doby byl také pro Čechy zákaz navštěvovat místa, kde dříve žili. Anebo návštěvy byly velmi problematické, nesnadné a s mnoha komplikacemi. Bylo to hlavně kvůli tomu, aby neviděli v jakém stavu jsou, pokud ještě stály jejich budovy - hospodářství.

Snad jenom jedno mají horalé a Ukrajinci z Polska a Slovenska vžité, že když přišli na západní Ukrajinu, měli v sobě trochu více západní kultury. Neuměli páchat takovou zločinnost a zlo na jiných lidech, jako to dělávali v jednu dobu původní obyvatelé na svých spoluusedlících.

Toto však bylo trochu předběhnutí a je třeba se vrátit k původnímu sledu událostí.

Další seznamování se s novým působištěm

Když se jezdilo na pole, hospodář přitom uvažoval, že by se mohlo přece jenom najít nějaké místo, kde je vhodná tráva, kde by se dalo pást kravky, když už má u sebe toho pasáčka. Za krátkou dobu následovalo také seznámení se Jiřího se statkem v ukrajinské vesnici Lučice, kde měl Stanislav Bechyňský zakoupené hospodářství pro svoji prostřední dceru. Jednou když na toto hospodářství přijeli, v těchto místech ho právě napadla ta myšlenka, že se začne pást hovězí dobytek. Od té doby, co byl hospodář na tomto statku naposledy, narostlo tady už hodně pěkné nové travičky, která by se dala spásat.

Byl tam dvorek, domek a několik hospodářských budov. Kolem budov a také na dvorku vyrůstalo značné množství trávy. Bylo třeba jí v co nejkratší době vypást, protože by se mohlo stát, že by tam zavedl svoji krávu některý z Ukrajinců. Začalo se uvažovat, jak přece jenom by mohl být chlapec využit k pasení krav? Jak do Lučice na dvorek krávy dovést?

Bylo rozhodnuto, zatím se budou brát na pastvu jenom ty dvě, které dávají více mléka a také podle toho, jaké byly začáteční možnosti s trávou na statku v Lučici, aby se hodně brzy nevypásla.

Hospodářství zatím nebylo obydlené, protože dcera, pro kterou bylo připravované se provdala do značné vzdálenosti a k jeho obdělávání nemohl nový majitel - zeť dojíždět. Tak alespoň pole a luka, když už budovy musely chátrat, zůstávaly v péči pana Bechyňského, které zatím také plně obhospodařoval.

Začínalo se tedy pást. Po rodinné dohodě už druhý den Jiří šel s kravkami do vesnice na uváděný dvorek. Chodilo se tam pást, pokud tam byla tráva. Ještě den před dlouhou cestou se krávy pustily na zahradu, aby si zvykly venku. Vyvést krávy po dlouhé době stání v chlévě a jít s nimi cestu několika kilometrů, nebylo jednoduché ani snadné a pro tohoto kluka, který přišel z osady, zcela něco nového. Po vyvedení z chléva byly kravky velmi nepokojné, hlavně ty mladší si vybíjeli uloženou v sobě velkou energii. Ještě, že se všechny na pastvu nebraly a hlavně ne ty mladé.

Bylo třeba krávy svázat na řetězy a do vesnice dovést. Kousek cesty Tonička šla s pasáčkem a když žádné velké komplikace nebyly vrátila se domů. Vodit krávy na řetězech, to také chlapec dosud neznal, avšak tady to bylo nutné. Později, když už chodil se všemi, si všechny kravky posvazoval a pěkně je vodil, obzvlášť se to muselo dělat v dalších letech přede žněmi, kdy krásně zelený obilní porost kravky značně lákal, aby si tam šli ukousnout kus dobrého obilí a to se nesmělo stát.

V ukrajinské vesnici obilí bylo naseté až k samé cestě a to by nikdo nesnesl, aby cizí krávy mu ukusovaly obilí, nebylo možné si dělat nepříjemnosti. Zatím se braly na pastvu krávy jenom ty, které hodně

dojily, ostatní a dobytčí omladina zatím zůstávala doma, ta se bude brát na pasení až po žních, kdy bude všude dostatek trávy, zatím se s trávou muselo šetřit. S kravami na pastvu v tuto předžňovou dobu se chodilo jenom jednou denně a to odpoledne. Ráno se všechen dobytek krmil, odpoledne se krmil jenom ten, který na pastvu nešel. To se přivezlo zelené krmení, bylo to buď vojtěška nebo směska, to se promíchalo se slámou ječnou, ovesnou, ale také pšeničnou, když už jiná lepší nebyla a tato směs se kravám dávala a také se zkrmovala i tráva vytrhaná v obilí.

Když chlapec šel s dobyt看kem do této vesnice, musel projít kolem rybníka na Ledovku, tam se dát doleva a pokračovat ještě asi dva kilometry. Hodně brzy se Ukrajinci dověděli, kdo je ten kluk, který tady vodí krávy na pastvu a také věděli od koho je vodí.

U místních lidí si Jiří brzy získal oblibu, pro svoji velice mírnou, zpěvnou a klidnou povahu. S některými dobrými ukrajinskými kluky se také Jiří na krátkou dobu skamarádil. Po žních společně pásli dobytek, „dneska budeme pást na vašem, zítra zase na našem," říkali si kluci mezi sebou. Nebylo v tom žádného rozdílu. Tráva byla všade stejná a tím byla možnost většího prostoru pro pastvu.

Na osadě tam nebylo třeba vyvádět dobytek, to stačilo jej odvézt, ten musel projít nejprve lesem nebo se také zůstal pást v lese, kde nebylo žádné nebezpečí spasení úrody. Když bylo třeba, tak se během cesty lesem krávy nasměrovaly tam, kam mají jít na pastvu. A po posekání obilí na osadě se páslo všade na strništatech, která byla kolem hospodářství na všechny strany.

Když na hospodářství v Lučici byla tráva vypasena, vodily se krávy na pastvu jinam. Chodilo se s kravami blízko, avšak někdy se Jiří vypravil i hodně daleko. Také se vypravil do ukrajinského Mstěšina, kde se pásalo kolem lesa.

V místech u lesa si připadal téměř jako „doma", na osadě. Les ten mu přirostl silně k srdci. Vzpomínal, jak na osadě věděl všechno o lese. Znal místa, kde měli svoje hnízda sršně, vosy, divoké včely. Věděl, kde jaký pták hnízdí, vrány, kavky, straky, datel, strakapoud, smrdutý dudek a hodně jiných. Znal místa, kde se nacházejí velká mraveniště lesních, těch největších, černých a také zrzavých mravenců.

Velmi rád mravence pozoroval, to jak spěchají po svých vyšlapaných cestičkách a nosí do mraveniště velké náklady všeho možného, všeho co potřebují ke svému přežití a také výživě svého potomstva. Znal všechny hlavní lesní cestičky zvěře, kde jsou veverky, kde by mohl být lesní zajíc a mnoho jiných zajímavostí o lese.

Za nic špatného se na Volyni nepovažovalo, když někdo dělal pasáčka dobytka. Pásli všichni chlapi i dívky, starší muži i ženy a pokud v rodině nebyl nikdo, kdo by pásal dobytek, musel se někdo najít - najmout. Pokud bylo více dětí, pak ty mladší se vždy staraly o to, aby byly nakrmené - napasené krávy, starší už chodily pomáhat na pole na důležitější a těžší práce.

Téměř všechny děti v rodinách potkala tato práce, protože krávy musely být nakrmené a v měsících, kdy byla nějaká tráva - místo na pasení - potom napasené. Byla to velká úspora krmení a také při pasení kravky dávaly mnohem více mléka.

Snad jenom v bohatých rodinách si mohli sedláci najmout ke všem pracím a také k pasení dobytka a jejich dítky se mohla více věnovat učivu a studium na školách nebo jenom tak nic nedělati. Ve vyšším věku mohly jít na studie do vzdálenějších míst a měst, o statek se zatím moc nestaraly a už vůbec ne o nějakou práci na statku a teprve po studiích přebíraly řízení statku nebo jen jeho části.

Pokud v rodině pasáček nebyl, musel se sehnat a dost často se stávalo, že to byl chlapec z ukrajinské rodiny. Byl to chlapec už vyzkoušený, který se dokázal trochu lépe chovat a hlavně neměl sklony ke kleptomanii. Které ukrajinské dítě se dostalo do české rodiny a vydrželo tam, bylo už trochu něco více, i když to byla u české rodiny jenom služba. Bylo to na pasení dobytka a ve vyšším věku také na ostatní práce, jako stálá pracovní síla. Ukrajinský chlapec, který se už dokázal dobře starat i o koně, dostal je na ošetřování a také s nimi pracoval na polích.

Někdy se stávalo, že takto sloužící chlapec nebo i dívka se tak dobře s rodinou sžil, že pomýšlel na to, zůstat mezi Čechy nastálo. To znamenalo ve vesnici si najít české děvče nebo dívka chlapce, a do některé rodiny ve vsi se přiřazenit nebo přivdat. To se také některým podařilo a tak i tímto způsobem vznikala smíšená manželství. A proč by také ne, když někteří ukrajinští pracovníci se dokázali přizpůsobit a předělat k českým podmínkám tak dobře, že v práci byli rovněž tak pilní a dobří jako Češi. Někteří ukrajinští pasáčci, kočí a děvčinky přicházeli jenom na důležité práce a v zimních měsících se vraceli domů ke svým rodinám.

Ani ranní mrazíky nebyly důvodem k tomu, aby se přestal pásat dobytek. Většina trav i po ranních mrazících zůstala neporušena a když trochu vysvitlo sluníčko a dostalo se výše na oblohu, byla zase tráva vhodná k pasení a dobytek se opět vyváděl na pastvu, aby se sám dostatečně nakrmil - napásl. Až teprve stálá vrstva sněhu přerušila i pasení dobytka. Když se ale někdy stalo, že přišly silnější mrazy a

tak zvané „mrznutí na sucho“, tedy dlouhý čas mrzlo, aniž by napadl sníh, v takových případech se mohlo ozimé obilí mírně spást, nikoliv, že by to bylo pravidlem a že by to snad každý hospodář rád viděl - na ozimém obilí dobytek. Je jisté, že to muselo být jen v takovém případě uznal - li to sám hospodář za vhodné.

Když ozimé obilí bylo pořádně narostlé, půda dostatečně umrzlá, aby se dobytek neprolamoval, nezůstávaly po něm hluboké šlápoty a nenadělal tam spíše škodu než užitek. Užitek, ten byl v tom, že po mírném spasení ozimu, obilí zhoustlo - obnožilo a byla lepší úroda. Toto spásání se mohlo praktikovat a dovolovat i v jarních měsících, pokud k tomu byly již uváděné podmínky.

Když Jiří chodil s kravkami do ukrajinské vesnice Lučice, byl všude kolem dokola obklopen ukrajinskými staveními a chlapec mohl pozorovat a to ho vždycky velice upoutávalo. Pozoroval sousední stavení, dvorky, které měl jako na dlani, na nich dobytek a drůbež. Viděl jak tyto lidi žijí, co dělají, co sejí. Jak pěstují konopí a celé jeho zpracování.

Ukrajinci žili velice skromně. Vlastnili malá políčka, na nich pěstovali v malém obilí a nikde v rodině nesmělo chybět žádným rokem konopí. Celý proces zpracování konopí se prováděl ručně. To znamenalo po dozrání vytrhat, usušit, pak následovalo lámání na drhlicích, řádně vyčesat, spříst a dost často jenom v ruce na vřeténku, jen málokdy měly ukrajinské ženy kolovrátek. Pak už zbývalo jenom vyrobit plátno. Ne v každé rodině byl tkalcovský stav a tak bylo třeba si plátno nechat udělat a nakonec dobře vybělit. K dobrému bělení plátna patřilo také jeho časté kropení vodou

Když bylo plátno hotové, šilo se z něho všechno letní oblečení a také některé zimní. U mužů to byly košile, podvlíkačky, kalhoty. U žen sukně, blůzky a ostatní prádlo. To všechno bylo v dvojím provedení a to na den všední a sváteční. Sváteční oblečení bylo krásně a velmi náročně vyšíváné a kolikrát se ani nedalo poznat, že všechno oblečení, které Ukrajinci na sobě mají, je z pláten. Někdy se také plátna barvila a tak měli oblečení i barevné, ne jenom bílé. Avšak u Ukrajinců se barvení plátna moc neujalo, ti nosili vše nejraději v provedení bílém. Také Češi ve válečných letech byli nuceni plátno používat. V tu dobu také z něho šili.

Téměř na každém dvorku u místních Ukrajinců byly ovce, když ne více, tak alespoň jedna určitě. Ty byly velice prospěšné pro celou rodinu. Jednak, nejdříve byla z ní vlna, ta se zpracovávala spřádáním zrovna tak, jako konopné vlákno, vlna se nejdříve napředla a potom následovalo děláním svetrů a někdy i panských kalhot. Také se i z ní někdy vyrábělo sukno. Nejdůležitější byly

výrobky z ovčí kůží, z těch se šily kožichy, kterých na Ukrajině bylo tolik zapotřebí při velkých mrazech.

I přestože už v tuto dobu Jiří, tady v Českém Mstěšíně, nebyl stále v nějakém podezřívání, že něco provedl. Nyní byl volný, svobodný a z toho mohl mít jenom radost, přesto tomu bylo trochu jinak. Tu radost měl, to je pravda, tu dost často, když procházel přes ukrajinskou vesnici, projevoval tím, že si hodně zpíval i ukrajinské písničky a to dělalo také dobrý dojem na lidi z ukrajinské vesnice a také na vesnickou nejmladší mládež. Na Ukrajině, bylo vždy zvykem si zpívat. Jenže u Jiřího tomu tak vždycky nebylo. Jiří byl moc spokojen na novém místě - v novém domově, byl u dobrých lidí, kolem sebe měl správné kamarády a domov, ten už byl jenom tady a ne jinde.

Je pravda, že když byl na poli, neměl kolem sebe nikoho z těch nejbližších, všech těch dobrých lidí, u kterých byl. Právě v tu dobu přišly myšlenky na velice hodnou babičku, která už nežije, na bratra Pavla, na sourozence, jak oni žijí, na předobré tety, že k nim nemůže zajít a také na otce si vzpomněl, jak on musí dřít na Perníčkovém hospodářství. A jistě si vzpomněl také na jiné rodiny, jak žijí a bylo mu líto, že také tak hezky mohla žít i jejich rodina, kdyby nepřišla ta nejstrašnější událost, která je postihla.

Když si to všechno nechal projít hlavou, dostavila se i velká lítost a z té bylo třeba se nějak uvolnit. Jak jinak by to mohlo být než pláčem, u takového mladého kluka to ještě ani jinak nešlo. Ještě že Jiří neměl více takových stavů a pamatuje si jen na tento jediný, o kterém bude řeč.

Při jedné takové cestě, kdy šel se svým stádečkem přes vesnici z pastvy domů, se dostavila velká lítost. Vzlykal, naříkal a slzy se mu hrnuly jako hrachy po tvářích. Zdejší lidé toho kluka velice dobře znali, jako výtečného zpěváka a toto, co najednou slyšeli, bylo pro ně něco neslýchaného. Vždyť tady tak často provázel svoje stádečko v dobré náladě. Věděli u koho je a proč tam je a měli s ním hodně soucitu, ten český kluk pro ně byl přijatelný a nikdy s ním neměli žádné problémy. Najednou slyšeli od něho tak hlasitý pláč, vybíhali až k samé cestě, jak děti, tak i dospělejší a ptali se: „*Kdo ti ublížil? Co se ti stalo?*“ a podobně. Odpovědi se nikdo nedočkal: V tuto dobu byli tito ukrajinští občané ochotní si to s někým i vyřídit, kdo Jiřímu ublížil.

Když přišel domů, bylo to na něm ještě znát, tváře měl rudé, oči ještě mokré, zarudlé. I tady nedostal nikdo odpověď i když bylo plno otázek. Bylo to velké tajemství, které se muselo uchovat

hluboko v duši. Tyto věci se jen velmi těžko dají vyprávět a jen málo komu se mohou svěřovat. Ty se mohou svěřit jenom tomu, kdo by dokázal a chtěl pilně poslouchat a ten by je musel také plně pochopit. Doma si Jiří myslel: „*Už přestaňte s vyptáváním nebo začnu bulit znovu.*”

Za několik dní, když přes vesnici projížděla Tonička a hospodářem, zdejší lidé se ptali a vyprávěli: „*Proč ten kluk, který je u vás, když jednou hnal tady krávy se tolik rozplakal?*” Tonička jím nemohla říci přesně, oč se jednalo, protože to sama nevěděla. Na něčem se tenkrát dohodli a zřejmě to bylo v dobrém pochopeno. Po této rozmluvě s Libuší byli ukrajinští vesničané na Jiřího ještě hodnější než dříve.

Ve vesnici Lučice na statku bylo zajímavé to, že i na tak vzdáleném místě, kdy majitel byl několik kilometrů od tohoto statku, se nestalo, že by sem někdo přišel a úmyslně ničil zařízení, stavby, vše zůstávalo nepoškozené i když tam nepřišel nikdo od majitele třeba i několik měsíců. Možná, že sousedé měli i takovou myšlenku, že odstěhovaný Ukrajinec, který si našel nový domov v Kanadě, se jednou ještě vrátí a bude tady hospodařit.

Říkávalo se, že na Volyni bylo hodně lidí takových, kteří vše ukradli. Avšak s odstupem času se dá uvažovat, že tomu tak nebylo. Bylo mezi tamním lidem trochu více těch, kteří nenechávali nic na pokoji a všechno, co bylo možné si přivlastňovali. Byly celé vyhlášené rodiny zlodějů a před těmi se mělo obyvatelstvo na pozoru. Když se člen z takovéto rodiny objevil, hned si ho Češi hlídali a sledovali, dokud neopustil českou obec nebo blízkost české usedlosti. A nejen to, ale i samotní Ukrajinci na takové lidi poukazovali a báli se jich.

Za polské vlády byli zloději drženi zkrátka. V době polské vlády byla nastolena i na západní Ukrajině pevná ruka spravedlností. A dalo by se říci, že ta byla mnohem spravedlnější než za carského Ruska. Pro zajímavost jeden případ. Polská policie dokázala během několika hodin vypátrat i takový případ, jako bylo poražení jednoho stromu v cizím lese a viníka hnát k zodpovědnosti. Každá krádež za polské vlády a to i malá byla s úspěchem vypátrána, ublížení, spory a jiné nespravedlnosti byly velmi přísně a spravedlivě souzené. Další ukázka spravedlností je: „*Koncem roku 1938 Okresní soud v Rovně odsoudil soltyse (starostu) obce Teklovky u Kostopole na jeden rok vězení za zpronevěření 136 - zlotých z obecní pokladny.*“

Všichni slušní a nekonfliktní obyvatelé této části Ukrajiny spravedlnost uvítali a snažili se vyhnout sporům se zákony. Avšak, tak jako všude na světě, tak i tady, se vždy najdou takoví, kteří

nectí zákony a mají pro všechno svůj individuální výklad práv, tak tomu bylo i tady, na Volyni. Po příchodu Sovětů ta dobrá morálka na západní Ukrajině ještě přetrvávala z dob polské vlády a ze začátku i v době nové moci, ale už ne dlouho. Potom se kradlo veřejně! A co bylo nejhorší, zlodějem se stávalo i státní zřízení a to znamenitě vyhovovalo všem bývalým řemeslníkům tohoto oboru. Za odcizení něčeho státu, to bylo velké provinění, za to se vynášely vysoké tresty, za odcizení čehokoliv jiné osobě a když to bylo ještě kurkulovi nebo jinému zámožnému občanu, to se vždy nějak zahrálo do ztracena a trest byl značně malý anebo vůbec žádný. Stávalo se, že takové případy odcizení se ani nehlásily, protože postižený měl strach, že i kdyby spor vyhrál, později by stejně dopadl zle.

Za krátkou dobu po příjezdu do Mstěšína, jednou v neděli, když dozrály višně, pan Stanislav zapřáhl koně do vozu a s Jiřím jeli do ukrajinské vesnice Rykání. Právě sem, kde před časem byl Jiří prohnán psy. Hospodář tam byl pozván, aby si načesal višně podle své libosti. V této vesnici bylo velké množství višňových stromů kolem cest, které dávaly značně chutné plody, takové jaké byly tady, nebyly daleko široko. Jiří když slyšel v dalších letech, ukrajinskou píseň o višňovém sadu, vždy si vzpomněl právě na tyto višňové stromy ve vesnici Rykáně a myslel si, že ta píseň o jiném sadě a o jiných višních než rykáňských, ani nemůže být.

Jiří byl velmi zběhlý v lezení po stromech a tak pan Stanislav ani nemusel česat, kluk je načesal sám. Jenže trochu více si jich vkládal stále a stále do úst a to byla chyba, jenže ty byly tak dobré, že se nedalo odolat. Když se z tohoto česání vraceli, při cestě Jiří už nemohl vydržet s bolestmi břicha. Když přijeli domů, kluk nechtěl ani slyšet o obědě a raději si zalezl za stodolu a tam trpěl až do odpoledních hodin. Pak na něho přišel spánek, lehl si do trávy a usnul, po vyspání už bylo zase mnohem lépe a nějaký čas nechtěl višně ani vidět.

Po žních, když se odváželo pro sovětskou moc obilí, vozilo se do Lucka a při té příležitosti pan Bechyňský vzal sebou Jiřího. Bylo to pro něho něco nečekaného, ještě ho takto nikdo nevzal někam sebou a toto bylo ještě do okresního a zároveň také do krajského města. V tak velkém městě ještě v životě nebyl.

Když přijížděli k městu, bylo vidět v dáli projíždět vlak po trati Luck - Lvov. Ten vlak byl už hodně daleko a stále se od místa kudy projížděli vzdaloval. Bylo to něco úžasného vždyť dosud o vlaku jenom slyšel vyprávět, viděl zatím lokomotivy a vlaky namalované jen na málo obrázcích a

najednou vidí, i když jenom v dáli, že skutečně takové velké stroje po kolejích jezdí. Jak moc by chtěl být tam v té dáli, kde skutečně ten vlak projíždí a na ten ohromný stroj a zřejmě také dlouhý vlak se podívat dívat zblízka. Díval se za ním, až už nebylo vidět ani ten nejmenší kouř nejmenší stopu.

Také při příjezdu do města bylo plno překvapení, jezdila tam auta, to také tenkrát pro něho byla velká novinka, jeli po mostě přes řeku Styr, plno velkých, hezkých domů bylo tady k vidění a všechno bylo moc zajímavé, zatím neměl možnost to nikde vidět. Byl to den jakých v životě bývá dost málo, vidět v jednom dni tolik novinek - tolik zatím nepoznaného.

Jiří, aby se začal měnit k dobrému, potřeboval nad sebou někoho, nějakou bytost, podle níž by si bral vzor, která by ho dokázala ve všem vést a vždy jenom k dobrému. Osobu, která by byla alespoň o deset let starší, už s nějakými životními zkušenostmi, pracovitá, která by dokázala vždy, při každé práci dobře poradit, vždy navést na správnou cestu. A taková se tady nacházela, byla to Tonička, děvče v tu dobu už na vdávání. Nikdy nedokázala říci špatné slovo, jen málo, velice málokdy zvýšila hlas a když jej zvýšila, bylo to pro Jiřího horší než kdyby od nějakého mužského dostal pár pohlavků. Pro ni stačilo říci „*Jiří, to nedělej,*“ nebo když něco ošklivého řekl „*Ať to už vícekrát neslyším*“ a byla si jistá, že to Jiří už příště nebude dělat nebo říkat.

Nikým to nebylo určeno, avšak stalo se samozřejmostí, že výchovu Jiřího převzala Tonička a to byla ta nejsprávnější osoba, která na něho dokázala působit velkou měrou svým vzorem: pracovitostí, dobrotou, radami a hodně klidným a milým hlasem. Byl tady i správný věkový rozdíl. Není možné, že by Jiří v rodině někoho neposlechl, ale největší váhu mělo slovo Toničky. Je nutné podotknout, že měla velké slovo i v rodině.

Ta nejsprávnější výchova byla založena také na tom, že kluk neslyšel kolem sebe plno nesmyslných výmluv od práce, mě píchlo tady nebo se mi prostě dneska nechce, já nepůjdu dělat, ten a tamten také nemá co na práci, ať to udělá on. Tady na novém místě v dobách velkých prací, jako byly nejprve jarní práce, dále sena, potom hlavní a nejdůležitější práce pro všechny zemědělce - žně a ještě později vybírání brambor a zakončeno to bylo podzimní setbou, se vědělo, že den co den nastoupí k práci celá rodina a bude-li to nutné ještě nějakí najatí lidé. Ti všichni se postaví k práci. Nebudou se počítat hodiny a pracovat se bude od slunka do slunka a také polední odpočinek se bude krátit jenom na tu nejvíce nutnou a nejkratší dobu.

Tonička byla vše, Tonička dokázala na Jiřího všechno ušít, všechny oděvy upravit. Každý, kdo poznal roky za války na Volyni ví, jak těžké bylo v dobách válečných tam sehnat něco k slušnému oblékání a obzvlášť ne pro rychle rostoucí děti, kdy jeden rok se oblečení nosilo a druhý rok už bývalo malé. Tonička vždy chtěla, aby se Jiří vyrovnal ostatním klukům, až vyjdou v neděli neparádění každý jako ze škatulky. Kluk, který u nich je, nesmí kazit dobré jméno jejich rodiny. Tonička byla jako o mnoho let starší velice starostlivá sestra o svého mladšího, nalezeného, zanedbaného bratra.

Tonička dokázala poradit v každé práci, řekla a ukázala, jak se co dělá a když se klukovi práce nedařila, předvedla práci i několikrát, až to Jiří pochopil - dokázal. To učení probíhalo vždy ve velkém klidu, s velice mírným slovem, přívětivým hlasem a to bylo něco na mladého kluka. Zatím byl vždy jenom vystrašený, roztěkaný, nesoustředěný, ale také neposlušný a špatně vychovaný, ale na druhé straně kluk, který chtěl s dobrým zacházením a správným vedením dokázat mnoho, a to se v tuto dobu naskývalo.

Také o několik let později, když Tonička už jako mladá paní, které muž odešel do Svobodovy armády, přiváděla na svět doma s velkými porodními komplikacemi svého prvorozeného syna a Jiří ji ve vedlejší místnosti slyšel naříkat, nemohl to přenést přes srdce. I když se mohl zdržovat v domě, nevydržel to doma, utíkal daleko za stodoly do polí a tam si moc přál, aby se ji nic špatného nestalo a až přijde domů, aby už bylo vše hotovo, dítě narozené a nebylo slyšet jejích nářků. To všechno skončilo až po třech dnech.

Poznávání sovětské moci

Když se Jiří na jaře v roce 1940 do Českého Mstěšína dostal, to už tři čtvrtě roku na západní Ukrajině (a také jinde na obsazených územích) vládla sovětská krutá bolševická moc s jejími neblahými důsledky.

Dne 1. září 1939 nacistické Německo začalo útok proti Polsku - Rzeczpospolite a tím se začínala druhá světová válka. Hned nato 3. září velmoci Francie a Velké Británie vyhlásují válku Německu. Vyhlásují válku avšak s podivnou účastí - na pomoc nepřišly a zůstávaly ve vyčkávacím postavení. Zůstávaly ve vyčkávacím postavení, i když Rudá armáda se připravovala vstoupit do východních oblastí bývalého Polska. Celá situace se komplikovala a tím vlastně nacistické Německo s účastí a podporou Sovětského svazu zahajovalo druhou světovou válku. Když by Francie a Velká Británie zasáhly, musely by také vyhlásit válku Sovětskému svazu. Proto to vyčkávání, které právě tímto postojem neprospělo samotným vyčkávacím státům.

Z případného příchodu Němců mělo všechno české obyvatelstvo na západní Ukrajině velké obavy, avšak rovněž tak z příchodu vlády z východu také nebyla žádná radost - spíše velký odpor. Ta z východu, to znamenalo konec soukromého hospodaření a nepředstavitelné zmatky ve vládnutí, chaos, který jen z malé části už poznali.

Volyňští Češi měli možnost se s tím setkat už v době první světové války, při jejím konci, když se začala rozmáhat a později také vítězit Velká říjnová revoluce. Jenže ta neslavná vláda z východu skutečně na západní Ukrajinu přišla.

Už 17. září 1939 vojska SSSR překročila polské hranice a se souhlasem a podle dohody Německa si začala obsazovat západní Ukrajinu a západní Bělorusko a také jiná území, některá už dobytá a obsazená Němci, tak jak se dohodli Stalin s Hitlerem. Čili bylo to dohodnuté dělení polské republiky s Německem, byla to stejná vina u obou stran o porušení mírových dohod a ujednání o poválečném stavu. Oba státy narušovaly mírovou smlouvu z roku 1919. V tu dobu bylo Německo i spokojeno, že s napadením Polska se do této situace zatahuje a zaplétá také Sovětský svaz.

Už v začátcích války Německé letectvo mělo velkou sílu. Ta letadla nepřetržitě přelétávala nad ještě neobsazeným územím a bombardovala, v tu dobu to byla polská města, ale i větší vesnice. Bylo nebezpečí a strach v myslích obyvatelstva, že budou bombardovat, vše kde se něco pohne, zaleskne. Letadla si dovoľovala moc, protože jejich velitelé věděli, že polská armáda je velice pře-kvapená, nepřipravená, nenadálým útokem přímo zdecimovaná a polské letectvo zcela zničené.

Hospodáři, ti co měli nové střechy z bílého plechu, které dávaly velký odlesk, začali tyto střechy maskovat. Maskování se většinou provádělo s čerstvě nasekanými větvemi v lese. Nikdo si nebyl jist, jak dalece taková válka může zasáhnout také jejich stavby ze vzduchu.

Mezi utečenci, kterým se podařilo uniknout před postupujícími německými vojsky a dostali se z velkých měst do vesnic a také na osady, měli nepředstavitelný strach a v duši zmatek. Stačilo, když jenom uslyšeli hukot letadel, utíkali do lesa a předpokládali, že z letadla je může vidět a zasáhnout všade i v lese. Je zajímavé, že i do tak odlehlých míst, hodně set kilometrů od Varšavy se utečenci dostali během několika dnů, i když přepravní cesty byly stále bombardované a místy také značně poškozené, zničené a přerušené.

Vstup Sovětů na Volyn českým obyvatelstvem v žádném případě nemohl být vítán. Ukrajinské obyvatelstvo však s toho mělo velkou radost, ne všichni a také ne z tohoto režimu. Je pravda, že Ukrajinci Rudé armádě stavěli slavobrány, že je vítali s otevřenou náručí. Ukrajina chtěla být scelená, tak jako tomu bylo za carského Ruska. Mnoho nepokojů v této zemi vzniklo tím, že Ukrajina po první světové válce se násilně rozdělila, že si velmoci dělaly, co chtěly, nikdo nebral ohled na národ, který rovněž potřeboval samostatnost, jako jí v tu dobu dostaly jiné národy a státy, a tím by se také Ukrajinci zbavili komunistické moci, kterou chtěli a násilně nastolovali jenom vládcí z Petěrburku a Moskvy.

Značná část obyvatelstva měla radost jen jednu, že už Ukrajina nebude dále rozdělená. Nakolik jejich radost byla oprávněná, nelze říci. To poznali Ukrajinci až o několik měsíců později, když se sověti s nikým moc nemazlili a obyvatelstvo nerozdělovali podle toho, zda si nás vítal nebo nevítal, ale podle toho, zdali nám chceš sloužit nebo ne. Krutý režim se týkal všech a nikdo před ním nemohl uniknout.

Češi na Volyni žili tím nejspřádanějším, velmi klidným a snášlivým životem, velké ohleduplnosti a porozumění. Snášlivým ke všem národnostem a dobré vzájemné vztahy byly ve všech vesnických komunitách, které se po celou dobu jejich pobytu na Volyni na vesnicích nacházely.

Zákony, které při jednotlivých zřízeních byly určované, stávaly se pro ně svaté a těmi se také snažili vždy řídit. Když jim bylo sáhnuto na nějaká, při jejich přistěhování obdržená privilegia, je jisté, že se jím to nemohlo líbit, avšak zaťali zuby a s trochou nevole pokračovali ve své tvořivé

práci s tím, že určitě přijdou znovu časy lepší a některé pro neprospěšné vymoženosti se podaří získat zpět anebo nová, ještě lepší než ta, která jím byla odebrána. Začali také poznávat, že nic není natrvalo a co jeden vládce uznává za vhodné, jiný, který nastoupí po něm je může snadno změnit.

Takto pokračovali ve své práci s některými válečnými výkyvy až do doby, kdy přišlo zřízení takové, které jím chtělo brát všechno to, co si za ta dlouhá léta nahospodařili. To drtivá většina volyňských Čechů (vesnických hospodářů) nemohla přijmout. Nespokojenost s příchodem takového zřízení byla veliká, avšak nebylo možné se s nespokojeností projevovat veřejně. Znovu bylo třeba zatnout zuby a dělat, že vesnice a to i ta česká se vším souhlasí. Proti tak krutému režimu se nedalo ani náznakem projevovat svou nevoli.

Sotva Sověti na západní Ukrajinu vstoupili hned začali zavádět jejich zákony, které se u nich praktikovaly už od bolševické revoluce. Hodně brzy chtěli mít všude stejné zřízení a uplatňovat veškeré komunistické nástroje, jako už dlouhá léta to praktikovaly v celé své zemi.

Jejich zákony se začaly nastolovat tak ostře, krutě a nelítostně, jak se to provádělo v době válečné - revoluční. Hledali se zrádci, sabotéři, rozvratníci, protisovětské, protisocialistické a protikomunistické živly a také sympatizanti polské vlády.

Každý, kdo něco měl a nemuselo toho být ani mnoho, byl u nich kapitalista a zlý nepřítel komunistické moci. S takovými lidmi se muselo podle toho jednat a to bolševické jednání bylo opravdu moc kruté. Kdo byl majitel nějaké provozovny, továrny, závodu byl kapitalista, zemědělec, který měl více jak deset hektarů polí, byl podle nich kulak, což je téměř to samé jako byl kapitalista a pro všechny tyto lidi se připravovaly v brzké budoucnosti nové velké prostory na Sibiři. Bylo to jednání, které se za velmi krátký čas přestávalo líbit velké části obyvatelstva, ne však zcela všem!

Když sověti v roce 1939 přišli, bylo to jen krátce po žních, v některých místech se ještě u pozdních obilovin sklizeň dokončovala a tak hned, jak tito vládci si obsadili západní Ukrajinu, chodili po zemědělských usedlostech a zajišťovali si pro velkou sovětskou zemi značně velké odevzdávky obilí. Nejprve to bylo přiměřené množství, takové, že se dalo snadno splnit. Pouze platby za to odevzdané množství obilí nebyly jaksi moc valné. Odměna byla podle jejich, sovětských norem a cen, jenže za tu malou částku peněz, kterou hospodář dostal si toho moc nekoupil a

postěžovat si nebylo možné a nebylo vlastně ani kde. V případě, že by se někdo opovážil si stěžovat na sovětské úřady, vykonavatele moci a zákony, byl zanesen mezi podezřelé nespokojené osoby, v tomto případě nespokojené zemědělce s tím, že se mu později podívají na zoubky. „*Příště takovému, který si stěžuje, dáme tu největší odevzdávku a běda, když nám jí nesplní,*“ byly jejich úvahy.

Po těchto odevzdávkách si zemědělci mysleli, že budou mít klid, že je to všechno z obilí, co od nich budou sověti chtít. Ještě zůstávaly odevzdávky brambor a také nějaké maso, které bylo rozepsané na celý rok. Zemědělci v polském státě na toto nebyli navyklí, aby jím někdo předepisoval kolik čeho mají odevzdávat státu. Každý si prodával kolik chtěl, komu chtěl a také kdy chtěl a najednou takové nesmyslné počínání. Rozumní a rozvázní zemědělci raději mlčeli a ti ostřejší se museli také podřídít.

Už za polské vlády přicházely přes neprodyšně uzavřené hranice různé zprávy, i když jenom velmi a velmi kusé, jak se žije v komunistickém sousedním státě, proto obyvatelstvo západní Ukrajiny dobře vědělo, že si s touto diktátorskou vládou nemohou zahrávat. Věděli, že to chce hodně klidu a jen vyčkávat, jak to všechno dopadne, jinak se ani jednat nedalo.

Všechno, co sebou tato moc přinášela, bylo velice neprozkoumané, nezáživné, nelibivé a kruté, prostě nové, k čemuž nikdo neměl ani trochu důvěry, spíše každý z toho všeho měl obrovský strach a v hlavách zmatek. Po vesnicích se šířila panika, protože hned po příchodu těchto osvoboditelů se proslýchalo, že sovětská moc se bude snažit zakládat společné zemědělské hospodářství, tak zvané „kolchozy“, po ukrajinsky „kolhospy“, čili kolektivnoje chozajstvo. V Československu po vítězství komunistů v únoru 1948 byla násilně zaváděná „Jednotná zemědělská družstva.“

Avšak první, co provedli v zemědělství, bylo to, že ještě dříve než kolchozy udělali na panském (velkých polských statcích) „sovchozy“, je to něco podobného, jenže (sovětskoje chozajstvo) čili státní statky. Na těchto sovchozech hned v prvních měsících předváděli jejich zavedený styl práce, na jaký byli zvyklí na svých sovchozech daleko na východě.

Hned při podzimní orbě 1939 k následné setbě přivezli obrovské pluhy, které dokázaly orat až do hloubky padesáti centimetrů a k tomu přinášeli plno nových východních teorií o jejich moderním zemědělském hospodaření na velkých lánech polí, kde je plno mohutných těžkých traktorů a jiných zemědělských strojů, které jenom udusávaly půdu a dělaly ji nepropustnou vody. Teorie a postupy pro

dobré a zkušené zemědělce, jakými byli volynští Češi, postupy to pro ně zcela neznámé a také nepochopitelné. K tomuto hlubokému orání bolševici měli odůvodnění takové, že jedině hluboká orba může zaručovat vysoké sklizně. Orbu do tak velkých hloubek?

Mezi českými hospodáři se z pokolení na pokolení přenášelo, a to si přivezli už i z pravlasti České, že se má orat nejvýše do hloubky dvaceti pěti centimetrů, když se oralo hlouběji, vyorávala se tak zvaná hlučná zemina, tedy „hlušina“ a na této hlušině nemohl nikdo čekat, že bude mít dobrou a velkou úrodu na jakou byl navykklý zdejší český hospodář, při svých dobrých zkušenostech a to už od doby, kdy na Volyně Češi přišli.

Je pravda, že na Volyni ve většině místech byla černozem, avšak i tato černozem byla jenom do určité hloubky. Po velice dobrých výsledcích, hlavně u hospodářů českých, kteří se už tolika let v pěstování obilovin zdokonalovali a také přenášeli na zdejší obyvatelstvo, které se rádo od nich učilo a vědělo, že co dělá český zemědělec je dobré, najednou přišli mudrci od východu a hlásali to, co každý považoval za špatné a nesmyslné. K tomu navíc bylo nebezpečí postavit se proti těmto teoriím a to i kdyby se takto zachoval třeba jenom malozemědělec, mohl se rovněž připravovat k daleké cestě na Sibiř. Jak už bylo řečeno v takové době bylo velmi rozumné mlčet a pokud se nepodařilo komunistům ještě zavést kolektivní hospodaření, si dělat práce podle svého, starého, zaběhnutého způsobu.

Stavět se něčemu na odpor v uváděných případech bylo velice nebezpečné a proto každý zemědělec raději mlčel a vše se sklopenou hlavou vykonával, jak jenom nejlépe na polích dokázal, chtěl co nejvíce z polí získat, brzy sklídit, vykrmit dostatek dobytka, jen aby mohl odevzdat všechny odevzdávky a hlavně také je odevzdat včas, jaké byly na něho kladeny. Jen se nedostat do stavu, kdy zemědělec byl označen za nepřítele státu. Takové situace byly moc nebezpečné.

Byla to doba, kdy každý byl v nebezpečí, stále jednou nohou v kriminále a věznice v tomto komunistickém režimu byly obzvlášť a mimořádně kruté, horší než za dávných otrokářských dob, za carského Ruska. V těchto si nebyl nikdo jist, zda se ještě vrátí.

Nejtěžší tresty byly vynášeny nad nepřáteli socialismu, komunismu, sabotéry a k takovému obvinění se mohl dostat každý slušný a dost často i nevinný člověk. Stačilo, když měl mezi lidmi nějakou špatnou pověst, někomu se znelíbil, s někým dříve za polské vlády měl rozepří a ten, s kým měl ten spor, se po příchodu Sovětů stal donašečem. Tuto špinavou donašečskou práci mohl vykonávat každý komunist, tedy kdo se k ním dal. A takových zlých lidí mezi původním obyvatelstvem v tu dobu bylo značné

množství. V mnoha případech, stačilo opravdu jen málo a tato moc dokázala zničit celou nevinnou rodinu. V tu dobu se lidé báli i šeptat proti státu a lidem jemu nakloněným. Bylo to nebezpečné a velice trestné pronést nevhodná slova na státníka a nejen na státníka, ale i na mnohem nižší funkcionáře a také na ty nejnižší donašeče, udavače, vymahače kontingentů a jejich poskoků. Každý, kdo se dostal do spárů třeba i s tím nejnižším funkcionářem, ten potom měl možnost dostat do kriminálu každého, koho si usmyslel, zničit jeho rodinu, znemožnit, nechat poslat na Sibiř, zabavit veškerý majetek, udělat otroka, to všechno mohli tito komunističtí bozi a také dost často podle svého přání to svými činy dokazovali. Ti všichni byli malí a přesto velcí a všemožně oddaní vykonavatelé a udržovatelé diktátorské moci.

Převzít veškerou moc a hlavně ve velmi krátké době předělat - převychovat lid na nově obsazených územích, na to bylo třeba velice rázných a tvrdých komunistů, ve všem zkušených už zocelených mnohými zkušenostmi ze zavádění tohoto režimu ve velké ruské zemi, hned po revoluci. Takoví přicházeli z hlubokého nitra ruské země a ještě byli vybíraní z nich ti nejráznější, kteří už měli velké zkušenosti se zaváděním těchto asijských krutostí na nevinných lidech.

Ti si našli a důkladně vybrali velké množství svých pomocníků z řad místních obyvatel, kteří jim chtěli věrně, bezmezně a bez svých vlastních úvah sloužit v každé příležitosti. Byli to lidé dost často jen málo vzdělaní, avšak velmi chtivých velkých pomst a odplat za předešlé časy, kdy museli poslouchat chytřejších a vzdělanějších, většinou Poláků.

Najednou pro ně nastávala příležitost, i bez žádného valného vzdělání, se dostat na některá vrchní místa, pouze na vykonávání rozkazů a nařízení vzdělání nepotřeboval, za něho myslel někdo jiný a i tak nastávala velká možnost nepředstavitelných odplat. Hlavně odplat proti polskému obyvatelstvu se zaměřovali, pro ty všechny se připravovala, jak jen to bude možné, cesta na Sibiř.

Rusové nemohli Polákům odpustit, že si v první světové válce vydobyli samostatnost a z části také na jejich územích, která po dlouhá staletí si přivlastňovalo carské Rusko. Také Rusové těžce nesli několik vojenských porážek z první světové války od Poláků. Nyní se naskýkala možnost jim to oplatit po všech stránkách tak krutě, jak jen to tato krutovláda dokázala. Najednou byla ta odplata tak snadná, bez žádného ozbrojeného odporu. Na západní Ukrajinu a jiná Sověty obsazená území přicházeli lidé věrní a oddaní sovětské vládě - komunistickému režimu a co Moskva

od nich požadovala a nařizovala, to pro ně bylo svaté a to museli splnit za každou cenu, i kdyby zničili všechen lid západní Ukrajiny. Pravda tady a v tuto dobu byla jenom jedna a ta byla z východu.

Tito lidé přicházeli na západní Ukrajinu změnit smýšlení zdejšího obyvatelstva a změna se prováděla velice rázně s vykonavateli značně zkušenými, prošlými mnohými podobnými pracemi a výkony. K tomu nejprve potřebovali získat velké množství takzvaných pomocníků (poskoků) a k tomu se právě hodili ti největší kleptomani, podvodníci, zločinci, trestanci, negramoti, nespokojenci s polským režimem a jiná podobná cháska, která za polské vlády byla na listině podezřelých, ti všichni najednou chtěli vykládat sovětskou konstituci, které ani sami moc nerozuměli. A pokud věrnými a oddanými poskoky zatím ještě nebyli, tak si je sovětská moc vychovala. Ty potom hlásali „*Co je tvoje, to je také moje.*“ To bylo veřejné kradení. Někdo si vzpomněl, že zemědělec něco má, co se někomu zalíbilo, přišla poslaná skupina veřejných zlodějů a řekla „*davaj*“ (odevzdej) a tím byla krádež dokonaná a ještě dotyčný dostal nařízeno „*Nikde nesmíš říkat, že jsme si to vzali.*“ Takový okradený neměl žádné odvolání.

Státním, ale ani jiným běžným zlodějům se nic nestalo, prostě tady se značně a v plné míře využívalo i další heslo „*Co je tvoje, je také všech.*“ Bylo těžké před takovými se zachovat správně. Muselo se s nimi jednat slušně, děkovat, navenek se projevovat vždy spokojeně a oni se dokázali pořádně roztahovat a rozkazovat jejich naprosté nesmysly.

Češi toto všechno sovětské v úzkém přátelském kruhu moc nenáviděli a odsuzovali, avšak na veřejnosti se muselo mlčet. Za sovětské moci stačilo jen malé podezření a každý se mohl dostat do nebezpečné situace. V tu dobu české obyvatelstvo mimořádně dbalo na to, aby nedošlo na ně k nějakému udání. Za všechno sovětský režim hned vyhrožoval ťurmami (vězením) a Sibiří. Z vězení se jen málokdo vrátil a když, tak se zničeným a těžce podlomeným zdravím.

Většinu zdejšího a to hlavně staršího obyvatelstva vychovával ještě režim carského Ruska, na ten si zemědělci nemohli stěžovat. Později to bylo zřízení předválečného Polska, které je někdy nazýváno „Zlatou dobou“ pro zemědělce západní Ukrajiny a nikdo na toto zřízení nedal dopustit. Tak to bylo až do doby, kdy mezi Polskem a Československem vyvstaly spory o Slezsko (Zaolší). Hned v prvním roce k podzimu, se na nově Sověty obsazených územích začaly připravovat volby do zastupitelských orgánů. Bylo to dost nezáživné, stále poslouchat výklady jejich ústavy

(konstituce), která byla pro mnoho lidí značně nesrozumitelná a hlavně nepřehledná. Stále se prováděly schůze a těch bylo strašně moc a do nekonečna se na nich opakovalo jedno a totéž a pořád s toho nikdo nebyl moudrý. V ruské řeči bylo natištěno velké množství brožurek, kde byl výklad konstituce, ani to však nepomáhalo, protože mnoho českých lidí neumělo po rusky číst. V dobách školní docházky, od roku 1921, se Češi vyučovali polskému jazyku, polské řeči a také písmu.

Ruštině rozuměli jenom ti starší Češi, kteří si pamatovali ještě režim carského Ruska. Většinu z mladších generací toto písmo nic neříkalo, řeč ano, ta byla podobná ukrajinštině mezi nimiž žili, kterou každodenně slyšeli a ta byla hodně ruštině podobná.

Podle sovětské konstituce měly být volby tajné, dobrovolné, svobodné a demokratické. Nic z toho nebylo pravda, byl to tak zvaný „mus“ a ten „mus“ znamenal, že každý musí jednat ne, jak on si sám přeje, ale tak, jak mu nařídí vykonavatelé moci. Někdy to vypadalo jakoby i tady bylo obyvatelstvo nevzdělané, zaslepené a už dostatečně vychované komunismem.

Naprostou svobodu hlásali a přitom si říkali *„Jen ať si někdo zkusí se zachovat tak, jak my nechceme, vše musí klapat podle našeho přání a my krásně a s velkou radostí a velkou slávou budeme do světa vytrubovat, že ten lid západní Ukrajiny a to i velcí boháči čili „kurkuli“ si to tak přejí. Volby, že dopadly na 99, 99 % pro námi navržené kandidáty.“*

Bylo to velké seznamování se s navrženými kandidáty za poslance do zastupitelských sborů. Jenže ten kandidát byl jenom jeden, žádný výběr stran, kandidátů, jeden a ten také musel projít a být vítězem, navržení už vlastně bylo zvolení! Nebylo soupeřů a také nebylo nad kým vítězit!

V přednáškách se vyprávělo moc hezkých věcí, jaká práva a vymoženosti v socialistické (komunistické) společnosti člověk má, avšak ani trochu z toho nebylo pravda. Za nějaký čas a bylo to hodně brzy všichni poznali, že kdo nevstoupí do komunistické strany anebo s ní nebude alespoň spolupracovat, souhlasit, ten má právo jen tvrdě pracovat, vše vykonávat podle rozkazu, mlčet a stále za sebou mít nebezpečí uvěznění a také vyvezení celých rodin na Sibiř.

Už při těchto přípravných předvolebních schůzích byli lidé sledováni, jak se kdo zúčastňuje těchto nesmyslných přednášek, které jen ohlupovaly obyvatelstvo a podle účasti si přednášející dělali úsudky o jednotlivých lidech, jaký mají vztah k sovětské moci. A podle účasti si přednášející „školitelé“, ano školitelé, protože tento lid západní Ukrajiny se musel také přeškolit, naučit se myslet zcela jinak než myslel

doposud - za carské ruské vlády a také za vlády polské. Na celém sovětském území se muselo myslet jinak - komunisticky. Školitelé si dělali úsudek na každého, jaký má vztah k sovětské moci, jak snadno se dá nebo také nedá předělat do nového myšlení a školitel si také udělal poznámku, jak se s každým novým občanem bude dále zacházet a jednat.

Běda, kdyby se po tom všem školení, po té velké námaze školitelů, když se potom někdo k volbám nedostavil, takový člověk byl okamžitě brán jako nepřítel sovětské moci, socialismu, všeho lidu a celého velkého Sovětského svazu a podle toho s ním bylo také později zacházeno a dále jednáno. Takový člověk měl záznam už na vysokých místech (byl v jakési podmínce) a běda, kdyby se ještě provinil nějak jinak. Jenže, když sovětské zřízení chtělo, a dost často stačil i jedinec, donašeč, komunist, školitel, dokázal dostat člověka do velice svízelných situací a stačilo jen malou poznámku, byly z toho mnohé nepříjemnosti, z nichž se dalo jen těžce vybřednout anebo také vůbec ne. Když chtěli, dokázali obvinít i zcela nevinného člověka.

Nejprve se snažili odloučit lidi od víry. Některé kostely, a to i pravoslavné, byly zavřené a duchovní z nich uvěznění nebo odvezení neznámo kam. Po obsazení tito lidé, kteří nastolovali stalinskou moc měli hodně úkolů a práce, naučit lidi žít bez víry, zlikvidovat šlechtu a nejdříve tu jimi silně nenáviděnou polskou, zničit kulaky, část z nich okamžitě vyvézt na Sibiř a jako hlavní úkol bylo založení sovchozu a kolchozu čili kolektivního hospodaření. Dále převést všechny lid na nové komunistické myšlení, oni tomu říkali „pokrokové myšlení“.

K tomu se prováděly různé schůze, mítinky a školení, hlavně před volbami, kdy se na západní Ukrajině rychle připravovaly nové doplňovací volby, aby také západní Ukrajina měla své zástupce v zákonodárných sborech.

Klid však nebyl ani po volbách, kdy zemědělci potřebovali nejvíce klidu k polním pracím. V tu dobu si nahoře někdo vzpomněl, že se bude konat nějaké školení a vysvětlování největších a nejlepších světových vymožeností, které provádí sovětská moc a které tato bolševická vláda lidem může dát. (Co dávala, to všichni moc brzy poznali). Schůzí se museli všichni zúčastňovat.

Bylo přímo nařízeno a určeno z vysokých míst - z ústředního výboru strany, kolik lidí mají pochopové obvinít na obsazených územích a poslat do věznic, na Sibiř do „gulagu“. Nebylo to malé číslo, píše se o hodně milionech lidí, kteří se měli ze západní Ukrajiny, Haliče a Běloruska přemístit na jiná místa velké sovětské země, je jisté, že ne do lepších míst. Byly pro ně vymezené

nehostinné a nekonečné pláne Sibíře s poznámkou „*Návrat nežádoucí*“. Nejvíce lidí se mělo přemístit z Haliče, tam to asi byl úkol číslo jedna. Bylo to hlavně obyvatelstvo polské národnosti s jejímž vysídlováním se už započalo brzo po obsazení. Odsunu těchto obyvatel z Haliče, většinu z nich zachránilo jenom to, že sovětská moc neměla v tu dobu, tak velké množství nákladních - dobytčích vagónů k přepravě obrovského množství lidí určených k přesídlení.

Sovětská moc potřebovala nutněji nákladních vagónů a také těch jen několik hlavních železničních tratí, které v bývalém Sovětském svazu byly, k přepravě všeho materiálu, který se nacházel na obsazeném území a ten potřebovaly odvézt do nitra své země k vyrovnávání životní úrovně, aby byla v celé zemi stejná - to je jen komunistická - tedy nepatrná proti vyspělým státům. Jen proto se stalo, že na Volyni zatím se vysídlovalo pouze v malém počtu, avšak pokud by bylo všechno zboží ze západní Ukrajiny odvezeno a vysídlena určená část obyvatelstva z Haliče podle komunistických představ, potom by následovalo velké vysídlování ze západní Ukrajiny a nejvíce by byla postižená Volyň. Tam bylo velké množství polské národnosti a ještě navíc hodně lidí zámožných. Do této skupiny sověti zařazovali obyvatelstvo i jen trochu bohatší a mezi ně se řadili i Češi. Ti všichni podle pravidel krutovlády měli přijít na jiná, velice drsná místa a nechtě tam dokáží přežít!

Kdo nedokázal přežít, každý dříve nebo později zahynul a kdo dokázal tyto nelidské podmínky snášet, žil jak otrok nemající žádných lidských práv. Žil pod stálým nesnesitelným komunistickým karabáčem, v krutých klimatických podmínkách.

Komunisté předpokládali, že obyvatelé žijící v místech někdejšího polského státu, když jsou bohatí, zřejmě museli být za polské vlády s nimi spolčení a velmi s nimi sympatizovali a ti jim dopomohli k tomuto velkému bohatství, k postavení továrny nebo větší provozovny, velkému zemědělskému majetku, ať už to byl Polák, Čech, Ukrajinec, Rus nebo i Žid. Pokud to všechno někdo získal ještě dříve, pak to bylo za carského Ruska a to byl také největší nepřítel pro Velkou říjnovou socialistickou revoluci a tím i pro komunisty. Proto, takoví lidé byli pro ně trnem v oku a s těmi se snažili vypořádat hned po obsazení západní Ukrajiny.

Ti všichni, jen krátkou dobu po obsazení, šli do takzvaného zajištění, aby komunistům nekomplikovali práci. „*Nehodí se, aby v tomto našem zřízení se nějak rozmáhal jejich vliv,*“ to byly komunistické úvahy.

Pozavírat a poslat je a také jejich rodiny na Sibiř nebo do Kazachstánu. Přesídlovat, v tom se sovětsí vládcí znamenitě vyznali. Celé velké národy dokázali přesídlovat a tak tady by to pro ně bylo hračkou, nebylo by žádným nemožným problémem, přesídlit jen „několik milionů“ obyvatel.

Kurkul (což znamená zámožný lid - velkostatkáři) nejprve byl opravdu jen velkostatkář, později se tento název přenášel i na menší hospodáře, nakonec jmenovali kurkulem každého, kdo nemohl odevzdat dostatečné množství obilí a měl více než deset hektarů.

U těch, pro ně nepohodlných lidí, se to praktikovalo tak, že nejprve přišli zatknout hospodáře - hlavu rodiny. Toho odvezli do věznice, většinou to bylo za to, že neodevzdal včas nařízený kontingent obilí, že ho neodevzdal dostatečné množství jimi předepsané, a také třeba i proto, že neměl včas obdělané nebo oseté pozemky. Ty pozemky nemohl mít obdělané, protože mu odebrali veškeré pracovní síly. Jestliže by někoho zaměstnával na svém statku, pak to bylo „vykořisťování člověka člověkem“ a to v komunismu nebylo možné, ale zato velice trestné.

Takové odvádění hospodáře se provádělo v noci a rodina nesměla nikomu říkat, že si hospodáře odvedli tito lidé, vykonavatelé „nejspravedlivějších zákonů na světě,“ tak si to přece říkali! Kdo zůstal doma na statku po odvedení hospodáře, dostal za úkol dále obdělávat pozemky a plnit všechny předepsané povinnosti odevzdávek, tak jako kdyby se na statku hospodář nacházel. Stávalo se, že zůstala jenom žena - hospodyně a ta měla všechno stačit udělat na velkém statku, když to nebylo možné v přítomnosti hospodáře?

Je jisté, že si pro ní nebo celou rodinu za krátký čas přišli také, většinou to bylo po odsouzení hospodáře a to bylo poměrně brzy po jeho zatčení. Tam bylo odsouzení jednoznačné, prostě je to kurkul čili velký nepřítel našeho samovychvalovaného zřízení a ten musí být uklizen a hodně daleko tam, kam dáváme všechny takové - na Sibiř. Stávalo se, že odvezli hospodáře jinam a rodinu také jinam a za dobu pobytu se rodina neměla možnost sejít. To všechno u této hrůzovlády bylo možné a žádného odvolání nikde nebylo!

Přišla zima a sovětské úřady si vzpomněly, že na západní Ukrajině u zámožnějších hospodářů by se mohlo ještě rabovat poslední pudy obilí. A tak se také stalo, že pro větší zemědělce rozepsaly novou odevzdávku obilí. „*Ber si, kde chceš, ale odevzdat musíš, nejez, nekrm dobytek a třeba i kup a odevzdat musíš, jinak tě nařkneme ze sabotérství,*“ říkali. Za to se dostávalo hodně trestů a také nebezpečí cesty na „Bílé medvědí“, jak se také říkalo cestě do nedozírných sibiřských plání.

Za sovětské moci toto dosáhlo nejvyššího vrcholu. Bylo nařízeno z nejvyšších stranických míst posílat vyhnance tak daleko na Sibiř, kde už není vůbec žádný civilizovaný svět, do nejkřutějších šedesátistupňových mrazů, na holé nikdy nerozmrazující pláně, kde přežije opravdu jen ten nejo-
dolnější z nejdolnějších. Bylo třeba ukázat lidu kruté odstrašující možnosti, které tato moc má, a co v případě nařčení z neposlušnosti obyvatelstva umí a také, bude-li toho třeba, dokáže toto použít. Předvádělo se lidem, co všechno se může s každým stát v případě neposlušnosti a třeba jenom nepatrného vzdoru proti komunismu.

Právo tady měl jen orgán a jen jeden člověk, to byla komunistická strana a v jejím čele stál sám Stalin a ti ostatní byli jenom poslušní vykonavatelé, jeho rozkazů, jeho myšlenek, rozhodnutí a přání. Tento člověk dokázal posílat na smrt i své nejuvěrnější spolupracovníky a co , ještě horší, dokázal usvědčit i zimy svých pomocníků kolem sebe, že jsou podvratné živly sovětské moci a poslat je do nechvalně známé moskevské katovny „Ljublanka“ na smrt. Své vlastní manželky dokázal odstranit, uvěznit, znemožnit a nakonec také zlikvidovat.

Rovněž tak zacházel se svým příbuzenstvem, když mu nebylo pohodlné. Co by mu mohlo po-
tom záležet na ostatních lidech, kteří pro krutovládce neměli vůbec žádnou cenu. Jak je známo ruský a ukrajinský lid, vše rád opěvuje a tak i na tuto dobu přívrženci sovětské moci skládali a zpívali písně. Jedna taková byla:

Na pjatilitku nám třeba dbaty,

Šljachetsky tjurmy vybudovaly.

Choc tjažko bude vybudujeme,

Chaj živé komuna i svoboda všim!

přeloženo do češtiny:

Na pětiletku se musíme zaměřit,

abychom pro šlechtu věznice vybudovali.

Bude to těžké, ale my to dokážeme,

necht' žije komuna a svobodu pro všechny!

Takových veršů v písni bylo asi pět a v každém se slibovalo pro jinak smýšlející a zámožný lid jen jeho pohromu a zničení od Sovětské vlády. Mělo by se tedy na co „těšit“ obyvatelstvo volyňských Čechů, kdyby na západní Ukrajině Sověti v tu dobu zůstali déle!

Už k podzimním zemědělským pracím, v tomto roce hlavně k seti ozimu, sověti začínali mít svoje slovo - chtěli mít o všem přehled a tak začali diktovat, kdo kolik má čeho nasít, aby potom podle toho mohli určovat odevzdávky obilí. S tím předepisováním osevu se pokračovalo i na jaře. To všechno bylo velice nezáživné, neznámé a také málo proveditelné. Volyňští Češi už od začátku svého hospodaření byli navyklí, že si vše dokázali určovat (nyní se tomu začalo říkat plánování) sami. Učit se k nim chodili jiní a najednou přišli nějací radilové, kteří třeba ani zemědělství nikdy pořádně neviděli a muselo být podle nich, tak jak oni si přáli.

Napjatě se čekalo na sklizeň obilí (žatvu chlibiv). Tyto žně měly být pod velkým dohledem mnoha sovětských komisařů. Nebylo to nic jiného než velký dohled komunistických slídlů, kteří chtěli mít o všem přehled. Dost často pobízeli hospodáře k předčasné sklizni obilí i když ještě nebylo dostatečně vyzrálé. Bez dostatečné vyzrállosti nemělo by ani tu správnou váhu, zrní by mělo v sobě hodně vlhkostí a při sušení bylo nebezpečí, že se zrní scvrkne nebo zapaří a potom hrozilo nebezpečí dalšího obvinění hospodáře za špatnou kvalitu odevzdaného obilí. V takových případech bylo třeba velké trpělivosti hospodáře a stálého vysvětlování, že hospodář chce odevzdat zrní jenom té nejlepší kvality.

Některý dohlížející se nechal přesvědčit a počkal se správným dozráním obilí, avšak byly i případy takové, kdy přesvědčování nebylo nic platné a hospodář musel sekat a to i nezcela zralé obilí. Tito nejnížší slídlilové byli rovněž sledováni z vyšších míst a jejich práce byla ohodnocena, jak dokázal každý honit lidi k plnění odevzdávkového kontingentu obilí.

Podle dřívějších zkušenosti za polské vlády se to dělávalo tak, že hned po žních nebo ještě v době žní se vymlátilo jen to nejnútnejší množství obilí a po posekání obilí byl pracovní úkol další, to znamená včasná podmínka proto, aby strništěta moc nevysýchala. Okamžitou podmínkou se snažil hospodář - zemědělec udržet v půdě co nejvíce vláhy. Nejpřednější úkol byl podmínout tam, kde se na podzim mělo znovu sít ozimé obilí. Často a nebylo to žádnou výjimkou, že na poli byly ještě rozestavěné panáky a mezi nimi už bylo podmínuto.

Po příchodu sovětské moci bylo všechno postavené na hlavu. Nebylo hospodářům dopřáno jejich volné rozhodování, co a jak budou dělat, jak každému stav a situace dovolovaly a vyhovovaly. Tady byl úkol od státu takový, co nejdříve odevzdat velké množství obilí a to okamžitě odeslat do velké, nikdy ne dost nasycené země. Tam na východě už jejich vlast čekala na každé dodané množství. Obilí se velmi často nakládalo do otevřených vagónů, ty se málokdy zakrývaly

nějakými plachtami, spíše nikdy. Je samozřejmé, že během dlouhé cesty došlo také k deštivému počasí a tak se stávalo, že když v místě určení vykládali obilí, bylo už zcela vzklíčené a vzrostlé.

Celý rok se na tuto dobu netrpělivě čekalo. V době žní hodně lidí nastavovalo svůj pracovní den a někdy se pracovalo i v noci, jen aby se nedostali do konfliktu s režimem. Potom když konečně obilí bylo odevzdané se takto vědomě ničilo. Pro normálního zemědělce, který si velice vážil své vydobyté úrody, to bylo nepochopitelné, nelogické, v mnoha případech se projevila i lítost nad krásným zničeným obilím. Prostě úvahy, činy a myšlení z východu, to bylo už vždycky myšlení asiatské a to se nedá srovnávat a pochopit ve střední a západní Evropě.

Sovětské vedení už v začátcích dalo znát, že zatím (jak se ukázalo, ještě hodně dlouho) nebude potřebovat pivovarů a tím také chmele, všude stačila horilka - kořalka, ta nahrazovala veškeré nápoje, také vedla muže a celý národ k velkým komunistickým činům a už menším výkonům. O chmel přestal být zájem už v posledních letech polské vlády a tak někteří hospodáři a takových byla většina, vykopali babky (matečnice chmele) a nechávali jenom konstrukce chmelnic pro případ, že by se chmel na trh ještě někdy vrátil se slušnými zisky. Stávalo se, že některým hospodářům zůstávala skladem celá sklizeň chmele.

Po příchodu Sovětské moci, už ani tyto konstrukce chmelnic se nezachovávaly a všude se vyndávaly nosné sloupky konstrukci. Kde byly chmelnice, se pěstovalo něco jiného.

Hned po nástupu sovětské moci přišla nová plodina do zemědělství, kterou z hospodářů do té doby nikdo neznal, bylo to pěstování tabáku. Začaly se pěstovat dva druhy, jeden běžný selský „bakun“ a druhý byl lepší voňavý „viržinský“

A bylo sklizeno, obilí odevzdané, na nějakou dobu byl režim nasycen a dal na určitou dobu pokoj, avšak už na podzim přišli znovu a začali rozepisovat nové odevzdávky. Tentokrát už to nebylo jako rok minulý, že šli jen po těch opravdu velkých hospodářstvích, ale postihlo to všechny zemědělce. Nebylo nic platné vymlouvání a bránit se, že už nemůžou nic odevzdat. Dodatečné odevzdávky se zase určovaly tak, že nejvíce předeepsali největším hospodářům. Tak se to u nich praktikovalo už vždycky, čím více polí, tím větší odevzdávky, tím větší zatížení na jeden hektar ve všem. Když se někdo velice zdráhal, že už opravdu nic na sýpce nemá, v takových případech následovala kontrola sýpek.

Když tam bylo opravdu jen malé množství, bylo vše v pořádku. Když se našlo trochu více, bylo dílo zkázy téměř dokonáno, je jisté, že obilí muselo být odevzdáno, spíše zabaveno. V takových případech bylo

třeba velké obratnosti, aby hospodář nebyl nařčen ze sabotérství, okrádání státu, neuposlechnutí nařízení a hodně dalších obvinění. Kdo se nedokázal, jak se také někdy říkalo „vysekat“, sebrali mu všechno, nenechali ani na jarní setí a ještě mnoho zlého si hospodář vysloužil.

Volyňský Čech byl už vždycky vynalézavý a vždy si dokázal poradit. Mnozí si vzpomněli na dobu první světové války, kdy bylo třeba ukrýt část obilí, aby je válka nezničila a tak se k tomu nyní znovu navraceli. Aby zemědělec - výrobce obilí nedopadl jako ztroskotanec bez ničeho, on s rodinou, jeho zvířectvo a také, aby ještě na jaře mohl zasít, bylo třeba se nějak zajistit. Vymyslelo se mezi všemi hospodáři řešení už kdysi v první světové válce použité. Byla to tajná a nikým neurčená dohoda a domluva mezi hospodáři. Začaly se připravovat jámy, večer vykopané, ve dne zakryté nějakými větvemi nebo travou. Jáma se vyložila prkny a dlouhou žitnou nebo pšeničnou slámou, ale také pytli. Po nasypání obilí se jáma z vrchu obzvlášť dobře zakryla a zasypala. Je jisté, že se také dobře zamaskovala.

Když tito slídilové na sýpky přišli a nic nenašli, odešli s tím, že skutečně hospodář už nic nemá. S uschovaným obilím byla jen jedna starost, zda hospodář nechal jámu dostatečně zajistit od jarních vod a také od hlodavců. Muselo se čekat, co přinese jaro, jaký bude výsledek z uschovaného obilí. Většinou to bylo dobré, část obilí po stranách jámy se spotřebovalo pro dobytek a ostatní bylo výborné.

Někteří hospodáři toto praktikovali i ve stodolách. V pirnách (část stodoly) se vykopala díra -jáma a tam se obilí uschovalo a navrch ještě s navrstvenou slámou. Vše bylo pro něco dobré a na druhé straně zase špatné, ve stodole velké množství hlodavců, venku zase voda z jarního tání. Muselo se riskovat, než se stát naprostým žebrákem, a to jen proto, že sovětská moc si přála ze všech soukromě hospodařících zemědělců udělat nové nevolnictvo - otroky.

A v těchto zlých podmínkách, stálého strachu se přežívalo, nikoliv žilo, v očekávání snad jednou zase lepších časů, jakých, to zatím nikdo nemohl vědět. Lid západní Ukrajiny a také jinde, byl odkázán novému osudu, rozhodnutí vlády a vyčkávání jaké, snad ještě mnohem horší události, mohou přijít.

Sovětské vedení začalo vyčkávat s kolektivizací zemědělství. Když se jim to nepodařilo prvními přesvědčovacími metodami, chtělo donutit zemědělce, aby sami přišli s tím, že dobrovolně chtějí založit lidem tolik nenáviděné společné hospodaření. K tomu sovětská vláda připravovala podmínky tím, že zemědělce přímo tam chtěla zahnat a potom by mohla i do světa vysílat informace, jak je pro všechny výhodné společné hospodaření, že o ně vesnický lid sám žádá a místy snad i prosí. Bylo velkým přáním všech funkcionářů komunistického režimu dostat do společného hospodaření nejprve několik prvních

zemědělců, těm dát velké úlevy a dát jim i slušné odměny za práci. Tam by nikdo nebyl za nic zodpovědný. Byl by tam jenom jeden nebo několik vedoucích, kteří by byli za všechno jen málo zodpovědní anebo vůbec za nic, vše by bylo řízeno shora komunistickou stranou.

„Na ostatní, ještě samostatně hospodařící zemědělce, uvalíme obrovské odevzdávky obilí, sledovat je budeme na každém kroku tak, aby stále jednou nohou byli v kriminále, nechť se dřou od rána do noci, hrbí svá ubohá záda, ať se třeba i udřou, stejně jim to nebude nic platné,“ tak si to říkali komunističtí vedoucí v době, když připravovali založení kolchozu.

„Vždyť mi je stejně dostaneme tam, kde je budeme chtít mít, chce to jenom čas a stačí na to pár roků. Několik jich odvezeme na Sibiř, nikdo se už o nich nedoví a ti ostatní budou prosit a my budeme mít možnost si ještě vybírat koho vezmeme do kolchozu a koho odmítneme. My máme velké možnosti, takové možnosti k znemožnění, že se o tom nikomu ani nezdá“.

Dalo se očekávat, že největší tlak k založení kolchozu bude vždy po sklizni a před podzimními pracemi. A ten velký tlak také v roce 1940 přišel. Na jedné straně tlačili zemědělce k odevzdávání veškerého splnění vysokých obilních odevzdávek a to i takových, které nebyly předepsané a na straně druhé zase svolávali schůzi k přesvědčování, jak výhodné je kolektivní hospodaření.

Velká část Ukrajinců znala práce tohoto stylu, za carského Ruska, za polské vlády, v těch dobách si chodili také vydělávat a dost často byli jako námezdní síly. Pro ty to bylo celkem přijatelné i když také ne u všech. Také mezi nimi byli hospodáři s více a také několika desítkami desjatín polí.

Pro Čechy to bylo naprosto nepochopitelné, nepřijatelné, stát se jenom pracovní silou a veškeré výsledky své dlouhodobé práce by připadly někomu jinému - bolševikům. To přece nemůžeme dovolit, si říkali. Vždyť přece, na těchto pozemcích se dřeli naši rodiče, prarodiče, co potu tady zanechali tenkrát při mýcení lesů a najednou vše si nechat zničit, zřít se polností, odevzdat hospodářské zvířectvo, nechat chátrat hospodářské stavby, nechat ničit veškeré zařízení, které už nikdo nebude přece potřebovat. Cožpak je to možné? To nemohl volyňský Čech dovolit, to nemohl přenést přes srdce, trpěl, zařal zuby a dřel i když věděl, že ze své velké dřiny nebude nic mít, že musí všechno odevzdat. Dřel, čekal a věřil, že musí něco přijít, že bude zase jinak, nějak, jenom ne tak, jak je nyní. Tento zničující stav nemůže trvat věčně.

Češi se svorně drželi, podporovali jeden druhého, dělali společné neveřejné porady, jak se dále zachovat, jak přežít v této kruté době. Věděli, že jedinec nezmuže nic, všichni, když budou jako

jeden, dokáží mnoho. Neměli mezi sebou nikoho, kdo by smýšlel jinak než ostatní a pokud se někdo takový našel, poznalo se to hodně brzy a každý se od něho odvrátil a takto postižený, osamocený hospodář rychle se vrátil do velké, jednotné, poslušné skupiny, když poznal, že v jednotě je síla a jediná možnost přežít bez kolektivizace.

Ti nejvíce zámožní se od vyvezení na Sibiř zachránit nedali. V dalších dobách, když už přešla první vlna zatýkání občanů na západní Ukrajině, lidé se začínali učit, jak takovému zlu uniknout. Stačilo se někam odstěhovat, jen několik desítek kilometrů a komunisté už ztráceli přehled o tomto člověku nebo celé rodině. Podle toho se dá usuzovat, jak obrovské zmatky a nepořádky museli komunisté mít v evidenci obyvatelstva.

Nebo snad i těm běžným řadovým vykonavatelům se toto zatýkání, obviňování a vyvážení na Sibiř zadíralo za nehty a nechtěli to vykonávat pořádně? Nebo snad měli nad lidem trochu slitování?

Je také možné, že měli úvahu: *„Vždyť nám nikdo nemůže uniknout, přes hranice určitě ne, ty máme dobře zadrátované! Pokud by někdo chtěl zalézt někam, do nějaké díry, zemljanky, žít jako poustevník, pak je to v pořádku, tak to přece chceme. Z bohatého přece chceme udělat otroka, bezdomovce, psance, z hojnosti nechť jde do strašné bídy, to je v naprostém pořádku, tak si to přeje-me.“*

Je možné, že i věděli, kde se tyto uniklé rodiny nacházejí, ale jenom to předstírali, že o nich nic nevědí. To už nakonec není tak důležité, je chvályhodné, že tyto rodiny nemusely podstoupit tuto krutou, strastiplnou, jen těžko navratitelnou cestu na daleký východ.

Senoseč

Zanedlouho po příjezdu Jiřího do Českého Mstěšína se šlo na sena. Byla to také jedna z velice důležitých prací a dalo by se říci předpremiéra přede žněmi. Pan Bechyňský měl luční trávy na sena velké množství. Při statku v Lučici bylo několik hektaru luk, které on sklízel. Najal si několik sekáčů z ukrajinských dobrých pracovníků, kteří už byli vyzkoušení ze senoseči z jiných roků a šlo se sekat. Ukrajínští sekáči na tuto dobu už čekali, aby si mohli přivydělat nějaký peníz. I když toto bylo už v době sovětské moci, bylo možné s trochou opatrností si ještě najmout sekáče a také jiné pracovníky na příležitostné práce.

Protože louky byly poměrně daleko, bylo třeba, aby v poledne někdo přinesl na luka oběd. To dělal Jiří. Bral sebou také odpolední svačinu a po donesení jídla na lukách zůstával. Tam bylo třeba pomáhat s rozhazováním nasekané trávy, která byla na řadách a aby mohla řádně vysychat bylo nutné jí stejnoměrně rozházet po všech místech.

Na louce zůstávala malá místa, kde nebylo možné sekat. Bylo to v místech, kde bylo značné množství vody, byly to tůňky, malá jezírka a místa zarostlá vodomilnými dřevinami. Byla také místa, kde se sice tráva sekala, avšak při sekání sekáči chodili po kotníky ve vodě. Z těchto míst bylo třeba trávu vynést na příhodnější místo, kde se sušila. V tu dobu bylo pro každého práce dost.

Na tato luka se jezdilo velkou oklikou, muselo se projet téměř celou ukrajinskou vesnicí Lučice a potom teprve na konci vesnice byla cesta na luka. Odvoz sena z těchto míst byl dost časově náročný. Avšak ještě před jeho odvozem bylo třeba pilně dbát na to, aby se dobře usušilo.

Po posečení bylo nutné seno několikrát obrátit a také načechrat, aby dobře prosychalo, dát na řady, louky shrabat a seno dát do kup (skopit). K této práci byla důležitá dvě nářadí, hrábě a vidle.

Nejdůležitější byl odvoz, jak se komu podařilo uklidit seno z louky domů. Ne každému se podařilo uklidit seno pod střechu, dobré nepokazené deštěm. Tady velice moc záleželo na tom, jak který hospodář začal sekat, jak dokázal předvídat počasí, jak dokázal rychle seno usušit a také odvést pod střechu

Byly roky, že to dokázal každý, usušit seno a také dobře, avšak jiné roky, kdy déšť byl stále na spadnutí, bylo to velkým uměním a vypočítavostí a samozřejmě pilností hospodářů. V tomto případě záleželo na každém hospodáři, jak se mu to podaří a co bude do stodoly vozit, zda to bude pěkné voňavé seno, které bude krmit koňmi a když ho bude dostatek bude také v zimě přidávat dobytku a ten bude po něm hodně dojit anebo to bude plesnivé seno, napolovic hnůj, který dobytek raději nahrne pod sebe a místo

něho sežere podestýlkovou slámu. Byly, však i roky, že se to podařilo jen málo komu a také nikomu, když nastaly nepřetržité deště. Hospodáři z této vesnice velmi využívali lučních porostu k získávání značného množství krmení pro dobytek.

Na jaře, ještě před senosečí, byl v ukrajinském Mstěšíně vybudovaný přívoz, protože hodně hospodářů mělo louky a také pole za řekou Styrem, sena a obilí odtud dostávali domů přes tento přívoz. Ten byl v provozu až do podzimu, protože bylo-li dobré počasí a ve vhodnou dobu přišel déšť, narůstaly ještě pěkné otavy a ty se sklízely až na podzim.

Tento přívoz byl také vhodný přepravní prostředek pro lidi na druhé straně řeky Styru. Převozem se sem dopravovali Češi z Krupy a jiných českých vesnic z pravého břehu řeky. No a v zimě se sem přes vodu dopravovali návštěvníci po zamrzlé řece, pokud zamrzlá byla.

Když by někdo nechtěl použít tuto zkratkovou cestu, musel by jet přes Luck, kde jediné byl most, a to znamenalo objížďka dvacet pět kilometrů a pro někoho možná i více. Byla ještě jedna možnost, v případě malého množství vody v řece, pak v některých mělkých místech byly brody.

V době senoseče bylo třeba pomáhat a Jiří také tak činil a velice rád, když cítil, že tady jsou na něho ti dospělí lidé naprosto jiní. Hodně brzy poznal, že právě tady je to pravé, co potřebuje ke svému předělání a dobrému vývinu na zcela jiného kluka než byl doposud. Nepřicházely žádné myšlenky, že by snad chtěl odsud odejít, spíše se někdy dostavovaly obavy, aby si pro něho z domova nepřijeli anebo aby něco moc špatného neprovedl a strejda, tedy pan Bechyňský ho neodvezl „domů“. Jinak si na domov ani nevzpomněl, snad jenom někdy na otce a sourozence.

Tento návrat „domů“ by pro něho bylo to nejhorší, co by se mohlo stát a proto musel vynakládat za vše dostatečnou pracovní odměnu, takovou, jakou jen mohl za to dobro, které bylo pro něho děláno, přestože se s ním nikdo nemusel zabývat. Byla to taková samozřejmost, jakože jedna a jedna jsou dvě. Dělat všechny určené úkoly ke spokojenosti všech v rodině a to také rád dělal.

Při senách Jiří pomáhal, co bylo v jeho klukovských silách, a co bylo od něho žádáno a tito dobří lidé moc dobře věděli, na co Jiří stačí, co je schopný udělat. Nežadali mu nikdy žádné nemyslitelné a nesplnitelné úkoly. Luční práce to bylo pro Jiřího také něco nového. Na osadě se sklízelo jen seno z jetelů a vojtěšek, to se sklízelo o něco dříve než sena z luk. Tam louky nebyly a většinou sena z jetelů a vojtěšek, bylo jen tolik, aby dostačovalo pouze pro koně.

Žně

Po senách už nastávala doba velkých příprav na práci nejdůležitější, někdy se tyto dvě práce dokonce i trochu prolínaly. Přicházela sklizeň obilí, žně, na které se vždy netrpělivě čekalo. Nebylo to jenom ze strany hospodáře, ale v tyto roky čekala taky celá velká ruská země, která nikdy nebyla dostatečně nasycená. Komunistický režim už dokonce dávno předem předepsal, kdo a kolik bude muset a také do které doby odevzdat obilí.

Čekalo se na obilí, v tomto roce 1940 na „klidný průběh žní“ bylo určeno velké množství dohlížců od komunistické strany bolševiku, dost často přivezených z dalekého východu, kterých ani zemědělství nebylo oborem, avšak byli velkými a věrnými vyznávači své strany a proto dostali tak důležitý stranický úkol „pro národ zajišťovat borošňo.“ Ten do největších důsledků plnili, honili zemědělské obyvatelstvo k velkému pracovnímu vypětí. Záleželo jim jenom na jednom, co nejdříve a také, co nejvíce obilí odeslat na východ.

Každý hospodář měl přede žněmi plno příprav, až začnou žně nebude čas něco přichystávat, opravovat, to všechno muselo být důkladně uděláno, než se vjede do obilí. I přesto nastávaly nepředvídané poruchy strojů a nečekané události. Avšak, co se dalo připravit, opravit, upravit, muselo být na žně připraveno. Všechno se prohlíželo raději i několikrát - náradí, stroje. Chodilo se sledovat obilí, jak dozrává a obzvláště při tomto režimu, který na hospodáře tak silně tlačil: Při takovém režimu bylo nutné, aby se hospodáři dohodli, že do obilí - na žně půjdou všichni ve stejnou dobu, v jeden den, tak aby nemohli poháněči poukazovat, že jeden už sklízí a ten druhý ještě vyčkává a tím by mohl být pro ně nějak podezřelý.

Na tuto dobu, na dobu žní čekal každý, čekala také města, čekal lid celé velké země. Každý ve městě věděl, že jak sklídí vesnice obilí, takový bude také jejich život ve městech, jak bude žít měšťan a to ať to byl řemeslník, obchodník, úředník, kulturní pracovník, osoby s vysokým vzděláním a ostatní. Každý byl závislý na vesnici a ta závislost byla obzvláště v tuto dobu, kdy sem přišlo zřízení, které nedokázalo zajistit mnoho věcí potřebných k přežití ve městech západní Ukrajiny tak, jak to bylo zvykem za polské vlády. Nyní se vše s velkým spěchem posílalo na východ, tam toho bylo zapotřebí ještě mnohem více než tady v místě výroby.

Město bylo tehdy závislé na vesnici, v každém městě probíhaly trhy. Tím město bylo závislé na vesnici, co lidé z vesnice přivezou na trh, co jim tu nabídnou k prodeji - měšťanům ke koupí.

Když vesnické obyvatelstvo za sovětské moci mělo jen malou možnost jezdit na trhy, které také v tu dobu velmi skomíraly, měšťan se sám vydal na vesnici shánět obživu. Každý obyvatel města věděl, že jej živí venkov a podle toho se k venkovu choval.

K venkovu byla velká úcta a jak sklídí a kolik sklídí zemědělec byl i jeho zájem - měšťana. Když přišla pohroma na úrodu, měšťan věděl, že také on bude špatně žít - velice draze přežívat. Vesnice to byl zdroj obživy pro všechny. Co je na tom moc důležité, že si to každý, každičkový uvědomoval, co pro něho znamená země - půda a ještě více, co znamená půda dobrá - půda volyňská a navíc ta, která byla v rukou volyňského Čecha!

Tento rok bylo při žních pracovní vypětí ještě mnohem větší než jiné roky. Každým rokem žně u volyňských českých hospodářů, to byl jeden velký kolotoč prací, avšak tento rok byl ještě velký tlak od vlády, která nařizovala, *„Rychle mlátit, mlátit, mlátit a odevzdávat, jinak si pro obilí zajedeme sami a s tebou „neposlušný lenochu“ si to vyřídíme, tebe na hospodářství už nebudeme potřebovat.“* Sklízelo se obilí, vozilo domů k mlácení, mlátilo, odvážel kontingent, podmítala strniště a hodně jiných prací se muselo v tu dobu stihnout, jen aby byl klid od sovětských úřadů.

Ještě před začátkem sklizně hospodáři měli i takovéto obavy: *„Jen aby nepřišlo nějaké špatné počasí a tu krásně vypěstovanou úrodu nám nezničilo, velká vichřice, kroupy, lijáky,“* byly jejich úvahy. I takové případy se stávaly některé roky, že ve žních nepředstavitelně přšelo a do polí se nedalo sekačkou zajet, když půda byla silně rozbahněná - nasákla vodou. Jeden rok stále přšelo, sotva na krátkou dobu vykouklo sluníčko už se hnál od západu dešťový mrak nebo jenom mráček. Z každého, i z toho nejmenšího mráčku, spadlo hodně vody. Některé dny se zdálo, že už bude líp, bez deště. Vyšlo se do polí a déšť nenechal na sebe dlouho čekat, každý i sebemenší mráček byl dešťový. Ta přehánka trvala jenom krátkou dobu, avšak obilí zmoklo natolik, že s další prací v obilí se muselo čekat i několik hodin.

V dalším roce, pravděpodobně to byl rok 1941, napadlo v době sekání ječmenů deset centimetrů krup. Všade bylo na nějakou dobu bílo, jako v zimě a úroda od krup rozsekaná, promáčená, zničená. V roce 1943 zase několik měsíců přede žněmi nepršelo, obloha byla každým dnem stejná, silné množství mraků, takové, že sluníčko se jen málokdy ukázalo a nikdy nespada ani kapka vody. Obilí zůstalo malé, nenarostlé, nevyvinuté a také podeschnuté. Při žních se vždy nejprve začínalo se sklizní žita, když klásky se ohýbaly do háčku a zrno bylo dostatečně tvrdé. Jaká to

velká starostlivost a už nějaký čas před dozríváním obilí. Zda je všechno dostatečně připravené, sekačka, pluh troják na podmítání strnišť, který bude nutno použít hned po posečení některých kusů obilí. Zkontrolovat, zda jsou v pořádku hrabice na obsekávání. Část žita se vždycky žnula srpy, to bylo vymláčeno cepy a sláma z něho použitá na povřísla v následujícím roce. Pokud bylo třeba více dlouhé rovné slámy k děláni došků na krytí některé budovy, bylo nutné žnout žita srpy mnohem více.

Každý správný hospodář měl naděláno dostatek povřísel vždy z minulé úrody - slámy a dělaly se v zimě. Ty byly odpočítané do kop (po šedesáti kusech) a dobře uložené ve stodolách. Při nesprávném uložení se stávalo, že bylo velké zklamání, když se šlo pro povřísla a ony byly sežrané - zničené od hlodavců - potom byly nepoužitelné. Po dobrém uložení stačilo při žních povřísla sundat, namočit na několik hodin do vody nebo jenom pořádně polít vodou a jít vázat obilí s krátkou slámou, jako byl ječmen, oves, pohanku a jiné.

Dalším druhem obilí, které se sklízelo hned po žitu nebo také společně, byla pšenice, té na Voly-ni u českých hospodářů se pěstovalo několik druhů, bělka, fouska, jarka, ta se vysívala na jaře a ještě mnoho jiných vyzkoušených a značně osvědčených odrůd pšenic. Pšenice to bylo krásné a velmi důležité obilí, na tom vždy a u každého hospodáře nejvíce záleželo.

Jiří při žních velice rád chodíval pomáhat na pole. Byla to moc zajímavá práce dělat při žních s celou několikačlennou skupinou. Nejzajímavější práce byla při sekání žita a pšenice, to hned za sekačkou (hrstovkou, také se jí někdy říkalo a to už trochu poukrajínštěle žnyvarka), obilí se vázalo do snopů a při této práci Jiří mohl značně pomáhat a také tyto práce s velkou radostí dělal. Pomáhal tím, že dělal povřísla. Ze žita a pšenice se povřísla dělala přímo na poli z posečeného obilí, také přinášel jednotlivé hrstě posečeného obilí na povřísla k vázání. Zavazování snopů s roubíkem, na to už bylo třeba dost síly a také zručnosti, to vykonávali dospělí pracovníci.

Čerstvě posečené obilí mělo svojí krásnou neopakovatelnou vůni, ta vůně dodávala této pracovní činnosti velkou důležitost a svátost, každý měl k nové úrodě velkou úctu, vůně nové úrody velké celoroční dřiny a starostí, s konečným výsledkem: obživy - neodmyslitelného chleba a vynikajícího selského pečiva.

Když hospodář měl posečeno a na poli bylo rozloženo plno navázaných krásných snopů nového obilí, odstavil sekačku, dobře uvázal koně a šel stavět panáky, které se stavěly z těch navázaných

snopů (taky se jim říkalo mandele, panák - jeho počet čítal množství kusů jednoho mandele). Snášet snopy rovnajícimu mandele, to byla také jedna z prací, kterou mohl kluk vykonávat. Rovnání mandelů byla jedna z velice důležitých prací, ty musely být řádně, pevně udělané, přesně v řadách postavené. Z patnáctého snopu u dlouhého obilí byla udělaná důmyslná čepice, to proto, aby, když přišel déšť, voda pěkně stékala po stéblech slámy mimo mandel.

Pohroma nastala, když ve žních přišla velká vichřice, která nejprve některé čepice u mandelů poshazovala, jiné mandele zase rozvrátila a do těchto poničených panáků přišel velký liják. Mohly být udělané mandele i sebevíce dobře, taková vichřice je dokázala rozházet. V takovém případě, hned po lijácích a někdy i během deště nastávala velká práce - opravování panáků. V případě, že vykouklo sluníčko bylo třeba mandele rozložit, nechat snopy oschnout a znovu řádně panáky složit. Samozřejmě, že při sušení hlídat, aby nepřišel do rozložených snopů další déšť. Ve žních to byla věčná starost o narostlé a také už i sklizené obilí.

Dále to byly ječmeny, které přicházely na řadu při žních. Obilní plodina ke krmení dobytka, když se ječmenné zrno semlelo na šrot. Ječmeny, bez těch by se nedala vykrmit tak znamenitá prasata, která dosahovala vysoké váhy až několik metrických centů. Ječmeny to byla také obilnina k výrobě krup a krupek.

A nakonec z těchto důležitých plodin se sklízel oves, bez kterého si žádný hospodář nemohl představit obrok pro jeho miláčky a věrné pomocníky - koně. Pěkní koně, to byla neodmyslitelná chloubka v letech velkých úspěchů českých vesnických hospodářů.

Ječmen, oves a další obilí, které bylo třeba nechat nejprve na řadách proschnout, se sekalo zvlášť upravenými kosami tak, aby se co nejlépe pokládaly klasy na řady a žádný nespádl vedle. Těm kosám se říkalo hrabice. Na kosiště se připevnil oblouk ze silnějšího ohebného prutu. Oblouk, který vznikl, byl vyplněn plátnem a ten bránil tomu, aby některá stébla padala mimo řádek. Za několik dnů se takto posečené obilí nahrabávalo na hromádky (hrstě) a vázalo se připravenými povříslky do snopů.

Kdo měl tohoto obilí více, byl nucený si najmout sekáče. Na toto sečení obilí s hrabicemi se najímali nejčastěji Ukrajinci, někdy místní, kteří už na žně čekali, že si budou moci jít trochu k Čechům přivydělat. A ani nedbali sovětského hesla, které se v tu dobu zavádělo, že nikdo nesmí mít nijaké zaměstnance. Přicházeli také pracovníci z Polesí, ti byli jistější a mnohem pracovitější.

Přicházeli i v době sovětské moci, v době žní 1940. Na české vesnici se to nedalo tak snadno kontrolovat a je jisté, že najatý pracovník musel mlčet a neprozrazovat svůj původ.

Těmto lidem se říkalo Polešuci po česky, Polišuky po ukrajinsky. Takový pracovník přijel nebo přišel na několik týdnů. Nejčastěji se jim platilo obilím, vždyť to byl záměr jejich cesty sem za prací vydělat si obilí. Za těch několik týdnů si tento pracovník odvážel hezkých pár pytlů obilí. Všichni byli dobří mladí lidé, výborní pracanti a při namáhavé práci také velcí jedlíci. V jednom roce o žních, byl to rok 1941, přišel opravdu vynikající pracovník a také povahově dobrý a chytrý mladík. Dokázal udělat hodně kvalitní práce, vždy na něho bylo ve všem spolehnutí.

Jedni Polešuci se vraceli ze žní, s vydělaným obilím domů a jiní se připravovali na cestu k získání nějakého obilí - obživy.

Kluk také mohl podávat snopy, když se svázelo obilí do stodol, ať už to bylo podávat na žebříňák, pokud se podávalo nízko a žebříňák se teprve začal zarovnávat na spodu nebo podávat snopy ve stodole. V takové stodole, kdy se obilí dávalo hodně vysoko, bylo třeba i několik lidí. Také mohl popojíždět s koňmi, při nakládání snopů po poli, někdy také koně držet na opratích při nakládání obilí na žebříňák. V takových situacích nakládání snopů nebylo možné mít koně neklidné. Rovnající pracovník snopů při neklidných koních mohl také spadnout ze žebříňáku. Když při velkých vedrech na koně nalétávalo velké množství bodavého obtěžujícího hmyzu, v takových případech se musel hmyz odhánět, koně uklidňovat a pevně je držet anebo také je namazat odpudivou vůní vhodných trav. To se také dělávalo.

Při mlácení musel být jeden člověk na pobízení koní zapražených v žentouru, k tomu se hodili takoví výrostci, jako byl Jiří. Některý den se mlátilo od rána do večera a to také znamenalo celý den chodit do kruhu.

Jakmile koničci ucítili, že za nimi nikdo není, přestali chodit a to se nesmělo stát, stále musel být stejný rytmus chůze a tím i otáček bubnu u mlátičky. Ve dnech mlácení se nešlo ani s kravkami na pastvu, a pokud to bylo už v době školy, rovněž do školy kluk nešel. V tu dobu byl plně využit. A to také byly dobře, že se mohl zúčastňovat i těchto nejdůležitějších žňových a požňových prací, jiní dospělí lidé při mlácení vykonávali práce mnohem těžší a namáhavější.

Pilně se pracovalo šest dnů v týdnu, jen opravdu málokdy se porušilo pravidlo, že se šlo pracovat i v neděli, (snad to bylo možné jenom za vlády bolševické). Jednak proto, že nebylo možné v

běžných dnech všechno stihnout, tak jak si to přál nastolený režim a za druhé, žádné náboženské svátky a dost často ani neděle, tento režim neznal, nedodržel a dokonce i hodně svátku neuznával - zakazoval. Největšími svátky byly významné dny bohů bolševických.

Po sklizni se chodilo ještě pohrabovat. To byly udělané velké hrábě se záběrem dva metry a pracovník je tahal. Také se to dělávalo tak, že se k hrábím dal popruh, který se hodil přes rameno a tím tahání hrábí bylo snadnější - lehčí. I tuto práci Jiří dělal. Je třeba připomenout, že u některých větších sedláků se už také objevovaly hrabačky se záběrem čtyř metrů a tahal je kůň. Po pohrabování se často šlo ještě sbírat klásky. Po odvezených panácích se ještě znovu pohrabovalo, někdy už jenom malými hráběmi. Kdo nechával za sebou hodně zrna, nedal se počítat za dobrého hospodáře. Při sbírání se také ještě nashromáždilo velké množství klásků a hodně velkých překrásných kláskových kytic.

Za komunistů a sovětské moci bylo takové heslo: „*Ani zrno nazmar*“ a všude po cestách bylo těch zrn, že by se naplnily celé pytle. Při odvozu obilí do nitra sovětské země, celé vagonů a možno říci celé dlouhé vlakové soupravy s obilím se znehodnocovaly. Toto heslo platilo a s velkou halasností se vykřikovalo, později také v Čechách v dobách JZD. Jenže na Volyni u českých hospodářů, tam skutečně se sebral každý klásek, tam se bez nadsázky mohlo mluvit o tom „*Ani zrno nazmar,*“ právě tam se toto heslo dalo nejvíce uplatňovat.

Na Volyni u Čechů - vesnických hospodářů se všechno dokázalo důkladně zpracovat. Ze slámy žitné a také pšeničné se řezala řezanka, která byla nepostradatelnou při obroku - krmí pro koně. Také veškeré plívy z obilí se zkrmovaly. I ty nejméně vhodné ke krmení se dokázaly využít, když bylo krmení nedostatek. Byly to plívy ze žita z některých pšenic a ječmenů, říkalo se, že mají osiny. Aby se mohly tyto osiny zkrmit a neublížily v trávicím ústrojí dobytku, bylo třeba je spařovat a nějakou dobu máčet. Sláma ovesná a ječná se krmila hovězím dobytkem a tak všechno, co narostlo, mělo svoje místo ve zpracování - v užitkování. Zpracovávalo a užítkovávalo se opravdu všechno, co na polích sadech, lukách a lesích narostlo.

Ještě k Polešukům: Byli to lidé pracovití a zruční lidé na práce od dřeva. Vyráběli bečky - soudky všech velikostí, škopíčky, díže, saně, násady ke všemu hospodářskému nářadí a mnoho jiných věcí ze dřeva, také některá kuchyňská nádobí (lžíce a naběračky všech velikostí a jiné) a náčiní k pecím. K tomuto řemeslu je přinutily sociální poměry v místech jejich bydliště. Polesí byl územní prostor v severozápadní části Ukrajiny a jižního Běloruska, za městy Kovel a Kiverce a ještě mnohem dále až k Pripjaťským

bažinám. V Polesí, jak už samotný název území naznačuje se nacházejí velké lesy, hlavně jehličnaté. Mezi lesy písčité půda nebo velké bažiny, louky a pastviska a také velké množství jezer. Na úrodu obilovin v těchto místech ukrajinské země nebylo velkých nadějí, že se něco sklídí. Po žních projížděli celé kolony koňských povozů přes Český Mstěšín plně naložených s výrobky ze dřeva. Někteří se zastavovali a nabízeli svoje zboží. Bylo to téměř vždy za obilí, obzvláště v době válečné. Jen velmi ojediněle za peníze. Jiní jeli dále až někam k Berestečku a ještě dále. Prostě jeli všude tam, kde byl jen trochu úrodný kraj a obyvatelé po sklizni mohli nějaký ten pud obilí pustit, za tyto pro vesnické obyvatelstvo vždy potřebné věci.

Tito lidé nebyli nebezpeční, projížděli, zastavili se, zašli jen tam, kde bylo otevřeno nebo kde byl někdo na dvoře, optali se, zda by si něco obyvatelé nekoupili a jeli dále. Nikdy se nestalo, že by něco odcizili.

V tuto dobu, kdy už bylo posekané obilí, se na polích naskýtalo plno míst k dobrému pasení dobytka. Po posekání obilí tráva, která byla až doposud utiskovaná u země obilím a nemohla se rozrůstat, najednou plně vyrazila, a to byl zdroj dobrého napasení kravek, nejvíce pěkné trávy bývalo po ječmenech a ovsech. Bylo tolik trávy, že se ani všechna nestačila vypást.

Hned, jak byla doba dostatečných možností k pasení a ty možnosti stále přibývaly, nastal trochu jiný rozvrh dne. Ráno napást kravky, potom jít pomáhat na pole, odpoledne znovu pomáhat na pole a když se začalo slunko skloňovat k západu, znovu napást dobytek a tak byl krásně, plně a účelně využit celý den. Na podzim byla ještě možnost pasení na měkotách, to byla zoraná, podmítnutá pole, kde se neselo na podzim a oranice se nechávala přes zimu. Také se vypásaly mladé jetele a vojtěšky, seté do jařin. Pasení pro jetele a vojtěšky bylo velice prospěšné, po vypasení odnožily a tím také zhoustly a to tyto porosty potřebovaly. Některé porosty vojtěšky a jetele, avšak pouze v některých letech, byly tak dobré - tak značně narostlé, že se nechávaly, nevypásaly, do začátku října ještě více povyrostly a potom se buď sekaly na zelené krmění nebo se i usušily na seno.

V požňovou dobu bylo vidět na strništích velké letní víry. S těmito víry se setkávali také pasáci a někteří se jich také dost báli. Víry přicházely při velkých letních vedrech. Najednou se začal hnát velký vír, točil se dokolečka velkou rychlostí, zvedal do velkých výšek slámu a vše možné ze země. Při silných vírech se dokázaly zvedat i snopy obilí a odhazovaly se na velkou vzdálenost, rozházely se panáky. Nepříjemné bylo, když se vír začal točit v místech, kde bylo na řadách posekané obilí. Těmto vírům se také někdy říkalo rarášek.

Večer po práci, když byl teplý den, hlavně tedy chlapecká mládež, si šla ještě do rybníka zaplavat a vykoupat. V tu dobu bylo koupání nejlepší, po namáhavé práci příjemné osvěžení v čisté rybníční, stále protékající, čerstvé vodě.

Vybírání brambor

Předposlední práce na polích, a také velice důležitou sklizňovou prací bylo vybírání brambor. To byla zajímavá práce a značně náročná pro pracovníky. Nejprve se brambory vyoraly pluhem a potom bylo třeba namáhavé práce více lidí k přehrabování každého řádku a vyndávání brambor ze země. Později, a to jen u některých hospodářů, se už objevovaly vyorávače brambor, tak zvané čerty. S ním se brambory vyorali a lopatkami, které na stroji vzadu čerty měly zamontované, se vyoraná hlína i brambory rozházely po pozemku. Pracovníci už byli ušetřeni hrabání a stačilo jen procházet po polí a brambory sbírat do košíků nebo jiných nádob a sypat do vozů speciálně k odvozu brambor upravených. Vozy to byly tak zvané fasuňky z prken, na obou bocích udělaná zašupovadla, která se doma buď na straně jedné nebo druhé vytáhla, ještě před tím se připevnil sypací šuplík brambor a brambory se krásně stěhovaly do sklepů.

Byla to také zábava malých kluků, ti skočili do fasuňku a nohama, dost často i bosýma, hrnuli brambory na šuplík, pokud to šlo. Další vyprazdňování vozů už bylo třeba provádět opatrně speciálními lopatkami udělanými ze dřeva, aby se brambory nepoškodily.

V době vybírání brambor byla školní povinnost ve škole a pan učitel věděl, že v tuto dobu bude muset dosti často děti, pokud je rodiče budou potřebovat na vybírání brambor, uvolňovat na tyto práce. Bylo to tak zavedené už od dřívějších dob, že rodiče si mohli uvolňovat děti od školy k nějakým naléhavým polním pracím. Většinou to bylo tak, čím chudší rodina, tím více dnů bylo třeba doma pomáhat a více se uvolňovat ze školního vyučování.

Brambory, to byla také důležitá zemědělská plodina, bez které se žádná rodina nemohla obejít. Moc se dbalo na to, aby všechny brambory se dostaly včas do sklepů. Většinu let bylo pěkné podzimní období. Na Volyni bývala krásná „babí léta“. Nedá se však říci, že by to bylo pravidlem, byly roky, kdy přšlo každým dnem a v takových letech bylo třeba brambory z polí doslova krást. Takové brambory byly špinavé se značným množstvím hlíny na hlízách a také se stávalo, že ve sklepech hodně podléhaly hnilobě.

Bez brambor by se nedala vykrmit tak znamenité sádelné kusy prasat. Směs brambory a ječmenný šrot, to byla hlavní potrava pro krmníky, při nichž výborně nabírali na váze. Rovněž tak drůbež nikdy nepohrdla připravenou krmí z brambor.

Když bylo brambor nadměrné množství, mohly dostat nějaký na přilepšenou do žlabů i kravky. Všude si hospodáři v dalších letech hospodaření na Volyni s velkou ruční námahou vybudovávali vynikající

sklepy, v nichž v dobré kvalitě brambory musely vydržet až do nových. Pokud nebyl sklep nebo bylo brambor nadměrné množství, bylo třeba je dávat do krechtů. Mnoho jídel si připravovali z brambor a ty byly vždy znamenitě a chutně upravované.

Šlechtitelské stanice pro sadbové brambory dlouhou dobu na Volyni nikde žádné nebyly a tak, aby ne-degenerovaly, se vzájemně sadbový materiál vyměňoval. Vždy po několika letech bylo třeba sadbu vyměnit u příbuzných nebo známých. Sadba se odvezla někam dvacet, třicet a také padesát kilometrů daleko, k nějakému příbuzenstvu nebo jenom známým. Touto výměnou, brambora přišla do jiné půdy a výsledky byly vynikající.

Na dobrou úrodnost brambor se velmi dbalo. K dobré úrodnosti patřilo také pořádné nahnojení k bramborám. V prvních letech Češi záhy poznali, že nejlepší brambory narostou po vymýcených lesích. V dalších letech, aby byla ta nejlepší úroda brambor, nebylo vhodné pod brambory šetřit hnojem. Jednak v pozdější době už měli dostatek svého dobytka anebo se dovážel hnůj od ukrajinských malozemědělců. Dovážení hnoje od Ukrajinců v prvních letech nebylo možné, protože nebyly dopravní prostředky, pevné vozy a také koně. Až po zhotovení si pořádných nákladních vozů, na které se dalo naložit i deset velkých kupek hnoje a byli silní koně, nastává ta možnost. Do té doby se nějaké malé množství hnoje od Ukrajinců dopravovalo do poli na malých ručních vozících s velkou lidskou námahou a se značnou dřinou.

Bude také vhodné se zmínit, že s bramborami se nikdy neplýtvalo. Bramborová sadba, to nebyly nikdy celé brambory. Sadba se krájela a z jedné brambory se udělaly i tři kusy - očka a ještě zůstaly skrojky a ty se zkrmovaly dobyt看kem. Jsou známé případy, že když bylo nedostatek brambor, vykrojila - vydloubla se bramborová očka ostrou lžící a zbytek brambory se ještě spotřeboval. Tak úrodnou byla volyňská země, že stačil do ní vložit jenom zárodek brambory a úroda byla ještě uspokojivá.

Po vybrání brambor se vláčelo branami, jednak proto, aby se stáhla na jedno místo bramborovina (bramborová nať), za druhé, aby se vybraňovaly ještě v hlíně ukryté brambory. Za branami následovalo sbírání brambor. Po bramborách se pravidelně sela ozimá pšenice a tak jakmile se vybraly brambory, hned se naorávalo k setbě. Oralo se jednoradličným pluhem (jinak to ani v tu dobu nebylo možné). Za oráčem chodil jeden sběrač brambor a každý brambůrek byl sebrán. Pokud byl přeorán nevadilo, pro prasátka a k rychlému zkrmení byl také brambůrek dobrý. Po orání se vláčelo, selo a znovu vláčelo a po každé práci se vždy chodilo posbírat brambory, které se polními pracemi a stroji

dostaly na povrch. Podle toho je vidno, jak šetrně se na Volyni u českých hospodářů zacházelo s každým plodem, který na poli vyrostl.

Bramborovina se ponejvíce pálila, ale také zaorávala jako hnůj. Pálení bramboroviny, to bylo něco pro pasáčky krav. Přece ty ohně nebudou hořet jenom tak bezúčelně a tak se vždy do některé hromady pálené bramboroviny dal nějaký brambor k upečení. Za krátkou dobu se brambory v ohni otočily a hlídaly se, aby se zcela nespálily. Když byly dopečené, očistily se, aby byla krásná růžová bramborová kůrčička a to byla, panečku, pochoutka. Často s takovou brambůrkou nepohrdli ani vybírači brambor a sami si takové pečené brambory na poli udělali.

Jak už bylo zmíněno, ozimé pšenice se sely téměř vždy po bramborách. Na jaře při sázení brambor se zaorávalo velké množství hnoje. Za to byly brambory velmi vděčné a narostly ve velkém množství a velikosti. Když ještě přišel déšť ve správnou dobu a v dostatečném množství, pak úroda byla převeliká.

Brambory připravovaly dobré podmínky do dalších let pro obilí, které po nich mělo do země přijít. Nejprve hned po bramborách se sela pšenice. Všem bylo známo, že tady, kde byla předkultura, která dokáže dobře rozkládat a to i čerstvý hnůj, budou nejlepší pšenice. Po pšenici dalším rokem následovalo žito, po žitě se sel ječmen nebo oves. Do některých ovsů nebo ječmenů se selo semínko jetele nebo vojtěšky, (vojtěšce se tady také říkalo lučina). Jetele vydržely dva roky, vojtěšky i čtyři roky a více.

No a potom už znovu navezení velkého množství kvalitního hnoje a koloběh pokračoval. Když nebylo v některém roce dostatek potřebného hnoje, některá pole se nechávala ležet jeden rok ladem - úhor, aby si půda odpočala. Nebylo tomu tak za sovětské moci, to se obsívalo vše a pozemky se vymrskávaly, jen aby hospodáři splnili státem nařízené obilní odevzdávky.

Setí ozimu, pšenice a žita, bylo poslední důležitou prací na polích. Každý hospodář moc dbal na to, aby i jeho obilní zrno ozimu přišlo včas do země. (Později se tomu začalo říkat, až za dob kolektivního hospodaření: přísné dodržování agrotechnických lhůt).

Nový školní rok

Pro Jiřího skončily nejkrásnější prázdniny, i když prázdniny, po stránce mezinárodního dění, ne v moc dobré a klidné době. Ve světě zuřila válka, jenže pro žáky jsou to pořád krásné prázdniny, ať jsou v jakékoliv době i když v některých částech světa není mír. V tu dobu nebylo ještě možné, aby válka mohla změnit počasí, bylo stejné když byl mír anebo promlouvaly zbraně, sluníčko svítilo stejně v každé době, mraky také procházely stejně, jen vzduch mohl být válkou zamořen. A pro mládež, která celý školní rok musela zasedat do školních lavic, v tuto prázdninovou dobu počasí bylo to nejdůležitější. Hlavně hodně sluníčka a teplé čisté vody, pěkné přírody, pobytu venku, hry a jiné, to mohlo potěšit mladé lidi ještě školou povinné. Pro Jiřího to byly prázdniny nejkrásnější proto, že přicházela doba, která naznačovala a znamenala, že i pro něho bude možnost lepšího života v nových nesrovnatelně lepších podmínkách než měl doposud. To nyní mělo přijít i po stránce školní docházky.

V tu dobu mnoho dospělých obyvatel tato světová situace trápila a znepokojovala, avšak dítka školou povinná, pokud nepocítí sama tyto hrůzy války, nemohou a nedovedou si udělat představu o těchto krutostech. Tady na Volyni tyto válečné události a zlé činy poznala a prožívala mládež tohoto věku až o něco později. Do začátku školního roku už zbývalo jenom několik málo dní. Nervozita u Jiřího byla veliká. Jaké to tam v té nové škole bude?

Na jednu stranu měl Jiří velkou radost, že má školu jen přes cestu a dalo by se říci, nejbližší ze všech dětí. Na druhou stranu také nějaké obavy, jaký bude ten nový učitel? Nastávaly také starosti pro rodinu, kde už dlouhou dobu v domě školáka neměli a najednou bylo třeba shánět všechno potřebné do školy.

Při tom velkém množství prací čas a dny rychle ubíhaly. Najednou se už dalo počítat na prstech za kolik dnů se půjde do školy, kdy bude začínat nový školní rok

Pro kluka Jiřího to bylo velké napětí, jak to bude všechno v té nové škole, nová škola, spolužáci, nový učitel, „*Snad se s tím nějak vyrovnám, spíše musím*“, říkal si Jiří. Tonička se byla ptát v jiných rodinách, hlavně mezi svými příbuznými, kde měli také děti školou povinné. Co bude kluk potřebovat, co oni připravují pro svoje děti do školy, protože škola, když ještě ona do ní chodila a současná, to byl trochu rozdíl, hlavně rozdíl v tom, že tady byla jiná vláda - zřízení.

V poledne, když byli všichni doma a hlavně u oběda při jídle se mluvílo o tom, jak zítra kluk půjde do školy. Také další dny, jak bude chodit a co všechno pro celou rodinu nastává a jak se to bude praktikovat. Jiří se na to už trochu i těšil, že zítra zase půjde do školy, ale byla tady i velká nervozita.

Ráno Jiří už nemohl dospat, sotva se začalo rozednívat, už vstával, byl tak naučený z jiných roků chození do školy, kdy musel vyjít o půldruhé hodiny dříve, aby stihnul začátek vyučování při tak daleké cestě. Kluk si to ještě nedokázal časově uspořádat, že to není jako na osadě. Taky mu nedaly spát myšlenky, jak to tam bude vypadat v té nové škole.

Ještě stále nebyl čas jít do školy, byla to úplná věčnost než nadešel čas, kdy se začali trousit první školáčky ke škole. Na takové chození nebyl zvyklý. Měl v mysli zafixováno, že se do školy musí vyrazit brzy ráno, někdy také za tmy, aby ušel tu velkou vzdálenost.

„Dívej se z okna a až budeš vidět, že už je tam hodně školáků, potom teprve půjdeš, abys tam nemusel dlouho čekat. Bude nejlepší, když půjdeš, až už škola bude otevřená a pan učitel si tě hned posadí, kam bude chtít,“ řekla Tonička. Ještě chvíli čekal a potom už vyrazil ke škole, vzal si svoje učení, které bylo v jakési „také tašce“ a běžel ke škole, ta už byla panem školníkem a také učitelem v jedné osobě otevřená a tak šel rovnou dovnitř. Chvíli zůstal stát na chodbě, avšak když přišli kluci s kterými už mnohokrát pobýval u rybníka při koupání a také jinak na nedělních procházkách a setkáních, která se odbývala pravidelně, šel s nimi dovnitř. Některé děti si ho s velkým zájmem prohlížely, i když ho už u Bechyňských viděly. Myslely si, že je u nich jenom na prázdninách a až bude začátek školního roku, půjde domů a chodit do školy bude zcela někde jinde. Několik dětí bylo i takových, že na Jiřího koukaly jako na nějakého zbloudilce, který tady nemá co dělat. Byly to nejvíce ti, kteří docházely ze vzdálenějších míst a zatím neměly možnost se s Jiřím setkat.

Nový žák byl velice nejistý, nemluvný a bojácný a tak si musel nechat líbit i nemístné poznámky na svou hlavu, to mu však nic nevadilo. Myslel si jen, aby už tady byl pan učitel a zařadil ho do lavice, kde bude stále sedět. Nejvíce mu pomáhala Anička a hodně dětem dokázala vysvětlit, kdo je tento kluk: *„Ten je u našeho dědečka, bude tam dlouho a bude tady chodit do školy.“* Všichni moc dobře věděli, kdo je Aničky dědeček a tím ho uchránila od dalších nemístných poznámek některých dětí, protože ty věděly, že tento dědeček Aničky a celá jeho rodina jsou ve vsi velice vážení.

Bylo prvního září 1940. Jak přesně vypadal ten první den v mstěšínské škole, to si už Jiří tak dobře nemůže pamatovat, ale asi jako ve všech školách bývají první dny seznamovací. Hlavně se dávala největší pozornost dítkám, která nastupovala do první třídy.

Byl udělán zasedací pořádek atd. Jiří byl posazen dozadu, snad s tím, že kdyby bylo třeba a docházelo vzadu k nějakým lumpárnám, tak bude přesazen jinam, podle potřeby pana učitele. Za

celou dobu se tak nestalo, nebylo třeba Jiřího přesazovat do jiné lavice. Nový žák byl ten nejhodnější, nejklidnější, nejpozornější a nejposlušnější a spíše byl bojácný a hodně vyplašený. I když k nějakým těm klukovinám také neměl daleko a nezůstával nikdy pozadu.

Všechno bylo zcela jinak, než byl Jiří navyklý ve škole, odkud přicházel. Tam byly třídy a v každé třídě dostatek dětí, většinou až moc pro jednu třídu. Několik učitelů a každý měl svoji třídu a ve vyšších třídách to bylo ještě jinak, tam každý učitel měl svoje předměty, které vyučoval. Tady jediná místnost, jeden učitel a ten učil a měl na starost - vyučovat všechny třídy od první až po pátou a také všechny předměty i s hudební výchovou a tělocvikem. Jiří patřil do čtvrté třídy. První den byl docela zajímavý, zatím se neučilo, jenom se rozdávaly knížky, sešity a různé školní pomůcky (ty všechny od sovětské vlády začaly být zadarmo), také se děti seznámily s třídním rozvrhem a šlo se domů.

Ještě nebylo ani deset hodin, když bylo oznámeno, že pro dnešek už mají žáci volno. Co s tím dnem, to kluci hned věděli, kam mají jít. Bylo ještě v tuto roční dobu krásné sluneční počasí, hodně teplo, bylo třeba toho využít a navštívit oblíbené koupaliště. Připojili se kluci, i ti, kteří sem na koupání chodili jenom hodně málo a celá velká parta se vydala k rybníku. To bylo něco, nedalo se předpokládat, jaké bude počasí v dalších dnech a tak bylo třeba využít každé chvílky hezkého počasí - sluníčka pozdního léta. Jiří ze školy se doběhl domů ukázat a vyjádřit svou velkou radost z prvního dne v mstěšínské škole. Je jisté, že dostal svolení, do oběda jít se spolužáky k vodě, s poznámkou přijít včas na oběd.

Nastala doba oběda, avšak po obědě pro většinu kluků až do hodin, kdy se hnaly nebo vodily kravky na pastvu bylo další volno, které se mohlo využít také u vody. Jiří rovněž šel k vodě s tím, že až se sluníčko bude klonit dolů, přijde domů a půjde napást kravky. U vody i odpoledne ještě bylo moc veselo, hodně křiku a jekotu.

Druhý vyučovací den byl už zajímavější a přesto pro Jiřího nezáživný. Musel si zvykat na nový způsob výuky, všechny třídy pohromadě. Mělo to i svoje výhody, ovšem jen pro ty schopnější, bylo možné odposlouchávat, co se učí vyšší třída a když byl žák nadaný a schopný toto všechno si do paměti zanést, měl už představy, co se ve vyšších třídách vyučuje a po případě se už něco z toho naučit. Horší bylo pro toho, kdo byl málo chápavý a nedokázal pochopit učivo, ani ze své třídy a do toho se mu ještě pletlo učivo z těchto vyšších tříd. Také to bylo vyhovující pro toho,

kdo se dokázal, bylo-li třeba, odreagovat se od ostatního učiva ostatních tříd a byl schopen se věnovat jen učivu tomu svému, které patřilo jeho třídě.

Když byl tělocvik nebo zpěv, byly všechny třídy pohromadě, jako třída jedna. Někdy z toho bylo trochu zmatku. Škola tady a hlavně domácí učení, psaní zadaných úkolů, to bylo zcela něco jiného, mnohem lepšího a když uběhlo jenom pár týdnů, sám na sobě začínal pozorovat, že se s ním po stránce učiva něco děje. Měl nepředstavitelný klid při psaní domácích úkolů a když byla doba dělání úkolů neexistovalo, že by dostal nějakou práci. To všechno bylo velice důležité. Příprava na vyučování, to byla pro Jiřího velká samozřejmost a nyní v novém domově a této nové škole, na tak dobrém místě v mimořádně dobrých podmínkách, úplnou radostí. Často se stávalo, že si Jiří udělal všechny domácí úkoly a měl ještě nějaký volný čas. Četl si, počítal a to už v knížce daleko vpředu nebo z knížek jiných.

Stávalo se velice často, že články, které si měl doma číst, vypočítat počty (tam a tenkrát se matematice říkalo počty) už měl dávno probrané, než na ně přišlo domácí zadání. Nikdy a nikdo mu nekontroloval domácí úkoly, nebylo ani třeba a také v tu dobu to nebylo zvykem, snad jenom básničky. S velkou radostí je přednášel Toničce. Bylo to proto, že chtěl vědět, zda to dobře přednáší, ale také se rád chlubil, jak rychle se báseň naučil.

Při učení vzpomínal, jak to bylo „doma“ s učením, s psaním domácích úkolů. Tam se stávalo, že si bral domácí školní úkoly také sebou, když hnal dobytek na pastvu, protože u pasení krav měl více klidu k učení. Někdy se stalo, že na pastvě přišli k němu jiní pasáčekové a na učení se hned zapomnělo a skončilo to špatně. Jindy zase třeba přišel déšť, knížka nebo i sešit rozmokl a to bylo to nejhorší. Velmi často se stávalo, že nebyl hotový domácí úkol, jak v psaní, počítání, čtení a jiné anebo úkol byl udělaný špatně, řečeno lidově odfláknutý.

Pro Jiřího v této škole ze začátku to nebylo valné, ale později si na tyto všechny třídy pohromadě zvykl a začalo se mu tam moc líbit, vše se začínalo měnit k dobrému. Také ho moc začalo zajímat učivo, které probírala vyšší třída. I pan učitel poznal, že žák, který sem přišel z jiné školy je značně chápavý a nebude s ním mít v učení žádné problémy.

Také mezi kluky zapadl a všichni i ti, které doposud tak dobře neznal, začínali s ním v dobrém vycházet. Jiří také nebyl žádná houžvička, už od malička byl zdravého silného vzrůstu. Nerad se pral a už od útlého dětské věku nesnášel násilí, to už vždycky pro něho bylo cizí a hrozně zlá věc.

Byl klidný a mírumilovné povahy a dalo by se říci, že se i bál někomu ublížit nebo zase naopak, bál se, že může být napaden někým jiným. Je jisté, že to bylo zapříčiněno od ubližování z dětství nevlastními staršími dětmi v rodině.

Avšak tady pokud by byl napaden, dokázal by se znamenitě bránit. Mnohokrát se ubránil i několika klukům a tím se předvedl a to ho také stavělo na velkou vážnost v partě. Bylo to jen takové zkoušení, kluci říkali: „*Pojď se nám ukázat, jakou máš sílu.*“ A protože už při tomto předvádění byl nepřekonatelný, nikdo si nedovoloval uplatňovat na něm nějaké otloukání, natož se s ním dávat do soubojů.

To bylo značně důležité, že sám nevyprovokovával žádné bitky, avšak byl-li napaden, poznali jeho soupeři jeho sílu a schopnost se bránit. Je samozřejmé, že se také všechno odvíjelo od toho, že byl v rodině, která byla ve vsi velice vážená a proto „váženým“ a uznávaným byl i on mezi všemi kluky.

Už minulý školní rok byl po stránce výuky pro všechny žáky hodně náročný. Celé vyučovací osnovy byly jiné, předělané na sovětskou ideologii. Bylo třeba se učit ruskému jazyku, který čeští žáci doposud v učivu neměli. Hlavně azbuka dávala všem žákům značně velkou starost, aby ji zvládli. Všechny školní ročníky musely jít o jednu třídu zpět, čili jednu třídu opakovat, aby se dobře naučily azbuku a začaly rozumět ruskému jazyku. Až do školního roku, který skončil v roce 1939, se na celé části západní Ukrajiny, která byla do té doby pod polským státem, vše vyučovalo v polské řeči a české děti měly jen několik hodin týdně a to velice málo v rodném jazyce a ukrajinské děti ve své mateřštině.

Nebylo to jednoduché, tento přechod. Velmi, velmi těžce se přecházelo ve školách z jedné řeči na řeč jinou, k tomu naprosto jiná abeceda - azbuka. Tenkrát se také říkalo, že sovětské vyučovací metody na školách jsou mnohem náročnější. Muselo se probrat mnohem více učiva zajeden rok než za polského zřízení, protože školní rok u sovětů trval jenom devět měsíců.

Sovětské úřady si chtěly udělat dobré renomé u ukrajinského lidu a tak na nově obsazené části Ukrajiny a také v jiných částech obsazených územích se začalo vyučovat v ukrajinské řeči a jinde v řeči místního národa. České děti se tomu musely podřídit a do ukrajinštiny byla každý den zařazená ruština, kdežto čeština se vyučovala znovu jako za polské vlády jen několik hodin týdně. Avšak nebylo tomu tak, že by při ruštině bylo slyšet jenom ruštinu a při ukrajinštině jenom

ukrajinštinu a rovněž při jiných předmětech, pracovní dorozumívání mezi žáky a učitelem bylo vždy v češtině.

Toto školství pro ukrajinský národ, vyučování v jejich řeči, to bylo naprosto něco nového, co tady už hodně dlouho nebylo a tak ukrajinské obyvatelstvo v této věci - se školstvím bylo naprosto spokojeno a značně se začalo na nějaký čas přiklánět k sovětské moci a uspokojovalo se s takovýmto zavedeným školstvím. Kdož ví, jak dlouho by tento stav trval. Za několik let se uvažovalo zavést v Sovětském svazu jednotný jazyk. Tento jednotný jazyk nemohl být jiný než ruský. To byl výsledek pozdějších let, při konci dvacátého století, že ve městech na celé Ukrajině bylo slyšet už jenom ruštinu. S ukrajinštinou se člověk setkával už jenom na vesnicích.

České děti to měly o to horší, že mezi ukrajinskou a ruskou gramatikou jsou přece jenom nějaké rozdíly a tak vlastně musely zvládat dvě nové gramatiky najednou, navzájem si dost podobné a přesto trochu rozdílné. A tak se vlastně české děti začaly učit ve třech řečech. Dost se s výukou ruské řeči spěchalo, aby všechny děti hodně brzy mluvily řeči vládnoucího národa.

Jiřího známky z minulého školního roku nebyly valné a ne zase ty nejhorší. Letošní rok, kdy měl školu ve velmi malé vzdálenosti, nasvědčoval tomu, že se bude všechno značně zlepšovat.

Učení ve škole chlapci šlo dosti dobře, nebyl tak dobrý jako zdejší žáci, avšak jeho snaha byla veliká a to také bylo brzy znát. Bylo to všechno tou velkou chutí a snahou a tou školou, která byla tak blízko, lidově řečeno u nosu, dobrými kamarády a tím že se nachází v tak dobré rodině, musí vše hravě zvládat a dobře se učit, mnohem líp než na osadě. To byla už vždycky jeho touha hodně vědět. Vždy mu na tom záleželo a to už i „doma“, dbal na to, aby měl lepší známky než ty ostatní děti v rodině. Často mu to bylo i záviděno a nepřáno.

U Jiřího bylo nutné se předělat. Jak už to bylo několikrát řečeno musel se předělat ve všem a na všechno si zvykat v nové rodině, tak nyní nastávala doba, kdy bylo třeba, aby se také předělal a zvykal v nové škole. V nitru bylo ještě něco z toho, co měl z chození do školy v minulém ročníku - ve volkovské škole. Bylo třeba si vytvořit nový vztah k lidem, ke spolužákům a ke všemu na nové škole. Je jisté, že na to lepší se dalo přizpůsobovat mnohem rychleji a snadněji. Přizpůsobovalo se mnohem lépe na novou školu, avšak bylo třeba si to všechno vštípit a udělat jako trvalou a stálou lidskou hodnotu, zatím jenom klukovskou hodnotu a to aby zůstávalo nastálo. Zůstávaly a už na vždycky se vytlačovaly staré návyky, které si s sebou z dřívější školy přinášel. Tak

se také stalo, že mnohem rychleji než co jiného se předělával a hluboko si vštípil jen to dobré, co tady na nové škole bylo.

Ne vždycky v této škole bylo všechno u Jiřího v naprostém pořádku. Jednou se stala nemilá věc, že Jiří i na této škole neměl hotový domácí úkol, snad to bylo tím, že hned po přijetí ze školy dostal doma nějakou důležitou práci, která trvala až do pozdních hodin a také byla mnohem nutnější než jeho úkoly. Byl za to po škole, pan učitel po vyučování někam odjel mimo vesnici a na poškoláka zapomněl. Jiří, všechno, co dostal za úkol udělat - napsat, měl už hotovo a dokázal by za tu dobu to udělat i několikrát. Učitel stále nepřicházel, aby ho pustil domů. Bylo to v podzimní době a už se stmívalo, doma si mysleli, že kluk někde s jinými kluky se věnuje nějakým rošťárnám a tak byla poslána Tonička, aby se šla po klukovi podívat.

V rodině, kam se Tonička zašla optat a kde měli dítě také školou povinné se dověděla, že zůstal po škole a tak šla do té školy. Jiří jí viděl z okny, zavolal na ní, aby šla k učiteli, jenže ten nebyl doma. A tak se dohodli, že vyskočí z okna a s učitelem si to Tonička v dobrém vyřídí. A tak se také stalo. Vysvobodil se vyskočením z okna, které bylo poměrně nízko nad zemí. Druhý den učitel dělal, jakoby o ničem nevěděl a nic se s tím nedělalo. Zda s ním Tonička o tom promluvila nebo ne, to je už vedlejší.

Jiřímu připadalo, že každým týdnem a možná i každým dnem je ve škole v učení lepší a lepší. Bylo koncem listopadu a Jiří zjistil, že se s ním stalo něco mimořádného, zvláštního až nepochopitelného. Na zázraky sice už tenkrát nevěřil, ale co se tenkrát stalo, by se přece jenom zázrakem dalo nazvat. Do té doby stále špatně četl ukrajinštinu a ruštinu a tam v té mstěšínské škole začal dobře a plynule číst v těchto obou jazycích a také počty mu šly mnohem lépe než doposud.

I když počty to byl vždycky Jiřího oblíbený předmět, najednou byl v tomto předmětu ještě lepší. Početní úkoly ze své třídy byla pro něho hračka vypočítat. Sháněl si početní úkoly z vyšší třídy a dokázal si namáhat hlavu, až na to přišel a příklad dobře vypočítal a také určil správný postup při počítání - postup vypočítání. Ten se v tu dobu velmi požadoval a to někdy dost špatně chápali i žáci, kteří to měli za úkol. Necht' jsou stížnosti na komunismus jakékoliv a je pravda, že nadělal hodně zla ve všem jiném, v matematice na školách dávali žactvu dobré početní úkoly, značně těžké - jako ve všem. Jiřímu snad jenom zpěv nešel, ne že by neměl hlas, Jiří velice rád zpíval, jenže vždy hodně vysoko a za to často dostal od učitele Štěpánka smyčcem přes hlavu.

Když nastaly zimní dny, Jiřímu byla dlouhá chvíle, chodil do školy, dělal školní domácí úkoly, krmil domácí zvířectvo, avšak přesto zůstávalo velké množství času a toho Jiří využíval ke svému velkému vzdělávání. Během zimy si nosil z pudy různé staré české časopisy, které za polské vlády si pan Bechyňský nechával posílat z různých českých vydavatelství na Volyni, ale také z Čech. Bylo tam také hodně časopisů dětských, to všechno důkladně přečetl. Z Jiřího se stal velký čtenář, kde našel nějakou knížku, noviny, časopisy nebo jenom popsaný papír, česky, polsky, ukrajinsky a rusky všechno přečetl. V příštím roce na jaře, v létě a také v dalších letech, celé období, kdy Jiří pásal kravky, nebylo vzácností, že měl s sebou nějakou knížku ke čtení. Samozřejmě, když měl co číst, ne vždy tomu tak bylo.

Snad i tu četbu Jiří okoukal a naučil se od Toničky, protože ta rovněž hodně četla. Při všech těch pracích, starostech a mnoha jiných úkolech, kterých měla až nad hlavu, měla chvilky času, kdy všechnu práci večer odložila a sáhla po knížce.

Při chození do mstěšínské školy se chodilo za každého počasí a to i za toho nejnevhodnějšího času. Stačilo jenom přeběhnout několik málo metrů, přes širokou cestu a Jiří byl ve škole. V takových chvílkách nebylo možné, aby Jiří nezavzpomínal na cesty do školy „doma“.

I přestože začátek vyučování ve škole, kam chodíval dříve, byl posunut v zimním období o jednu hodinu později, to znamená na devátou hodinu ranní z důvodu, že mnoho žáků mělo docházku ze značné vzdáleností, muselo se vyjít z domova v dobách, kdy ráno byla dlouho tma, ještě za noci. Až teprve po cestě se rozednívalo, vycházelo rudé sluníčko velkého rozměru a také v tu dobu, když sluníčko vycházelo, bývala největší zima. Tak to bylo, když byl mráz, avšak byly i jiné povětrnostní podmínky: silně zamračeno, kdy žáčci přišli do školy a ještě byla stále byla tma a přitímí bylo celý den, celou cestu do školy je provázel déšť, byl velký vítr, v zimě chumelenice nebo i velká fujavice, přes noc se udělaly velké závěje, které nebylo možné přejít, kruté mrazy, kdy všechno hned zamrzalo a v takových podmínkách děti z těchto vzdálených míst chodily do školy. Dneska a také pro jiné děti v tu dobu podmínky nepředstavitelné, nepřekonatelné a nemožné.

Byly i hezčí vzpomínky na chvíle při chůzi do školy. Bylo to hlavně v době, kdy byly velké závěje sněhu, které byly vlastně jakýmisi dunami, ty se při oblevě trochu více zvlhčily a potom přišel znovu mráz, v tu dobu po závějích, které byly vysoké i několik metrů se dalo chodit jen s velkou námahou a muselo se po zamrzlém sněhu hlavně klouzat. Celá jejich plocha byla jako obrovské kluziště a to cestička do školy ubíhala samozřejmě jinak, pokud to uměl školáček využít a to kluci většinou se

značnou měrou dokázali a také plně využívali klouzat se a ničit podrážky, což zase neradi viděli jejich rodiče.

Jindy zase, když nebyly velké mrazy, při cestě ze školy se dělaly úkryty ve sněhu. Hlavně to bylo zajímavé dělat si takové sněhové úkryty a chodby v hlubokých cestách, které byly zcela zaváté sněhem. Nahoře silný ledový krunýř a pod tímto krunýřem krásný sypký sníh, ten se dal sešlapat a tak vznikly i velké prostory. To všechno, při trochu vynalézavosti, odvahy a klukovské hravosti se dalo zažít při dlouhých cestách ze školy.

V době před vánočními svátky byly ve školách nadílky, je jisté, že to nebyla nadílka mikulášská nebo ježíškovská, tam přicházel Did Moroz (Děda mráz) a dárky dětem, že posílá sám Stalin. Na české škole ve Mstěšíně se toto nestalo, avšak v jiných ukrajinských školách takové případy byly, že dětem nalhávali, že dárky, které dostávají jsou poslané od samotného Stalina.

Na vánoční svátky se připravovala besídka. Ne všechny děti byly vybrané k přednesu nějaké básničky nebo jiného vystoupení. Že Jiří byl dobrý žák svědčilo už to, že byl také vybrán k vystoupení. Bylo rozhodnuto panem učitelem, že bude nejlíp, když bude říkat nějakou básničku, nechť se doma poradí a v časopisech si nějakou najde. Doma se přinesly z pudy různé starší dětské časopisy, kde bylo velké množství překrásných básniček. Jiří si jich několik opsal a také naučil a přinesl do školy poradit se s panem učitelem.

Na tuto besídku se sešlo hodně vesnických občanů a také lidé z okolních vesnic, odkud docházely české děti do této školy. Pro Jiřího to byly nezapomenutelné zážitky a dojmy. Na žádné takové besídce ještě nemohl být. Jiří udělal také velkou radost lidem, u kterých nyní žil a přihlížející viděli, že ten kluk u Bechyňských není žádný negramota, ale že se začíná zařazovat mezi ty nejlepší žáky této školy. Byla velká spokojenost u všech, u Jiřího, u rodiny, ve které Jiří byl a také u pana učitele. Nezklamal a udělal dobré jméno sobě ale také rodině, u které byl, a to právě potřeboval, stát se rovnoprávným žákem, takovým, jako jsou ti ostatní dobří a zařadit se a také předvést, aby na něho nebylo pohlíženo špatně.

Hned po Novém roce se v této škole začalo nacvičovat na spartakiádu. Termín pro spartakiádu byl určen na konec následujícího února v Polonce. Byla to trochu větší ukrajinská vesnice jihozápadně od Lucka, od Mstěšína vzdálená asi jen deset kilometrů. Každý učitel si měl sám určit, s čím tam bude se svými dětmi vystupovat. Některé skupiny žactva z jiných škol zazpívaly jako

soubory, jiné sehrály nějaké krátké divadelní představení, byla tam také recitace, sportovní cvičení a jiné.

Česká mstěšínská škola a několik jiných škol měly cvičení. Pan učitel Štěpánek sestavil cvičení sám a byly to cviky s papírovými větrníčky. Bylo vybráno šestnáct žáků a žákyň, mezi nimi i Jiří, a ti doslova dřeli a také pilovali. „*Jen aby to dobře dopadlo,*“ si často říkával pan učitel. Nutno podotknout, že tento počet žáků nebyla celá škola a tak je jasné, že část dětí nenacvičovala.

Do Polonky se jelo na saních, v tu dobu byla moc velká zima- silné mrazy a hodně sněhu. Spartakiáda se konala ve velkém sále. Ze začátku byly mstěšínské děti jako diváci a na své vystoupení, které bylo zařazené až na odpolední hodiny teprve čekaly. Jejich čekání bylo moc dlouhé, když se dověděly, že mají vystoupit až zcela poslední. Dětem byla velká zima, když čekaly jenom v krátkých kalhotkách a tričkách. Některé začaly drkotat zuby a začaly se třást. Avšak když začaly nastupovat a začaly se soustřeďovat na skladbu na první povely, najednou jim bylo teplo až moc. Cvičení bylo výborné, bez jediné chybičky, všem se náramně líbilo a tak to bylo dobře určeno, nejlepší má přijít nakonec. Česká mstěšínská škola obsadila nejlepší místo. Ještě dlouho se o tom ve vsi mluvilo, jen škoda, že to nebylo v jiném režimu - při jiné vládě. To by byla radost ještě větší.

Za nějaký čas téhož roku, snad v dubnu nebo v květnu, mělo proběhnout druhé kolo těchto spartakiád. Předešlé vystoupení, to byla jenom zkouška, co školy dokáží předvést. Znovu děti nacvičovaly. Pan učitel dal dohromady novou sestavu cvičení a opět s větrníčky a tato sestava byla o mnoho delší a s větším propracováním. Bylo v ní hodně nových a mnohem náročnějších prvků. Jiří měl z toho velkou radost, že je v něho vkládaná taková důvěra od pana učitele, že ho znovu zařadil do této cvičící skupiny a proto také s velkou chutí nacvičoval.

Jak už bylo o tom mluveno, ne všechny děti se tohoto cvičení zúčastňovaly a našly se i nespokojené matky, kterým to nebylo jedno, že takový nějaký kluk, který sem do vsi ani nepatří na cvičení jede a jejich dítě rozená ve vesnici zůstávají doma. A taková jedna paní, (budeme jí říkat třeba paní Kristina byla obzvlášť kvůli tomu zaujatá, že její synek se tohoto cvičení nezúčastňuje.

Snad byla i s panem učitelem v nějakém osobním sporu, když si třeba paní Kristina myslela, že její syn je nejchytřejší a pan učitel ho nesprávně ve škole ohodnotil známkami a také jejího syna Rostika ani nezařazoval ke cvičení na chystanou spartakiádu. Rozřešila to tedy po svém a vymyslela takovouto lest

pro neúspěch na spartakiádě, jak pro samotného učitele, tak také s tím chtěla odstavit Jiřího od oblíbenosti u učitele.

Jiří s Rostíkem občas chodil jako kamarád, i když byl radši, když si mohl najít kamarády jiné. Jiří byl pozván domu k Rostíkovi, tam začalo přesvědčování od jeho matky Kristiny, aby Jiří na spartakiádu nejedil. „*Ráno se nechej z domova vypravit a místo do školy, přijď k nám,*“ říkala Kristina.

Ráno, aby Jiří si to snad přece jenom nerozmyslel, u vrat už stál Rostík, že si jde pro Jiřího a vyjadřoval se tak, že on také jede a oba budou nastupovat u nich. Pani hospodyně Vlasta tomu uvěřila a také téměř tomu uvěřil Jiří, že on také jede. Po vypravení se Jiřího, oba kluci vyrazili k Rostíkovi domů. Tam už bylo připravené nějaké pohoštění a matka Rostíka paní Kristina navrhovala, aby se pustili do hraní karet a tím si kluci krátili dlouhou chvíli...

Pan učitel nechal hledat Jiřího. „*Kde je Jiří? Snad, že by ho s námi nepustili, vždyť jsem to měl dobře s Toničce domluvené!*“

Po nějakém čase se dovídá, že už mnohem dříve odešel s R. B. k nim domů a tak dal povel k odjezdu. Zastavil se u domu, kde by se měl nacházet Jiří, poslal tam jednoho z žáků. Když ten přišel dovnitř, Paní Kristina mu řekla, že Jiří nikam nepojede. Žák tedy odešel. Za nějakou krátkou dobu přišel jiný žák, který už jednal trochu přísněji a rázněji, nařizoval Jiřímu, máš okamžitě jít, nebo budeš mít dvojku z mravů. Paní Kristina žáka odbyla. „*Už mě sem nikdo nechodte a neobtěžujte! Jiří na spartakiádu nechce jet!*“ A tím bylo vše skončeno, žák odešel, skupina cvičenců za nějakou chvíli odjela. Pan učitel se před odjezdem rozhodoval, co by se ještě dalo udělat. A tak tedy jen po krátké chvílce rozhodování odjeli.

Jiří byl přímo donucen k poslušnosti, jemu značně neoblíbenou Kristina a přitom zapomínal a ani si zatím nepřipouštěl, jaké velké zlo způsobí sobě, rodině, kde byl, učiteli a také všem ostatním spolužákům. Nechal se nacytat na krásná slova, která byla jenom pro tuto dnešní chvíli. Jindy Kristina nemohla přijít Jiřímu na jméno. Za nějaký čas si na něho dovolila také sáhnout fyzicky.

Nastaly pro něho problémy a těžké chvíle. Když se ten den v pozdních odpoledních hodinách Jiří vrátil domů, nikdo tam na něho nemluvil. Vypadalo to tak, jakoby mu všichni chtěli říci: „*Sbal si svých pár švestek a běž, odkud si přišel! Tolik jsme pro tebe udělali, tolik do tebe vkládali. Spoustu času ti uvolnili, aby si mohl cvičit, cvičební úbor připravili. Sám učitel se o tebe přimlouval u nás, že by tě do skupiny potřeboval a najednou nám uděláš toto!*“ Tak nějak si to tenkrát

chlapec představoval, tak to cítil. Určitě takové a podobné myšlenky tenkrát měli ti dobří lidé, které Jiří zklamal tímto neuváženým činem, do kterého jej dostala Kristina. Všechno, co se tak krásně rozvíjelo, bylo zničeno tímto činem.

Druhý den ve škole pan učitel nic neříkal ani se nevyjádřil o Jiřího snížené známce z mravů, která nebyla udělena. Pan učitel Štěpánek moc dobře věděl, že tím, co se stalo není ani trochu vinen Jiří, ale zcela někdo jiný, ten s kým má stále spory o nesprávných známkách pro jejího syna. Čekal, že snad jednou znovu přijde den a jeho stálá sokyně se ještě ozve a on jí to bude moci říci přímo do očí. Jiří sám, bez ovlivňování od někoho jiného - staršího, by to takto nikdy nedokázal udělat. Vesničané si říkali, cože to tam u těch Bechyňských mají za nevychovance.

Jen jedna osoba s toho měla velkou radost a to byla Kristina svého syna Rostíka měla za něco nejideálnějšího a tu si přijede nějaký kluk k Stanislavu Bechyňskému a bude se tady předvádět a dávají se mu lepší známky než mému synovi, je oblíbenější, jak u lidí, mezi dětmi i panem učitelem. „*Tak to tedy ne, něco s tím musím udělat*“ a také udělala a povedlo si jí to!

Byl to trest od ní i pro pana učitele, že nevezal jejího Rostíka na spartakiádu a také, že mu dával nižší známky, ne že by si takové zasloužil, ale než ona, jeho matka, by si přála. Byl to od ní velký a podlý trest pro Jiřího, pro rodinu Bechyňských a také pana učitele. Trvalo hodně dlouho, než se některým lidem podařilo pochopit, že ne vším je vinen ten kluk od Bechyňských. Muselo se na to zapomínat pomalu a musely do toho přijít nové události.

Úspěch na spartakiádě už nebyl takový a to všechno pokazil Jiří svojí neúčastí. Složení cvičenců nebylo úplné a tím také nemohl být ten správný efekt cvičení. Jiří se také o úspěch nebo neúspěch ani moc nezajímal, v duši měl jedno velké provinění proti kolektivu, proti spolužákům. I když tady byl režim sovětské vlády, cvičení bylo z jejího podnětu, přesto žáci cvičili především za svojí školu - nikoliv pro režim. Už vždy to tak bylo, když se něco připravuje, každý učitel se snaží, aby ta jeho škola se umístila jako nejlepší. Spolužáci - cvičenci, kterým to nemohlo být jedno, jak se Jiří choval, nemohlo to být jedno ani panu učiteli. Hodně dětí, většinou cvičenců, s kterými se měl cvičení Jiří zúčastňovat, přestalo s ním na nějakou dobu mluvit.

Už i pro občany z vesnice najednou to nebyl ten šikovný kluk, který tak krásně přednesl na besídce básničku a který v prvním kole spartakiády s ostatními bezvadně cvičil. Stačilo jedno špatné poslechnutí neoblíbené osoby ve vsi a tím se nadělalo tolik zla. Jak rád by to všechno Jiří vzal

zpátky, jenže, už to nešlo. Také někteří lidé přestali klukovi odpovídat na pozdrav a kluk nic lepšího nemohl vymyslet, než že nebude zdravit také a to bylo ještě horší.

Jednou, když Rostík v rodině, kde vládla jeho matka, trochu onemocněl, ta si vymyslela a dojednala, že Jiří by mohl pást také jejich krávy. A tak se také stalo. Jiřímu to bylo jedno, má-li pást pět krav nebo deset. Bylo to po žních, žádné nebezpečí nehrozilo, že tito tvorové se zaběhnou při cestě do něčího obilí. Kravky se posvazovali, aby celá skupina musela jít vedle sebe a potom bylo velice snadné celou větší skupinu skotu dostat tam, kde je pasáček chtěl mít.

Vždy když si Jiří přišel pro dobytek, ten už byl připravený -svázaný do skupiny na dvoře. Když tato nemoc Rostíka trvala nějak moc dlouho, Jiřímu se to přestávalo líbit, že musí brát jejich krávy na pastvu a Rostík si bloumá zcela zdravý po dvorku. A proto se stávalo, že vždy, když ho uviděl, řekl mu nějakou nadávku v ukrajinštině. Jako třeba: „*Ty si simulant, podvodník, lump a podobně.*“ Rostík vždy odpovídal: „*Já to řeknu mamince,*“ a také řekl.

Když si potom Jiří chodil pro dobytek, setkával se s tím, že si ho matka Rostíka zavolala a počastovala ho nějakou nadávkou a když chtěla na něm vykonat fyzický trest, Jiří dokázal vždy nějak proklouznout, utéci a přesto dokázal Rostíkovi vždy nějaký pozdrav poslat.

Znovu na Jiřího byla vykonaná lest. Jednou, když si znovu přišel pro kravky, Rostík mu řekl, že si je dneska musí odvázat sám. Jiří znovu s nějakými poznámkami na Rostíka o lenosti a podobně si je šel odvázat. V tom přiběhla Rostíkova matka a vyzrála na Jiřím. Ten neměl kam utéct. Vícekrát už do jejich chléva nevstoupil a když dobytek nebyl připravený, za zcela zdravého Rostíka ho na pastvu nevzal. I po tomto výprasku ještě hodně dlouho Rostík od Jiřího dostával nelichotivé poznámky o lenoších a tak podobně. Musel pro ně pást až do konce roku. Až teprve v dalším roce si už Rostík pásal krávy sám.

Malé zajímavosti

Povidla

Na podzim byla doba, kdy se dělala, bude správněji napsat, vařila se povidla. Ta se potom dávala na koláče a do buchet. Povidla byla z různého ovoce. K výrobě tohoto druhu povidel, o kterých je řeč, bylo třeba naloupat velkého množství jablek a hrušek. K této časově náročné práci se scházely selky a děvčata, protože pro jednu rodinu bylo třeba tuto loupačku zvládnout v krátké době a to bylo nemožné.

Když bylo naloupáno dostatečné množství ovoce, mohla se vařit povidla. Ne každý vlastnil kotel na vaření a tak bylo třeba si kotel na určitý den objednat - zamluvit. Většinou na takovou práci, jako bylo vaření povidel, šli dva z rodiny. Jeden stále míchal a druhý topil pod kotlem, přisypával ovoce a vykonával ostatní práce.

Byla to práce na celý den. S vařením se začínalo hodně brzy ráno a často ještě večer bylo třeba vařit, dokud nebyla povidla dostatečně hustá.

Dělání dřeva

U Stanislava Bechyňského se dělalo dřevo k topení v zimě a to i do zásob k letnímu topení, kdy bylo více práce na polích a zajet v tu dobu do lesa pro topné dřevo, na to nezůstával čas. Les mstěšínských Čechů se nacházel za ukrajinským Mstěšínem, říkalo se tam Duhovka. Rostly tam nejvíce listnaté stromy, pomalu rostoucí, jako dub, habr, klen a jiné, avšak také ve velké míře tam byly stromy rychle přibývající na množství dřevní hmoty, osika a topol. V zimě v příhodném počasí hospodář vzal svojí dceru Toničku a jeli kácet stromy a dřevo odvážet z lesa domů. Nejčastěji to byl už zmiňovaný topol.

Když se jelo do lesa ještě i odpoledne, zúčastňoval se této cesty i Jiří. V létě, kdy se do školy nechodilo, kdy školy byly zavřené, zúčastňoval se i dopoledne těchto jízd pro dřevo. Doma ve stodole se dřevo řezalo na špalíky a to se mohlo řezat i při horším počasí i v době menšího padání sněhu, malé foukanice i trochu většího mrazíku. Ručního řezání se správnou pilou pro dva lidi se ujímali strýc a Tonička. Jiří potom, když přišel ze školy, se dával do sekání dříví. Byla to krásná práce, topol se dal snadno sekat - štípat na polínka. Při sekání dříví, to Jiří měl značnou zkušenost a velkou zručnost, už z osady. Při této zajímavé práci Jiří také vzpomínal, jak se na osadě připravovalo dříví k topení v kamnech a jak on ve velké míře se toho zúčastňoval.

Od osmi let k povinnostem Jiřího na osadě patřilo, v jarních a letních měsících pasení krav a sekání dříví. Tam to bylo zcela obráceně než ve Mstěšíně. Jeho úkolem bylo rozsekání větví z lesních stromů, které se porážely v zimě, na topení nebo i k jiným účelům.

V zimě bylo třeba hodně topit a k tomu bylo zapotřebí také kvalitní dřevo, které by v kamnech vydrželo a dávalo dostatek tepla. Někdy se větve, když bylo mírnější počasí, ze vzdálenějších míst přivezly ještě v zimě do blízkostí stavení, nejčastěji však zůstávaly v lese. Napadl na ně sníh, také se přes ně nadělaly závěje a tak zůstávaly skryté až do příchodu jara.

Po zimním porážení stromů zůstávaly větve ležet kolem. Na řezání k pálení se braly jen kmeny a nejsilnější větve. Všechny ostatní menší větve se nechávaly na jarní a letní dobu, kdy se topilo jenom k vaření stravy. Teprve v tu dobu se větve sekaly. K sekání bylo třeba větve, které zůstaly v lese, dopravit ke stavení. Téměř vždy se to dělo ručně, tak zvaně taháním. Následovalo sekání a to byla práce Jiřího. Někdy se toto nasekané dříví z větví svazovalo do otýpek, ale to bylo jen málokdy. Většinou nasekané dříví zůstávalo na hromadě a hned se odnášelo ke kamnům ke spalování. Kamna pro toto teplé období byla upravena venku pod hustým stromem, aby se tam dalo vařit i v mírném dešti.

Když byly všechny větve z poražených stromů posekané a to i ty nejslabší, procházel se v letní době celý les a sbíraly se spadlé suché větve nebo se takové strhávaly ze stromů. Bylo třeba je sundat i z velké výšky, urazit nebo vylézt a ulomit. Během léta se spálilo všechno, les byl vždycky naprosto čistý. Posbíraly se i napadané borovicové šišky, což bylo také výborné topivo. Na topení v zimě se porážely hlavně břízy, habry, borovice jen málokdy a když už, tak nějaká podřadná. Duby se kácely většinou na jaře v době jejich mízování. To proto, aby se z nich mohla sundat kůra. Dubová kůra se používala při výrobě bot. Vkládala se jako výplň čili náhražka místo kůže a také zároveň sloužila jako tepelná vložka v podrážkách.

Tato dubová kůra se sundávala ihned po porážení stromu a to tak, že strom se rozřezal na přiměřená polena, aby bylo možné kůru sundat, bylo třeba polena otloukat, tak jako na jaře se otloukají píšťaličky, jenže tady bylo třeba do nich mnohem více bušit a to buď kladívkem nebo mlátkem sekery. Ta nejlepší kůra byla vždy ze silnějších větví. Po jejím otlučení a sundání bylo třeba kůru dobře a hlavně odborně vysušit. Potom teprve byla vhodná k prodeji obuvníkům - ševcům.

Většinou se dubová kůra odvážela ke zpeněžení do města Berestečko, místo známé v širokém okolí výrobou bot. Až po této proceduře, to je sundání kůry, dřevo bylo vhodné a možné k rozřezání na špalíky, rozsekání a spálení. Tato práce byla prováděná dětmi a hodně se jí zúčastňovali na osadě Jablonovka Jaroslav a Jiří.

Přástky

V zimních měsících bylo také zvykem v českých rodinách spřádání vlny a pletení svetrů. Spřádalo se na kolovrátcích. Často se válo, že i přástky byly společné, většinou to tak dělávala děvčata, byla společně, aby si mohla vyprávět a také zazpívat krásné české písničky, ale také písničky polské, které se naučily ve škole a dost to i ukrajinské písničky, které pochytily od místních děvčat, přadlenky, které se z děvčat na nějakou dobu staly, si přinesly do některého domku, kde bylo dostatek prostoru kolovrátky a tam se každý den scházely k práci. Také se chovali angorští králíci, z kterých byla velice jemná a teplá vlna, kterou bylo třeba také spříst. Svetry z této vlny vypadaly velice elegantně, moderně a dívenky je moc rády nosily.

Draní peří

Jednou z nejdůležitější prací v zimních měsících bylo pro selky draní peří. Byla to práce většinou hromadná. Dalo se dohromady několik rodin a dralo se od odpoledne do pozdních večerních hodin. Tak to bylo několik dní až bylo sedráno, a šlo se do jiné rodiny. Pokračovalo se, až bylo u všech hospodyněk hotovo. Každá selka musela pamatovat na to, aby do výbav dcer měla také dostatek peřin.

Draní peří, jakož i jiných hromadných prací, bylo provázeno vypravováním i různých veselých příhod ze života. Avšak dost často se vyprávěly i příhody strašidelné, vymyšlené a nepravdivé. I když to příhody přenášené z pokolení na pokolení, dost často přivezené sebou, když se Češi stěhovali na Volyň. Přítomní je vždy rády s velkou vážností a pozorností vyslechli. Stávalo se, že se příhody vyprávěly každým rokem znovu a znovu na připomenutí, aby mohly být zaznamenány v pamětech pro pokolení další. Dost často se také našel někdo, kdo si přečetl nějakou zajímavou knížku a dokázal poutavě vyprávět její obsah. Při draní peří se také hodně zpívalo a tím se zase přenášely písničky, které si Češi přivezli sebou na Volyň i tyto se stálým připomínáním přenášely z pokolení na pokolení. Na dračkách (jak se draní peří říkávalo) se často objevovali muži, aby obveselovali ženy a po skončení draní si odváděli svoje drahé domů.

Kořalíčka

Ve válečné době v zimních měsících zůstávalo dostatek času k vaření kořalíčky. Udělala se zapárka z žitné mouky, z té byla kořalka nejlepší, nejchutnější. Také se dělávala z brambor a jen málokdy z cukrové řepy.

Po vykvašení nastala doba k vaření. Půjčil se aparát (ne každý měl svůj vlastní aparát) a po správném založení aparatury do bečky, utěsnění všech míst všade tam, kde by mohla unikat pára a tím i alkohol a po pořádném rozvaření zapárky za značně dlouhou dobu začínal téci tento zvláštní mok, bez kterého se ve válečné době obešla jen málokterá rodina.

V zimních měsících byla doba zabíjaček

Vždy na zimu se připravovalo, to znamená pořádně krmilo, když ne více, tak alespoň jedno prasátko. Na Volyni u Čechů se zabíjela prasata pořádně narostlá a vykrmená. K pořádnému vykrmení byl základ ječný šrot a brambory. Brambory byly hned za obilím nejdůležitější zemědělskou plodinou.

Velmi důležité bylo sádlo, to se měřilo na prsty. Nebylo vzácností, když sádlo bylo na pět prstů a také více, v takových případech byla pořádně silná slanina a také nejchutnější.

V pozdější - válečné době už nebylo tak pěkných prasat, vykrmených až do váhy 250 kg a také více. Zabíjela se i mnohem menší. Bylo to z jednoho prostého důvodu, když by se dozvěděli ať už Sověti, Němci, nebo banderovci o tak pěkném čuníkovi, jistě by si pro něho přišli.

Byla ještě jedna možnost, jak i v tuto kritickou dobu dosáhnout vyšší váhy u prasete, schovat jej ve stodole, stohách slámy a tak podobně, což se také často stávalo. Také se takto schovávalo prase, které bylo navíc a chtěla ho rodina zabít mimo povolené množství. Jak je známo, na Volyni byla období, kdy ke všemu musely být povolenky. Všechno se vedlo v evidenci (v době Sovětů) a to dokonce i drůbež musela být uváděná, jaký počet kdo vlastní. Jen ohledávat slepičky nechodili a tak nemohli vědět, kolik každý den selka sebere vajíček.

Vesnické zabíjačky musely přijít do zimních měsíců z jednoho prostého důvodu, bylo třeba mít k zabíjačkám chladné počasí. Nebyly ledničky a tak se maso dávalo na půdy, kde bylo hodně studeno a maso zamrzlo. Maso se později nakládalo a udilo, jediné tak mohlo přečkat dlouhou i teplou dobu. Velká, převážná část sádla se vyškvařila, vždy několik belíků (věder), ostatní a to bylo to nejlepší a nejsilnější sádlo se naložilo na slaninu. Pořádně přesolená a dobře uložená - takováto kvalitní, správně naložená slanina vydržela i přes nejteplejší počasí. Byla to také nejlepší pochoutka ke svačinám v letních měsících.

Štětiny se odstraňovaly ohněm, opalováním pšeničnou slámou a čištění narůžovělé kůžičky se provádělo oškrabáváním noži.

Když bylo s hlavními pracemi při zabíjačkách skončeno, nastalo roznášení mezi příbuzenstvo, ale také pro nejbližší sousedy, zabíjačky - výslužky. Bylo to tak zavedené ve všech českých rodinách na Volyni. Jeden týden se zabíjelo prase v jednom statku, příště zase jinde a tak stále bylo čerstvé jelítko nebo jitrnička a také zabíjačková polévka. Bylo to většinou povinností dětí, roznášet výslužku.

Také Jiří roznášel zabíjačku po příbuzných pana Stanislava Bechyňského. Jednou, když takto roznášel zabíjačku, bylo kluzko, při cestě uklouzl, spadl i s výslužkou do příkopu, trochu polévky se mu vylilo. Když potom vstal a vše kontroloval, zjistil, že skutečně jenom trochu polévky zůstalo v příkopě, ostatní bylo neporušeno. Když padal uvědomoval si, že bandasku musí zvednout do výšky nad hlavu a ne ji pustit. To se mu také vyplatilo, že obsah z bandasky nebyl všechn v příkopě.

Chytání ryb

Brzy z jara, když byla poměrně velká voda, se chodilo také na ryby. Pan Stanislav Bechyňský měl doma dobře uschovaný trojzubec, který připomínal žezlo Neptunovo, vzal jej a vybídl Jiřího, že půjdou chytat ryby. To bylo ohromné, takové chytání ryb Jiří ještě neviděl. Chytat ryby trojzubcem? Bylo to moc zajímavé, pan Stanislav se postavil na jeden ze základových sloupů u mlýna a čekal. V blízkosti se prohánělo několik velkých asi dvoukilových až tříkilových ryb. Bylo třeba, aby se ryby dostaly do té správné vzdálenosti, na dosah trojzubce. Nejprve si odměřil, jak je tam hodně vody, zda mu stačí násada od trojzubce a byl připravený. Jiřího upozornil, že musí být v klidu, aby nerušil a neplašil ryby.

Při prvním zabodnutí, výpad se nepodařil a znovu nastal velký klid u vody, na potoce pod mlýnským kolem. Za nějakou dobu měl znovu možnost zaútočit, ani tentokrát se mu to nepovedlo. Bylo třeba dlouhého čekání, aby konečně byl úspěch.

Až při třetím zabodnutí trojzubce do dna, který byl asi na čtyřmetrové tyči, jak se říká, všeho do třetice, také tady to byla pravda, najednou se třepetala poměrně velká ryba najednou zubu trojzubce. Ještě několik pokusů, které však zabraly značné množství času, ty přinesly ještě jednu rybu a šlo se domů. V kuchyni byla velká změna v jídelníčku, taková změna byla jenom málokdy.

O nějakých povolenkách k chytání ryb a ještě v tuto dobu (sovětské moci) neměl nikdo žádné poněti.

Z prázdnin

Ještě před tímto neslavným školním rokem o prázdninách se skupinka mstěšínských a ládovských dětí toulala po lukách kolem lavrovského potoka v místech, kde už potok spěchá do řeky Styru. V těchto místech byla louka zarostlá křovisky, vřesy a jenom nizoučkou travou, z které se moc sena nedalo vyzískat.

Avšak, bylo tam rašeliniště, ze kterého se získávalo vydatné topení pro zimní měsíce. Rašelinové (torfové, jak se tady také říkávalo) cihličky byly úhledně srovnané do malých stohů. Tady vysychaly a čekaly na svůj čas použití.

Při takovémto brouzdání loukami a kolem potoka děti zjistily, jaké velké množství ryb se nachází v potoce. Celými velkými hejny se proháněly potokem, hejno jako blesk se prohnalo a zmizelo někde v dáli potoka. Někdo z dětí navrhl, že dojde domů pro větší košík, a že i tak rychlé rybičky se budou pokoušet chytit. Za chvíli tady byl dvouuchý košík, kterému se říkalo přidávačka, patelna, tak se říkalo pánvičce a také nějaké sádlo. Děti udělaly radu: Dva budou držet košík a dalších několik vlezou do potoka daleko před hejno rybek a budou je hnát směrem ke koši. Před košem jejich postup musí být hodně rychlý, aby rybky vplavaly do koše.

Lov začal, hejno dorazilo ke košíku, ten byl v pravou chvíli vytažen a skutečně, plácalo se tam velké množství rybiček úplně malých, větších a také několik takových, které se už daly kuchtat a smažit. Ty největší se vybraly a všechno ostatní se pustilo zpět do potoka a šlo se hledat další hejno a lov se opakoval. Až neuvěřitelné množství ryb se v tomto malém potoce nacházelo, připlouvaly sem ryby k vytření a potěr tady zůstával k snadnějšímu se ukrytí před většími rybami, v řece by si na nich snadno pochutnávaly.

Po skončení lovu se rozdělal oheň, rybky se vykuchaly a upravily a následovala příprava k jídlu v přírodě. Za nějakou dobu si lovci pochutnávali na rybkách vlastním přičiněním nachytaných. Rybek bylo dostatečné množství a tak některé děti si ostatní ještě neupravené odnášely domů.

Hračky

Na Volyni bylo málo hraček. Kluci si většinou museli vymýšlet hry sami. Jednou takovou oblíbenou hrou kluků bylo tlučení a honění špačka.

Špaček: To se vzal kus hodně tvrdého dřeva - silnějšího klacku, ten se seřezal do čtyřhranu. Hotový špaček byl 15 až 20 cm dlouhý, na každé straně - hraně se vyřezala arabská číslice a konce špačků byly seříznuté do špičky. Ke hře špačkem bylo třeba dobrých holí s kterými se špaček tloukl. Udělal se důlek na důlek se položil špaček a nastalo vyhazování. Po vyhození bylo třeba špačka ještě zasáhnout v letu. To všechno se bodovalo a připočítávaly se body na jakou stranu, tedy na jaké číslo špaček dopadl, kde byly vyřezané už uvedené číslice. Po dopadnutí špačka a započítání nahraných bodů, bylo třeba jej znovu dostat do hry, to znamená vytlouci. Tlouklo se na okraj, když se podařilo ho zvednout, hra pokračovala, když ne, nastoupil jiný hráč.

Velice oblíbenou hrou byly míčové hry (tam se říkávalo míči mičuda)-pokud míče byly ke koupi. Z nouze se dělaly - šily míče z hadrů. Nejoblíbenější míčovou hrou byla vybíjená. S touto hrou se mohli vyžít kluci i holky.

Příchod německých vojsk

Rok 1941 měl být rozhodujícím rokem u kolektivizace zbývající částí zemědělství, které ještě stále odolávalo sovětské moci a zůstávalo soukromé a mezi ně patřila i většina českých obcí. Při setí jařin, sázení brambor a dalších jarních prací v roce 1941, už byla velká nejistota a mnoho českých hospodářů nevěřilo, že ještě po žních vydrží odolávat sovětskému nátlaku. Zda by se jim to podařilo nebo ne, to už se nedá posuzovat. Přišly nové události, které ovlivňovaly veškerý chod zemědělství na Volyni.

Německá mašinérie od 1. září roku 1939 řádila po celé Evropě. Jednotlivé státy si Německo obsazovalo podle toho, jak bylo v hlavním staně dohodnuto a také, jak si sám vůdce přál, nařídil a jeho podřízení se hned ujímali rozkazů a s velkou poslušností, vervou, ochotou a rozhodností je vykonávali. Menší státy si obsazovali téměř bez žádného odporu, větší zdolávali za několik týdnů nebo měsíců. Některé evropské státy se k nim přidaly, staly ze z nich spojenci Německa, které čekaly od nacistů velké výhody, samostatnost a mít větší možnosti než státy, které vzdorovaly a pouštěly se s Němci do bojů a v některých případech kladly značný odpor a způsobovaly jim velké ztráty.

Jednotlivé státy se stávaly satelity nacistického Německa a dávaly v sázku svojí suverenitu a samostatné rozhodování o své zemi, jen aby mohly podpořit hanebné činy okupantů. Chtěly být při tom, když němečtí vládcí vyhlášovali, že oni jsou ti vyvolení, kteří byli vybráni Bohem (nebo možná samotným luciferem?), aby vládli světu. Satelitní státy dávaly svoje jednotky, které se zavázaly vytvářet, a po rozpoutání a uskutečňování plánu Barbarossa je také vysílaly na východní frontu.

Tak to bylo dohodnuto: *„Chcete-li být našimi spojenci a pomáhat nám ve vítězství třetí říše, je také třeba, aby i váš stát měl velký podíl na válečných vítězstvích, ale také ztrátách, později též velkých porážkách, ale o těch se zatím neuvažovalo, že by nějaké měly být.“*

Po velkých a dlouhodobých leteckých útocích na Anglii, po kterých mělo přijít německé vylodění, které se později ukázalo jako neuskutečnitelné, v tu dobu německá rozpínavost nezná mezí. Německý natlakovaný kotol se musel někde uvolnit - vybít. Rozzuřené zvíře se muselo na někoho vrhnout. Bylo rozhodnuto se pustit do těch světových stran, kde by byly snadné a velké úspěchy. Neúspěchy v té době nepotřebovali, už s jedním velkým odcházeli z britských ostrovů.

Takovým místem snadného vítězství byl Sovětský svaz, země se slabou obranou a uklidněná německou smlouvou o neútočení. Stalin si představoval, že on a jeho země bude tou, která se bude dělit s Němci o část Evropy, tak jak se dělení provádělo v roce 1939 o Polsko, a možná i dělení jiných kontinentů a nikoliv, že bude také napaden. Možná, že také Stalin čekal, že značné síly nacisté ztratí při útoku pozemních sil na Anglii, který se očekával a potom bude mít proti sobě silně oslabenou anebo zcela stejně silnou velmoc. Po této operaci si Hitler na dlouhou dobu dá pokoj. Rozzuřené zvíře bude na nějakou dobu nasyceno, značně zkrvaveno, poraněno, oslabeno a bude mu trvat hodně dlouho, než si vyliže všechny své rány. Avšak k tomu nedošlo.

Právě po této neuskutečnitelné pozemní invazi na britské ostrovy se nacistická armáda stávala nejsilnější. Po těchto přípravách se stávala tak silnou, jako ještě nikdy nebyla.

Německé armády s obrovským množstvím vojsk a nejmodernější technikou, kterou v tu dobu Německo mělo, se přesouvaly a seskupovaly na západní hranice Sovětského svazu, které v tu dobu probíhaly po řece Bugu a připravovaly si ty nejlepší výchozí pozice k vyražení na východ. Po rozdělení Polska mezi Německo a Sovětský svaz se tyto dva státy stávaly sousedy.

Do všech podrobnosti byl rozpracován plán tažení na východ. „Drang nach Osten“, heslo známé už od desátého století se znovu oprášilo a začalo platit a se uskutečňovat.

Byly roztrhané veškeré dosud platné smlouvy, úmluvy, dohody, a bylo rozhodnuto uskutečňovat plán Barbarossa. Tento plán byl vypracován, do všech podrobností už dávno před útokem a jenom čekal na dání rozkazu nejvyššími místy a samotným vůdcem k jeho uskutečňování. Smlouvy a dohody mezi Sovětským svazem a Německem byly na jedné straně závazné, pro druhou stranu však pouze maskovacím pláštěm k bleskovému postupu při napadení.

I když přicházely do hlavního sovětského stanu různé zprávy o seskupování se velkých německých sil na západních hranicích, Stalin tomu nechtěl věnovat žádnou pozornost a na své vysoké velitele nebral žádný ohled, spíše je nařknul, že šíří poplašné zprávy. Do posledního okamžiku věřil, že Hitler na jeho zemi nezaútočí. Nevěřil tomu ani, když mu bylo hlášeno, že německá vojska postupují do nitra země, že německými letadly byl bombardován nejprve Kyjev a potom všechna města v tu dobu letecky dosažitelná.

Když Stalin potom už i věřil, nedokázal stále zaujmout správné rozhodnutí (také nemínil přerušit svůj pobyt v letním sídle na Krymu) k obraně země a vyčkával, stále jenom vyčkával celých

dvanáct dnů. Pro tuto dobu dlouhých, velice dlouhých dvanácti dnů, národ a nejvíce armáda ani nevěděla, že nějakého hlavního a nejvyššího velitele má. Jeho lid a hlavně vojsko bylo zničováno, bráno do zajetí, země okupovaná. V tu dobu už byla pod okupací celá Litva, velká část Lotyšska, Běloruska a Ukrajiny, když konečně Stalin promluvil ke svému lidu velké sovětské země.

Přepadení Sovětského svazu bylo nečekané, nevyhlášené avšak zdatně u sovětských západních hranic připravované. Překvapivým útokem Němci a jejich satelitní vojska překročila hranice na řece Bugu a rychlým postupem se drala na východ. Mohutným náporům, za velmi časných hodin 22. června rozdrtila a rozvrátila slabou sovětskou obranu a celá obrovská armáda s velkou vervou se dala na pochod. Při tak mohutném útoku muselo být smeteno vše, co stálo v cestě. Znamením pro civilní obyvatelstvo, že se děje něco velice zlého, bylo to, že byla bombardovaná všechna větší města. Nejprve to dali Němci znát do hlavního města Ukrajiny Kyjeva, o čtvrté hodině.

Také na město Luck byl proveden letecký útok německých letadel. Někteří lidé ještě v neděli vyspávali, když se začaly sypat bomby na město. Bylo to něco strašného, do klidného nedělního rána, do takového, jakých bylo mnoho jiných tichých, už dlouhou dobu známých v těchto místech, najednou se začaly sypat bomby. Zda vůbec nějaké cíle letadla měla, nebylo známo, spíše to byl nálet zastrašující a ohlašující všem lidem, že „zachránci lidských svobod“ právě vyrazili a má se očekávat jejich příchod. Všem normálně chápajícím lidem bylo známo, co to znamená, co všechno se už delší dobu odbývá v západní Evropě a přichází i sem. Už delší dobu se o tom potajmu hovořilo, že přepadení Sovětského svazu je na spadnutí a nyní to bylo skutečností. Na veřejnosti s takovými správami vystupovat bylo velice nebezpečné pro obyčejného - běžného obyvatele.

Snad až při bombardování Kyjeva si vysoká vojenská velitelská místa uvědomila, avšak Stalin ještě ne, že válka opravdu začala. V tento čas nastala teprve doba přemýšlet o tom, kde vybudovat opěrné body k zastavení nepřítele. Jak rychle velké množství vojska přemístit a přesunout na západ ze značných vzdáleností velké sovětské země. Jak v krátké době provést seřazenost a výcvik dalších velkých armád. Jak vyškolit, získat a vytipovat ty nejlepší velitele (kterých po čisticí v armádě, jež proběhla před několika lety, bylo tak málo), kteří by dokázali tuto obrovskou armádu valící se na východ zastavit, odrazit ji a také uvažovat o tom, vrátit ji zpět. Tady, v sovětské

zemi, nestačil jenom zkušený a schopný velitel, který by vítězil nad nepřítelem, to bylo málo, každý velitel a obzvlášť vysocí velitelé museli projít velkou stranickou prověrkou a také každý velitel se musel hodit samotnému nejvyššímu veliteli Stalinovi.

Mnoho velmi vysokých a nejschopnějších velitelů nemohlo velet, neboť nejvyšší velitel soudruh Stalin si postavil hlavu, že tohoto člověka za velitele nechce (jemu se nehodil) a také bylo hodně takových a dalo by se říci nejlepších velitelů, kteří za nepatrné válečné provinění byli postaveni samotným Stalinem před polní soud. Tam nebylo možné žádné obhajoby odsouzené osoby, ani samotný odsouzený nemohl nic pronést na vysvětlenou a všichni taková „provinilci“ a to i ti nejvyšší velitelé byli z rozkazu J. V. Stalina nemilosrdně zastřeleni.

Byla neděle 22. června 1941. Překrásné nedělní ráno, plné slunečního svitu, ptačího zpěvu. První letní neděle v tomto roce. Jakož i jiní vycházeli s kravkami na ranní pastvu, tak i Jiří v tu neděli odvedl brzy ráno svoje kravky na pole k pastvě. Pole se nacházelo na druhém konci vesnice, kde se svažovalo k loukám u řeky Styru. Podle polohy slunce mohlo být tak osm hodin. V tu dobu začaly na město Luck nalétávat německá bombardovací letadla. Byl to strašný hukot, hřmot, je- kot, řev, když se letadla pouštěla střemhlav dolů (laik by čekal, že se v tu chvíli některý stroj roz- letí), střelba, padání bomb, ty dávaly silné ohlušující detonace.

Letadla se otáčela daleko od města a Jiřímu to připadalo, že je to nad jeho hlavou. Vzpomněl si, jak běženci už při válce proti Polsku se báli německých letadel a jak vyprávěli o krutostech těch- to vzdušných pirátů. Začal se tedy silně bát každého letadla, které ve vzduchu viděl. Našel si mís- to pod vyšší mezí a tam se krčil. Na něco tak neobvyklého obyvatelstvo v tu dobu nebylo zvyklé, vidět několik desítek letadel v útoku na město a už vůbec to ještě nezažila mládež a děti. Jiří před dvěma roky viděl letadla přelétávat, avšak nikoliv v útoku. Kravky se Jiřímu rozeběhly po polích, kam by jít neměly, do obilí. Jemu to však bylo naprosto jedno, hlavně, že on byl ukrytý. Ze svého úkrytu pozoroval tento šílený útok. V tu dobu ještě ze země nebylo žádné ostřelování letadel, protože překvapení sovětské armády bylo tak náhle, že žádný odpor nestačily postavit.

Po útoku byl naprostý klid. Pouze z města bylo vidět velké množství dýmu, které se tam valilo. Bylo jisté, že letadla bombami zapálila některé objekty, zda to byly objekty vojenské nebo civilní, zatím nebylo známo. Tyto požáry byly celý den, i když odpoledne už jenom značně zmenšené. Letadla tento den už více neútočila na město Luck, ale ve velké dálce bylo slyšet hukot dalších

letadel, která nesla svůj smrtonosný náklad bomb někam dále na východ, aby i tam tímto hlásala začátek útoku a tím i války proti Sovětskému svazu a příchod německých vojsk. Tímto, že německá letadla všude rozsávala smrt a prováděla velké ničení lidských hodnot, dávala znát i civilnímu obyvatelstvu svoji velkou sílu a značnou údernost svých moderních zbraní. Jiří z toho byl značně vyplašený a myslel si, kdyby toto ráno se to ještě opakovalo určitě vezme kravky a půjde s nimi domů.

Po návratu domů se o tom hodně povídalo. Došly i takové zprávy, od některých lidí, že to nic není, že prý mají sovětská vojska velké cvičení. České obyvatelstvo, které bylo dost informované, však těmto báchorkám jen těžko mohlo uvěřit. Hned druhý den se utvrzovalo, že jsou to opravdu jen komunistické výmysly. Stále více a více přelétávalo německých letadel ve velkých formacích a nesly svůj smrtonosný náklad. Jejich hukot byl značně hluboký, mohutný a předvídal, jak těžké náklady tyto bombardéry nesou. Každá sestava bombardérů byla doprovázená velkou skupinou stíhaček a když se přiblížily sovětské stíhačky, většinou byly jejich útoky neúčelné a tyto stíhačky zahnané z oblohy.

Při takovém obranném útoku sovětských letadel jedna sovětská stíhačka spadla v prostoru poblíž českých Mstěšínských lesů.

Nejen to, začínali se ukazovat prchající vojáci sovětské armády, ve skupinkách a i jednotlivě, také s koňskými povozy. Utíkali a nevěděli kam utéci. Museli zažít velké drama, protože jakmile uslyšeli nějaký hukot letadla, ať to bylo letadlo jakékoliv, důkladně se schovávali pod stromy, do obilí a jinde. Snad už jenom čekali až je německá vojska dohoní a vezmou do zajetí. Tak to bylo v začátcích války, protože nikdo z těchto rozprášených jednotek nevěřil, že ho může čekat něco jiného než zajetí. A tak většinou se ani nesnažili klást nějaký odpor a když se vzdávali, jejich zbraně byly už dávno někde odhozené a povalovaly se ve škarpách, v obilí, lesích, nějaké vodě a jinde.

Hned v pondělí se v blízkosti Lucka začaly sekat na velkých plochách obiloviny a připravovat letiště pro lehká ruská letadla, snad na takových letištích by mohla přistávat a startovat jen letadla, kterým se říkalo „Kukurůzníky“. Byly to malé dvouplošníky.

Tak to šlo až do středy, ten den odpoledne byl už podezřelý klid a tak se začalo uvažovat o tom, zda vůbec cestou, která vedla přes Český Mstěšín, nějaká německá vojska půjdou. V tyto kritické

a napjaté dny se moc nepracovalo na polích, spíše vůbec ne, hospodáři nevěděli, co se bude od-
bývat, až tito „zachránci“ přijdou, jak se budou chovat? Kdy přijdou? A proto bylo lepší se zdr-
žovat doma a vyčkávat. Být doma na hospodářství hlava rodiny až přijdou, to bylo moc důležité.
Vykonávat v tu dobu na polích nějakou práci bylo velice nebezpečné.

Všechny tyto uváděné přípravy k přistávání letadel, sekání a spíše jenom ničení obilí byly zby-
tečné, protože postup nepřátelských vojsk byl tak rychlý, že se nic nemohlo stihnout a z tohoto a
také z jiných letišť nevzlétlo ani jedno letadlo.

Ve středu ráno už bylo slyšet, že se silně bojuje v okolí města Lucka. V ten den odpoledne začal
být ve Mstěšíně velký ruch a rozšířila se zpráva, že každou chvíli přijdou německá vojska. Asi ve
tři hodiny odpoledne začal být ve vsi nějaký neklid, už se rozneslo, že přední jednotky německé
armády obešly město Luck a vydaly se po cestě, která vede do vesnice a zřejmě brzy sem dorazí.
Skutečně, za nějaký čas už je bylo v dále vidět, jak přijíždějí od Lucka. Vstupovat na cestu se ni-
kdo neopovažoval, aby se snad nestal terčem jejich zbraní. Lidé postávali na dvorech a u domů.

Nejprve jela velká kolona motocyklistů se sajtkárama plně obsazených a s lehkými kulomety
vpředu na sajtkáře. Pohybovali se dosti pomalu a jejich oči slídily po okolí, aby někde nebyl ně-
jaký odstřelovač, to se nestalo a tak postup byl stále bez zastávky. Po jejich odjezdu byl asi půl
hodiny klid a potom to začalo. Přijela lehká auta, polopásová i obrněná. Velká masa aut různých
druhů, malých, větších, obrovských, osobních, nákladních, bez děl a s děly, otevřených i uza-
vřených, ve dvou řadách, všechny plné vojáků, se po Mstěšínském šljachu ve dne v noci němec-
ké hordy valily na východ. Ještě před velkou přepravou si zpevnily most u mlýna, tak aby vydržel
velká nákladní auta a potom už se začaly přepravovat nekonečné šňůry aut. Připadalo to tak,
jakoby jejich přesun neměl nikdy končit.

Až teprve další den ráno se některé jednotky zastavovaly, snad proto, že jejich postup dopředu
nebyl dále možný pro ucpanou cestu a ti vyprávěli, že město Luck je obklíčené a jeho padnutí do
německých rukou je otázka několika hodin. Poroučeli si vejce, mléko a jiné věci, kterých ve
svém vojenském jídelníčku měli poskrovnu, někteří zaplatili, jiní si mysleli, že na okupovaném
území mají všechno zadarmo. Mezi vojáky se našli i takoví, kteří mluvili česky, byli to Sudetáci.
Různé vychloubačné řeči byly jejich doménou, jako jeden zcela neuvážený žvást byl: „*Za šest
týdnů jedeme zpátky domů, to už bude Rus poražený,*“ a také vedli jiné neuvážené řeči.

Jeden den a také v noci silně pršelo, druhý den i když už bylo bez deště, bylo zajímavé pozorovat při průjezdu tuto armádu. Celou šířku cesty silně rozjezdily, místy kola jejích aut vyhrabala díry a silná auta vyhrabala díry tak hluboké, že zapadávala až po nápravy. Nebylo to pro ně nic příjemného, u některých aut bylo třeba nechat vystoupit celou osádku do tohoto nepěkného marastu a auto doslova i přenést. I později, když už cesta začala nasychat, postup jednotek nebyl snadný, husté bláto se nalepovalo na kola a napěchovalo mezi kola a blatníky.

Nastává tedy pro ně první seznamování se s klimatickými podmínkami na těchto prašných cestách v době dešťového překvapení. *„Chcete dobyvatelé pokořovat tuto zemi, naučte se také pohybovat na těchto záludných cestách! Zvykněte si na zdejší podnebí a okuste všech nesnází v daleké zemi! Tyto klimatické podmínky vás budou stát později hodně obětí a také z části to bude další z vašich záhub!“* Na rychlý postup silně motorizované armády stačila ukrajinská nepevněná cesta a ukrajinské podnebí.

Ty kolony aut trvaly tři dny a další tři dny jely koňské povozy, vezly sebou všechno týlové zabezpečení. Ty také si nedávají odpočinku, jen pár hodin na nakrmení a napojení koní a znovu jedou dále, také moc spěchají.

V ukrajinském Mstěšíně v cerkvi se usadil jeden Němec, aby mohl dobře sledovat okolí, zda se tam nenacházejí v blízkosti nějaká sovětská vojska nebo jenom jednotlivci. Jiní od dělostřelectva ho zpozorovali, na značnou vzdálenost nemohli poznat, že je to jejich člověk a poslali do těch míst střelu, zásah byl dobrý, uštěřili kupoli se zvonici i s Němcem, církev shořela (už nebyla znovu postavena).

Na třešni, u cesty si vylezl ukrajinský kluk, aby mohl dobře pozorovat postup německých vojsk. Němci si mysleli, že je to voják sovětské armády a sestřelili ho, až když spadl na zem, teprve viděli, že je to téměř dítě. Za českou obcí v obilí dohonili několik sovětských vojáků, ti se chtěli vzdát, rozstříleli je - zajatce se jím v tuto chvíli brat nechtělo.

Když se jednou Jan vracel z návštěvy kamarádů a byl už doma a procházel přes zahradu u domu, jednomu Němci se to nějak znelíbilo, nechal zastavit auto, vylezl z něho a přísně zařval „Halt!“ a hned přitom cvaknul závěrem u samopalu, chlapec se zastavil. Němec přišel blízko, něco na chlapce řval a strkal do něho, snad nařizoval, aby se kluk rozeběhl, ale ten tomu nerozuměl, kdož ví, možná v takovém případě, když by kluk běžel, by opravdu spustil ten svůj samostříl?

Když uviděl, že je to kluk v krátkých kalhotách a bos, otočil se a šel pryč.

To všechno válečné harašení a řinčení se za nějaký čas převalilo na východ a ustalo. Při přechodu se nějaká týlová skupina zastavila, někdy se i na krátkou dobu rozložila, jako týlové vojsko. Jindy zase opravovali nepojízdná auta. V takových situacích bylo dovoleno od vojáků se klukům i mezi nimi pohybovat. To ještě byli značně hodní, vždyť stále jenom postupovali a ještě k tomu jen s nepatrným odporem. To byli tak lidští, že klukům, kteří se o všechno zajímali, dali ochutnat i jejich vojenská jídla, většinou z konzerv. Za nějakou dobu nastal od přechodu německé armády naprostý klid.

Jedno zlo, komunistické bylo vyhnáno zlem ještě horším - nacistickým.

Našli se i takoví obyvatelé západní Ukrajiny, kteří vítali německé vojsko. Házeli německým vojákům květinové kytice a snad i ty slavobrány, s kterými před dvěma roky vítali sovětské zřízení, znovu byly stavěné. Ukrajinci předpokládali, že se jim podaří u Němců vydobýt si samostatnou Ukrajinu, když budou pomáhat v porážce komunismu a budou se chovat jako se chovají ti nejsprávnější, nejvěrnější a nejzatvrzelejší nacisté a někdy ještě trochu hůře.

Na české straně snad byla jenom mírná spokojenost z toho, že už nebudou mít za sebou stále nebezpečí, že jim budou odebrány jejich majetky a na těch vybudované kolchozy a nebudou mít věčný strach z vyvezení na Sibiř do gulagu, odkud nebyl snadný návrat mezi civilizované lidi.

I když později něco podobného hrozilo i od německé strany. Po vítězství na východě se také měl připravovat prostor pro dvacet pět milionů německých kolonistů, kteří měli na Ukrajině produkovat dostatek potravin pro celou velkou třetí říši. Jak je známo, šéf SS Heinrich Himmler vyhlásil politiku zničení „biologické síly Ukrajiny“ a přetvoření Ukrajiny na svou - německou agrární provincii. Jenže to by také museli Němci zvítězit a zcela ukončit vítězné vojenské akce na východě Ruska.

Munice té „zatím“ nebylo zapotřebí velké množství, protože v některých místech německé vojenské jednotky procházely naprosto bez žádného odporu, bez jediného výstřelu. O nějaké frontě se nedalo vůbec uvažovat, nebylo známo jak vypadá. Města, kde se nacházely sovětské vojenské jednotky? Menší města s malými sovětskými jednotkami Němci vzaly z chodu, větší města se obešla - uzavřela, část vojska se snažila odpor ve městě brzy zlikvidovat a hlavní síly pokračovaly stále rychle kupředu.

Sovětské jednotky zůstávaly vlastně izolované - obklíčené a tady hrála už jenom otázka času její kapitulace. Tak to praktikovala německá armáda i v lesích, kde dosti často hledala úkrytu sovětská vojska. Lesy se obešly a zlikvidováním takové jednotky bylo úkolem týlových vojsk. Většinou se stávalo, že tyto jednotky v lesích uznaly bezvýhodnou situaci a po nějaké době se bez boje daly dobrovolně do zajetí. Bylo to v mnoha místech a v prvních týdnech, nikoliv válka, ale pouze obsazování území. Jen malým věrně oddaným sovětským jednotkám se podařilo v hlubokých lesích a nedostupných bažinách, takových jako jsou v jižním Bělorusku, vytvořit skupiny partyzánského odporu.

Za nějakou dobu se i letiště přestěhovala na východ, různé opravny byly utvořeny hned za frontou, letiště pro lehčí letadla byla zřízená blíže fronty. Potravinové zásobování bylo z části z místních zdrojů a tak se stávalo, že obyvatelstvo žijící dále od hlavních cest a železnic dost často ani nevědělo, že nějaká válka existuje - že se někde ještě válčí střílí. Německé noviny a také radiové zprávy pokud se ze začátku ještě mohly poslouchat, ty byly plné jenom samého vítězství, vychloubání, kolikrát to vypadalo tak, jakoby za celé tažení na východ nepadnul ani jediný německý voják. Většina obyvatelstva tomu ani moc nerozuměla, jak jejich řeči, tak také válečným událostem - situaci.

Když byl ukončen přesun bojových německých jednotek přes obsazovaná území a jejich postup byl poměrně velmi rychlý a to dokonce tak rychlý, že po dvou týdnech většina obyvatel si myslela, že už jsou vojska až někde v Kyjevě. Žádné střílení, už žádné přesuny vojsk, jen velké množství letadel přelétávalo směrem na východ. V tu dobu se vojska už začala přesunovat jenom po hlavních silnicích a železničních tratích.

Kdyby německé úřady nežádaly rovněž odevzdávky pro své zásobování a vesničtí lidé nemuseli jezdit do měst, kde viděli německé vojsko, zajatecký tábor sovětských vojáků, židovské ghetto, ani by nevěděli, že se tam okupanti nacházejí.

Po obsazení německé úřady žádaly nějaké odevzdávky, jak vepřového, tak i hovězího dobytka na porážku. Obilí zatím od zemědělců nemohli dostat, protože úroda teprve rostla na polích a z předešlé úrody si vše do posledního možného půdu vybrala sovětská moc. Po žních bylo jisté, že požadované dodávky budou značné, avšak nebudou tak velké a náročné, jako tomu bylo za sovětské vlády, která to nesmyslné, až nesplnitelné množství vyžadovala ještě v dobách mírových.

Nyní za německých okupantů také nikdo tolik na zemědělce netlačil, že musí být všechny odevzdávky hned po žních.

U Němců bylo třeba mít dobré zemědělce stále, neničit je, aby si vždy, když budou potřebovat, mohli přijít pro nějaké obilí. Sovětská moc, ta to ani tak rychle a nutně nepotřebovala, v dalekém Rusku se úroda třeba i zničila, ale musela být odevzdaná. Bylo to proto, aby se tím ničil zemědělec. V tuto dobu tomu bylo naopak, vždy potřebovali dobrého zemědělce, který dokáže v klidu vyprodukovat, co nejvíce potravin. Také vyžadovaly poslušnost, žádný odpor, rovněž se muselo odevzdávat značné množství všeho, co se vypěstovalo. *„Také nám musíš dát, zemědělce, hodně, ale ne zase tolik abychom tě zničili, pokud budeš poslušný, budeme tě potřebovat ještě hodně dlouho, abys nám dával stále.“*

Němci dbali také na to, aby si zemědělci nezabíjeli více prasat jak jedno do roka, vše ostatní bylo třeba odevzdat jejich zřízení, pro vojenské účely, pro frontu. Aby zemědělci odevzdávali dostatek mléka, vajec, drůbeže, aby pěstovali rostliny, které potřebovaly ke svým vojenským a válečným účelům.

V první době, pokud byl postup německých vojsk na východ velmi snadný, chovali se docela slušně. Toto trvalo jenom několik měsíců, jen do té doby než nacisté zakusili první velkou porážku u Moskvy a později, když se přidala porážka u Stalingradu (Volgogradu).

Po obsazení Ukrajiny se začaly zakládat ukrajinské milice. Je samozřejmé, že tyto nové ukrajinské milice měly být zcela podřízené německému velení. Hlásilo se do nich velké množství ukrajinských chlapců, dokonce tolik, že Němci o tak velké množství uchazečů neměli zájem. Nejčastěji do nich vstupovali ti, kteří nenáviděli právě vyhnanou sovětskou moc. Pro ukrajinské milice byli vybírané samotnými veliteli SA jen ti nejoddanější pro německé nacistické zřízení. Takových ukrajinských chlapců, kteří se hlásili k milicím, bylo nejvíce ze západní Ukrajiny, hlavně z Haliče. V těchto místech ukrajinské země sovětská moc za dva roky své vlády nestačila tak silně zakořenit komsomol a u nich nezakotvil stalinský komunismus. Tito chlapci byli pro Němce přijatelnější než z východnějších území Ukrajiny, které bylo už dvacet let pod vlivem tvrdého bolševického režimu.

Z ostatních ukrajinských chlapců, kteří už nemohli být přijati do milicí, se tvořily ukrajinské prapory, které měly být použité k pomoci na východě porazit Rudou armádu a v tu dobu plně

vyzbrojované německým režimem, ručními zbraněmi. Jejich velitelství se nacházelo ve Lvově, hlavním městě východní Haliče.

Všichni, kteří začínali vytvářet a budovat, zatím jen malou ukrajinskou armádu, si mysleli, že s příchodem nacistů dostanou také samostatnost státu, když budou jejich pomahači a budou se chovat tak, jako se chovají nacisté. Ukrajínští milicionáři, ti byly dokonce v některých případech horší než samotní Němci. Tak velká byla jejich touha si vysloužit u vládců dobré jméno - odměnu. Velitelé těchto milicí uvažovali, že těmito činy si mohou vysloužit a vybojovat ukrajinský stát podle vzoru států, které se přidaly k Německu a staly se jejich věrnými satelity.

Na Ukrajině, za německého obsazení, se nacházela ještě další skupina lidí a to ta, která by dokázala věrně sloužit sovětské moci a také v době jejich vládnutí sloužila. Tyto skupiny lidí vytvářely různé bojůvky v týlu nepřítele. Takové skupiny byly v době německé okupace pronásledované nejvíce. V tu dobu byly ve velké ilegalitě a bylo nutné se před německou mocí dobře skrývat. Stále byli vystaveni nebezpečí, že budou odvezeni do koncentračních táborů a tam proběhne jejich likvidace.

Takovéto a různé jiné skupiny se na Ukrajině nacházely. V dalších letech se ještě připojily sovětské partyzáni, ti dávali o sobě vědět se svými častými, značnými akcemi a nepřátelstvím proti Němcům. Také polské skupiny odboje, které se stavěly proti nacismu a různé ještě jiné skupiny. Nejhorší byly loupící a vraždící bandy anebo jenom zcela malé skupiny a různí nelítostní jedinci, kteří si sehnali nějakou rezavou zbraň a šli si vyřizovat staré, někdy i malicherné účty.

Školy za okupace

Po prázdninách se nastupovalo do školy s tím, že každý žák ukončil předešlou třídu v minulém školním roce. Ve škole se také hned s nástupem do nového školního roku začalo vyučovat německému jazyku. Děti dostaly německé knížečky a bylo na tom zajímavé to, že to byly knížečky německo-české. Bylo hodně namáhavé se učit tomuto jazyku, který děti na západní Ukrajině slyšely jen velmi málo, anebo neslyšely vůbec. Jenom mezi přecházejícími německými vojáky zaslechly - podchytily nějaké slovo a u Čechů také některá německá slova, byla to tak zvaná slova počestěná - převzatá z němčiny a dostala se do české lidové mluvy.

Za velmi krátkou dobu vyučování v němčině přicházelo do škol nepředstavitelné množství propagačního materiálu, kde se nacházelo nejvíce fotografií, kde byly ty nevyhloubáčejší snímky, jak německá armáda postupuje, jak je všude vítaná, jak rozdává chudým a hladovým lidem na sovětském území potravinovou pomoc, jak se německé vojsko baví po velkých vítězstvích a všechno jen to nejlepší, co německý voják v tu dobu pro lid na východě mohl vykonat. Ano velká vítězství, jenže zatím moc snadno získaná. To všechno se stávalo stále méně a méně snadné a brzy také došlo k ochutnání velkých a krutých porážek.

Na fotografiích a ještě k tomu jen na takových, které oni sami chtěli ukázat obyvatelstvu (v tomto případě žactvu), vše vypadalo až moc překvapivě hezky tak, jak to jenom německá propaganda s jejich vedoucím Josefem Goebbelsem dokázala vytvořit a předložit lidu. Vše bylo uděláno jenom tak, aby to vyhovovalo německé armádě, samotné německé propagandě, německému lidu a celé jejich třetí říši. Už zcela by to bylo jiné, kdyby ukázali, jak zachází s lidmi v ghettech, zajateckých táborech a jinde.

Tady měli tu největší možnost využít svých propagandistických materiálů a umění v ovlivňování školní mládeže, která by se v některých případech možná také dala krásnými fotografiemi strhnout a částečně i uvěřit jejich velké nabubřelé, umělé vypracované propagandě. Ta měla hrát značnou roli v obsazených územích a při vítězstvích německých vojsk na východě. Němci do tohoto propagandistického umění stavěli nejschopnější a nejvíce zfanatizované Němce a nemalé finanční prostředky.

Toto vyučování trvalo jen do doby, kdy německá vojska se setkala s první pořádnou porážkou na východě u Moskvy, hned potom z nejvyšších míst německé moci přišlo nařízení, že všechny školy v celém obsazeném území na východě se zavírají. Zřejmě to bylo také tím, že německá moc nepotřebovala, aby ve

východních zemích byli vzdělaní lidé. Lid na obsazeném východním území považovali pouze za námezdní síly, třeba i otroky, že z nich jednou, až zvítězí, udělají své sluhy a takový lid přece nepotřebuje mít žádné školy, žádné vědomosti. Nařizovat zde bude jenom moudrý německý člověk a ti lidé z východních zemí budou pouze vykonavateli jejich myšlenek, rozkazů a nařízení. Vždyť Němci, čistá Arijská rasa, která se připravovala - šlechtila, se považovala za nadčlověka.

Po tomto ne moc příjemném zákroku německých úřadů bylo rozhodnuto mezi místními lidmi v Českém Mstěšíně pokračovat ve vyučování a zavést vyučování po rodinách - po domech. Bylo to dohodnuto takto: *„K tomuto vyučování mohou rodiče přihlásit svoje děcka a kdo k takovému vyučování přihlásí jedno dítě bude se v této rodině vyučovat jeden týden, když to byly děti dvě, pak to byly týdny dva atd. vyučování tedy začalo.“*

Také Jiřího vychovatelé povolili, že se bude u nich vyučovat jeden týden. Tady se vyučovalo v kuchyni, protože to byla místnost největší, která mohla pojmout všechny školáčky. Proběhl jeden koloběh, kdy se učení vystříдалo u všech rodin, kde měli v domě děti školou povinné. Přišlo jaro a s jarem i mnoho prací a tím přestávala možnost vyučovat v některých rodinách a tím také skončila veškerá výuka. Další výuka v novém školním ročníku už ani nezačala. Světové události to nedovolovaly a hlavně události na východní frontě. Němci se začali chovat velmi povýšenecky k národům Východní Evropy a bylo dost nebezpečné si dovolovat obcházet jejich nařízení a rozkazy. Tím skončilo školní vyučování v Českém Mstěšíně.

Škoda, věčná škoda, že německá moc pozavírala školy a v prvních rocích osvobození od nacismu zase nebylo dostatek učitelů. Když učitelé byli, pro sovětskou vládu byli nepřijatelní. Co vědomostí se mohlo uložit do dětských mladých mozků těchto postižených ročníků. Co dobrých poznatků mohlo provázet tuto skupinu dětí a mládeže. Bylo to vzdělávací barbarství na mladých lidech této generace. Nebylo by nutné u některých lidí dohánět tyto vědomosti ve vyšším věku, kdy už bylo možné se věnovat jiným úkolům. V mírové době nikdo nepochopí, jak někteří s tím trpěli, jež by se velice rádi vzdělávali a nemohli. Tyto vědomosti chyběly, stále chyběly a jen těžko se je dařilo dohánět a získávat. Je jisté, že pracovníci v zemědělství (a to volynští Češi ponejvíce byli) svoje vědomosti, které mohli získat v době školní docházky, už nikdy nezískali. Tím jim utíkaly i postupy k dalšímu vzdělání a často z nich mohli být zemědělství inženýři a jinak značně vzdělaní lidé.

Likvidace sovětských zajatců

Počet sovětských zajatců při přepadení a obsazování Ukrajiny německými vojsky byl obrovský. Jednak proto, že vojáci dost často neměli řádného velení a když i nějaké velení bylo, pak bylo špatné, v začátcích málo rozhodné, z důvodů, že ani z hlavního velitelského stanu žádné kloudné a rozhodné informace a rozkazy nedostávali a když je dostali byly nesmyslné, velmi opožděné a nedaly se plnit, protože už byly neplatné. Na větší odpor se sovětská vojska pouštěla jen v těch jednotkách, kde byl velitel velice schopný, uvědomělý a plně oddaný sovětské moci a měl vedle sebe neoblomného politického pracovníka - politruka. Ani toto nebylo mnohdy nic platné. Této značné přesile německých vojsk nebylo možné odolat a tak i v takovýchto případech tvrdého odporu, buď všichni vojáci padli nebo se stejně dostali do zajetí.

Pokud některý nižší velitel byl velice odvážný a sám bez rozkazu z vyšších velitelských míst se rozhodl postavit se na odpor, byla vždy jednotka dříve nebo později přemožena a zcela zničena. Takovýto čin byl velmi odvážný, jak ze strany postavit se na odpor silnému nepříteli, tak také ze strany druhé, mohl by být velitel nařčen, že se rozhodl k odporu bez rozhodnutí vyšších míst-velitelů, když jenom oni v tu dobu byli oprávnění vydávat rozkazy, které však než se dostaly do místa určení jen málokdy byly dobré, ostatní byly vždy už špatné.

Bez velení je vojsko neschopné nějaké kloudné činnosti a úspěšných bojových akcí. A tím se stávalo, že po nepřicházejících žádných rozkazech, rozprášená, většinou obklíčená vojska uznala bezvýchodnou situaci a celé i značně velké jednotky a to i s vysokými důstojníky se vzdávali do německého zajetí. Toto rozhodnutí odchod do zajetí sovětská vojska volila v prvních týdnech války, kdy ještě vojáci nevěděli, jaké utrpení je čeká v německých zajateckých táborech.

Jeden z mnoha zajateckých táborů sovětských vojáků se nacházel také v Lucku, a to se značně velkým počtem zajatců. Desetitisíce zubožených lidí se tísnilo na poměrně malém prostoru. Jejich večerní odpočívání, to bylo horší než u zvířat. Nesnesitelné prostorové podmínky nedovolovaly žádnému odpočinku a dalo by se říci, že leželi jeden na druhém a také spali ve stoje.

Mezi zajatci nastávaly nesnesitelné podmínky. Přisun stravy do zajateckého tábora nebyl téměř žádný, rovněž tak lékařské ošetření nebylo žádné. Tito ubožáci to už nebyli ani lidé, spíše jenom nepředstavitelně vyschlé lidské trosky, kost a kůže. Blížilo se období, kdy začínaly ranní mrazíky a doba podzimních dešťů. Vězňové v každém počasí museli pobývat přes celý den venku.

Tábor se nacházel při cestě, která vedla do města z Českého Mstěšína a tak hodně českých hospodářů, když vykonávali cestu do města, vezli s sebou bochník chleba nebo jiného jídla, dost často to byl i raneček pěkně v troubě upečených brambor. Tábor byl obehnaný vysokým plotem z ostnatého drátu a tak vojenských hlídek bylo hodně málo s tím, že tyto ploty jsou pro zubožené zajatce nepřekonatelné a když by utekl, je stejně odsouzený k záhubě. Přijíždějící, který chtěl něco předat vězňům, dával pozor, aby nebyla na blízku hlídka, pak se hodil tento skromný příděl mezi zajatce, kteří vždy natahovali žebrající ruce ke každému, kdo jel nebo šel kolem. I tyto německé hlídky byly různé, některý voják se raději otočil i když viděl, dělal, že nic neviděl.

Tak Češi pomáhali v nesnesitelných zajateckých podmínkách, ti lidé - chudáci zajatci nemohli za sovětskou moc a dost často, kdyby se mohli sami rozhodnout, by se postavili tomuto režimu na odpor. Avšak pro takové velké množství lidí, které se v zajateckém táboře nacházelo, tísnilo, ta malá pomoc nemohla mít žádný účinek. Tady by bylo třeba stovky a možná tisíce bochníků chleba k nasycení. Tito ubožáci vyhrabávali kořínky od trávy, celý tento prostor zajateckého tábora byl už několikrát přehrabán, že by se tam už nenašel ani ten nejmenší kousíček kořínku.

Čím více se blížila zima, tím více se situace v táboře zhoršovala, zlé nemoci zajateckých táborů se dostavovaly a největší jejich pohromou byly nemoci ze špatného či spíše žádného jídla. Zajatci začali ve velkém množství umírat z nemoci z hladu a také zmrznutím. Každé ráno vyjíždělo z tábora několik aut s plně naloženými mrtvými nahými lidskými těly. To už nebyla těla, byly to jen lidské kosti potažené kůží. Ta ubohá těla byla značně zmrzlá a tak při nakládání a vysypání se to dělo s velkým rachotem. Jejich pohřebiště se nacházelo ve vesnici Hnidava.

Mrtvých zajatců každého rána stále více přibývalo, už to nebyly jenom tři auta, později v zimě to byla čtyři auta a také pět. V táboře pomalu nastávalo vyhlazování. Byli však jedinci, kteří dokázali přežít všechno i tyto kruté nesnesitelné podmínky. Několik stovek šťastlivců se dočkalo toho, že jim bylo dovoleno odejít mezi vesnický lid a najít si u nich práci, prožívat v lepších podmínkách, a tím se snad i zachránit. Bylo to dovoleno jenom těm, kteří pocházeli z Ukrajiny a byli Ukrajinci. Snad se o to tenkrát zasloužili ukrajinští nacionalisté, kteří v tu dobu chtěli jít s nacistickou hordou porážet bolševický režim.

Ostatní zajatci tak byli odkázáni čekáním na smrt. Několik málo tisíc zajatců bylo z luckého vojenského zajateckého tábora odvezeno neznámo kam. Snad až do nitra německé říše na nějaké

těžké práce nebo jiného zajateckého tábora, nejspíše to ale bylo do plynových komor ve vyhlazovacích táborech na západě.

Ve velkých hromadných hrobech kolem Lucka a také kolem jiných měst leží mnoho tisíc sovětských lidí - zajatců a je jisté, že se nikdo nikdy nedověděl jejich původ, jména, hodnosti, národnost, ani jejich domov. Už tady vlastně začínalo vyhlazování Slovanských národů - nejprve sovětských zajatců.

Tak se to provádělo ve všech zajateckých táborech na okupovaném území a těch táborů, ze začátku bylo velké množství s nepředstavitelným množstvím lidí - bývalých sovětských vojáků. Později, když vojáci poznali - když se jim na frontách dostalo prvních zpráv, jak je se zajatci zacházeno v zajateckých táborech, co s nimi dokáže nacistická krutovláda udělat, bylo všechno jinak, vzdávání se dobrovolně do zajetí téměř ustalo. Těmito krutostmi se stávaly německé jednotky a jejich režim ještě více nenáviděnými nepřáteli na východě a nikde už nenacházely ani trochu podpory.

V mnoha publikacích se uvádí, že špatným zacházením Němců se sovětskými zajatci, že to byl jeden z důvodů, proč prohráli válku na východě a válku vůbec. Zřejmě na tom bude něco pravdy i když sověti si také na německé zajatce nebrali servítky a zacházení s nimi bylo podobné. Po poznání stavu v sovětských zajateckých táborech na obsazeném území Němci, každý sovětský voják bojoval do posledního náboje a téměř nikdy se už dobrovolně nevzdával, jako tomu bylo v začátcích německého útoku na Sovětský svaz. On také voják Rudé armády neměl na vybranou... Byl to jeden z těch mnoha důvodů velkých proher nacismu a Němců vůbec - nelidské zacházení se zajatci a jinými pro ně méněcennými lidmi. Pro ty bylo milejší zemřít v krutých a lítých bojích než se dát do zajetí a tam čekat na pomalou a jistou smrt hladu.

Kruté a zničující časy pro židovské obyvatelstvo

Hned po příchodu do východní části Evropy se začalo rázně zakročovat a vážně uvažovat o velmi rychlém likvidování židovského obyvatelstva, kterého v městě, Lucku bylo poměrně značné množství. Toto velké množství židovského obyvatelstva se nelišilo od jiných měst a městeček ale také i vesnic v celé západní Ukrajině a rovněž tak v celém bývalém Polsku.

Nejprve pro toto obyvatelstvo byla zřízená ghetta, která byla obehnaná ostnatým drátem, jež se mnoho nelišila od zajateckého tábora a hlídaná, jednak Němci, ti byli jenom velitelé, a ještě ve větším počtu se této špinavé činnosti ujímali ukrajinští nacionalisté, tak zvaná místní milice, která se propůjčovala a dávala do spáru nacistického režimu. Nebylo výjimkou, že tito místní naverbovanci byli v krutostech horší než samotné vojsko SS. Ještě více nenáviděli Židy - snad to bylo tím, že s nimi dlouhé roky žili a poznali jejich jidášské jednání, ale také to bylo tím, že si chtěli u německých velitelů vysloužit tu nejlepší pověst, lepší místa a možná i nějaké vyznamenání, povýšení, finanční odměnu. Ještě tady bylo něco jiného, také tímto jednáním si chtěli od Němců vydobýt samostatnost Ukrajiny - samostatnost ve formě nacistického satelitu. Právě proto se vyrovnávali a v mnoha případech překonávali německé hrdlořezy. Je zajímavé, že i v době, když už nebyla naděje o udělení samostatnosti a UPA se pustila na svoji samostatnou dráhu, nenávist proti židovskému obyvatelstvu u nich nepolevovala, ale to už vlastně UPA vyhlásila válku proti všem. a chtěla čistou Ukrajinu.

Když bylo ghetto dokončené, všechno obyvatelstvo židovského původu do něho nahnané (a tak to bylo provedeno ve všech městech, kde se ghetta nacházela), začalo se uvažovat o tom, že tito lidé zbytečně ujídají z malého množství potravin, kterých v tu dobu nebylo nikde nadbytek. Uchránit se od této kruté nacistické pohromy se podařilo na nějakou určitou dobu jenom těm, kteří měli velké jmění uložené ještě před obsazením území do zahraničí.

S takovými lidmi se jednalo o něco lépe, protože každou chvíli od nich byla požadovaná značná částka peněz poslaných z cizích bank, nejčastěji ze švýcarských. Bylo to výkupné do té doby než bylo jejich konto zcela vyčerpané - zlikvidované, do té doby mohli pobývat i ve svých bytech, domech, vilách, potom se z nich stali zrovna takoví nešťastníci, jako byli ti ostatní. Když u některých bylo konto značně velké, pak to stačilo i na takové vykoupení, že měli možnost cesty do jejich země zaslíbené.

Nastala doba, kdy se začalo uvažovat o hromadné likvidaci podle nacistů zbytečného obyvatelstva. Na odvážení do koncentračních táborů, plynových komor a kremačních pecí, jak se to dělávalo v zemích střední a západní Evropy, v těchto zemích na západní Ukrajině, Bělorusku a Halici, kde Židů byl velký počet, nebylo na to ani pomyslení. (Tato velká koncentrace Židů v těchto místech byla proto, že sem na tak zvané okrajové území carské říše, bylo židovské obyvatelstvo vysídlené za vlády Kateřiny II. v 18. stol.). Tak velké množství obyvatelstva nebylo možné převážet, to by znamenalo značné zatížení železničních tratí, kterých v těchto místech nebylo mnoho a těch bylo třeba plně využít pro válečné zásobování, kterého bylo zapotřebí stále více a více na východních bojištích. Bylo tedy rozhodnuto u každého města, kde se vytvořilo ghetto a to bylo v každém městě, kde bylo více než deset tisíc židovského obyvatelstva (tam byli stažení také Židé z vesnic a menších městeček), bylo třeba najít ta vhodná místa, kde by se mohla vytvořit hromadná pohřebiště pro tyto odsouzence, samozřejmě odsouzence bez žádného řádného soudu. Hromadný rozsudek - likvidace bez žádného rozdílu, ten přišel z hlavního stanu z Berlína.

Vybírala se pohřebiště, aby nebyla moc vzdálená od ghetta, pro rychlý přesun. Nejčastěji to bylo v lesích a málo frekventovaných místech. Z luckého ghetta se Židé vozili k likvidaci na hromadné pohřebiště v lesích nedaleko vesnice Hnidavy. Pracovní skupina zdatných, silných a zdravých Židů se přivezla na nákladních automobilech, ti dostali za úkol kopat velké jámy. Ze začátku tyto lidé ani nevěděli, kam je vezou, co s nimi bude, pro koho tyto jámy kopají. Potom už následovalo přivážení dalších a dalších lidí - Židů. Nové a nové střílení až byly hromadné hroby plné. Znovu byly utvořené z dalších lidí pracovní skupiny a ty zahazovaly jámy plné mrtvých těl. Tak to šlo stále několik dní až bylo celé ghetto vystřílené - prázdné. Nakonec byly postavené před hroby i pracovní skupiny a postřílené, ačkoliv se jim nejprve slibovala svoboda...

Při likvidaci se stávalo, že lidé padali do jam jen postřelení, mírně zranění, nebo také ani nestřelení, někteří padali ještě dříve než je mohla zasáhnout smrtící kule. Někteří v jamách naříkali, sténali takovým byla poskytnutá ještě rána z milosti, aby se jim ušetřilo jejich trápení, avšak bylo hodně takových, kteří raději pouze předstírali svojí smrt a byli zaházeni zaživa nebo také položiví. Potom se stávalo, že se v hrobech buď udusili, když byli v hořejší vrstvě, měli naději, že v nočních hodinách se jim podaří z hrobu vyhrabat a utéci. Stávalo se, že po zaházení hromadného hrobu bylo možné pozorovat pohyby země s kterou pohybovali ještě napolo živé oběti.

V několika případech se stalo, že v noci lidé vstávali z „mrtvých“ a utíkali do okolních vesnic, ranění, ale také zcela zdraví. Hledání úkrytu a ochrany v ukrajinských vesnicích se jim podařilo jen málo kdy, spíše nikdy. Proto bylo třeba se dostat k jinému obyvatelstvu českému nebo polskému. Přechovávání takových osob bylo moc nebezpečné, slídili po nich jednak samotní Němci, avšak ještě více na takové lidi se zaměřovali ukrajinští dobrovolníci a bylo jejich velkým potěšením, když mohli takového židovského občana chytit a přímo a doslova zlynčovat.

Tito, na jedné straně šťastní a na druhé zase nešťastní utečenci se schovávali v lesích, stozích slámy dále od obydlí a podobně. Dost často přespávali v českých stodolách, bez vědomí hospodáře. Před rozbřeskem zase odcházeli. Bylo to v létě a tak se prozatím schovávali v obilí, vlezli do kopy sena, do nějakých křovisek, po případě šli do blízkého lesa a podobně. Poskytování pomoci - úkrytu, stravy, oděvu a pobyt, těmto lidem znamenalo vědomě se vystavovat zničení celé rodiny německými hrdlořezi a též místními, zatím jejich posluhovači.

Také do Českého Mstěšína se takové lidé dostali. Přišli a prosili o pomoc, pobyt - uschování, jenže to nebylo možné, ukrajinští „chlopci“, jak si říkali, stále slídili a bylo by velmi pošetilé se zachovat tak, aby potom byla pronásledovaná a vyhlazená celá rodina, což se také v několika případech stalo. Přicházelo špatné počasí, podzimní, velice chladné, deštivé, za nějaký čas i sněžení. Když tito lidé ve večerních nebo nočních hodinách přišli, nebylo možné je odmítnout, při pohledu na jejich zubožený stav, aby se jim nedalo nějaké ošacení a něco od jídla. Více se pro ně udělat nedalo.

Když už v něčí stodole takový člověk přespál, bylo to bez vědomí hospodáře a ten svůj pelíšek měl tajný nocležník udělaný tak šikovně - zamaskované, že o něm ani nikdo v rodině nevěděl. Těchto ležení měl třeba i několik u více hospodářů, ve více stodolách a ty střídal. Když se našel pelíšek takový, který byl snadno viditelný, ne dost maskovaný, bylo třeba ho zlikvidovat, v případě nějaké té německé kontroly - zátahu (známé také pod ukrajinským názvem „obljava“) bylo velice nebezpečné najít u někoho jen náznaky, že někdo z utečenců se tady nacházel - skrýval.

Jeden takový židovský utečenec se také nějakým způsobem dostal a velmi dlouhou dobu se schovával v Českém Mstěšíně a na Ládovce. Snad až teprve v roce 1942 na podzim ho upovci vyšťourali a vytáhli na Ládovce z Maškového stohu slámy. V tomto stohu měl několik důmyslných chodeb, že na první pohled se na stohu nedalo nic zjistit podezřelého. A přece jenom, Žid

byl vypátrán, ze stohu vytažen a chtěli ho odvést snad na nějaké jejich velitelství. Žid se bránil a snažil se vyprostit, zřejmě si myslel, že bude lepší, když ho zastřelí na útěku. Byl postřelen a i potom, kdy už nemohl utéci, upovská zloba byla ještě větší. Vláčeli ho po polích a různé jejich experimenty neznaly konce, až tento ubožák skončil.

Po tomto týrání se po poli nacházelo mnoho jeho osobních věcí, které potřeboval ke svému mizernému přežívání. Protože se tento člověk našel ve stohu, který stál od obytného stavení poměrně daleko, nemohli banderovci nikoho podezřívat, že s jeho přechováváním má někdo něco společného.

Na podzim 1942, svou činnost zahájily jednotky UPA

Samostatnost Ukrajiny se nemohla uskutečnit a trvat z mnoha důvodů. Už při konci první světové války, kdy se jen na krátkou dobu podařilo vyhlásit a vést samostatnou Ukrajinu, nebylo pevných a jednotných sil. Vznikalo mnoho sil postavených proti sobě, které nezmohly nic jiného než velkou ne-jednotnost a později i zánik státu Ukrajina.

Tyto velmi rozdílné síly byly i v hlavním prostoru, který se všemožně domáhal samostatnosti Ukrajiny hlavně v době německé okupace. Dělo se tak ve východní Haliči a západní Ukrajině. V těch částech Ukrajiny, která se před rokem 1939 nacházela pod vládou Polska. Jen málo akcí za samostatnost Ukrajiny bylo v ostatních částech Ukrajiny a hlavně ne té, kde obyvatelstvo bylo a stále ještě je ve velké míře porušitelné a bylo značně ovlivňováno více než dvacetiletou vládou komunismu...

Jednak tady byla Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN), která byla založena na západní Ukrajině, už v roce 1929 a v jejím čele stanul Stepan Bandera a několik dalších skupin, které měly dost odlišné názory než OUN. Později tato organizace dostala přídomek OUN-R revolucionáři. Jedna trochu odlišná organizace se značným počtem ukrajinských sympatizantů v některých prostorách země byla pod vedením Melnykova a jiné.

Bandera byl v době polské vlády za podvratnou činnost vězněn. Za sovětské moci byl na krátkou dobu propuštěn na svobodu i když s komunisty neměl nikdy v úmyslu spolupracovat. Bylo to pro něho, ukrajinskému národu a hlavně všemu lidu zabraného území, velké komunistické gesto, že kdo byl za polské vlády vězněn, za sovětů bude svobodný. S. Bandera byl nějakou dobu bez politické činnosti i když komunisty důkladně sledován. Za krátkou dobu poznal, že mu bude lepší, když se po dobu sovětské moci uchýlí do zahraničí.

V druhé světové válce hned po obsazení v roce 1941 západní Ukrajiny Němci (a hlavně Haliče), se s okupanty Bandera dohodl, že zorganizuje ukrajinské vojsko, které bude pomáhat na východě porazit bolševickou moc a za to vymáhal ještě s jinými ukrajinskými činiteli Samostatnou Ukrajinu i když zatím jenom její části.

Do tohoto vojska přicházeli nejvíce ti nepřijatí uchazeči o službu v milicích (policii), jež se do ní pro velké množství přihlášených všichni nedostali. Nejprve se ve Lvově zorganizovaly dva vojenské prapory pod jmény Roland a Nachtigal, oba byly plně vyzbrojené německými zbraněmi. Za nějakou krátkou dobu byla, bez vědomí Němců, vyhlášená pod ochranou praporu Nachtigal ve

Lvově Ukrajinská vláda. U zrodu této vlády nestál Bandera, ale jiný vůdce - Melnykov, který měl zcela jiné názory na samostatnost Ukrajiny než Bandera.

Je jisté, že toto se nemohlo líbit Němcům a ti okamžitě ztratili veškerou důvěru k ukrajinským milicím a také ke všem těmto jednotkám, které jim chtěli v boji pomáhat. Začala i krutá honba na ukrajinské milice. Část milicí, které ještě zůstaly, musely být pořádně prověřené, odhodlané, věrné sloužit německé moci, nelítostně a velmi krutě postupovat a to i proti vlastnímu lidu.

Přesto, že Bandera nestál u této samo nastolené vlády, byl znovu dán do vězení a procházel mnohými koncentračními tábory. Ukrajinská vláda ve Lvově byla rozehnaná.

Tímto činem - vyhlášení samostatností, které Němci od ukrajinských nacionalistů nečekali, tito ztrácejí veškerou důvěru a tím také končí uvažování o dání samostatnosti této zemi. Němci veřejně oznamují, že definitivně skončila naděje ukrajinské národní samostatnosti, a že už nikdo nebude s ukrajinským lidem počítat a také nebude věřit žádné jejich pomoci.

Na podzim 1942 organizace OUN byla přejmenovaná na UPA (Ukrajinská Povstaňska Armija - Ukrajinská povstalecká armáda) a prapory Nachtigal a Roland se staly základem k vybudování ukrajinské vojenské divize Halyčyna (Halič) a později i jiných jednotek, která potom operovaly po celé Haliči a západní Ukrajině pod lidovým názvem „banderovci“. Po přejmenování Organizace ukrajinských nacionalistů na UPA se sjednocují všechny síly, které až dosud různými způsoby usilovaly o samostatnost Ukrajiny. Přesto i nadále jim zůstává jméno „banderovci“, protože nejvíce pro všechny je znám vůdce Stepán Bandera. Ukrajinské obyvatelstvo sympatizující s touto armádou, jim důvěrně říkalo „naši chloupci“.

Tímto činem, přejmenováním organizace OUN na armádu UPA byla vyhlášená válka proti všem, kdo se v tu dobu mimo Ukrajinců na Ukrajině (hlavně na té západní a v Haliči) nacházeli, bylo to proti Němcům, Rusům, Polákům, Židům a také v některých případech i proti Čechům, když měli nějaké důvěrnější styky s lidmi vyjmenovaných národností nebo by jim chtěli nějak pomáhat. V tu dobu se jednotky UPA začínají rozrůstat a často se stává, že nově vzniklá skupina má svoje pravidla a řídí se jen svým samozvaným velitelem - spíše jen vedoucím nově vzniklé skupiny. Je určen jen hlavní úkol z nějakého vyššího místa řízení a ostatní pravidla si vedoucí skupin provádějí podle svých vlastních úvah. Většinou má tato skupina jenom několik kusů zbraní, ostatní musejí na zbraně čekat, až se nějaké podaří od Němců ukořistit. Výcvik se provádí bez zbraní nebo jenom klacky. Pro Němce se

tito lidé stávají bandity, říkají jim tak. Tak jak nazývají všechny skupiny odporu na celém jimi obsazeném území Evropy.

Tyto skupiny ozbrojených ukrajinských mladých lidí, v tu dobu byly na Ukrajině velkými pány a téměř vládci, avšak v začátcích pouze pány, když na ně nebylo vidět a v nepřítomnosti větší jednotky německých vojsk. Po večerech a nocích přicházely tyto nikým nekontrolované skupiny ozbrojenců (a také neozbrojenců), kteří si snad jenom říkali upovci, zda měli nějaké přímé vazby na velitelství skutečných jednotek UPA nebylo známo - spíše nikoliv, a „očisťovali“ Ukrajinu.

Německým nacistům to nevadilo, že upovci odstraňují polské obyvatelstvo, stejně k Polákům nikdy žádnou lásku nechovali. Upovci zase, dokud měli dostatek práce s těmito rodinami, neobtěžovali Němce. Až když polských utečenců byla plná větší města a Němci jim pro jejich obranu začali dávat zbraně, dělat jim ochranu a vyjížděli s nimi na jejich hospodářství ke sklizni obilí, později ještě nacisté začali ničit, hlavně pálit, ukrajinské vesnice a obyvatelstvo vesnic likvidovat, v tu dobu na oplátku začínají upovci s činností i proti německým vojskům a hlavně proti jejich policejním stanicím na vesnicích a menších městech. V tu dobu si také už začínají dovolovat útočit i proti menším týlovým, německým jednotkám.

Ukrajinský národ už mnohokrát a hlavně na západní Ukrajině a v Haliči měl před sebou velkého nepřítele, proti kterému se dokázal postavit, vzepřít, dělat vzpoury a také dát se do otevřeného, ozbrojeného a to i nerovného boje. Bylo to proti Polákům, Tatarům, Mongolům a jiným. Vždy to byl boj naprosto spravedlivý a správný, když se už nedala snášet velmi krutá cizí nadvláda. V takových chvílích se lid postavil na odpor na život a na smrt, vždy proti velmi silnému a krutému nepříteli. I tentokrát by to byl boj spravedlivý a správný, kdyby probíhal pouze ozbrojený proti ozbrojenému.

Není žádným záslužným činem přicházet ozbrojený v nočních hodinách a ničit bezbranné, mírumilovné a v mnoha případech, v ničem neproviněné obyvatelstvo včetně dětí a starců. To už nebyl boj za samostatnost státu. Bylo to sklouznutí do velké zkázy těchto bojovníků, která se také později dostavila. Boj proti ozbrojeným německým, sovětským a jiným jednotkám to ano, avšak další neuvážené počínání se přiči lidským zákonům. Za tyto činy jsou vynášeny soudním tribunálem nejvyšší tresty.

Jejich vychutnávání v likvidování bezbranných lidí neznalo mezí. Toto obyvatelstvo bylo ničeno doslova jako dobytčata, těmi nejsurovějšími způsoby, podřezáváním, věšením, přibíjením, jako byl přibit Ježíš, mučením různého druhu ukrajinskými „velkými vlastenci“. Bylo přáním vykonat na tomto

obyvatelstvu co nejvíce krutostí. Jejich myšlenky snad byly takové, že až se znovu vrátí Sověti, tuto činnost samo vytvořených ukrajinských skupin nad bezbranným obyvatelstvem ještě ocení a upovci dostanou od nich velkého uznání.

Ve dne zbraň odkládali a uschovávali. Pod pláštěm noci byli velkými hrdiny a vycházeli, podle nich k velkým činům, které měly být k velkému prospěchu samostatnosti země - opak však byl pravdou. Každá takováto skupina měla svoje představy, jak má vypadat samostatná Ukrajina, o kterou všemožně usilovali a ty jejich představy také v plné míře uplatňovali. Téměř všechny tyto ozbrojené skupiny, si myslely, že samostatnost musí přijít přes potoky lidské krve a velké hromady mrtvých těl, a ty ať byly jakékoliv národností, které se v tu dobu na západní Ukrajině, mimo Ukrajinců, nacházely. Samotné skupiny těchto band, to jednak měly ve svém programu likvidaci určeného obyvatelstva a za druhé to okoukaly a naučily se od jiných národů a vojsk

Upovci vykonávali svojí špinavou práci pouze ve večerních a nočních hodinách. Ve dne byl každý normálním mírumilovným člověkem, který by nedokázal nikomu ublížit a sotva se setmělo, stávali se z nich zcela jiní lidé, v noci se měnili na dravou nikdy nenasycenou zvěř, chtivou těch nejpodlejších činů. V tuto noční dobu se neštíteli podřezávat obyvatelstvo kosami, tak jako se to někdy dělávalo s dobytčaty. Také je podřezávali noži, škrtili tajně, ale také věšeli veřejně, prý pro výstrahu všem. Ráno obyvatelstvo vstávalo a na stromech viseli lidé, podle nich jejich provinilci a nepřátelé s ceduličkami na prsou, že takto dopadne každý, kdo by se stavěl proti nim. V mnoha případech vyvražděnou rodinu naházeli do studny. Vraždili a věšeli svoje vlastní lidi, tedy Ukrajince, když se jim stali nepohodlnými anebo na ně přišlo udání. Dost často bylo to udání i falešné, ale život se už navrátit nedal.

Říkávali "vyrizali vorohiv" a mysleli to doslovně, vždyť skutečně některé podřezávali!!!

Toto jejich nelidské zacházení s bezbranným obyvatelstvem, často nebylo po vůli mnoha jejich vysokých velitelů. I toto bylo dosti problematické. Tyto skupiny byly v některých případech dobře sehrané a v mlčení byli těmi nejlepšími mistry. Všechna zla se odbývala v noci a svědkové se nenašli. A pokud by se svědek přece jenom našel a promluvil, stihl by ho krutý trest, zrovna takový jako ubohé rodiny. V tu dobu bylo nejlepší mlčet. Když jsem viděl, říkat neviděl, když jsem slyšel, říkat neslyšel, když znám, říkat neznám. Všechno ukrajínští „chlopci“, co provádíte, děláte dobře i když skutečné myšlenky o činech těchto skupin byly naprosto jiné. Bylo to zcela nelidské a v normálních mírových podmínkách velice trestuhodné.

Pokud Češi pomáhali banderovcům - dávali jim potraviny, tak to bylo pouze pod pohružkou smrtí - vyvraždění celé rodiny. Dost často si v noci z chlévu odvedli jalovičku, vytáhli z chlévku prasátko, to vše na dvorku zpracovali a ještě napsali a někde pověsili ceduličku, „*Když něco řekneš, zahyneš!*“ a tím mysleli celou rodinu. Nikdo nic neříkal a to ani u sousedů, pokud to sami škvírou neviděli. V takových nočních situacích nebylo možné vyjít ven a to ani okradené rodině.

Je jisté, že tyto skupiny jen se samozvanými veliteli dost často ničili dobrou myšlenku vůdců za samostatnost Ukrajiny. Takové skupiny se stávaly neovladatelné svojí neposlušností pro špatné spojení s hlavním velitelem. Takový samozvaný velitel si myslel, že on je ten nejvyšší a žádným pokynům shora se nemusí podrobovat. Stávalo se, že i mezi těmito skupinami došlo k potyčkám a bojovým střetům. Každý takový velitel svoji ovladatelnou část území považoval za tu nejdůležitější a středem vzniku samostatného svobodného státu a podle toho se také choval.

I samotní jejich vyšší velitelé často museli mlčet, protože se viník nikdy nenašel a ani ten velitel si nebyl jist svoji bezpečností a tak samozvané skupiny vládly v určitých prostorech tak, jak rozhodoval a byl více nebo méně krutý jejich samozvaný vůdce. O vinících se veřejně nemluvalo, avšak svoje činy a to i ty nejpodlejší si nechávali zdokumentovat, dost často i fotograficky, pro případ, že by, až vybojují samostatnost mohli předložit důkazy, jak právě oni se o to zasloužili a za to chtějí také uznání a pochvaly, po případě i ocenění.

Upovci měli hodně vzorů od koho se mohli poučovat a zdokonalovat. Viděli to od Němců, jak se to dělá s židovským obyvatelstvem, sovětskými zajatci, a nejčastěji i proti ukrajinskému obyvatelstvu. Později, když viděli, jak nacisté pálí celé vesnice a celé velké prostory a kdo jim není dost dobrý, zastřelí ho, začali to dělat také tak. Je vidět, že tyto krutosti jim byly velice přijatelné, blízké a velmi rychle si je brali za své. Když to Němci prováděli na ukrajinském obyvatelstvu, to se snažilo nějakým způsobem to někomu oplácet a v ještě větší míře, ještě s větší krutostí a tu krutost si také ve velké míře vybíjeli na nezbrojeném, mírumilovném obyvatelstvu. Za nějakou dobu se tento postup rozjel naplno.

Také v Českém Mstěšíně byla provedena jedna taková poprava člověka který se jmenoval Compa. Žil přímo na rozhraní české a ukrajinské vesnice. Když si pro něho pětičlenná skupina těchto „chlopců“ přišla, pracoval ještě na zahrádce. Až do poslední chvíle věřil, že on může ve vsi ještě zůstat, vždyť s Ukrajinci vždy tak dobře vychází a oni s ním také. Ale jak se zdá nebylo tomu tak,

nějaký důvod k jeho likvidaci se přece jenom našel, snad jenom proto, že patřil k jiné národnosti než oni.

Přišli až překvapivě brzy, všade jinde se tyto popravy na mírumilovném neozbrojeném obyvatelstvu vykonávaly později a to až v noční době. Přípochovali už jako suverénní vládcí této části Ukrajiny. Pan Compa, když je uviděl, poznal, že je zle a dal se na útěk. Snad v tu chvíli ho napadla myšlenka utéci, přes noc se schovat v obilí a hned ráno odjet do města. Nepodařilo se mu to. Nastala střelba a ozbrojenci měli tentokrát dobrou mušku. Padl a zůstat ležet jen několik desítek metrů od své zahrádky. Nikým neurčená skupina k přebírání moci na západní Ukrajině bez nejmenšího pocitu viny, spíše s tím, že opět vykonali jeden z velice záslužných činů, který je třeba nutně vykonat a který bude tvořit základy při osamostatňování Ukrajiny, s velkým klidem a úlevou odešla.

Ti pronásledovaní, kteří měli to štěstí a hodně brzy si přestali naivně myslet, že na ně upovci nepůjdou, že se jich to netýká, že oni jsou čistí, nemají žádnou skvrnu vůči nim a utekli do velkých měst, udělali velmi dobře. Naložili svoje nejnnutnější věci a poutíkali do měst, kde byly velké německé vojenské posádky a upovci se tam neopovažovali páchat tuto špinavou činnost.

Ve dne tito lidé v nočních hodinách pronásledovaní mohli za denního světla klidně a nikým neohrožovaní odjet z vesnic a nikdo se jich ani nevšimnul. Pronásledovatelé byli velcí zbabělci. Pouze tma je dělala velkými hrdiny schopných těch nejpodlejších zákeřných činů. Spáchanou zločinnost sváděli na někoho jiného. Bylo mnohem více prospěšné, takových zlých činů si vůbec nevšímat a navenek dělat, jakoby se nic nestalo. Už jenom o těchto strašných činech mluvit bylo provinění, natož poukázat na viníka. A kdo se takto proti nim provinil, toho nečekalo nic jiného než zase jenom krutý trest.

Všade se nacházely nedůstojné hroby lidí, kde být neměly. Dost často to byly jenom velmi mělce zahrabaná těla do země, nějaké díry, jámy a také velmi často naházení lidé do studní a nejčastěji přímo do té, která se nacházela na rodinné usedlosti. Když se těla začala rozkládat, šířil se do velkého okolí neuvěřitelně silný nasládlý pach. Byly i takové případy, že když se někdo našel, kdo by chtěl těmto lidem udělat pořádný hrob a přenést těla do těch správných a důstojných míst, nebylo mu to dovoleno a mohlo se stát, že byl také od těch ozbrojených skupin pronásledován a pronásledování u těchto skupin znamenalo likvidaci.

Jsou však také známé i případy, kdy upovci byli velmi ohleduplní a upozornili rodiny určené k likvidaci. Řekli jim, aby ve svém vlastním zájmu opustili domovy a odjeli do měst. Je pravděpodobné, že to tak dělali ti umírněnější, když se dověděli, že ti krutí se na tyto rodiny chystají. Těmto informovaným rodinám bylo doporučováno provést stěhování okamžitě, kdo by zaváhal a na usedlosti ještě zůstával, na druhý den už bylo pozdě a likvidace byla vykonaná.

Když toto hlavně polské pronásledované obyvatelstvo odešlo do měst, jejich hospodářství zůstávala prázdná, opuštěná. Blížily se žně a bylo třeba nějak sklídit trochu úrody a tak se stávalo, že ve dne se na auta naložilo z vesnic vyhnané polské obyvatelstvo, schopné vykonávat žňové práce, k nim se připojilo několik vojenských aut s německými dobře ozbrojenými vojáky a jelo se sklízet úrodu. Ta sklizeň byla jednak pro sebe, ale také část německým vojskům.

V době, kdy už byla celá část populace, vyznačená k likvidaci, zničena a ostatní, kteří se zachránili útekem do větších měst, činnost upovských skupin v tu dobu se dostává do jiné fáze - vypalování usedlostí.

„Jste našimi nepřáteli a nezůstane po vás nic, uděláme to tak důkladně, aby ani známky nebylo po vás, kde jste žili,“ si tenkrát říkala tato každá ničící tlupa. Hořely hospodářské budovy, stohy obilí, pole dozrálého obilí, aby je nemohli sklízet společně s německými vojsky a vše ostatní, co bylo těchto „nepřátel - vorohiv,“ to se muselo do základu zničit.

Každý večer v letních měsících roku 1943 bylo vidět velké ohně nebo jenom, bylo-li to ve větší vzdálenosti, obrovské záře. Tím tyto upovské skupiny dávaly znát, že tady jsou, že zase vyvíjejí svojí nekalou - zlořádkou činnost. Ty ohně byly blízké, vzdálenější, ale také velice vzdálené, kdy jenom rudé nebe mohlo dávat znát, že tam někde ve velké vzdálenosti už znovu hoří jedna z hospodářských usedlostí.

Snad to bylo koncem roku 1943. V tu dobu přišla do Českého Mstěšína nějaká jednotka UPA s jedním jejich vysokým velitelem. Po příchodu žádali, aby jim bylo dáno dostatečného množství stravy k nasycení. V takových případech nebylo možné říkat, že něco hospodář nemá. Když nemáš, sežeň! A každé vzdálení mimo dům bylo třeba jim hlásit.

Přinesli sebou velké množství zbraní a munice. Hned, jak se najedli, začali s čistěním zbraní a to velmi důkladně. Po nablýskání všech kulometů, samopalů, pistolí nastal čas k odpočinku. Po odpočinku byla na radě osobní hygiena a pořádný oběd, který si poručili připravit na poledne už

hned ráno, když se nasnídali. Nejzajímavější byl důstojník - nejvyšší jejich velitel, jeho píle v leštění svých vysokých bot (zřejmě stažené z Němce) neznala mezí.

Stále mu nebyly dostatečně nablýskané. Všechno jejich oblečení bylo z německých vojenských skladů anebo ze zastřelených německých vojáků.

K večeru se dostavil jiný z vysokých důstojníků, byl to rovněž vysoký velitel s několika vojáky, snad byl jeden banderovec a druhý melnykovec. Rozhovor obou velitelů probíhal v ne moc příjemném tónu. Bylo vidět, že jsou to tyto dvě rozdílné, avšak základní skupiny, které se na západní Ukrajině v ukrajinské povstalecké armádě vytvořily. Jedni byli proti všem a všemu, co není ukrajinské všechno chtěli zlikvidovat, zničit, vyvraždit. Druhá skupina (melnykovci) byla mírnější a věřila, že jedině mírným diplomatickým jednáním a vyjednáváním se může vytvořit samostatná Ukrajina, nikoliv likvidací pokojného bezbranného obyvatelstva.

Tito dva velitele se nedohodli a žádný z nich nebyl vyjednáváním uspokojen. Po rozhovoru hned první skupina, která tady byla jenom na malé návštěvě, odešla. Když se setmělo také druhá jednotka opustila úkryt a též místo svého denního odpočinku a ubírala se pod záštitou noci ke stodolám a tudy přes pole k novým, možná i nepěkným činům...

Když bylo známo, jaké krutosti napáchali Sověti na polských důstojnících v katyňských lesích poblíž města Smolenska, upovci čekali, že když Sověti sami tyto akce likvidování polského důstojnického sboru páchají, nebudou činit žádných námitek a oni také nebudou nést nijakých následků za své vražedné akce. A Sověti také později velké veřejné provinění jim za to nedávali. Poláci nedostali omluvu za zabitých více než dvanáct tisíc polských důstojníků v katyňských lesích padesát let, až po této době, už při zcela jiném zřízení, přišla z Moskvy omluva. A za zavraždění mnoha desítek tisíc polského obyvatelstva (hovoří se o 120 tisících) na ukrajinském území, omluva nebyla nikdy.

Kdyby upovci neprovedli Rusům hodně podlý čin, nezlikvidovali při něm jednoho z nejlepších generálů sovětské armády, kdož ví, jaký by byl názor u Rusů na jejich činnost. I když některé partyzánské akce proti Němcům, avšak pouze s některými, umírněnějšími ruskými partyzánskými veliteli vykonávali upovci společně. Nakonec se vždy stávali nepřáteli sovětské moci a jejich činnost zůstávala stále nepřijatelná, nepřátelská, škodící také evropským událostem a hlavně těm poválečným.

Dne 29. 3. 1944 poblíž města Rovna udělali past na sovětského generála Vatutina, který byl považován za nejlepšího velitele frontu a velkého vojevůdce. Snad to byla zase jedna z nerozvážeností těch samozvaných velitelů UPA. Generál byl těžce zraněn a tomuto zranění podlehl 15. 4. Po této době už nebylo ani trochu slitování nad nimi, jejich zájmy, spoluprací a o nějakém dojednávání úlev pro lid na západní Ukrajině. Začalo tomu být naopak Trest musel být krutě odčiněn, tak jako se trestala všechna provinění, namířená proti Sovětskému svazu.

Nejprve to bylo nabízení se německé říši k společnému boji proti komunismu. To bylo největší provinění, za které byly ty nejkrutější tresty. Navíc si tehdy dovolili zlikvidovat nejlepšího velitele frontu.

Ani bez těchto velkých provinění nemohli dostat samostatnost Ukrajiny. Velká sovětská země v poválečné době chtěla zůstat v takové velikosti, v jaké se v předválečné době nacházela, ba naopak, se snažila po válce si velmoc rozšiřovat a všechna možná území a to i taková, která jejich nikdy anebo hodně dlouho nebyla, získat zpět.

V tu dobu už upovci věděli, že by stačila jenom malá známka činnosti v osvobozeném prostoru, že se v některých místech nacházejí, hned druhý den by tam byla velká vojenská jednotka, která by prohledala vše, a podívala by se i pod zem. Po všech těchto činech, které proti sovětskému svazu upovci měli, nezbývalo než čekat na svůj nepěkný konec. Tyto skupiny si začaly budovat velké kryty, z kterých vycházely jen v noci a většina z nich byla už naprosto nečinná, bez žádných velkých akcí. A přesto i v tuto dobu se odehrávaly ještě velké krutosti.

Bylo moc špatné, že skupiny ÚPA nebyly jednotné v základu a už vůbec ne v těch malých skupinách, kterých bylo velké množství. Nebylo také správné, že vyhlásily boj proti všem. To nemohlo prospívat nikomu a za to nejvíce trpěl ukrajinský lid. Trpěl od Němců, Sovětů a byly případy, že i od Polských partyzánů.

Nakonec skupiny, žily v dírách s nepředstavitelnými nemocemi, otevřenými ranami, různými zraněními atp. Mnozí už nechtěli ani tu samostatnou Ukrajinu, chtěli jenom odhodit nenáviděnou zbraň, která je dostala do této nezáviděníhodné situace a jít domů. Nebylo jim to dopřáno, protože úřady věděly, kde se tento člověk - mladík nachází a když by se objevil doma, vojenská eskorta by si ho za nějakou krátkou dobu odvedla. Dost těžce se dalo vysvětlovat sovětským úřadům, kde se tento mladý člověk nachází, když nenastupuje do armády.

Požár mlýna ve Mstěšíně

Když se rozmáhalo řádění různých band upovců a nejenom těch, ale byly přípustné i nevhodné činy jednotlivců, nějaký zlý člověk z ukrajinské vesnice si vzpomněl, že mu někdy a to už hodně dávno nějak nevyšel vstříc Bohuslav Šebesta. Protože v tu dobu veškeré zlo bylo dovoleno a podporováno, tento člověk si usmyslel, že vypálí usedlost Daňku a Šebestů i s mlýnem. Vše, že lehne popelem. Zapálit to šlo celkem snadno, když značně proschlá sláma znamenitě hořela. Díky dobrým mstěšinským hasičům se brzy podařilo oheň zlikvidovat a zabránit dalšímu jeho šíření.

Byl podzim roku 1942, právě v době vybírání brambor, kdy ještě některé stodoly byly plné navezených snopů obilí. Večery se prodlužovaly, takže v osm hodin už byla velká tma. Najednou se udělalo na dvoře nějak moc světla.

Co to? Vždyť měsíc v tuto dobu tak jasně nesvítl a vychází až někdy po půlnoci? Snad někde nehoří? A skutečně. Jiří byl první, kdo vyběhl ven a jen kousek popošel ze zápraží, hned viděl, že velké světlo, které bylo od ohně, přichází od rybníka, od mlýna.

Hoří! Hoří! Se neslo po vesnici. Celá vesnice se doslova hnala ke mlýnu. Vždyť nesmíme nechat shořet náš mlýn! Kam bychom jezdili mlít mouku?

Už je tady i hasičská stříkačka a záchrana mlýna a možná i části vesnice s velkou chutí, odvahou a také nebezpečím začala. Vítr i když ne silný, vál směrem severozápadním na rybník a z části také na první stodoly ve vesnici. Velký stoh slámy a od něho i stodola, kde už také byla jenom sláma byly v obrovských plamenech. Oheň, dobrý sluha a zlý pán, zuřil s velkou razanci.

Hned u rybníka a od vesnice Mstěšín stál mlýn, za mlýnem špejchar, stodola a nakonec obytné stavení. Plameny se zvedaly do velkých výšek a horký vzduch bral sebou značné velké kusy hořící slámy a nesl je, přelétávaly přes mlýn, aby kdesi nad rybníkem, ale také i mnohem dále je upustil. Velitel hasičů posílá bratry Honky domů, aby chránili své stodoly, které se nacházely hned za rybníkem. Ti berou pytle, namáčejí je do vody a pokládají na doškovou krytinu stodol. Sedí na střeších stodol s kbelíky vody a zachycují nalétávající ohnivé koule a hned je likvidují - utlumují. Není možné nechat rozšířit oheň do vesnice.

Také u ohně se daří jeho likvidace. Vody je dostatek a velké množství je chrleno do chřtánu ohně. Je třeba nejprve značně namočit stěny špejcharu a tak odříznout ohni dalšího šíření. Také odtud pokračovat v likvidaci ohně. Stodola a už vůbec ne stoh slámy se zachránit nedají, avšak je třeba vodou

zklidnit plameny, aby nebyly tak velké. To se vcelku i když s velkou námahou daří. Celou noc byla vesnice na nohou. Ještě i ráno a během celého dalšího dne je třeba hlídat oheň a v případě nového vznícení jej hned v zárodku hasiči likvidují.

Po vyhasnutí všech žhavých míst se našla i nádoba, kterou byla přinesena nějaká podpurná tekutina ohně - snad nafta. Také se proslýchalo, že byl zahlédnut žhář při útěku po založení ohně. I kdyby v tu neklidnou dobu bylo známo jméno žháře nebylo možné se nikam obrátit o pomoc v této trestné věci.

Celá vesnice byla velice spokojena s výkonem zdejších hasičů. Jím a také všem pomáhajícím uhasit tento nebezpečný živel bylo vřele poděkováno. Byl to úkol celé vesnice nepustit oheň dále a to se také zdařilo!

Smrt šla kolem...

V létě roku 1943 v těsné blízkosti, jenom několika set metrů, od Českého Mstěšína krutě řádila nacistická horda a kolem sebe rozsávala jen smrt. Každý člověk, který v určeném prostoru jim přišel na oči, byl už předem odsouzen k smrti. Tak jako v celé Evropě řádila německá nacistická armáda, avšak tady, na východě, bylo jejich řádění nejkrutější, vesnic zničených do základu bylo nejvíce. Mezi českými vypálenými vesnicemi na Volyni to byly Český Malín a česká obec Michna - Sergejevka.

Snad neexistoval na Ukrajině jediný rajón (okres), kde by nebyla vypálená nějaká vesnice, lidé zahnaní do kostelů, stodol a jiných velkých budov (škol) a pohřbení zaživa - ohněm. Dále na východě, při německém tažení, jsou známá místa, kde byly zničeny celé velké prostory - celé rajóny.

Když na západní Ukrajině, hlavně na Volyni a v Haliči, začaly ve velké míře pozvedávat hlavy různé tlupy a to i v blízké vzdálenosti velkých měst, německá nacistická mašinerie byla donucená ukázat, kdo je ještě pořád v těchto místech pánem. Ukazovali to tím nejkrutějším způsobem, jaký byl v tu dobu znám - vypalováním vesnic a likvidací veškerého obyvatelstva v těchto místech.

Po několika případech policejní stanice (SA) ve vesnici Lavrov ukrajinskými jednotkami UPA, se Němci museli stáhnout do Lucka a i potom jim upovci nedávali klidu. Proslýchalo se, že největší jejich skupiny se zdržují kolem Lucka, ve vesnicích jižním směrem od města.

Pro velkou výstrahu, jak se to může stát i s ostatními vesnicemi, v případě další neposlušnosti a neklidu bylo nařízeno, likvidovat několik vesnic. Jednoho červnového rána to začalo. S ranním rozbřeskem, když lidé ještě spali, obsadili němečtí hrdlořezi vesnice Korševce, Verbajev a částí obcí Novostav, Promyň a ukrajinského Mstyšina. Se svým krutým řáděním a nelidským zacházením s místním obyvatelstvem se zastavili snad jen pět set metrů od Českého Mstěšína.

Jejich nepředstavitelně kruté řádění pokračovalo celý den. Nejprve provedení obrovského kruhu kolem těchto obcí, potom shromažďování lidí. Ti byli zahnaní do velkých stodol, kostelů - církví a tyto budovy zapálené. Jen málokomu se podařilo utéci. A těm, kterým se to přece jenom s velkou dávkou štěstí povedlo, ti se museli celý den skrývat v různých úkrytech. Dost často také poranění se schovávali v křoviscích, rákosích a vodách řeky Styru.

Jeden takto zachráněný ukrajinský mladý muž vyprávěl: „*Utíkal jsem směrem k řece, Němci po mně stříleli, protože střelba byla ze značné vzdálenosti, zásah byl málo pravděpodobný. Jedna kule mě přece jenom slabě škrábla. Skočil jsem do řeky mezi křoviska, před sebe jsem nastrkal z pod sebe bahno a malým otvorem přes bahno se díval na stráň, která byla břehem řeky, odkud měli přijít vojáci. Za chvíli tam dorazili a také zůstali a stále pozorovali řeku. I když zranění nebylo velké, krev stále z rány vytékala a zbarvovala vodu, kdyby vojáci přišli až k samé řece, jistě by to uviděli. Po nějaké době, když ten voják, který měl úsek nejbližší, se otočil a odcházel směrem ode mne pryč, se mi podařilo roztrhat košili a na ráně na rameni si trochu zastavovat krev. Byl to dlouhý den, když jsem musel celý den být ve vodě bez jídla. Konečně se začalo stmívat. Naprosto vysílený a prochladlý jsem se vypořádával ze svého úkrytu. Než jsem mohl pokračovat v cestě do bezpečného úkrytu, musel jsem nejprve si několik hodin poležet v noci už na bezpečném druhém břehu řeky.*“

V nočních hodinách se tyto zachráněné osoby začaly přemísťovat do bezpečnějších míst. Kde jinde hledat ukrýt než u Čechů. A tak v noci se začínali trousit různí šťastní zachráněnci a teprve v tuto dobu se lidé v Českém Mstěšíně dovídali otřesné hrůzy, které nacisti v těsné blízkosti české vesnice páchali. Jak viděli odvádět svoje rodiny a příbuzné. Kde se jim podařilo přečkat tento den plný nepředstavitelných hrůz a tím se zachránit. Většinou to bylo v nějakých dírách, velice nedostupných starých sklepích.

Během dne nikdo z českých hospodářů nevyjel do polí, ani noc nebyla klidná, nastaly obavy, co bude druhý den až nacisté se dovědí, že hodně utečenců z těchto vypalovaných ukrajinských obcí se schovává u Čechů. Nastávaly různé přípravy na to nejhorší. Někteří, pokud je spánek přemohl, raději přespávali daleko od stavení, v polích. Rovněž druhý den nebyl o nic klidnější. Rachocení kulometu a samopalů bylo ještě mohutnější. Němci stříleli na všechno, co se hnulo. Ráno odvedli veškerý dobytek a k polednímu se vzňal požár na obrovském prostoru. Dým se šířil, dusil lidi na několik kilometrů. Všechny budovy, které ještě v těchto vesnicích určeného prostoru zůstávaly, musely být spálené, do základu zničené.

Ani třetí den lidé v Českém Mstěšíně nevěděli, jak pro ně skončí tato honička na lidské oběti. V nedalekých ukrajinských obcích stále ještě nebyl klid. Občas se ozvala střelba, kdesi znovu vzplál nový už jenom ojedinelý požár.

Až teprve čtvrtý den se lidé ze zničených vesnic velmi nejistě začali navracet do svých vypálených domovů. Jejich žal nad mrtvými těly svých rodin, příbuzných, blízkých a nad úplně zničenými domovy nebral konce. Některé budovy stále ještě doutnaly, také spálená a ohořelá lidská těla nebyla ještě zcela zchladlá a z nich se šířil do celého okolí nepředstavitelný silný zápach. Nastávala nová obrovská nenávist a připravovala se také další neodpuštitelná pomsta, proti těmto hrdlořezům - a nejen proti nim.

U ukrajinského obyvatelstva vyvstal nový velký úkol, který měla splnit UPA. Byla to nenávist proti všem, kdo by chtěl ubližovat, nebo kdo už někdy, třeba i hodně dávno, nějak ublížil ukrajinskému národu a hlavně proti těm, kteří v poslední době neznali slitování s obyvatelstvem na západní Ukrajině. Skupiny UPA nebo jen samozvané skupiny se připravovaly na nové odvetné akce, jenže s trochu větší opatrností, tak aby nemuselo trpět hlavně ukrajinské civilní obyvatelstvo z vesnic. Smrt krutých nacistických zabijáků totiž kráčela kolem nás!!!

Pojišťování se v době války

Když lidem a hlavně Čechům na západní Volyni bylo známo, jak Němci dostávají na frak na východní frontě, u Moskvy, Stalingradu (Volgogradu) a jinde, začali uvažovat, jak by se vše mohlo vyvinout, kdyby fronta procházela přes jejich vesnici. Už po žních v roce 1943 se s tím začalo počítat, že Němci jednou budou utíkat, samozřejmě, že se nemohlo vědět, kdy to bude a tak se musely pojišťovat plody své práce z každoroční úrody.

Znovu se začalo se zakopáváním obilí jako za komunistů. Moc dobře byly známé případy, kdy Němci dokázali vypálit celé rajóny a ještě mnohem větší prostory v místech bojů a pokud na to měli dostatek času v místech jejich ústupu zůstávala jenom spáleniště. To samé dokázali udělat také Rusové, když byli přinucováni k ústupu. V takových případech přišel rozkaz pálit všechno. To se hlásalo heslo: „*Nic nenechat nepříteli, vše zničit!*“ A tak se pálila úroda na polích, lidská obydlí, ničily se továrny strhávaly mosty a ničilo se všechno ostatní.

V tu dobu nikdo neměl jistotu, jak právě v místech jeho bydliště se válka bude chovat. Kolikrát přes jeho vesnici projdou frontové linie. Všechny tyto nejistoty vedli lid k tomu, aby se zemědělec znovu nějak pojišťoval.

Také se dělaly různé rodinné úkryty. V polích, několik desítek metrů od stavení, hlavně tedy za stodolami se začaly kopat kryty, byly to jakési hluboké zákopy, ve kterých by se dalo přežít v případě, že by byl nálet, že by bylo stavení zničeno, spáleno a tak podobně. Nikdy toho nebylo zapotřebí, situace se vyvíjela trochu jinak v Českém Mstěšíně a to bylo moc dobré. V jiných českých vesnicích byla možná situace zcela jiná a i tyto různě dělané kryty v polích jím byly něco platné, tady ne.

Polská partyzánská jednotka

Bylo to v roce 1943, pravděpodobně koncem února, noci ještě velmi dlouhé, značně studené a tak každý koukal dostat se brzy do postele. Lidé usínali s tím, že noc snad bude klidná, ale nebyla. Před půlnoci se najednou ozvalo silné bušení na okna a také na dveře, které nepřestávalo. V místnosti bylo plno světla, ze všech oken. Tři okna a z každého svítila silná baterka. Při tom se opakovaně ozývalo: *Chozajn otvori, chozajn otvori.*"

Zřejmě si mysleli, že ten, kterého tam vidí na posteli ležet, je hospodář. Jiří v tu dobu byl jenom čtrnáctiletý chlapec a noční návštěva to nemohla vědět. Jiří dostal velký strach a ještě více se zachumlal do přikrývky.

Bušení bylo stále silnější a začaly se ozývat nadávky a výhrůžky. Jiří nevěděl, co má v tuto zlou dobu dělat, ve strachu se nemohl rozhodnout pro nic moudrého. Celá rodina a také hospodář spali v zadních místnostech. Když už bušení, nadávání a výhrůžky byly velmi silné a slyšitelné tak, že se vzbudila celá rodina, šel hospodář otevřít venkovní dveře. U dveří mu bylo s velkými nadávkami nařízeno: *„Zaprahaj koni, jak ni roztrilajemo tebe.“*

Vše se odbývalo ve velkém chvatu. Pan Bechyňský měl vždy krásné koně a proto mu bylo líto je opustit. Zapřahal a přitom se domlouval se svým zetěm, že ten se půjde obléci a s koňmi pojedou. Jejich myšlenky byly takové, že odveze noční návštěvu a ráno se vrátí i se spřežením domů, jako se to stalo už mnohokrát. Zeť tedy nasedl na saně a nenechal se přesvědčit, že oni (tedy nevíтанá návštěva) si už s koňmi pojedou sami. Zřejmě také bylo slabé a ne moc důrazné rozkazování pasažérů. Všude se jim to podařilo velice snadno, každého kočího, který chtěl jet, ze saní shodit a jdi si domů, koně si bereme a ty okradený o koně nesmíš ani ceknout. Tady to kočímu povolili a byl to jediný případ.

„Když chceš, můžeš jet,“ mu řekli. *„My si to s tebou po cestě už nějak vyřídíme. Zastřelit člověka po cestě, to pro nás není nic nemožného,“* si mysleli.

V tuto dobu byli ještě mírnější, vždyť ještě neměli pohromadě všechny koně. V tento moment nesměli dělat nějaký velký rozruch, poplach a natož střelením a to třeba i do vzduchu, nic neměli dovoleno.

Když hospodář zapřahal koně, bylo vidět z oken, protože byl napadaný nový sníh, že i u sousedů se děje něco podobného. Nikomu hned nemohlo být známo, že je to takto po celé vesnici a že

budou s touto noční návštěvou odvedeni téměř všichni schopní koně. Po odjezdu se někteří sousedi dohadovali, jak to probíhalo u nich, avšak to hlavní a dopodrobna se dovídali až ráno. V tu dobu se teprve zjišťovalo, že jenom jedny saně odjely i s doprovodem.

Tehdy tito partyzáni vzali v Českém Mstěšíně 17 párů koní samozřejmě těch lepších. Při odjezdu nařizovali, aby se nikde nic o tom neříkalo, jinak se vrátí a špatně to s obyvatelstvem dopadne.

Této skupině nebylo nic svaté a neštítla se ani těch nejpodlejších činů. Kdo se jim postavil do cesty nebo nějak vzepřel, každého zlikvidovali. Ve svém tažení a to už z českými koňmi v ukrajinském Mstěšíně bezohledně zohavili a zavraždili matku dvou nezletilých chlapců ve svém domku. V jejím domě do pozdních nočních hodin se dralo peří. Po odchodu všech hospodyně ještě dělala úklid v domě, když dorazila tato skupina na saních a byla zvědavá, proč se v tomto domě ještě svítí. Paní Anna Sabatová se moc vylekala, začala křičet a volat o pomoc. Pomoc přišla, avšak i ta na to zle doplatila. Smrt zde našel Josef Klaban a Ukrajinec Hnát Patuta byl těžce poraněn a po krátké době zemřel.

Cestou bylo slyšet různé rozhovory a také rozkazy, a to všechno v polské řeči, což bylo velice divné našemu kočímu. Partyzáni se různé přeskupovali a rovněž přesedali a tak, když přijeli na místo, nikdo ani nevěděl, že mezi nimi je jeden civilista.

Dlouhá řada spřežení jela na městečko Polonka, velké město Luck objížděli západní stranou a pokračovali dále na Kiverce a do lesů za tímto městem, které nesou jméno Polesí a pak ještě dále snad až na Bílou Rus. Při jedné z ranních zastávek najednou velitelé zjistili, že mezi nimi je civilista a nevěděli, co s ním udělat, jak se k němu zachovat. Jedni navrhovali zastřelit (takové nejkrutější rozhodnutí, nebylo u nich nic nemožného), jiní pustit, ať si jde domů.

Mladý pan J. Kracík prosil, přesvědčoval, že nikde nebude nic říkat. Je prý jen několik měsíců ženatý, má doma mladou ženu a tak podobně. Dlouho, dlouho to trvalo než převládl názor „pustit“ a tak Jaroslava odvezli několik kilometrů zpět, ještě s jeho koňmi a tam ho propustili, ovšem s velkou pohružkou, že když něco vyradí, najdou si ho. Pak mu poručili, aby utíkal a na rozloučenou za ním vypálili mu nad hlavu několik ran z pistole.

Z těchto míst se dostat domů nebylo snadné. Asi až za čtyři dny se zeť pana Bechyňského dostal domů. Hladový, nevyspalý, k smrti unavený, samozřejmě bez koní. Nerad o tom hovořil a nechtěl, aby se to rozšiřovalo po vesnici, přičemž se obával, aby se o tom nedověděli upovci...

Později se zjistilo, že onu skupinu, která napáchala v Českém Mstěšíně tolik škod a zla, tvořili polští partyzáni. Tato skupina se přepravovala z okolí městečka Mlýnova, kde se doplňovala. Snad v okolí vesnice Lučice přešla přes zamrzlou řeku Styr, přišla do české vesnice, kde očekávala úspěch, protože potřebovala dobré koně, aby jim to umožnilo hodně rychle se přemístit do velkých lesů. Měli to zřejmě dobře vytipované, nikde jinde než v české vesnici by se jim nepodařilo získat najednou tolik dobrých koňských spřežení. S českými koňmi se jim to podařilo.

Ruští partyzáni

Jednoho mrazivého odpoledne se do vesnice přiřítilo několik jezdců. V jejich čele byl krásný bílý kůň, kterého ovládala žena a také dávala dostatečně znát, že ona je velitelkou této malé partyzánské jednotky. Vše probíhalo velice rychle, žádné zbytečné zdržování. Zastavili se u několika vrat, kam připevnili různé plakáty s hesly -jako „*Sovětská armáda už je blízko, bijte Němce!*“ „*Smrt německým zachvatčikam!*“ (uchvatitelům), „*Nepodporujte německé nepřátele!*“ a jiná hesla proti nacistům...

Bylo to něco velice povzbudivého pro vesnický jen spoře informovaný lid a zanechávalo to dobrý dojem pro všechny, že už konečně se tady někdo ujme moci a tím skončí neradostné období různých umíráček. Přicházely různé zprávy o velkých neúspěších a prohrách bitev německých vojsk. Zatím nejposlednější velkou porážkou byla v prostoru ševčenkokorsuňského nepřátelského uskupení, kdy sovětská vojska v nepředstavitelně těžkých zimních podmínkách rychle postupovala vpřed na západ a ničila velké nepřátelské opěrné body.

V této části velkého průlomu se nacházela a jen v malé vzdálenosti za přední linii postupovala také jednotka československého zahraničního vojska v Sovětském svazu, pod vedením generála Ludvíka Svobody. Ještě před tím než přišla československá vojska na Volyň, pomáhala osvobodit 1. čs. samostatná brigáda 4. 1. 1944 Bjeluju Cerkev, kde dosáhla značných bojových úspěchů a za to se jí dostalo vysokého vyznamenání. Byl to řád Bohdana Chmelnického I. stupně.

Začátek roku 1944 – Němci válku prohrávají

Na Ukrajině většinou byly velké zimy a silné mrazy, avšak tuto zimu z 1943 na 44 rok tomu bylo zcela jinak. Obzvláště v začátcích roku 1944, hned od prvních dnů ledna nebyl téměř žádný sníh a také mrazy nebyly valné. Některé dny napadlo trochu sněhu, avšak vzápětí jen za pár dní přišla obleva a znovu bylo po zimě. Několik silných mrazů bylo také, menší, ty byly stále, ale bylo to mrznutí na sucho, které dost často znepokojovalo zemědělce.

Když už bylo jasné, že sovětské jednotky rychle postupují na západ, ženou německá vojska a fronta není příliš vzdálená, dalo se očekávat všelicos a také, že se zanedlouho objeví nějakí vojáci. Spíše se očekával předvoj pravidelných bojových sovětských jednotek. Už při konci roku 1943 o Němcích několik týdnů nebylo známo, že by se v některé vesnici objevili. Jednak právě pro tuto zvláštní zimu tohoto roku, protože Němci neměli jistotu, že někde na neupravované rozblácené cestě s auty neuvíznou, čímž by v těchto místech po útocích upovců jejich cesta špatně skončila. Spíše bylo cílem německých vojsk co nejvíce vojenského materiálu přemístit, jenom po několika dobře udržovaných, ale také nebezpečných a ohrožovaných místech, kde vojsko dobře střežilo cesty a tratě, které spojovaly bojiště s Říší.

A tak jen několik kilometrů od těchto cest, schopných rychlého provozu, vznikala země nikoho. Jen ozbrojené tlupy tady měly velkou možnost působnosti, kterou také dostatečně využívaly a rovněž vyčkávaly, jak to s nimi bude pokračovat, ale rovněž už musely přemýšlet, jak vše pro ně po válce skončí. Všem těmto jedincům a hlavně jejich velitelům muselo být jasné, že sovětské velení nebude v žádném případě tolerovat jejich záměry.

Příchod sovětských vojsk byl tak náhlý, jak to nikdo nečekal. Bylo velice zajímavé, že prvních několik sovětských vojáků, kteří se ve vsi objevili, byli spíše obchodníci než bojovníci. Přijeli na koních téměř vždy bez sedel a požadovali nejvíce kořalku. Na předsunutých pozicích zřejmě nebyl žádný příděl vodky a také některé potraviny si vojáci museli obstarávat sami. Jejich nabídky, náhrada za potraviny a vodku bylo oblečení, samozřejmě vojenské. Tyto příjezdy obchodníků byly čím dále častější a trvaly dlouho, snad čtrnáct dní. Obyvatelé věděli, že sovětské vojsko se někde nedaleko nachází, avšak nevědělo se přesně kde. Je zřejmé, že jejich stanoviště bylo na pravé straně řeky Stryru a bezpečně za obchody přijížděli do země nikoho a zároveň při tom vykonávali průzkumy, zda se v těchto místech nenachází nebo se nesnaží nastěhovat nepřítel.

Jednoho zimního slunného odpoledne koncem ledna se začaly objevovat ve vesnici první pravidelné vojenské jednotky. Nejprve jenom malé skupinky vojsk. Později se objevila také německá letadla, která začala prolétávat nad vesnicí, nejprve jenom průzkumná. Pro obyvatele bylo otázkou, z jakých důvodů je pro letadla zajímavá tato vesnička. Vysvětlení nedalo na sebe dlouho čekat. Najednou se začala tlačit do Českého Mstěšína sovětská pěchota, velké množství vojska začalo procházet přes vesnici, později také lehké minometné vojsko, vše nesli na svých bedrech. Rozebrané minomety, těžké a lehké kulomety, velké množství nábojů a jiné munice, vše nesené na svých zádech. Tvrdě zatěžkáni, jen pomalu se pohybovali kupředu.

Na tyto těžce pochodující vojáky přiletěly dva lehké německé bombardéry a začaly obtěžovat pochodující vojska. Nalétávaly na cestu v prostoru rybníka. Bylo zřejmé, že mají v úmyslu poškodit most přes lavrovský potok v okolí mlýna. Sovětské jednotky v rychlosti postavily několik protiletadlových kulometů a spustily palbu. Letadla pumy přesto sice vypustila, ale všechny se minuly cíle a spadly buď do rybníka nebo na pole za Honkovy stodoly.

Jiří se při bombardování nacházel na dvorku a pozoroval letadla, jak jím vypadávají bomby z pumovnic, na velice malou chvíli bylo vidět vypadnutí bomb z letadel a za okamžik už jenom velký třesk. V tu dobu bylo počasí takové, že v noci mrzlo, přes den obleva a tak ze střech viselo velké množství dlouhých ledových rampouchů. Při výbuších a otřesech země se téměř všechny rampouchy uvolnily a s velkým rachotem se sypaly na zem. Další letadla už nepřiletěla a ničím neobtěžované vojsko mohlo pochodovat zbytek odpoledne a celou noc.

V tu dobu byl přechod přes řeku Styr ve vesnici Lučice ještě možný, zamrzlá souvislá vrstva ledu, avšak průchodná jenom pro pěchotu a lehčí vojenskou techniku. Toho se snažily sovětské jednotky co nejvíce využít a na západní břeh dostat velké množství vojska, protože se čekalo značné oteplení, přestože byl teprve konec měsíce ledna. Bylo známo, že toto území je už delší dobu nikým nekontrolované a bylo třeba je snadno a dostatečně obsadit a nepříteli tak ukousnout hodně velký kus velice důležitého územního prostoru. Zatím nebylo známo, zda se to podaří. Ráno přechod vojsk ustal a žádná se ve vsi neusadila. Pochodovala někam dále, snad od jihu pomoci při útoku městu Lucku s osvobozením, které se už provádělo.

Po odchodu těchto vojsk znovu zůstala vesnice jako území nikoho. Zase sem tam přijížděli jakési ojedinělé skupinky vojáků, kteří znovu vypadali spíše jako jenom obchodníci. Požadovali

potravin, ale nejvíce je zajímala kořalka (samohonka), za tu dokázali dát i velkou cenu - dost zboží. Většinou nabízeli oblečení, vojenské kalhoty, často to byly tak zvané galife, které nejčastěji nosili důstojníci (jezdecké kalhoty), ale také kalhoty běžného vojáka, gimnastorky (vojenské blůzy) a také spodní prádlo, jen málokdy se podařilo vyměnit teplý hnědozelený dlouhý plášť, z kterého by se dalo ušít hodně potřebné hřejivé oblečení. Protože za války se jen těžko shánělo nějaké ošacení, byl to pro lidi dosti žádaný artikl obchodu a bylo na tom dobré, že toto oblečení se mohlo bez nárameníků bezpečně nosit. Takové oblečení v době války nosili všichni lidé.

A stalo se, že za nějaký čas, když se všeobecně myslelo, že Němci utekli a nikdy se už neukáží. Najednou se začali objevovat v ukrajinské vesnici Rykaň a vůbec na západ od vesnice Mstěšín. Občas vystřelili směrem na českou vesnici několik dělostřeleckých nebo minometných nábojů, ty většinou nedoletěly až do vesnice anebo Mstěšín s velkým svištěním přeletěly. Bylo to varovné oznamování od Němců - jsme tady a máme tady i děla! Nepříteli ozvi se, kde se nacházíš a jak jsi silný!

Jednou, bylo to zrovna, když se na dvoře nacházel jeden ze sovětských obchodníků, nastala tato dělostřelecká zkouška - začaly lítat německé dělostřelecké náboje. Bylo to strašné svištění, které značně dokázalo postrašit neznalé obyvatelé, kteří nevěděli, že právě tato svištěcí střela nad hlavou nemůže ublížit, ta vlastně už přeletěla a vybuchne někde dále. Při takovém jednom velkém svištění Jiří zrovna točil rumpálem u studny - vážil vodu, když toto obrovské svištění uslyšel, pustil kliku od rumpálu a běžel se schovat za studnu na opačnou stranu než ze které přilétávala střela. Plný okov s vodou, velkým rachotem a vikláním rumpálu dopadl zpět do studny. Neroz-
bil se, bylo to štěstí. Sovětský voják - obchodník se jen smál a říkal: „*Eto ničevo, nebojs,*“ (To nic není, neboj se) a sám se ani nehnul, jen kůň se trochu vzpíral.

Město Luck a nějaká menší území od města směrem na západ a na jih od města bylo poslední, které se dařilo sovětským vojskům za řekou Styrem držet a zřejmě to tak bylo už předem na velitelství určeno. Tento prostor byl nejzápadnějším vklíněním sovětských vojsk do německého týlu, který byl zabírán „v těchto místech“ bez bojů a s dalším postupem na západ se zatím nepočítalo.

Toto vklínění, po rozdrčení velkého uskupení německých vojsk, jež po zdrcujícím úderu nemělo možnost si udělat nové opěrné body, bylo velmi snadné. Dalo by se asi říci, že v těchto místech

sověti používali taktiku tu samou, kterou před několika lety měli Němci - obejít města a potom teprve zničit ve městech odpor nepřítele.

Je nutno podotknout, že jenom v těchto místech, kdy byl nepřítel dezorientován a v těchto klimatických podmínkách, které se v tomto roce naskýaly, byl nepřítel naprosto nemožný. Německý voják se nedokázal pohybovat v tomto velkém množství bláta, kdežto sovětský to dokázal, spíše musel dokázat vše, v tomto nepředstavitelném množství bláta se dostal do vesnic a všude tam, kde německý voják by se v blátě utopil. Sovětský voják, za každých i těch nejnemožnějších klimatických podmínkách šel - vždyť v tomto vyrůstal. U sovětských jednotek to bylo ještě tak, že přesuny se prováděly po půlnoci a brzy ráno, kdy bylo bláto značně tuhé, nebo umrzlé. Němci si to netroufali, protože v noci si nebyli jistí zda je nepotká nějaká zkáza, třeba i od upovců. Ale u sovětských vojsk jsou známé případy, kdy nebylo možné pro rozbahněný terén k dělům dopravit náboje. V takových případech se dostavilo i několik tisíc sovětských vojáků, vytvořili šňůru několik kilometrů a předávali si dělostřelecké náboje z ruky do ruky, až se dostaly na určené místo.

Obsazením tohoto nevelkého území za řekou sovětské velení hodně brzy pochopilo, že to pro ně hodně znamená a není možné těmto místům, už jednou obsazených, nevěnovat dostatečnou pozornost. Také německé velení, pochopilo, že jen tak snadné překročení řeky, této důležité přírodní překážky, nemůže nechat bez povšimnutí a tak začaly dělat přípravy k zahánění Rudé armády zpět za řeku.

Vždyť všude okolo se Němci drželi ještě hodně dlouho a jejich bojové pozice byly mnohem dále, v nitru Sovětského svazu, než tady v okolí města Lucka, které se dočkalo osvobození už 2. února 1944. Celé toto vklínění, o kterém byla řeč, se zastavilo a vyčkávalo a to poměrně hodně dlouho. V době, kdy už odešli všichni mužští do československého vojska na východě, stále se ještě fronta se nacházela jen několik desítek kilometrů od českého Mstěšína a hodně dlouho se tady zdržovala umístěná sovětská vojska.

Nastávalo jakési ustálení fronty a v těchto místech značný klid a německá vojska přechodně přijímala tento stav fronty. Zřejmě měla plno starostí a práce na jiných místech.

Do Českého Mstěšína konečně přišla jedna málo početná vojenská jednotka, která se ve vsi zastavila. Ta však nemluvila o tom, že by chtěla v případě útoku německých vojsk od západu, to

znamená od ukrajinské vesnice Rykáně Mstěšín bránit, ale začalo se mluvit o tom, že by pomáhali českou vesnici evakuovat do zázemí. Nastávala mezi obyvatelstvem velká nespokojenost a ještě větší obavy, ale i přes tuto nespokojenost se vše pomalu začalo připravovat k tomu nejhoršímu, co mohlo některé vesnice potkat a také v mnoha případech potkalo.

V případech odsunu před frontou (také se tomu říkalo v běžencích) bylo nebezpečí zničení všeho, co by hospodáři na svých statcích zanechali, dost často se stávalo, že po návratu hospodářské budovy byly zničené, zdevastované - a bohužel někdy i spálené. Toto nebezpečí trvalo několik dní. Němci stále dávali znamení, že tam někde na západ od vesnice se nacházejí, vystřelili několik ran z děl, jindy zase pustili několik dávek z kulometu nebo alespoň pár ran z pušek. Zřejmě jejich síly zatím nebyly velké a také špatný terén jim nedovoloval provést útok, jen posílat nepříteli občasné pozdravy v podobě dělostřeleckých granátů. To se také nedělo často, zřejmě munice neměli nazbyt.

V tomto, až nemožně silně rozbahněném terénu jednoho pochmurného rána začaly procházet přes vesnici znovu velké vojenské jednotky. Všechno jenom pěší vojsko, avšak byli to samopalníci, kulometčíci, minometčíci a je jisté, že nejvíce pěšáci. Všechno se stěhovalo na zádech, zbraně a k tomu velké množství nábojů, munice, potravin. Vojsko procházelo jenom po pěšinách, které byly přes vesnici, při každé straně cesty. Vstupovat do cesty, kde se nacházelo bláta nejvíce bylo nemožné. Kde to bylo možné, procházeli také po zahradách.

Přeprava přes řeku Styr ve vesnici Lučice spěchala. Ještě trochu držel led i když už místy byl dost vratký, nebezpečný. Na led se přivázely z lesa pokácené stromy a tím se podařilo zpevnit led natolik, aby prozatím mohlo ještě procházet pěší vojsko. Těžší vojenská technika zatím ještě zůstávala daleko vzadu a i kdyby byla v těchto místech, nebylo by možné ji přes řeku přepravit.

Část procházejícího vojska zůstávala také ve vsi a to už byla naděje, že v případě německého útoku budou vesnici ochraňovat. Některé jednotky zůstávaly, ostatní pochodovaly dále směrem na sever, za českou vesnici se rozmísťovaly do ukrajinských vesnic. Které se usadily ve vsi, šly za stavení do polí a začaly se zakopáváním, byly to pevnůstky a zemljanky, zákopy, pozorovatelný a různé spojovací chodby. Po tom zakopání nastal naprostý klid zbraní. Nepřítel brzy zjistil, že před sebe dostal dostatečně silné vojsko a tak ho ani nenapadlo posílat jim pozdravy v podobě dělostřeleckých granátů a spíše se zaměřoval na dobrý průzkum, aby věděl, co ho čeká. Vojsko

procházelo několik dní a později se různě přeskupovalo, největší přeskupování nastalo, když za několik dnů přijelo do vesnice ještě dělostřelectvo.

Při všech přesunech vojska jeli důstojníci na koních, většinou na neosedlaných. Nejhorší bylo na tom to, že většina z nich nevěděla, že kůň potřebuje také odpočinek, krmit a napájet. Jak jenom byl kůň trochu více unaven, důstojník se zastavil a hledal výměnu koně. Unaveného postavil do chléva a nasyceného, odpočatého si z chléva odvedl. Stávalo se, že hospodář někdy ani nevěděl, že v chlévě má už jiného koně. Někteří tito sovětští důstojníci byli velmi šikovní, drzí a nic jim nestálo v cestě, aby si sami vzali z chléva i koně, aniž by hospodář o tom něco věděl. Jenže, dost často se stávalo, že sotva si některý důstojník vyměnil koně, ten se nestačil ještě ani ohřát ve chlévě, přišel další a znovu i toho unaveného a hladového si vzal.

Byl to věčný problém, lidé si stále zamykali, ale ani to nebylo nic platné, došli si pro majitele a ten musel drzému důstojníkovi otevřít a koně mu ukázat. Běda, když se kůň důstojníkovi zalíbil a uznal, ze je lepší než ten jeho, žádné prošení nebylo nic platné, musel jít. Dost často se stávalo, že i kobyly od malého hříběte si vzali a odvedli. Na jaře hospodáři vyjížděli úplně s jinými koňmi do polí než měli na podzim anebo také žádné koně neměli.

V Bělorusku Němci silně posilovali svoje pozice. Nebylo to z toho důvodu, že by věděli o tom, že Rudá armáda jim tam připravuje v brzké době velké válečné překvapení. O tom neměli ještě dlouhou dobu nejmenšího tušení. Bylo to proto, že v těchto místech rovněž Němci připravovali nový velký útok na východ a tím se chtěli pokusit o nemožné - znovu útočit - vítězit a vše znovu ničit, už tolikrát zničené! Přinášet další a další utrpení s nepředstavitelnými oběťmi!

Stále ještě Němci nevěřili, že už není žádné záchrany. Nevěřili také, že prostor ve středním Bělorusku a skvělé bojové akce, provedené sovětskou armádou v těchto místech, že to bude Hitlerova největší porážka, z které se už nikdy nevzpamatuje. Ještě stále do těchto míst byly posílány nejlepší zbraně v tom největším počtu, jaké ještě v tu dobu Německo mohlo poslat. Rozkaz z Hitlerových úst zněl: „*Tento prostor udržet za každou cenu! Zničit nepřítele a rychle postupovat k novým vítězstvím*”

Divize byly uvolňované na jiných úsecích fronty a na jejich místa přicházely nejmladší naverbované ročníky, téměř děti. Po zahájení prvních bojových akcí sovětské armády, které byly úspěšné a německá vojska se dostávala do neudržitelné situace, bylo žádáno od nejvyšších velitelských míst o organizovaný ústup. To nebylo povoleno a stále se jen nařizovalo neustupovat, což vedlo právě k této strašné porážce.

A právě tato chyba, že do těchto míst bylo přesunuto velké množství nejlepších zbraní, největší množství vojska a také rozkazy, „*Za žádnou cenu neustupovat!*“ o to více byla porážka zdrcující a už ničím nenahraditelná. Do této operace se vkládaly největší naděje a přitom byla největším neúspěchem. Zvítězil ten, kdo znal lepší prostor a jeho záludností, kdo byl tady doma, koho podporovalo místní obyvatelstvo, komu pomáhaly partyzánské jednotky a kdo dokázal lepší svoji akci připravit a nejdůležitější bylo utajení svých skvělých plánů.

Snad si Němci mysleli, když se jim podaří vyhrát bitvu ve středním Bělorusku, potom tato malá vklínění sovětských vojsk za řekou Styrem, že by jim sama spadla do klína. Bohudík už se tak nikdy nestalo. Němci na východě už jenom prohrávali a prohráli i tuto bitvu a mnoho dalších. Padlo obrovské uskupení německých vojsk ve středním Bělorusku, místa přes která se před třemi roky valilo nevídané množství vojsk, jež tvořilo hlavní směr nacistických vojsk na Moskvu. Nyní touto prohrou Němců se sovětská vojska během dvou měsíců dostávají až před Varšavu. Padají další velká uskupení všech nacistických německých vojsk, jakož i ve východní Haliči, která do té doby nedovolovala k dalšímu postupu do jižního Polska a také Československa. Po tomto mohutném útoku ve východní Haliči se německá vojska zastavují až na podzim u československých hranic, kde začínají všem velice známé a kruté boje o Dukelský průsmyk.

Ale znovu se vrátíme do Českého Mstěšína.

Na noc rozvědná jednotka

V tuto únorovou dobu jednoho podvečera, když napadla slabá vrstva čerstvého sněhu a znovu po delší době pokryla veškerou krajinu, přišla do stavení další jednotka, asi třiceticelečná a žádala o odpočinek. Jednalo se zřejmě o jednotku, která byla na velké průzkumné cestě a k ránu měla provést nějakou důležitou bojovou operaci. Po té daleké pěší cestě se už potřebovali prospat a tak, když přišli, okamžitě zaléhali. Ze sebe si sundali jen to, co by jim nejvíce vadilo při odpočinku, avšak samopaly a jinou osobní zbraň ponechávali vždy těsně vedle sebe. Přes sebe měli navlečeny bílé maskovací obleky a v těch se i pokládali. Padli a okamžitě usínali v kuchyni a ta část, která se do kuchyně nevešla, se rozložila ke svému spánku už v síni.

Na dvoře byla postavená zesílená hlídka dvou mužů, snad pro případ, že by jeden únavu nevydržel a usnul. Hlídka se během noci několikrát po dvou hodinách střídala. Velitel se zdál být ještě ze všech v nejlepší kondici. Položil se na postel, která se v kuchyni nacházela a na které spal Jiří. Vešli se tam oba, jak by také ne, bylo to něco nezvyklého, spát s velitelem takovéto zajímavé jednotky. Velitel, říkali mu tovaryš lejtěnant, ještě nespal, přemýšlel zřejmě o úkolu, který je k ránu čeká a během odpočinku navazoval s jednotlivými nižšími veliteli, pokud ještě neusnuli, rozhovory a snažil se také o vtipy a vyprávění z dětství a studentských let.

Vyprávělo se také o domovech. Zúčastňovali se všichni, kdo měl něco zajímavého a ještě ho nepřemohl spánek. Bylo to velice zajímavé vyprávění a Jiří byl rád, že se mohl takového vyprávění zúčastňovat. Lejtěnant brzy poznal, že Jiří s velkým zájmem všechno poslouchá, začal být k němu velice pozorný a některé příběhy vyprávěl jenom čistě pro něho. Po tak dlouhé době není možné si pamatovat, co tenkrát se všechno říkalo, vyprávělo. Přišly nové ještě zajímavější, důležitější zážitky a ty vytlačily to všechno nepodstatné nebo méně zajímavé.

Po nějaké době začal velitel dávat Jiřímu úkoly ze školy, čili zkoušel ho, jak je dobrý ve vědomostech. Hodně otázek dokázal mladý chlapec zodpovědět. Když tyto úkoly pokračovaly, zeptal se Jiří zda také on by mohl zadat jeden úkol. A tak Jiří začal s jedním dosti známým úkolem pro všechny, kteří ještě nespali a to zadání znělo: Letěly husy, potkal je starý husák a jeho pozdrav zněl: „Zdravím vás, sto hus.“ „Nás není sto, kdyby nás letělo ještě jednou tolik, ještě půlkrát tolik a ještě čtvrtkrát tolik a přidal si se také ty, pak by nás teprve bylo sto,“ odpověděla vedoucí stará husa. Kolik tedy letělo hus?

Dlouhou dobu bylo ticho, vojáci se ptali jeden druhého. Jiří měl velkou radost s toho, že se ne-našel nikdo, kdo by tento záhadný úkol rozluštil a odpověděl na ní sám. Dali se poddat a vysvětlit, kolikže to letělo hus? Byl to poslední úkol a po něm všichni dostali povel spát, že ještě za noci se bude vstávat k dalšímu bojovému úkolu.

K ránu byl tichý budíček, s každým se jenom zatřepalo a ve velké tichosti byl nařízen odchod. Jen trochu více pachu ze zpocených lidských těl v bytě zůstalo a jinak nic. Když ráno všichni lidé vstávali, kdož ví, zda už někteří z těchto vojáků v tu dobu neprolili svoji krev v nějakém bojovém střetu s nepřítelem. Byl to jeden z válečných zážitků, avšak v následujících dnech přicházely nové zážitky ještě zajímavější, jaké tato vzrušená válečná doba mohla jen sebou přinášet.

Vojska, se usídlila ve vsi a na okolních polích. Bylo možné u nich pozorovat, jak si stále vylepšují svoje bojové postavení, okopy, zemlanky, kde byla nějaká sláma, seno, prkna, to všechno se jim hodilo k vylepšení svého zateplení. Zabydlovali se, jenže nikdo z nich nemohl vědět, zda další den nebo v následující hodině nepřijde rozkaz vše balit, jde se jinam a na novém místě znovu dělat, kopat další zákopy a vše ostatní budovat znovu. Je to hrozný úděl vojáka v bojích, když si vše nejlépe zajistí, musí se přemístit a začínat znovu.

V našem případě však vojska zůstávala a čekala na ten správný okamžik, kdy bude vše připraveno a nastoupí do útoku, aby nepřítele znovu zatlačila trochu dále na západ. Také se čekalo na dělostřelectvo a jeho dělostřeleckou přípravu, která se měla uskutečnit před samotným útokem. Útokem by obyvatelstvo bylo zbaveno nebezpečí a dali mu jistotu, že už nebude muset opouštět své domovy a připravovat se do běženců.

Stavba mostu v Lučici

Když sovětské jednotky už byly dostatečně zachycené, zatím však jenom lehčí vojenskou technikou, na západním břehu řeky Styr a poznaly, že k dalšímu postupu bude třeba dostat na druhý břeh těžší bojovou techniku, rozhodlo se velení vybudovat pevný most přes řeku ve vesnici Lučice. Řeka Styr byla v tu dobu už nepřečhodná, ledy roztály, řeka byla rozvodněná. Pro těžší vojenskou techniku prozatím nebylo možné se dostat na levou stranu řeky. Co stačilo přejet v době zamrzlé řeky, to najednou přestalo stačit. K postupu a nové přísuny posil nebyly možné, také nebyl možný rychlejší postup vojska, někdy to ani nestačovalo k udržení už dobytých pozic. Bylo třeba počkat několik dní, než přejdou ledy a velká voda a potom se začal budovat ve vesnici Lučice provizorní, dřevěný ale se značně velkou nosností most přes Styr.

Je jisté, že největší důležitost tady hrály ženijní jednotky, avšak na stavbu, aby byla co nejdříve hotová, bylo třeba nabrat také velké množství civilního obyvatelstva. Byli to lidé jen s lopatami, ale také koňských povozů bylo zapotřebí, s těmi se vozilo dřevo z lesů a hlína na vytvoření nájezdu - náspu k řece. Také roznášení hlíny na nosítkách nebylo nic neobvyklé. To se na dvě tyčky připevnila, Rusové tomu říkaly palatka, tedy kus celtoviny, k tomu se postavili dva muži a už se nosila - přemísťovala zemina. Bylo to jedno obrovské mraveniště lidstva, mladí, staří, muži, ženy, vojáci, lidé s povozy. Spěch byl značný, pracovalo se od rozednění až do samého večera a vojsko určitě i v noci.

Byl krásný slunečný den, pro nálety jak vystřižnutý. V blízkosti staveniště bylo postaveno několik baterií protiletadlového dělostřelectva v případě německého náletu. Také Jiří se jeden den zúčastňoval této stavby mostu, avšak měl štěstí. V den, kdy na mostě také dělal, žádný nálet nebyl. Jen během dne několik průzkumných letadel proletělo ve větší vzdálenosti. Zřejmě s tou úvahou, „*počkáme si až bude most zcela hotový, potom se na něj zaměříme a pošleme nějakou pumu.*“ Vždy po dvou hodinách práce byl malý odpočinek, rusky se tomu říkalo „perekur“ - na kouření. Každý si ho mohl využít podle svého, ke kouření, na svačinu, k protažení těla nebo jen tak k povídání. Se stavbou souvisel další postup vojsk. Německé jednotky stále více dorážely. Pěchota se přepravila, avšak ta samotná nemohla udržet pozice, když Němci nasazovali do bojů občas i několik tanků. Za několik málo dní most byl hotov a mohlo se začít s přepravou všeho druhu vojsk, na západní stranu řeky a také velmi žádoucích tanků.

Příjezd dělostřelectva

Jednoho chladného odpoledne se do vesnice začaly stěhovat dělostřelecké jednotky. Zajížděly za stodoly, do zahrad a hned bylo nařízeno se zakopávat, dělat palposty pro kanóny. Bylo to obrovské množství zbraní různého kalibru. Kanóny lehké, střední, těžké a později také minomety. Vše bylo připraveno, veškeré zakopání, dovezená munice, avšak ještě se stále vyčkávalo, nebylo známo proč? Až asi za tři dny brzy ráno to začalo.

Když se do vsi dostavilo dělostřelectvo, bylo vidět, že sovětská vojska se nebudou smiřovat s tím, aby uvolnila tyto dobité pozice nepříteli, který stále více a více zkoušel svoje síly a sem tam i zaútočil. Je tady dělostřelectvo a to znamená, že budou chtít sověti umlčet nepřítele a rozšířit ještě více na západ svoje zabrané území za řekou.

S východem slunce se rozhořela velká dělostřelecká příprava, která trvala půl hodiny. Najednou to všechno zpustilo. Byl to obrovský rachot, kterému Jiří neodolal. Šel za stodolu a chtěl se dívat, jak se činí dělostřelci u jednoho děla, které stálo jen malý kousek za stodolou. Jak nabíjejí, podávají náboje, odhazují prázdné nábojnice a velitel dává rozkazy. Viděl také, jak daleko vpředu se přesouvá během dělostřelecké přípravy pěchota a připravuje se, až skončí dělostřelci svůj úkol, aby vyrazili k útoku. Toto Jiřího pozorování netrvalo dlouho, jakmile ho zpozoroval velitel tohoto děla, bylo zle, hned se na něho obořil a s velkými nadávkami jej poslal domů.

Po této přípravě nastal u dělostřelců klid, některé a to hlavně lehké a střední dělostřelectvo a také minomety se začaly přemísťovat. U pěchotního vojska nastala velká práce. Během dne postoupilo několik kilometrů.

Zřejmě se čekalo více, protože i po tomto útoku německé jednotky nedávaly pokoj a stále ojedinělé od nich přilétávaly pozdravy v podobě dělostřeleckých nábojů. Těžké dělostřelectvo stále ještě zůstávalo zakopané ve vsi a občas na rozkaz poslalo na německou stranu několik střel, na dobře vytypovaná a určená místa. To trvalo dosti dlouho.

Velitelství u Stanislava Bechyňského

S příchodem vojska do vsi se nastěhovalo také velitelství brigády do jednoho stavení. Bylo to něco naprosto nového pro celou rodinu. Nebylo to nic příjemného, místnost, kde rodina spala, si zabrali páni vysocí důstojníci ke své činnosti a také k odpočinku. Rodina se musela nastěhovat až do zadní místnosti, která byla dříve používaná a obývaná babičkou. Jenže pro osvobození od nepřátel bylo třeba něco ze svého pohodlí obětovat. Vědělo se, že to není na stálo. Jen jak se fronta pohne trochu dále, bude se velitelství znovu stěhovat a veškeré obytné prostory v budově budou znovu volné.

V kuchyni si zřídili telefonní ústřednu se spoustou drátů, které procházely všemi směry po dvoře, v prostoru dvora vyzvednuté na vidlicích ze dřeva. V kuchyni u okna na lavici seděl spojař a stále kontroloval spojení. Každou chvíli volal „provjerka kontrolnaja," tady je ten a ten, a znovu „provjeročka kontrolnaja" a tak to pokračovalo do mnoho telefonních stanic (možná desítek). Když u posledního skončil, u prvního znovu začínal, pokud neměl nějaká důležitá sdělení.

Bylo velké pozdvižení, když se někde spojení přerušilo, pro spojaře nastávali horké chvíle. Okamžitě muselo být s velitelstvím spojení obnoveno. Bylo nařízeno ihned poslat po lince lidi, závalu najít a spojení obnovit. Nepřetržitě se udržovalo toto důležité spojení s celou dlouhou částí fronty, která k tomuto velitelství patřila. Stále musel být přehled, co se děje u všech skupin vojsk. V kuchyni velitelství umístilo také svoji kuchyň a kuchaře, který svá jídla pro pány, tovaryši vysocí důstojníci, vařil přednostně a pro rodinu bylo na kamnech místo teprve až se uvolnilo anebo zůstávalo volné. Avšak nedalo se nic dělat, oběd pro rodinu byl třeba o nějakou hodinu později, nejprve se museli najíst vojáci. Stávalo se, že bylo vojenským kuchařem navařeno něco více a tak se mohla najíst celá rodina a hospodyně nemusela vařit. Jejich jídla byla dosti dobrá, když bylo z čeho vařit a tady by se dalo říci, že muselo být z čeho vařit. Pro takové důstojnictvo bylo vždy jídla dostatek a dobré.

Nastěhování velitelství do domu mělo však ještě jeden dobrý a nezaplatitelný význam. S braním nebo výměnou koní od nižších důstojníků byl konec. Stačilo, když vyšel ven někdo z vysokých důstojníků na dvůr nebo přicházející pro koně viděl, že po dvoře chodí hlídka, hned pochopil, že tady to nepůjde a honem zavíral vrata a rychle odcházel pryč. V době pobytu velitelství nebylo třeba ani zavírat, natož zamykat dveře u chléva. Tím bylo jasné, že toto braní a vyměňování koní si páni důstojníci dělali podle svého vlastního uvážení. Bylo zřejmé, že pokud by na něho byla

stížnost od obyvatelstva, mohl být i potrestán. Jenže žádný civilista si to nechtěl dovolovat, jít si na něco stěžovat.

Po útoku, zajatci na velitelství

Když do této doby na velitelství k výslechům, na získávání důležitých vojenských informací nepřítele, bylo přiváděno jen málo německých zajatců, nyní se s nimi roztrhl pytel. Po dělostřelecké přípravě a pěším útoku se stávalo, že přivedli také celou velkou jednotku s několika důstojníky. Velitelé - zajatci byli bráni k výslechu, ostatní zůstávali na dvoře, roztrhaní, špinaví, poranění, zakrvavení, nevyspalí, hladoví, sotva se zastavili, hned padali, hledali si místečko k sednutí a byli šťastní, že si mohou trochu odpočinout. Někteří si lehali a i usínali a byli rádi, že pro ně už válka skončila i když nemohli vědět, co s nimi bude dál. Když skončil výslech důstojníků, velitelů, po případě i několik vojáků, následoval odchod do týlu.

Jeden den byl přiveden na sovětské brigádní velitelství německý důstojník. Musela to být velká a důležitá ryba, protože vyslýchání bylo mimořádně dlouhé a zřejmě také důkladné. Voják, který německého důstojníka přivedl, předal Němce do rukou sovětského velitelství, sedl si v kuchyni na okraj postele a okamžitě v sedě usnul. Za nějakou dobu procházel přes kuchyň důstojník a všiml si toho, že doprovod Němce usnul, drcnul do něho a napadl ho, jak si to může dovolit usnout. Voják se začal vymlouvat, že už nespál tři noci a tak se důstojník nechal obměkčit. S tímto vysvětlením se spokojil a nechal ho dřímat po dobu výslechu Němce.

Stále byli přiváděni noví a noví zajatci, jednou to byli Němci, kteří byli nalezeni ve velkém kráteru od pumy při spánku, jindy byli překvapeni v nějakém domě nebo také vytaženi přímo z německých zákopů a podobně.

V zajateckých táborech je nečekalo nic dobrého, zrovna tak jako Němci trýznili sovětské zajatce, tak na oplátku sověti dělali téměř to samé zajatcům německým. Odesílali je daleko do nitra sovětské země, nejčastěji to bylo hodně dalekou a také na Sibiř, kde je čekaly kruté životní podmínky a většinou záhuba.

Podle různých věrohodných zpráv se vrátila pouze jedna desetina německých zajatců zpět do Německa, ostatní všichni zahynuli na těchto širých sibiřských pláních.

Návraty ze zajateckých táborů nebyly vůbec snadné, uskutečňovaly se až po mnoha letech od skončení války. Byly až po roce 1952 a ještě na mezinárodní vyžádání. Bez tohoto vyžádání a tlaku Mezinárodního Červeného Kříže by sovětské úřady nevydaly ze zajateckých - trestanec-kých táborů ani jednoho německého zajatce. Ale ještě menší procento sovětských zajatců však

přežilo německé zajatecké tábory. Němci ti nepotřebovali vůbec sovětské zajatce a čím větší porážky na východě Němci měli, tím více a krutěji se chovali k sovětským zajatcům. Zajatci o to méně dostávali jídla, více bití a plynových komor.

Němci si na práce mohli dokonce vybírat, zda si vezmou do Německa Francouze, Čechy či jiné národnosti. Měli také možnost si přivést zcela čerstvé pracovní síly z Ukrajiny, které někdy odcházely z domova bez odmítání a to i celé rodiny šly na práci dobrovolně a dokonce někteří byli šťastní, že můžou opustit tuto věčně strádající zemi. Také z jiných států Evropy měli pracovní síly. Sovětské zajatce Němci k ničemu nepotřebovali.

A těchto několik procent sovětských zajatců, přežilých německé zajatecké a likvidační tábory, i když přežili, neměli ještě vyhráno. Také je čekalo odeslání na daleký východ - Sibiř po skončení války - po vysvobození. Jednak to bylo proto, že si Stalin nemohl nastěhovat domů, do hodně zaostalé země lidí, kteří mnoho viděli v kapitalistickém světě a za druhé, poslání na Sibiř, to byl pro zajatce krutý trest za to, že se nechali zajmout (možná někdy i bez velkého odporu) a nedrželi přísahu své vlasti, která jim ukládala bojovat do posledního dechu, poslední kapky krve a posledního náboje, za vlast a velkého vůdce generalisima Stalina.

Velké povzbuzení, jedou tanky

I když Rudá armáda po dělostřelecké přípravě postoupila o několik kilometrů a měla částečné úspěchy, stále to nebylo tak, jak by si to sovětské velení představovalo. Jejich předpokladem bylo postoupit mnohem dále a tam se opevnit. Je také možné, že klín, který se sovětské armádě povedl v prostoru města Lucka, byl až moc hluboký, a podle Němců, by bylo třeba ho zlikvidovat a frontu vyrovnat. Je známo, že těžké boje o nedaleké městečko Brody probíhaly ještě v červenci, urputně a ještě hodně dlouho se bojovalo na Krymu, také téměř celé Bělorusko bylo osvobozeno až mnohem později a to v červnu. Město Lvov bylo dobyto až 24. července 1944.

Čím více se cesty stávaly sjízdnými a osychala pole, tím více se německá vojska posilovala, upevňovala a stále nedávala klidu. Dost často se také pokoušela o nové útoky. Snad bylo jejich úkolem zkoušet sílu sovětských vojsk a pokusy, zda by nebylo možné po případném útočném úspěchu dosáhnout řeky Styru a pokusit se ovládnout most, který dovoloval Rudé armádě velké přísuny vojsk na západní stranu řeky. Po neúspěšných útocích pěchoty se do těchto míst přemístila další jednotka německých tanků a zkoušela prolomit obranu také s touto nejtěžší bojovou technikou. Sovětským vojskům se sice podařilo se ztrátami tanky zahnat, avšak i potom stále trvalo nebezpečí dalšího nového tankového útoku.

Bylo třeba, aby sovětská strana udělala nějaká rázná opatření a tak bylo rozhodnuto přemístit v tomto úseku na západní stranu řeky Styru menší tankovou jednotku která s těmi nepřátelskými tanky svede bitvu a dá jim dostatečně znát, že ztracené území nemůžou nikdy už získat zpět. Jednoho pochmurného dne, jaké tady v tuto dobu a tento rok byly téměř stále, v dopoledních hodinách, bylo slyšet velký hukot silných motorů směrem od Ládovky. Zvědavý Jiří chtěl zjistit, co že jsou to za zvuky a to se mu hodně brzy podařilo. Ovládla ho velká radost, protože moc dobře věděl, že tímto pomine veškeré napětí, strach a nebezpečí, že by se Němci mohli ještě vrátit a mstít se na nevinném civilním obyvatelstvu.

Radost byla tak velká, že vletěl do kuchyně a začal křičet: „*Na Ládovce jedou naše tanky*“ (myslelno tanky sovětské). Neuvědomil si, že celé velitelství o tom všem ví, daleko důkladněji a mnohem dříve. Byl okřiknut, aby mlčel. Avšak okamžitě bylo zřejmé, že tímto nic zlého neřekl, protože vstoupil jeden z důstojníků a celkem spokojeně s úsměvem na tváři, zrovna tak jako Jirka s radosti řekl, „*Dá, eto ničevo, eto v porjadku mamaša, úže idut naši tanky,*“ řekl vesele. Za nějakou

krátkou dobu po tomto přesunu, byl sveden tankový boj v okolí vesnice Malá Rykaň. Vítězství zůstalo na sovětské straně a už zcela se uklidnila fronta na západ od Českého Mstěšína.

Němci poznali, že tudy cesta zpět na východ už nikdy nepovede. Ještě hodně dlouho po tomto boji, když už sovětská vojska se posunula mnohem dále na západ, bylo možné vidět několik německých a také nějaké sovětské zničené tanky v polích u vesnice Malá Rykaň.

Po tomto tankovém boji se fronta o nějaký kilometr posunula kupředu na západ avšak ne zase tak daleko, aby bylo třeba stěhovat divizní velitelství jinam. Začala být taková zvláštní doba, jakoby se nic na frontách nedělo, jakoby se spalo. Bylo to zřejmě jenom zdání. Stále se bojovalo, jenže v prostorách jiných frontů. Přípravovaly se nepředstavitelně velké bojové operace, jak na severu, tak také na jihu. Tyto dvě obrovské operace byly předposledními ranami k dobytí Berlína a ukončení války. V prostoru našeho směru bylo třeba počkat na akce v jiných místech a velice důležitých místech fronty. Ne vždycky je důležité postupovat vpřed, tam kde je to snadné. Je třeba postupovat i v špatných podmínkách a v místech velkého nepřátelského odporu.

Jednou v neděli večer si Jiří chtěl trochu déle pobýt venku mezi kamarády. Když se v pozdních hodinách vracel, neměl to snadné. Sotva otevřel vrata, bylo jeho překvapení veliké, stál tam neznámý voják s připraveným samopalem a jeho slova byla taková, „*uchadi, uchadi, no davaj, zakroj i uchadi*“ (odejdi, odejdi, tak dělej, zavři a odejdi). To bylo zlé znamení, Jiří nevěděl jak se má zachovat, přece se musí dostat domů. Znovu pootevřel vrata a začal mluvit, že tady bydlí, nebylo to nic platné, voják hrozil, že bude střílet, Jiří za vraty musel prosit dále, až to uslyšel jeho strýc a vyšel ven před dům a řekl vojákovi, že skutečně ten chlapec tady má domov, teprve potom ho pustil do domu.

Jindy zase, když si Jiří mazal juchtové boty vaselinou nebo olejem, voják který byl právě na strážní a uviděl to, hned volal, že mu musí dat také namazat boty a tak se dost často stávalo, že s některými se dalo i vycházet kamarádsky a dalo se s nimi i popovídat. Avšak byli mezi nimi i takoví, kteří se báli a mysleli si, když promluví s lidmi z hospodářství, že budou za to potrestáni, byly to velké rozdíly v chování strážných.

Na zdejší velitelství stále byli přiváděni noví němečtí zajatci a také často přivázení poranění sovětských vysokých důstojníci. Z jakých důvodů bylo toto děláno, bylo pro mladíka nepochopitelné, snad se zraněný důstojník přišel ještě s velitelstvím rozloučit, než odejde do dalekého týlu, nebo

předat velení, nebo předat nějaké svoje zkušenosti z fronty nebo vědomosti o nepříteli. To je však vedlejší.

Po nějaké době se přemístilo také i těžké dělostřelectvo jinam - vpřed - na západ. Při takovém postupu vpřed, často sovětští vojáci říkali: „*Vpjerod na Berlin.*“ Jenže do Berlina to bylo ještě v tu dobu moc daleko. Občas přeletěla nějaká letadla obou bojujících stran. Došlo také k několika leteckým soubojům.

Nacházení munice - nebezpečí poranění

Nastal čas také ke stěhování zmiňovaného velitelství blíže k postupujícímu frontu na západ, loučení probíhalo velice příjemně, důstojníci si pochvalovali, že jim bylo u hospodáře velice dobře, popřáli mu hodně úspěchů v mírových časech a tím jejich pobyt skončil.

Až na některé výjimky, měl Jiří dobré zážitky se strážními vojáky, i s vojáky konajícími službu u telefonu, kuchařem a také důstojníky, ti při svých velkých úkolech dokázali být milí. Často na hlídku přicházeli vojáci, kteří se s Jiřím znali a těm bylo jasné, že tady žije, že sem patří. Jenže se stávalo, že na hlídku dali nějakého nového vojáka a potom nastávaly i dosti velké problémy.

Když i velitelství bylo odstěhované a poslední voják odešel z vesnice, nastala doba, kdy mladí kluci měli možnost jít prohledat po vojácích okopy, zemljanky, sruby a různé díry a také se podívat, co tam po vojácích zůstalo. Nacházelo se hodně nábojů a celé sumky (tašky) s náboji v zásobnících, granáty, rozbušky a také i zásobníky od velkých kulometů takzvaných „Djechtjarev“ a celé pásy nábojů a mnoho, mnoho různých věcí, které mladíky značně zajímaly, byly to pro kluky poklady a hodně nebezpečné. Vyráběly se z toho různé bouchačky a někdy se těchto smrtících nástrah nedalo v ničem a nijak, ani na bouchání využít. Dost často si zahrávali chlapi s velkým nebezpečím, nepoučení, co jim toto neřádstvo může způsobit.

Jednou, a to bylo v době ještě plně obsazené vojskem, jeden z mladíků vyrobil velice primitivní zbraň. Kousek dřeva vytvaroval do podoby pistole, tam pouze do nějakých ohnutých hřebíků upevňoval náboj ze samopalů. Byla tam připevněná guma, taková jaká se používá u praku a s tou se držel hřebík, který směřoval na rozbušku u náboje. Bylo to něco velice zajímavého a každý z kluků se pokoušel si několikrát natáhnout tuto gumu a udělat pokus o vystřelení. Ta primitivní zbraň šla od jednoho k druhému a nikomu se nepodařilo dostat náboj k výbuchu. Jiřímu se tato možnost také dostala, ale hned při prvním natažení došlo k ráně. Celá tato atrapa jakési pistole byla rozmetaná tak, že v ruce nezůstalo nic. Všichni strnuli, protože když se podívali na Jiřího viděli, že mu teče z obličeje krev, což on zatím nevěděl. Za malou chvíli se objevil sovětský voják, aby se podíval, kdože to tam střílí a když viděl skupinu kluků, otočil se a odešel.

Ti menší hrdinové se začali co nejrychleji ze skupinky vytrácet a honem spěchali domů. Větší odvážlivci ještě chvíli zůstávali a později se také snažili nechat Jiřího samotného a odejít. Nechali ho opuštěného a už se o něho nestarali. Ten šel až k lavrovskému potoku, až do míst kde se těžila rašelina a tam si

vymýval způsobenou ránu na levé straně brady a čistil kabát, který byl značně zakrvavený. Po delší době vymývání se rána vyčistila a krev přestávala téci. Téměř celé odpoledne proseděl Jiří u vody a čekal až krev přestane zcela vytékat. Po příchodu domů už bylo všechno v naprostém pořádku a na bradě zůstávala jenom malá ranka, která rychle zarůstala. Doma si snad mysleli, že se s kluky popral a to, co má na bradě, je jen nějaký škrábanec.

Ranka se hojila hodně rychle a za nějaký krátký čas zůstala jen jizva. Bylo podezřelé, že když si Jiří na tuto jizvu sáhl a trochu zatlačil, cítil, že tam něco píchá. Asi po roce toto píchání se začalo objevovat z druhé strany, to je od zubů. Trvalo to ještě nějakou dobu, když si Jiří sáhl na spodní ret, cítil zevnitř něco ostrého. A bylo jasné, že je tam malá střepina tenkrát z toho střelení a chce se dostat ven. Po několikerém pokusu a to trvalo několik měsíců, bez žádného chirurgického zákroku se mu podařilo tuto střepinu dostat ven.

Jindy zase: Tato příhoda se odebyla v době největšího přesunu sovětských vojsk. Přišel k Jiřímu jeden jeho známý o několik let starší a řekl: „*Podívej se, co jsem po cestě našel.*“ Snad jemu ani nikomu z civilistů nebylo známo, cože to je. Je jisté, že tato věčička byla velice zajímavá, byl tam jakýsi kroužek se závlačkou, který držel péro na válečku. A tak zvědavost byla veliká, jak by se to dalo rozebrat.

Když šel Jiří k večernímu krmení dobytka, postavil se mezi dveřmi u chléva a začal přemýšlet, co kdyby vyndal tu závlačku. To se mu také snadno podařilo, v tu chvíli nastala malá rána, Jiří duchapřítomně odhodil tuto zrádnou věčičku do nedalekého hnojiště. Jakmile dopadla nastala obrovská rána a ve hnoji vznikla velká díra. Byla to rozbuška do pěchotního granátu, kterému se říkalo vajíčko. Měl velké štěstí a ještě větší poučení pro další dny, kdy se nacházelo hodně věcí, které při neopatrném zacházení přinášely smrt.

Nalezení pušky a co s ní

Jednoho dne když bral Jiří seno pro koně o něco zavadil. Bylo hned jasné, že věc, které se dotknul, je kovová. Bylo to velké překvapení. Hned věděl, že to bude nějaká zbraň, protože to, co namakal byla hlaveň. Byla tam schovaná puška. Po troše namáhání jí vyndal. Nastávaly starosti, co s ní? Byl to takový zvláštní vzor, snad rakouská puška z první světové války, značně stará a ještě k tomu uražená pažba. Snad mladý pan, zeť hospodáře, ještě než odešel do armády byl ve skupině Blaník a pušku měl k tomu, kdyby bylo třeba dělat obranu proti rozmáhajícím se různým nežádoucím tlupám. Jiří ji několik týdnů přenášel z místa na místo a vždy pod velkým strachem, že ho někdo uvidí. Jednou ji Jiří měl schovanou pod velkou hromadou bramborové natě, jindy zase ve stodole v seně nebo také ve stohu slámy. I když opatrnost byla veliká, přesto se v rodině o tom nějak dověděli.

Až jednou přišel Jiří k názoru, že je stejně k ničemu. Vystřelit z ní se bál, jednak proto, že nebylo možnost ji pořádně držet, když neměla část pažby a za druhé, mohl by na sebe upozornit upovce a kdož ví, jak by to dopadlo, když by věděli, že má zbraň. Když se dověděli chlopci, že někdo z Čechů vlastní zbraň, měli hned podezření, že ji má proti nim a přišli vyvraždit rodinu.

Jiřímu velmi domlouvala, hlavně teta Pavlína. Říkala: „*Odnes to někam, třeba večer ji hod' do rybníka!*“ A tak jednoho dne padlo rozhodnutí. Do rybníka ji Jiří neodnesl, ale uposlechl. Když byl poslán zahazovat jámu po vybraném, uschovaném - zakopaném obilí, naskýtala se k tomu velká příležitost, aby se pušky zbavil a také toho využil. Hodil ji na dno hluboké jámy a hodně rychle zahrnul. Nikomu o tom ani nic neřekl, nebylo toho třeba. Nastala velká úleva. Konečně byl pokoj a klid. Ta puška tam bude zakopaná ještě dnes!

Hnání dobytka do města Lucka

Když přišlo osvobození od sovětské armády, ta žádala také pro armádu nějaké zásobování. Po vesnici bylo sebráno asi deset kusů hovězího dobytka a ten bylo třeba odehnat do Lucka. Všechny stejně staré kluky a někteří ještě o něco starší nebylo možné poslat, protože jejich maminky si to nepřály a bály se o ně. Bylo to už v době, kdy jejich otcové byli odveleni do vojska. Bylo tedy sděleno Jiřímu Pancířovi, který nemohl říci, já nepůjdu, budeš to ty, který tam půjde a Jiří neodmlouval a šel. Cesta trvala dlouho, stádo provázal jeden voják sovětské armády. Jenže ten byl opravdu jenom doprovod, nařizoval kam dobytek hnát a tak podobně.

V pozdních odpoledních hodinách dorazili do města. Zastavili se v nějakém městském statku, kde byl chlév a malý dvorek. Hned po příchodu voják nařídil, že Jiří s nějakým místním chlapcem pojedou pro slámu, která se dá dobytku jako večerní krmě, po celodenní cestě. Zapřáhli si do vozu koně a jeli daleko za město, severním směrem. Po cestě viděl Jiří různé nápisy, jako: „*Provjereno min njet*“ anebo „*Opasno miny!!!!*“. Jízda do těch míst naháněla strach a hrůzu. Konečně tady byl stoh, kde měli nabrat slámu. S velkou námahou vytahali ze stohu slámu, spíše jenom Jiří sám, ukrajinský chlapec, který se považoval pouze jako kočí a doprovod, dělal velmi málo. Vrátili se do města.

Po příjezdu Jiří viděl něco mimořádně zvláštního, hospodyně, která tam byla řekla vojákovi, když se chceš najíst, musíš zabít jednu z těch krav, které tady máš, nejlepší bude ta jalovice. Voják se dlouho bránil a rozhodoval a po několikerém naléhání podlehl nátlaku hospodyně. Vyvedl jalovici a střelil ji do hlavy samopalem. Hned všechno osazenstvo se dalo do práce a za chvíli se už peklo a vařilo maso. Při večeři se také hodně pila kořalka. Jiří se neptal, kdy bude propuštěn, aby mohl jít domů, avšak při příchodu mu bylo řečeno, „*tady přespíme a zítra půjdeme s dobyt- kem dále.*“ Přestože Jiřímu byl také nabízen alkohol, odmítl jej. Jeho myšlenka byla jenom, aby už zítra nemusel pochodovat s kravami. Šel spát, jenže spát se nedalo, ve vedlejší místnosti bylo plno řevu od opilců do pozdní noci.

Konečně bylo ráno. Všichni po probdělé noci vyspávali. Jiří se potichu oblékl a čekal, co se bude dít. Procházel se po dvoře a také vyšel na ulici. Chvíli tam stál a přemýšlel, napadaly ho různé myšlenky. Nejlepší z těch všech byla, „*nikomu nic neříkat a jít domů.*“ Nejprve popošel několik kroků, nic se nedělo, pak popošel o trochu více, ohlédl se, nikdo za ním nešel ani nevolal, „*prostě*

je to dobré," si pomyslel a tak se dal na cestu. Při chůzi se stále ohlížel, nikdo za ním nešel, nic se nedělo a tak přidal do kroku a když byl za městem na cestě, která vedla do Českého Mstěšína, věděl, že má vyhráno a nikdo už za ním nepůjde. Protože už neměl starost o dobytek, nasadil rychlé tempo chůze a za tři hodiny byl doma. Kdož ví, jak by to dopadlo, kdyby toto neprovedl, kam až by musel s nějakým pochybným a ochlastaným vojákem, který vede zvířata pro frontu a potom, podle svého uvážení a na nátlak nějaké ženské, si s dobytkem dělá, co chce.

Čeští volynští muži a chlapci jdou do války

Když byla osvobozena velká část území nacházející se na levém břehu řeky Styru, docházely do míst, kde žili čeští osadníci, zprávy, že v městě Rovně a jen o něco málo dnů později také v městě Lucku se nachází odvodová skupina do československého vojska a vyzývá všechny Čechy žijící v tomto už osvobozeném prostoru, aby do něho vstupovali. Nezůstali pozadu ani obyvatelé Českého Mstěšína a Ládovky. Sešla se skupina, která si říkala „organizační," aby určila den odchodu dobrovolníků do nedalekého Lucka k odvodu. Vyčkávat nebylo proč a tak se termín určil, jak to jenom bylo možné, ten nejbližší. Ta zpráva se roznesla bleskem se po všech domech a příprava začala.

Připravovali se téměř všichni a to i trochu nemocní, ti si snad říkali: *„Když jim tam budu něco platný, oni to poznají, co mi je, k čemu se hodím. Když jsem skutečně nemocný, pak tam určitě budou mít doktory, kteří mě vyléčí a potom budu schopný každé služby, kam mne zařadí. Musím také pomoci, vždyť tady na té Volyni už není nic pěkného, žádné východisko, než jít všichni bojovat. Na tak obrovský rozhořelý světový konflikt, je to naše, jen malá celková účast, s kterou se podaří osvobodit Československou republiku a po jejím osvobození se nám rýsuje cesta zpět do vlasti.“* Když za poslední roky ta země, kde žijeme, byla tolik neklidná, nevěstí to nic lepšího ani dále. Nejprve nucení do kolchozu a ničení veškerého soukromého vlastnictví od sovětské vlády v letech 1939-1941. Později to byly nacisti, kteří nerozlišovali, kdo je kdo. Když prošly přes některou vesnici záškodnické tlupy, Němci vypálili obec (a ty tlupy se raději uchýlovaly do českých obcí a říkaly si: *„Když budou nějaké zlé následky, necht' to odnese jiné obyvatelstvo“*) a Němci, ti neměli nad nikým žádného slitování.

Později to byly už zmiňované tlupy, upovci „naši chlapci", a těm nebylo možné věřit. Nikdo si před nimi nebyl jist. Když skončila jejich hanebná akce likvidace polského obyvatelstva, nemohlo se vědět a znát jejich krvelačné choutky. Uvažovalo se, že jejich vražedná činnost nikdy nekončí a začnou se vybíjet dále a tentokrát na Česích. A tak i ten trochu nemocný si říkal: *„Ne, takto už to není možné, je třeba vzít do rukou zbraň a jít bojovat, abychom mohli z této věčně neklidné země a od jejího jen velmi nejistého majitele odejít. Pryč odtud - domů, do staré vlasti - tam, odkud přišli naši předkové v dobách největšího útisku!“*

Nedá se říci, že volynští Češi všichni, jeden jako druhý, byli těch nejlepších povah a kvalit, to se nenajde nikde na světě. Jenže tady se lidé vzájemně vychovávali. Bylo to zcela markantní, že každý

člověk, a hlavně na vesnici, se dá dobrovolně vychovat tak, aby moc nevybočoval z etiky a zvyků těch ostatních, vlastně se vychovával sám a také jeden od druhého.

A takoví, i když různých povah, různého náboženského vyznání, různých sociálních poměrů, politického zaměření a smýšlení, i když volyňští Češi se s politikou moc nepřátelili, nastupovali v prvních měsících roku 1944 do československého zahraničního vojska na východě. Nastupovali jako jeden muž. Žádný z nich se neprojevil jako odpadlík - zbabělec! Vlast volala a tu bylo třeba vyslyšet i když drtivá většina obyvatelstva ve vlasti v tu dobu nic nevěděla o těchto bojovnících a také nic nevěděla o volyňských Česích, také ještě nevěřila, že okupant může být zničen a nemohla ani tušit, že velkou část zásluh na tom budou mít právě tito volyňští odvážlivci a později také hrdinové, kteří se teď pouštěli do velké a nebezpečné válečné hry.

České vojsko podle nacistů bylo už definitivně zničené a rozprášené u Sokolova. Později jim docházejí informace, že toto vojsko existuje dále a co víc na Volyni se jejich řady znovu značně rozšiřují. Kde jen nacisté mohli, české vojsko napadali a nasazovali proti nim tu největší obranu, kladli největší odpor, aby ztráty tohoto vojska byly co největší. To bylo pro nacisty velmi důležité, když potom po bojích mohly sdělovací prostředky hlásat, že českým jednotkám byly způsobené značné ztráty nebo že jim uštedřili tu největší porážku a jen těžce se z ní budou vzpamatoávat. Tyto zkreslující zprávy bylo důležité rozsévat v českých zemích a tím dezorientovávat a strašit český lid. Na výmyslech a lžích byla přece založena válečná informatika - propaganda, a vždy taková, aby vyhovovala a prospívala jen své straně. Vždyť hlavním cílem Němců bylo vždy jen vyhlazování Slovanů...

Dobrovolníci ve Mstěšíně stáli seřazeni, k některým se tlačily jejich děti a manželky, ke svobodným milenkám, snoubenkám a slibovali si, že až všechno skončí, až bude konec války, hned potom bude začínat jejich krásný společný život. Hospodáři svým ženám vysvětlovali, jak co mají dělat, co je nutné udělat a co může počkat, co se bude moci udělat až po válce, až se vrátí domů a co se už nebude dělat vůbec, protože hned po válce nastane stěhování. Nařizovali a prosili svá dítky, aby maminku ve všem poslouchala a hlavně hodně pomáhala.

Byli ve skupině i tací, kteří sotva dosáhli věku, který byl zapotřebí ke vstupu do vojska. Byli i takové případy, kdy se hlásili do této armády téměř děti, s těmi se přišli loučit jen rodiče, děvče ještě ani neměli možnost poznat.

Mnohým přitom ukápla slzička, někomu více, jinému méně a vůbec se za své slzy nikdo nestyděl. Snad to bylo proto, že nějakým způsobem cítili, že svoji rodnou vísku, svoje rodiče, děti a ženy vidí naposled. Každý si v tuto chvíli uvědomoval, že nějaké oběti musí být, avšak nikdo nemohl čekat, že pro ty muže z Českého Mstěšína a Ledovky budou tak velké. Tak velké oběti bylo třeba dát z některých českých obcí na Volyni, aby se Československo zbavilo nenáviděného okupanta.

Většina lidí z vesnice, kteří zůstávali ve vsi, velmi daleko vyprovázeli své milé. Jen pomalu po cestě odpadal doprovod a některé ženy se svými muži šly až na okraj města Lucka.

Těžce, jen velice těžce se zvykalo na tento stav, kdy ve vsi nebylo mladého, zdravého, schopného mužského. Bylo třeba se s novým stavem teprve velmi pomalu smiřovat. První dny v rodinách, kde někdo odešel do vojska, nebyly příjemné, dlouho, dlouho se hledali rodinní příslušníci a často napadaly i taková myšlenky, že se ten, který odešel, večer vrátí, tak jako se dříve vracíval z pole. Takovýto stav trval jen do doby než přemýšlející zjistil, že to bylo jenom snění a skutečnost je naprosto jiná.

Z této malé vesničky a okolí odcházeli tito muži:

Balada Viktor

Bechyňský Antonín

Dubec Jan

Dubec Václav

Honek Antonín

Honek Jan

Honek Josef

Honek Vladimír

Kabát Antonín

Kabát Antonín

Kabát Zenon

Klaban Antonín

Klaban Jaroslav

Klaban Valerián

Kodeš Jan
Kodeš Josef
Kočka Alexandr
Kočka Jaroslav
Kracík Jaroslav
Kracík Viktor
Mareš Cyril
Mareš Josef
Mareš Vladimír
Mašek Josef
Mašek Václav
Mašek Vladimír
Nechanický Jan
Nosek František
Rudolf Jaroslav
Stehlík Josef
Stehlík Rostislav
Svítek Vladimír
Šrámek Antonín
Šrámek Vladimír
Štěpánek Bohuslav
Tresler Josef
Tresler Vladimír
Zajíček Antonín

Z těchto 38 narukovaných padlo hrdinnou smrtí na válečných bojištích dvanáct bojovníků. Je to téměř jedna třetina. Dvanáct mladých mužů a hochů nejproduktivnějšího věku, dalo své životy na oběť své staré vždy vroucně milované vlasti. Nedošli - nemohli vidět a zcela poznat zemi, po které tolik toužili a za kterou šli bojovat se silným a nejkrutějším nepřítelem. Jen málo které české obce na Volyni měly takové oběti, jako tato.

Jména padlých jsou:

Honek Jan

Honek Josef

Kabát Antonín

Kodeš Jan

Kodeš Josef

Klaban Jaroslav

Kočka Alexandr

Mareš Cyril

Mareš Josef

Mareš Vladimír

Tresler Josef

Zajíček Antonín

Čest jejich velké věčné památce a hrdinství!

Mnoho dalších bylo raněno a to i několikrát. Někteří se vrátili z války jako invalidé. Několik z nich vykonalo hrdinské činy a většina se mohla pyšnit válečnými vyznamenáními za své bojové výkony. Jen málo bylo těch, kteří nebyli schopni vojenské služby a vrátili se zpět do vsi. Téměř všechny armáda potřebovala.

Byly sledované všechny zprávy o činnosti nových vojáků československého vojska. Brzy se rodiny dovídaly, jak byli vojáci poprvé bombardováni a různé jejich přesuny. Pokud jednotka zůstávala ještě v ne moc velké vzdálenosti od domova, některé ženy a jiní rodinní příslušníci, pokud to bylo v jejich možnostech, navštívili svoje vojačky v posádkách a v místech jejich výcviku. Naopak zase některým novým vojákům se podařilo na velmi krátkou dobu, jen na několik hodin, zajet se podívat domů, byly to však jenom mimořádné výjimky.

Snad bude dobré pro volyňské Čechy připomenout a těm ostatním, kteří budou tuto knížku číst je informovat: Proč byla taková velká ochota volyňských mužů a také několik stovek žen, jít bojovat za svou starou vlast? Pro vlast, s kterou nikdy nepřestali být ve spojení. Když potom 15. března 1939 bylo veškeré spojení zpřetrháno, to jím značně chybělo. Rovněž těžce nesli to, co se v tehdejším protektorátu „Böhmen und Mähren“ odbývalo.

Několik zajímavých článků z volyňského týdeníku:

Obětní beránek míru

Ještě před několika dny bychom stěží uvěřili tomu, že se věci vyvinou tak, jak se nám skutečně představují. To nás utvrzuje v přesvědčení, že dnes už žádné proroctví neplatí. Dnes je doba dokonalých věcí a jejich tempo je úžasné.

Tak před týdnem, když jsme psali o tom, že Československo provádí všeobecnou mobilizaci, byli jsme přesvědčeni, že se bude bránit, že ochraňovat svou samostatnost a celistvost hranic. V tomto domnění nás mohlo oprávněně utvrzovati nové prohlášení Francie a Anglie, jež Československu slíbily pomoc pro případ války s Německem.

Německo bylo na svých požadavcích neústupné a prohlášení Hitlera, které učinil do rozhlasu a které poslouchal snad celý svět, dávalo tušit, že půjde silou proti Československu, jestli toto nepovolí.

A tu se stalo to, čeho by se byl svět nejméně nadál: Francie a Anglie opustily Československo. Zalekly se patrně válečného postoje Německa a začalo se vyjednávání.

Do Mnichova byl svolán sjezd Francie a Anglie a na něm měl samozřejmě hlavní slovo Hitler a také Mussolini. Tam byl vynesena rozsudek nad obžalovaným: Československo bylo odsouzeno, aby zaplatilo za evropský mír, aniž by bylo samo vyslyšeno. Podobá se to popravě odsouzeného, kterému nebylo dovoleno pronést své poslední slovo. V Mnichově bylo rozhodnuto, že aby byl zachován všeobecný mír, musí Československo odevzdati Německu sporné sudetské území. V opačném případě nejen, že západní "spojenci" Československu nepomohou, ale naopak, postaví se dokonce proti němu na stranu Německa. Toto rozhodnutí bylo nadiktováno Praze jako nekompromisní, na němž se nic nedá měnit.

Bylo to samozřejmě hořké zklamání pro Prahu, kdy přítel se stával nepřítelem...!

Nezbývalo nic jiného, než bránit odvěké české území proti celému světu anebo zachránit mír podle přání pánů z mnichovských porad a mlčky odevzdati to, co bylo vždy české. Na co si mocnější soused dělal nárok, jenom proto, že jsou tam usazení Němci, kteří toužili se spojit s Fuhrerem. Proto Československo muselo přinést tuto oběť. Bez jediného výstřelu v sebeobraně odevzdalo Německu území obydlené Němci.

V duši celého československého národa uzrálo dnes nezlomné přesvědčení, které musí býti historicky zaznamenáno pro výstrahu všem příštím pokolením, že žádné přátelství není tak mocné,

aby vydrželo i v dobách zlých, kdy se má skutečně projevit od tak zvaných přátel. Je to fakt a ten nesmíme zapomenouti, že se národ musí spoléhat především sám na sebe. Není-li sám dosti silným, pak se jej přátelé nezastanou.

Bolestnější je ještě to, že pokořením a oslabením Československa byla na druhé straně posílena moc Německa ve střední Evropě a umožněno mu provádět beztréstně další výboje.

Historie není ještě ukončena a jsme přesvědčení, že Československo není poslední obětí, které se Německu dostalo. Přijdou na řadu další a další, neboť cíl Hitlerův je jasný: sjednotiti všechny Němce v mocnou říši, které pak nikdo nebude moci se postavit na odpor.

To by si měly uvědomit alespoň slovanské národy a semknout se těsně k sobě. Doufejme, že tomu je učiněn začátek mezi Polskem a Československem. Jak je již patrně našim čtenářům známo z radiových zpráv, Československo odevzdalo rovněž dobrovolně slezské území, o němž se vedly mezi oběma státy nepříjemné a bolestné spory. Nyní příčina těchto sporů zmizela a snad už konečně slunko vzájemnosti zasvítí mezi těmito dvěma slovanskými národy k jejich lepší budoucnosti.

Josef Foitík

Krajanské listy v Lucku 6. října 1938

A další článek, který je z doby o trochu pozdější, a to už z doby, kdy v Čechách a na Moravě nebylo možno udělat shrnutí všech těch krutostí, které se v Čechách a na Moravě odbývaly. Vyjádřit v tisku od lidí jejich pocity z obsazení zbývající části republiky. Tady, na Volyni -Krajanské listy si to dovolit mohly -ještě, nějaký čas svobodně psát.

Obsazení Čech a Moravy

Za dobu vycházení našeho časopisu, která ovšem není tak dlouhá, zvykli jsme si psát o nejrůznějších událostech, jimiž nás zasáhla a obklopuje naše doba. Jakou zprávu vám oznamujeme nyní, není možné se ubránit, že se ruka neobyčejně třese a papír se zkrápí slzami. To čeho jsme se obávali, znajíce dobře chod a směr politických událostí, se stalo hroznou skutečností. Naše stará vlast přestala existovat, jako samostatný stát. Nechceme a ani nemůžeme zde podrobně rozebírat příčiny, proč se tak stalo, to se pokusíme vysvětliti někdy jindy - později, bude-li k tomu ovšem možnost.

Dnes se omezujeme konstatováním takového faktu, který se stal a na němž se už nedá nic měnit. Bylo nám to snad osudem určeno, abychom jako malý národ se staly tou obětí, která padne jako

první k tak zvanému „zachování evropského míru.“

Když v loňském podzimu došlo k Mnichovu, bolelo nás to velice, když jsme viděli, jak německá armáda zabírá část českého území, které Němcům nikdy nepatřilo. Bohužel ukázalo se, že ten kalich hořkosti nebyl ještě dopit do dna, a ten nám přinesl bolest ještě mnohem horší a větší, ke které se nedá nic přirovnat.

Den 15. březen 1939 zůstane na věky v naší paměti jako hrozný čin, velice tmavým dnem v českých dějinách, kdy německá armáda pod rouškou udržení klidu a pořádku, vkročila do země české a moravské.

To, co bylo naším symbolem, co je nejsvětější věcí každého člověka bez rozdílu náboženství, stavu a národností - vlast - domov - přestalo pro nás existovat.

Nyní jsme v celém světě pouze cizáky, bez domova, bez vlasti. Snad je to příliš drastické, příliš silné na naše nervy, ale je tomu tak.

Nyní jsme odkázáni na sebe, to je v naší republice Polské nebo ať je to za mořem. To vědomí nás musí posílit k dalšímu životu a další práci, a k naději, že jednou přijde doba, která nám dovolí odčinit křivdy na nás páchaných. Odkázání sami na sebe musíme vytrvat, musíme desateronásobně v sobě cítit naše češství a desetkrát ostražitěji státi na stráži našich zájmů - hájení svého drahého českého jazyka a odkazů předků.

Nesmíme zapomínati, že ta zem, zem česká, je také zemi naši a byt' tam na ní je nyní cizák, tím více ji musíme milovati a býti jí věrní. „Národy nehasnou pokud jazyk žije...“

Josef Foitík

Krajanské listy v Lucku 17. 3. 1939

Národy neumírají!

Zdá se nám to čirou nemožností, že svobodný stát československý, pro jehož samostatnost národ bojoval několik století od dob Bílé Hory, pro nějž kladli své životy nejlepší synové národa, přestal náhle existovat. Hrnou se otázky, proč se to stalo bez jediného výstřelu, bez nejmenšího pokusu obrany.

Dnes, kdy tyto okamžiky jsou pouze v bezprostřední blízkosti za námi, nemůžeme na tuto otázku dáti prozatím kladnou odpověď. Ta bude možná až z určité časové perspektivy, kdy budou jasnější pohnutky, proč vlastně došlo k české kapitulaci. Jedno je nám dnes jasné, že po událostech minulého roku na podzim, nebyl český stát již schopen své vojenské obrany, neboť by to znamenalo úplnou sebevraždu celého národa. A ať uvažujeme o věci jakkoliv, přece přicházíme k závěru, že hlavní vinu

české poroby nesou státy, které přinutily Československo ústupkům již v Mnichově, tedy bezesporně Anglie a Francie, na něž Československo, jako na své přátele spoléhalo. Víme o tom velice dobře. Že Československo bylo ochotno se bránit do posledních možností, jak to vysvívalo když byla provedena všeobecná mobilizace a kdy byl český národ ujištěn, že může spoléhat na své spojence. Pak ale přišlo něco, co již bylo zřejmou zradou. Anglie a Francie se snadno dala uspat Hitlerovým ujištěním, že když budou splněny jeho požadavky, že zanechá všech výbojů a že jedině tak bude zajištěn mír. A to přimělo spojence k zbabělému činu, že místo, aby pomohly národu, který se chtěl bránit, učinily na něho ještě nátlak, aby se poddal.

Co zbývalo činit? Ti kteří včera slibovali svojí pomoc, dnes vyhrožovali, že nebude-li uposlechnuto, ocitnou se v táboře nepřátel. Rovněž na jinou pomoc nebylo se možno spoléhat a tak nezbývalo, než odevzdati Německu to, co bylo hlavní oporou proti němu: pásmo Sudet s jedinečně vzorným opevněním. To přimělo také dr. Beneše k tomu, že ustoupil ze svého stanoviska, neboť to byla pro něho zdrcující porážka, že byl *zrazen* těmi, jímž neomezeně důvěřoval.

Přišla nová vláda a nové politické směry. Začalo se křičeti o nové a velké spolupráci s Německem a o chybách, které spáchal starý režim.

Musím se přiznat, že při poslouchání podobných věcí mne napadalo, že vykřikováním starých hříchů chtějí se zastříti také ty nejdůležitější, to je vlastní...

Jedno však bylo zpečetěno a na tom se nedá nic změnit: když se Československo nebránilo před okrojením, tím více se nebude bránit nyní, kdy bylo zbaveno svých skvělých opevnění. Proto také Německo stále více zasahovalo do vnitřních záležitostí Čech, až konečně užilo svého osvědčeného triku: svých menšin, které na rozkaz z Berlína konají funkci předních avantgard. Němci v Čechách i po Mnichovu začali pojednou neobyčejně zdvihati hlavy a kouti nové pikle proti republice, která i nadále stála v cestě německému pochodu na východ. Vše bylo připraveno, aby Hitler konečně zakročil a to také provedl. A tak už v době, kdy pres. Hácha byl návštěvou u Hitlera, německá armáda již se nacházela na Moravě. Hitler svým způsobem začal vyhrožovati zničením celé české země a tak Háchovi nezbývalo nic jiného, než přijmouti německou "ochranu." Ze však se tímto věc neskončí, to můžeme na prstech vypočítati. Po zabrání českých zemí, přijdou brzy požadavky další!

Krajanské listy v Lucku 24 března 1939

Úvaha – vstup volyňských Čechů do východní armády

Paradox byl v tom, že volyňští Češi šli do vojska, které muselo bojovat po boku Rudé armády. S armádou té země, která v letech 1939 - 1941 chtěla jim odebrat jejich majetky a vytvořit družstevní hospodaření a některé také čekaly velké persekuce a to jenom proto, že měli nahospodařeno trochu více než ti ostatní. Možná některým se to i zadíralo za nehty, jít po boku Rudé armády, ale nebylo žádného jiného řešení.

V tu dobu drtivá většina obyvatelstva Čech, (čtenář musí rozumět tak, že Slovensko v tu dobu bylo satelitem Němců, proto je uváděno z Čech) ani nevěděla, že tam někde na starodávné Kyjevské Rusi - na Volyni, se nachází velká česká vystěhovalecká komunita, která se právě šikuje a připravuje, pouze pomoci Rudé armádě osvobodit značnou část jejich území, a také znovu obnovit Československou republiku. Pro volyňské Čechy ještě navíc, starou pravlast. Že jich je celých dvanáct tisíc, kteří pro ní chtějí prolévat krev a pokládat svoje životy na oltář své stále vroucně milované vlasti, na kterou nikdy nezapomínali. Velmi mnoho lidí v Čechách, ti kteří se jen málo zajímali o Česích mimo vlast, si říkalo: „*Kdo to vlastně jsou, ti volyňští Češi a co vlastně tady chtějí.*“

Snad některým lidem doma ve vlasti nebylo vhod, že, tito vystěhovalci na Rusi z devatenáctého století přicházejí právě z východu. Je tady i taková otázka: „*A mohl by snad někdo v tu dobu říci, odkud by tito volyňští bojovníci měli přijít? Kam se mělo těchto dvanáct tisíc bojovníků přemístit, aby nemuselo bojovat po boku Sovětského svazu, který pro ně byl spíše velkým nepřitelem?*“

Mnozí z těch, kteří takto uvažovali, doma jenom vyčkávali, jak vše dopadne, jak skončí válka. Byli i tací, kteří nebyli rozhodnutí zda souhlasit s okupanty, nebo se konečně rozhodnout s pomoci okupanty vyhnat. Samotní na osvobození měli hodně malou anebo vůbec žádnou účast. Když potom bylo po válce, měli nejvíce úvah a nesprávných argumentů, jak co mělo být.

Možná u některých i taková úvaha byla a dokázali by i poradit, ale až po válce: Kam se měli přemístit volyňští Češi, aby mohli bojovat a nemuseli být pod velením a v součinnosti sovětských vojsk?

Až po válce, když se v Čechách objevili tito vojáci, kterým se říkalo „Svobodovci“, si teprve většina obyvatel začala říkat a uvědomovat: *Kdo vlastně jsou tito vojáci? Odkud pocházejí? A také byly otázky, proč tady chtějí zůstat?*

V pohraničí se dokonce vytvořilo hodně zlých pomluv o krutostech těchto volyňských - Svobodových vojáků. Říkalo se: „Špatně zacházejí se sudetskými Němci,“ přestože právě tito sudetští Němci páchali nejvíce zla a v mnoha publikacích se uvádí, že vždy a hlavně na východní frontě byli mnohem krutější než Němci z Říše. Svobodovcům se po přijetí do pohraničí a také i před tím, přiřklo často všechno zlo, které se na území bývalých Sudet událo, i když ti s takovými činy neměli nic společného.

Po válce, sudetští Němci najednou byli pro část Čechů a hlavně část obyvatelstva s nimi žijících v pohraničí, ti nejhodnější lidé, přestože mnoho synů a otců těchto rodin s hrdosti vstupovalo do nacistické armády. Hodně rychle se zapomínalo, že jejich synkové, otcové, manželé s největším úsilím bojovali za Třetí říši a ještě před tím vykřikovali, že chtějí domů do velké německé říše. Češi, kteří strádali a bojovali, aby toto nacistické zlo a bezpráví, které bylo páčáno po celé Evropě zahnali, porazili a vymýtili, se u sudetského lidu, a to i v mnohých českých rodinách jevíli, jako ti špatní. Je zcela nemožné rozluštit tuto spleť různých názorů, mezi kterým se nachází volyňský Čech.

Pro každého Němce už tenkrát z jara v roce 1944 byl volyňský Čech špatný, protože proti němu šel bojovat. Po skončení války mu volyňský Čech zabral jeho statky v pohraničí. (I když volyňský Čech byl většinou až druhý, kdo přišel na jejich statky, nejprve tam přišli správcové, kteří často statky zdevastovali). Tady je potřeba všechno uvést na správnou míru. Že volyňský Čech si šel zabrat do pohraničí statek po odsunutých Němcích, nebylo jeho vlastní rozhodnutí. Že Němci z pohraničí byli odsunutí, také není jeho vina a ani rozhodnutí. Takové byly poválečné Postupimské dohody vítězných mocností. A masové odsuny Němců se prováděly i z mnoha jiných zemi Evropy.

Když se volyňští Češi začali stěhovat do pohraničí, také pro komunisty nebyli dost dobrými. Volyňští Češi to byli většinou majetní lidé a už poznali hrůzy sovětské moci. Věděli, co je to zakládat jednotná zemědělská družstva - kolchozy. Komunistická strana z volyňských Čechů měla strach, protože volyňští Češi by mohli hodně vyprávět o krutostech sovětské stalinské moci (a bohužel k jejich velkému neprospěchu, také někdy vyprávěli), kdy člověk nebyl ničím. Toho všeho se komunisté báli, aby volyňští Češi moc, nebo spíše vůbec nemluvili o tom, jak se měli na Volyni za Sovětů.

Při reemigraci po příjezdu na území Československa, hned po překročení hranic, bylo nařizováno: Nemluvit o tom, jak se vám žilo v posledních letech na Volyni, jinak se vám může stát, že za to půjdete do lochu. To se také mnohým stalo, že je čekaly za komunistů věznice, pracovní tábory, které se rovnaly ruským, sibiřským „gulagům“. V armádě pro synky volyňských Čechů byly často pomocné technické prapory. Později pro účastníky tohoto vojska, nazývaného „Černí baroni“, pro které byla jenom těžká práce. I pořádnou zbraň se těmto chlapcům báli dát do rukou. Zbraně pro ně měly zalité hlavně, aby je nemohli obrátit proti nenáviděným politrukům.

A co lidé v Čechách smýšlející kapitalisticky? Pro takové lidi každý člověk, který jenom přicházel z východu, byl už špatný. „*Kdo přicházel ze země, kde vládne komunismus, je špatný člověk,*“ si říkali majetní lidé. Jenže tito lidé - Češi, kteří nebyli naklonění komunismu a nikdy moc neuvážovali, nechtěli se nic dovědět a ani neměli zájem se o tom něco dovědět, po případě si přečíst o vystěhovalcích. Kdyby se o to zajímali, dověděli by se, že volyňský Čech žil 69 let v zemi, kde vládl kapitalismus, tři roky nacismus a pouze pět let komunismus. A s tímto komunismem nikdy volyňský Čech nesrostl a v každé době, ať už to bylo za Sovětů v letech 1939 - 1941 nebo Sovětů 1944 až začátek roku 1947, kdy české obyvatelstvo z Ukrajiny odešlo, silně trpěl.

Naskytá se tedy otázka: „*U koho měl mít zastání volyňský Čech?*“

Ba dokonce i takovéto názory byly: „*Tato Svobodova armáda pomohla osvobodit republiku a po rozpuštění, tedy demobilizaci, nechť si zase jdou, tam odkud přišli, kde až dosud mají své domovy. Nyní, kdy tito bojovníci prolili tolik krve, měli velké množství padlých je nepotřebujeme, ať si jdou odkud přišli! Teď si už dokážeme, když je republika svobodná, vést ji sami, bez nich.*“ V tuto dobu svobody, už jenom málokdo se zajímal o to, kolik bylo třeba položit krásných a většinou mladých životů, kolik jich bylo těžce raněno a zůstalo invalidy - mrzáky na celý život, kolik bylo třeba prolít krve za tuto svobodu a kolik z toho bylo právě volyňských Čechů.

Jen málokdo tehdy pochopil správně smysl a úlohy volyňských Čechů v zahraničním vojsku (Nejen na Východní frontě, ale i na západě). Chtěli bojovat, jenže většinou neměli možnost bojovat na jiné straně než byli. Jen málokdo v Československu pochopil, protože ani pochopit nechtěl a také se nesnažil pochopit stav věci. Hodně obyvatel v pohraničí v tu dobu bylo silně spjato s německým obyvatelstvem a těm také nebylo vhod, že namísto sudetských Němců tady na jednu budou nějací lidé, kteří pro ně zatím jsou naprosto cizí.

Volyňští Češi utíkali před krutým a zlým stalinským komunismem a jenom za zcela krátkou dobu komunismus přišel za nimi i do tehdejšího Československa.

Patnáctiletý kapitán

Kdysi dávno vyšla knížka, která pojednávala o patnáctiletém hrdinovi z druhé světové války, v Sovětském svazu pod jménem „Velká vlastenecká válka“. Jednalo se o chlapce, který válečnými událostmi přišel o rodiče a dostal se do armády. Prošel celou válkou a i když byl tak mladý, dosáhl značně vysoké hodnosti - kapitána (snad jenom symbolickou).

Náš hrdina, o kterém tady bude řeč byl rovněž tak mladý, když na Volyni v Lucku nastupoval do východního zahraničního československého vojska vedeného velitelem Ludvíkem Svobodou. Jeho hodnosti přišly až později - postupně podle zásluh a schopností, a tak vysoké jaké jen bylo možné dosáhnout bez absolvování vojenské školy.

Když nastávalo osvobozování od nacistické okupace, v rodině u Dubců na Ládovce zemřela hospodyně domu a pro mladičkého chlapce Václava milovaná matka. Nastával pro něho těžký, přetěžký život, když po příchodu Rudé armády se začalo proslýchat, že hned za předními oddíly vojsk se k Volyni blíží československé jednotky, za účelem posílení svých řad. Přípravy ke vstupu do armády byly veliké, a to se týkalo také pana Dubce, Václavova otce. Nebylo snadné pro otce opustit syna, když před několika měsíci ztratil syn matku. Nyní ho měl opustit ještě také otec. Nikdo z nastupujících do armády nemohl předem vědět, jak pro každého z nich válka skončí. Otec vybíral nějaké vhodné řešení, kam dát syna na tu dobu, co bude ve válce. Řešení se našlo a Václav šel bydlet do mlýna ke své sestřenici.

Po odchodu otce do armády, neměl Václav doma žádné stání, ani chvilku klidu a stále jenom přemýšlel, jak to udělat, aby se dostal za otcem do osvobozovacích jednotek a mohl být při tom, až budou boje o Československo, až budou vyhánět nacistické vetřelce ze země svých předků. Vlastenecké citění u něho bylo veliké a v tuto dobu se naskýtal příležitost je plně projevit. Ukázat tu velkou lásku, kterou nám všem od mládí rodiče vštěpovali, k zemi, z které přišli naši předkové.

„*Otec už je tam a co já tady sám,*“ si říkával Václav. Začal silně naléhat na sestřenici a ostatní příbuzné, zda by mu v tom nějak nepomohli, aby se mohl dostat za otcem do armády. Věděl také, že otec by s tím nesouhlasil, aby šel do armády, proto se toto všechno muselo připravovat bez vědomí otce. „*Až už ve vojsku budu, nikdo mne odtud nemůže poslat domů*“, uvažoval. Všichni o tom začali vážně jednat. V tu dobu byla taková zvláštní válečná specialita, že bylo

možné, za nějaký úplatek si léta, podle potřebí, nechat připsat nebo upsat. To všechno se provádělo na matrice, která v tu dobu se nacházela u duchovních.

Podářilo se. Václavovi byly připsané dva roky a s tím se už dalo něco dělat. Místo patnácti, na jednu byl sedmnáctiletý a když řekl, že se hlásí dobrovolně do armády, dříve než mu povinnost ukládá, byl přijat. Když se to otec dověděl, ze začátku trochu zuřil a nebyl pro to, aby ještě další člen rodiny dával v sázku svůj život a ještě k tomu tak mladý. Později se s tím smířil a byl i trochu rád, že má svého syna ve stejné jednotce a tím má možnost všechno o něm vědět.

Vašek se ještě jednou vrátil domů - dostal opuštěk. Pohyboval se v prostorách Daňkova mlýna, kde nějaký čas před nástupem do armády bydlel. Bylo to jeho rozloučení na dlouhou dobu. Přišel také mezi nás, kluky stejně staré, kteří jsme se koupali při vantrokách. Už nešel s námi do vody - zmužněl, zvažněl, zmoudřel a toto skákání z mostu do rybníka, už ho nemohlo lákat. Byl oblečený do uniformy československého vojska, ušité mu na míru a byl velice hrdý, že je něco více než my ostatní.

Václav prošel všemi velice náročnými výcviky. Od prvních, které začínaly už na Volyni a později v okolí jihoukrajinského města Čevnovcy na řece Prut. Že je třeba důkladně se připravit k bojům, které na naše vojsko čekaly, to věděli všichni ti, kteří už prošli mnohými boji, včetně nejnáročnějšího o Sokolovo a těžké boje v hlavním městě Ukrajiny městě Kyjevě. Věděl to nejlépe především hlavní velitel československého vojska generál Ludvík Svoboda, že takový vetřelec, jakého měli před sebou nedává nic zadarmo. Rve se o každý kousek země a když nějakou část území ztratí, snaží se jí znovu dostávat nazpět a co nejvíce znepříjemnit a znesnadnit život protivníka.

Nad takovým nepřítelem muselo být vojsko ještě schopnější, zdatnější, odvážnější a obětavější než on. Velitel to také často říkal, do čeho se vojsko dostane, až nastanou boje před vstupem na Československé území a dále na něm, a že to nebude žádná procházka, ale urputné boje, které budou mít mnoho nesnází, utrpení a také budou stát hodně lidské krve.

Václav prošel krutými a krvavými boji v Karpatsko - dukelské operaci, které nebyly nijak krátké. Celou zimu vojsko prožívalo v nepohodlných, mokřích a mrazivých zákopech, dešti, blátě a sněhu, v počasí, které nikomu nepřidalo na zdraví. V této nepohodě velmi často utočili a odolávali ostrým nepřátelským útokům.

Další bojová cesta Václava pokračovala přes Slovensko a Moravu, kde jednotku zastihla radostná zpráva o kapitulaci nacistického Německa. Mezi všemi vojáky zavládla veliká radost, ze je už konečně poražená nenáviděná velmoc, chtivá moci a vládnutí nad celým světem. Byl konec války, ale Praha ještě volala o pomoc, bylo třeba ji osvobodit. Za několik dní už československé jednotky pochodovaly po Václavském náměstí v Praze, před prezidentem, vládou a celým národem, jako vítězové a hrdinové. Také Václav se zúčastňoval těchto velkých oslav, kráčel v těchto šicích a několik vyznamenání zdobilo jeho hrud.

Po nástupu komunistického režimu v únoru 1948 nastala pro všechny zahraniční vojáky doba pronásledování a nesmyslného věznění. Za těžké roky strávené ve válce, místo odměn, uznání a odškodnění následovaly perzekuce, vykonstruované politické procesy, kdy už předem, každý zatčený byl odsouzen a odeslán na otrocké práce a zničující pracovní tábory okoukané z východu, velmi podobné „gulagu“.

Také náš mladý hrdina Václav Dubec, který prošel dlouhou bojovou cestou, byl v roce 1951 zatčen a v předem připraveném procesu komunisty odsouzen na dlouhá léta k těžkému trestu nucených prací v Jáchymovských uranových dolech. To bylo v době, když se Václav oženil a chtěl v klidné poválečné době vést spořádanou rodinu. S velkou obětavostí a neúnavností milované mladičké manželky, která dokázala jít i za samotným prezidentem se podařilo snížit mu tento trest o několik roků.

Toto je jeden případ z mnoha, které museli volýňští Češi vytrpět za své velké vlastenectví, nasazování životů, strádání, obětavost a hrdinství ve druhé světové válce.

Smutný poválečný příběh

Válka skončila. Lidé se radovali, že byli konečně zbavení válečných útrap, zato se ještě potulovalo hodně různých potulných záškodnických a loupežných skupin. Sověti se soustředily hlavně na likvidaci zbytků upovců a také bylo třeba vesnici ohlídat před vykrádáním. K tomu bylo třeba vytvořit nějakou pořádkovou a ochrannou četvu. Ve Mstěšíně zůstali dva sovětské důstojníci, kteří měli na starost udržovat pořádek a chránit občany. Jeden z nich, ten starší, vedl ve škole předvojenskou přípravu (Vojennuju podgotovku) teoreticky a druhý, mladší vedl výcvik mladých ukrajinských chlapců (stribků) na cvičišti. To všechno bylo velmi nutné ještě po válce pro udržení pořádku a ochrany obyvatelstva.

Bylo to v létě 1945, byla krásná sluneční neděle. Chystala se tancovačka v místní mstěšínské škole, kde se v tu dobu nevyučovalo. Místní mládež, hlavně děvčata byla shromážděná u Killerů, odkud měla odejít do školy, kam byl pozvaný harmonikář. Samozřejmě u toho nemohl chybět hlavní pořadatel sovětský důstojník Petro. Když nikdo dlouho z mladých do školy nepřicházel, Petro vtrhnul ke Killerům a začal mládež vyhánět. Jako mnoho jiných sovětských důstojníků, když si trochu vypili, tak i tento se hned oháněl a vyhrožoval pistolí. Když už se mládež ubírala ke škole, Petro vytáhl pistoli a chtěl si vystřelit, jen tak do vzduchu, ukázat, že on je tady pánem. Zbraň mu selhala, rána nevyšla. Sklopil hlavu níže, aby se podíval, co je toho příčinou, po případě vyndal vadný náboj, v tom vyšla rána. Vystřelená kule zasáhla do hlavy Vlastičku Maškovou. Byla to jediná dcera rodiny Josefa Maška, která měla s matkou odcestovat při reemigraci do milované vlasti za otcem. Josef Mašek účastník vojsk Svobodové armády, který na rodinu čekal na obsazené usedlosti se dočkal takovéto strašné tragické události.

Nešťastník tohoto hrozného činu se hájil tím, že to byla jen nešťastná náhoda. Možná, asi ano. Mladý život byl však zmařen zbytečně. Nemuselo k tomu dojít, kdyby u všech takových byl zakázán zvyk při každé příležitosti vyndávat zbraň. Kdyby byl střízlivý, třeba by k tomu nikdy nedošlo.

Důstojník potom projevil velkou lítost a vykřikoval: „*Bijte měňja - višajťe meňja*“ (Bijte mě - pověste mě). To si nemohl nikdo dovolit a opovážit se mu i jen něco vytknout, natož ho žalovat a dožadovat se práva. Tento důstojník zůstal v obci až do samého odjezdu místního českého obyvatelstva do Čech.

Později jsme se dověděli, že se snažil a pokoušel s jedním transportem, které odvážely české obyvatelstvo, dostat také do Čech. Byl včas na hranicích zadržen a předán sovětským úřadům.

Tak skončila jedna smutná kapitola zmařeného dívčího života a podnapilého, nabubřelého, ruského, nedotknutelného komisaře...

Zaznamenáno z vyprávění Mstěšínského občana Slávka Mareše.

DÍL PÁTÝ

Návrat Jiřího na osadu

Za dobu pobytu mimo „domov“, se Jiří podíval zpět na osadu jako návštěva pouze jednou. Ještě před touto Jiřího zimní návštěvou osady, za ním přijel na kole jeho otec a bylo to v roce 1941 v létě, těsně přede žněmi. Otcova návštěva byla jen několikahodinová. A zimní návštěva „doma“ se uskutečnila před vánočními svátky v roce 1942. Jeho pobyt byl snad do půli února 1943. V tu dobu už kluk přestal být doma žádoucí a znovu byl odvezen do Mstěšína.

Na Vánoční svátky v roce 1942 přijel na osadu nějaký vzdálený příbuzný.

Volyňští Češi mimo všech dobrých vzájemných vesnických vztahů, často navštěvovali své příbuzné i když někdy to bylo příbuzenstvo dosti vzdálené a daleko žijící, hodně hodin jízdy koňskou dopravou (protože jiná ani nebyla možná). Druhý bratranec, druhá sestřenice, vzdálený strýc, teta s kolikátého kolena, kmotr, kmotříčka a ještě jiní, ti všichni byli příbuznými. Vztah příbuzenství a přátelství se velmi dodržoval a značně upevňoval. Když na některou takovouto rodinu, která měla velké a dobré příbuzenstvo, přišla nějaká nečekaná pohroma, vždy se někdo našel, kdo měl soucit s trpící rodinou a v prvních nejtěžších dnech značně pomohl - dokázal podat pomocnou ruku.

A právě tento, z takto vzdálených příbuzných, který přijel na návštěvu o Vánočních svátcích, vyprávěl toto: „*Rusům se podařilo obejít německá vojska, dostat se jím do týlu a že je tlačí dále na východ, kde je chtějí zničit.*“ Tím se potvrzuje, že když Jiří byl doma na zimní návštěvě, byla to doba, kdy se sovětským vojskům podařilo obklíčit Němce u Stalingradu (Volgogradu) a v tak zvaném „Stalingradském kotli“ jim uštědřovali jednu z největších porážek druhé světové války.

Když Jiří byl ve věku, kdy by se ve Mstěšíně už mohl trochu učit zacházet s koňmi, to znamená ve věku asi čtrnácti roků, nebylo to možné. Stalo se to proto, že na hospodářství Bechyňských přišel v zimě v roce 1942 mladý pan. V tu dobu se stal manželem Toničky a převzal veškerou starost o koně a také práce s nimi a tím Jiří měl ještě méně přístupu ke koním než před tím. Potom, když všichni odešli do československého vojska, Jiřímu moc chyběla znalost prací s koňmi. V tu dobu by bylo třeba nahradit mladého pana, zetě Bechyňských Jaroslava Kracíka. Jiří by to v tu dobu už mohl dělat, jenže chyběly zkušenosti a větší procvičení v těchto pracích. Když přišla doba takové možnosti, velmi rychle se Jiří pod dohledem pana Bechyňského učil pracím s koňmi a když už téměř dokázal zacházet s nimi, bylo během jediného dne všechno jinak. Ne, že by se k této zajímavé práci

nedostal, právě naopak, měl jí dokonce tolik, že už ani nic jiného nedělal, jenže zcela jinde než by měl a to na osadě. Až znovu v roce 1944, kdy všichni muži odešli do války, bylo na Jabloňovce vzpomenu to na Jiřího a jednu neděli při konci června, kdy už nebylo žádného nebezpečí při cestování neočekávaně se objevil Jiřího otec s jednou dcerou Perníčků ve Mstěšíně.

Nečekaně skončily spokojené roky pro Jiřího, které mu byly k velkému prospěchu. Na osadě najednou nebylo dostatek pracovních sil. Dříve bylo pracovních sil mnoho přebytečných, hlavně těch Pancířových a v tuto dobu byl Jiří dobrý a velice žádaný pro práce na polích Perníčkových, když dříve, jakož i ostatní větší děti Pancířů byly jen zbyteční ujídači chleba a často původci manželských hádek otce Jana se svojí ženou Růženou.

Je škoda, velká škoda, že Jiří těm dobrým lidem ve Mstěšíně, nemohl oplátit pořádnou práci za tu starost a výchovu.

Bylo hned jasné oč se jedná, proč otec Jiřího přijel do Mstěšina a ten se také vyjádřil na rovinu, že si syna chce vzít zpět, nejdůležitější, proč si pro syna přijel bylo, že je třeba na hospodářství pracovní síly. Vyprávěl také, jaká je celková situace na statku po odchodu všech do armády a on sám, že musel nastoupit na určené mu práce. Také byly uváděny i takové důvody, že jakmile skončí válka, která se už chýlí ke konci, dá chlapce do učení na nějaké řemeslo. V tu dobu, při konci července v roce 1944 otázka reemigrace ještě nebyla dost známá a tak v tu dobu to otec Jiřího s tím učením myslel i dost vážně. Jenže další vývoj událostí celou situaci změnil.

Jiří se v tuto dobu nemohl nějak bránit nebo odmítnout, že by se snad nechtěl vrátit. Byl to otec a ten se musel poslechnout i když dlouho jeho zapomínaný chlapec v době válečné puberty, by mohl mít názory své a zcela jiné než jeho otec. (O několik let později, jsme se ptali, co to vlastně je ta puberta? Věc pro tuto mladou válečnou generaci naprosto neznámá.)

Odjezd ze Mstěšina byl v odpoledních hodinách. Jiří si ještě pochoval malého jenom několika týdenního syna Toničky. Veškeré oblečení Jiřího bylo dáno do dvou pytlů, slušně se se všemi rozloučil a velice smutně odcházel od těchto předobrych lidí, s kterými prožil více než čtyři krásné a spokojené roky. Nasedl na kozlík a hned se ujal řízení koní. Byl to začátek s tímto párem koní, s kterým potom byl spjat dlouhou dobu.

Po několikahodinové jízdě přijížděli k osadě. V tu dobu se Jiří začal trochu bát úkolů, které jej jako patnáctiletého v následující době čekají. Začal vzpomínat na zlé časy, které měl před odjezdem do Mstěšina.

Jenže na druhé straně si říkal: „Vždyt dneska už jsem o několik let starší než dříve, také se jinak dokáží postavit k těmto věcem, budu pilně s koňmi pracovat a za to určitě bude i správná morální rodinná odměna.“ Jenže přicházely i myšlenky jiné: „Víš přece, že za každou maličkost si byl zle pokárán, možná, že to všechno bude ještě pokračovat,“ a tak se střídaly myšlenky a vzpomínky dobré i zlé. V nitru duše se možná Jiří i trochu těšil, že všechny znovu uvidí. Naivně si také myslel, že bude všechno jinak než bylo před dobou, kdy odjížděl z osady. Uvažoval, že v tuto strašnou válečnou dobu, v čase kdy všechny někde ve světě strádají, bude trochu obměkčeno a více přijatelné srdce Růženy, které bylo vždy tak nedostupné...

Jiří po příjezdu se se všemi řádně přivítal tak, jak se to patřilo a slušelo na Volyni u Čechů s takovým vědomím, že nyní bude bráno všechno jinak ze strany rodiny Perníčkových a hlavně jejich matky.

První nepěkný zážitek nenechal na sebe dlouho čekat. Po jídle, které po příjezdu následovalo, byl Jiří vybidnut, aby přinesl své věci a pochlubil se, „Co prý si vysloužil?“ Najednou už vše bylo bráno zase jinak. Jiří přece z osady nikam neodcházel, aby si něco vysluhoval, ten tam šel ze zcela jiných důvodů. Jiří tedy začal vybalovat svoje osobní věci, hlavně oblečení a nějaké obutí. Všemi sledovaný, když dokončil představování svých věcí, za všechny velmi uštěpačně promluvila hlavní osoba Růžena: „No moc sis toho ne-vysloužil.“ A bylo po všech dobrých myšlenkách Jiřího, které ještě před nějakou krátkou dobou měl, že by se na všechno, co bylo dříve před odchodem do Mstěšína zapomnělo. Měl v mysli to, že když budou na něho ostatní hodní, zrovna tak se bude chovat on k nim. Jenže už toto nepěkné přivítání, tento rázný a možná i neuvážený výrok Růženy naznačoval, že bude vše pokračovat jako dříve před odchodem Jiřího z osady. Tato žena už vždy taková byla, zasadit tu nejpřísnější a nejkrutější ránu i když to mohlo být pro děti Jana velmi bolestné, pro ní to bylo největším potěšením.

Tenkrát si možná nepřivázel moc osobních věcí, ale také tam pro ně nejel. Jel tam proto, že mu „doma“ bylo moc špatně a nebylo pro něho místa, byl na osadě naprosto přebytečný a kolikrát pro něho nebylo ani dostatek jídla. Odjížděl s tím, že bude konečně žít jako člověk, jako děti jemu rovné. Výchova byla mnohem důležitější než nějaké osobní věci nebo věci na sebe. I kdyby si tenkrát Jiří přivezl z oblečení nevím co, stejně by mu to bylo na nic, tenkrát byl ještě v době růstu a sílení a všechno by za nějakou krátkou dobu nemohl nosit.

Přivázel si však hodně dobrých vědomostí, mnohem a mnohem lepší vychování než které by dostal na osadě, kdyby tam zůstal. Nepředstavitelné množství dobrých návyků a poznání. To všechno si zasloužovalo mnohem většího ocenění než nějaké osobní svršky. V tu dobu bylo

všechno ostatní mnohem důležitější než nějaké hadry a kdyby přijížděl tak, jako odjížděl, s jedněmi kalhotkami a s jednou košili, stejně by si přivázel mnohem více než měli všichni ostatní děti v rodině.

V této rodině a hlavně u samotné matky - Růženy byly návyky takové: Vše říci dosti nevybíravým způsobem, také nevlídným tónem, hodně často zvýšeným hlasem. Tento návyk se uplatňoval nejvíce a snad by se dalo říci, že jediné pro děti Jana. Pro děti, které byly pro Růženy až druhohradé. V tuto dobu to platilo pouze pro Jiřího. V tomto období to bylo pro Jiřího velmi, velmi zdrcující. Vracel se na osadu z rodiny, kde tento způsob chování nebyl znám, aby jeden proti druhému něco špatného řekl, zvyšoval hlas a podobně. Navíc Jiří už vždycky byl povahy hloubavé a každé takovéto jednání na něho působilo nepříjemně a poznamenávalo ho na delší čas. Znovu se dostavovala velká málomluvnost a už vůbec žádná komunikace s některými členy rodiny. Také velká zádumčivost, někdy i velký strach.

Některé neradostné příhody, které během dne zažil, si znovu a znovu promítal v hlavě a to ještě i za dlouhou dobu, což bylo k jeho velkému neprospěchu. Ano, takové už jsou některé povahy, jednak vrozené a jednak vnucené nedobrou výchovou. Nejhůře na něho působila výchova střídavá, s kterou se právě on nejvíce setkával. Po dobrém přístupu k jeho osobě, takovém, který plně vyhovoval jeho představám, přišly časy zlé - období, které bylo naprosto nepřijatelné jeho povaze. Takové, jež nepřinášelo nic dobrého, ba naopak zanechávalo do dalšího období vývoje a také do dalšího života jen špatné následky. Některé se v pozdější době ještě podařilo odstranit, předělat, avšak byly i takové, které byly málo vhodné, silně se vžily a dlouho, velmi dlouho zůstávaly v paměti.

Po příjezdu na osadu byl postaven před zcela novou skutečností. Starej se o pár koní, to znamená je krmit, čistit, ošetřovat a také s koňmi pracovat na polích. Hned druhý den, kterým začínal pracovní týden, Jiří vyjížděl s koňmi na pole. To byla doba příprav na žňové práce. S žacím strojem Jiří v tyto žně ještě sám nevyjížděl, ale sečení obilí bylo pod přísným dohledem a s mnoha radami Růženy.

Tyto žně, první bez dospělých mužů, probíhaly u všech dívek na osadě v dosti neklidném tónu. Většinou to bylo jenom několik pokynů a vazačky snopů a také při jiných pracích, pokud už na sebe promluvíly, bylo to dosti nevrle v jakési nespokojenosti, že musí trochu více pracovat. Na

takovýto způsob práce Jiří nebyl zvyklý a dost často vzpomínal na krásné žňové práce, které zažíval ve Mstěšíně.

Když se v letních pozdních odpoledních hodinách vrátil otec Jiřího z práce domů, přišel ještě na nějakou krátkou dobu na pole, kde se dělala důležitá práce, aby pomohl nebo jenom poradil. V takových chvílích si otec se synem trochu popovídali o práci, co a jak by se mělo dělat. Avšak i tady byl značný dorozumivací odstup. Syn čekal, že bude více mluvit otec a on bude v mnoha případech jen souhlasit a druhý den nebo další dny podle toho dělat. Ta doba odloučení více než čtyři roky byla znát. Znamenala značnou odcizenost Jiřího k otci, natož k Růženě a ostatním členům rodiny Perníčkových.

Na oblečení se vždy něco našlo, dost měl Jiří ještě ze Mstěšína, a více v tuto válečnou dobu na vesnicích a obzvlášť toho nebylo třeba na zapadlé osadě. V tu dobu byly mnohem důležitější věci a starosti. Za prvé: Jak bez úhony projít velmi neklidnou a složitou dobou, která se v době německé okupace na západní Ukrajině vytvořila a ještě stále pokračovala i když už jenom doznívala, avšak pro Čechy žijící na vesnici byla tato doba nejnebezpečnější. Za druhé: Aby nebylo moc zbytečných ztrát a raněných u našich vojáků na frontě, až nastoupí do bojů. Za třetí: Bylo třeba v mnoha případech pilně a moc těžce pracovat, když všichni odešli do armády.

Jiří se musel na osadě zapojit do všech zemědělských prací i do těch nejtěžších (vždyť kvůli tomu byl také přivezen) jako dočasný mladičkový hospodář, i když to bylo na cizím. Prošel zbytek roku (protože se vrátil koncem června) 1944 a až do podzimu 1946 probíhalo vše ve snesitelném pracovním klidu. Jiří si vykonal svoji práci na polích a kolem koní. Pracovalo se stále šest dnů v týdnu. V neděli dopoledne jezdil Jiří ještě s koňmi na pastvu a nedělní odpoledne bylo nikým nerušené volno.

Pokud bylo teplejší počasí, Jiří se moc v domě nezdržoval, vždy mu bylo lépe venku. Rád čekával na otce, až přijde z práce. To potom byla doba, kdy byl přece jenom trochu ochraňován, kdyby snad došlo k nějakému slovnímu napadání jeho osoby. Horší to bylo v zimě, kdy přišly velké mrazy a veškerý čas, pokud se neobsluhoval dobytek a koně, bylo třeba trávit v domě. V tu dobu čítával knížky, pokud nějaké měl. Když se vrátil otec z práce, což v zimních měsících bylo až za tmy, četl celé rodině. Mimo přinesených novin četl i knihy, které byly vhodné pro celou rodinu. Největší jeho vzpomínkou je kniha od Jana Amose Komenského „Labyrint světa.“ Dílo to velmi

nezáživné pro chlapce Jiřího věku, avšak na ukrácení času, procvičení čtení a získání nových znalostí výborné.

V zimě Jiří chodíval také na lovy. Ve válce nebylo nic zakázáno, co se týkalo lovectví. A tak v podvečer šel nalíčit oka, hlavně na zajíce a druhý den ráno se šel dívat, zda nějaký ušák strčil hlavu do těch jeho ok. Často se to i podařilo a ráno, když někteří ještě spali, přinesl domů na zpestření jídelníčku nějakého zajíčka. Stávalo se, že na chyceném zajíci si pochutnala liška a na místě pro lovce už zanechala jenom ty podřadnější části. To bylo k zlosti. Také se stávalo, že se Jiří vrátil z lovu s omrzlýma nohama, když byl značně velký mráz. Potom následovalo tření omrzlých míst sněhem, dokud nohy nepřišly k sobě.

Za sovětské vlády každým rokem když nastaly žňové práce se náhle dostavovali komisaři (v době válečné to bylo ještě přísnější než v mírové), kteří dohlíželi aby bylo vše včas sklízeno, vymláčeno a odevzdáno vládnoucí sovětské moci. Jiří po žních a ještě také během nich, mnohokrát odjížděl s plným vozem obilí do vzdálené železniční stanice Verba, kde byly velké sklady obilí. Tam se obilí odevzdávalo a odtud se po železniční magistrále odváželo směrem na východ, do Sovětského svazu. Odevzdávka probíhala ve dne i v noci, stále dvacet čtyři hodiny. Jenže jaké to byly sklady! Bylo tam jen velké prostranství, na něm umístěno několik transportních pasů, které dopravovaly obilí na obrovské hromady, tak velké, že tvořily velké kopce. Nikomu nepřišla myšlenka, že by se obilí, když bylo tak časné po posekání mláčeno, mohlo také zapařit. Jaké byly potom následky, to už je jen hrozné pomyslet. Také se vůbec nepočítalo s tím, že by někdy mohl přijít déšť. O zakrývání zrní se nikdy neuvažovalo. Když bylo obilí nakládáno do vagónů, tak to byly vagóny otevřené a rovněž nikdy nezakrývané plachtami.

Dost často se stávalo, že při odevzdávce obilí byla nedohledná řada vozů a bylo třeba čekat dlouhé hodiny, také až do pozdních nočních hodin. Po odevzdávce obilí nebylo možné odjet zpět, protože cesta procházela částečně lesem, kde se v nočních hodinách potulovalo velké množství ukryvaných loupících a také ještě i vraždících band. Bylo nutné ve voze přespát a cestu zpět vykonat až druhý den za denního světla.

A také bude zajímavé, jakáže to byla odměna za odevzdané obilí sovětské vládě? Byla to velmi zajímavá cena, plných šest rublů, ať to byla pšenice, žito, ječmen, za všechno stejná cena. Jenže na tržištích se obilí prodávalo za cenu stokrát vyšší a ve státních prodejnách se za tu směšnou odměnu šest rublů

nedalo nic koupit. Zvláštní to byly ceny obilí, produktu, na který bylo třeba čekat celý rok a bylo nutné vynaložit mnoho lidské dřiny.

Když nastal stav, kdy všechny odešli do armády, nebylo možné půdu neobdělávat, aby čekala až se hospodář nebo rodinní pracovníci ze statku vrátí z války. Sověti to řešili tak, je tady půda musí se z ní odevzdávat kontingent obilí. Jinak nastávaly i pro tyto rodiny, které měly všechny mužské síly v armádě velké problémy hospodářské a za hospodářskými následovaly i politické persekuce.

Otec, když se vracel z práce, nezapomínal, pokud měl k tomu příležitost, koupit noviny. Byly to noviny ruské nebo ukrajinské. V těch bylo mnoho zpráv, jak postupují vojska jednotlivých frontů, jak se zmenšují prostory v různých místech Evropy násilím zabrané okupačními vojsky nacistického Německa.

Později, když byla nasazená do bojů také československá vojska, byly pro všechny volyňské Čechy v novinách zprávy nejzajímavější z těch frontových míst, kde byly nasazené československé jednotky. Každým dnem po práci Jiří usedal k novinám a předčítal celé rodině události na frontách a třeba i několikrát, když byla zpráva málo srozumitelná. Nejprve se vždy četly zprávy toho frontu, kde byla zařazená československá jednotka a v níž se také nacházeli naši volyňští vojáci. Než pokračovalo další čtení novin, následovala malá rodinná debata o našich na frontě. Mnoho radosti bylo z toho, když naši vojáci s Rudou armádou měli úspěchy, když postupovali, když prošli Dukelským průsmykem a osvobozovali další a další města na Slovensku a později i na Moravě.

Bylo zde také o ně hodně starostí a mnozí si říkali: *„Jen aby při těchto bojích nebylo moc padlých a raněných, jen aby dobře těmito boji prošel ten náš.“* *„Jak oni v té zimě žijí?“* *„Jaké mají asi problémy?“*

V tu dobu, snad by bylo dobré i znát neúspěchy a problémy našich vojáků. Jenže to nebylo možné znát a nikdo z vojáků o neúspěších se nesměl ani zmínit. To vše se rodiny dovídaly až mnohem, mnohem později. Některé rodiny až po setkání se svými blízkými, po reemigraci. Teprve v tu dobu syn otec, manžel nebo také dcera vyprávěli, jak vypadal jejich velký bojový pochod za osvobozování Československa. Teprve v tu dobu dávali rodinám vědět i o těch strádáních a neúspěších v některých bitvách.

V tu dobu, kdy už bylo známo, že československé vojsko z východu a mezi nimi i naši chlapci a bojovníci jsou nasazené do bojů, netrpělivě se čekalo na každé psaníčko z fronty. Přicházely ty známé trojúhelníčky, vždy prošlé pilnou a přísnou cenzurou. Tyto trojúhelníčky, to byl zvláštním způsobem poskládaný dopisní papír – který tvořil dopisek bez zalepování. Bez zalepování proto, aby cenzura měla k písmu snadný přístup. Dost často přicházel dopis, který měl některá slova nebo několik slov, ale také i celé věty začerněné. To se stávalo, když někdo napsal to, co se z fronty psát nesmělo. Stávalo se, že dopis nedošel, to nebylo z toho důvodu, že by poštovní služba na frontu nebo z fronty nedorazila, byla válečnými akcemi zničená, ale také proto, že někdo z fronty nebo na frontu psal nevhodné věci, zprávy - informace. Takový dopis se prostě zničil.

Nejkrásnější byly pro Jiřího dny, když přišel od Jaroslava dopis z fronty. Potom mu rád odepisoval. Jednou přišel dopis méně radostný, kde se psalo: „*Jsem raněn a ležím v nemocnici.*“ Bylo to jeho první a ne moc velké zranění. Za krátkou dobu znovu nastoupil ke své frontové dělostřelecké bojové jednotce. Několik týdnů znovu posílal z předních míst fronty ty malé trojúhelníčky a Jiří mu je oplácel. Nebyl tady nikdo jiný, kdo by vzal do ruky pero a psal. Nebylo to proto, že by snad nikdo neuměl psát, všichni uměli psát, jenže Jiří to uměl nejlépe a tak bylo-li třeba napsat dopis na frontu komukoliv, byl to vždy jeho úkol. Bylo několik navrhovatelů, co se bude psát a Jiří psal.

Po několika týdnech na frontě se Jaroslav znovu na hodně dlouhou dobu odmlčel. Jiří přesto stále sledoval postup všech vojsk a projevoval obrovskou radost z každého jejich úspěchu. Nezapomenutelnou radost měl ze zpráv o československé jednotce. Jednou, když vyšla v novinách mapka o osvobození Československa, ponechal si ji a opatroval ji jako oko v hlavě. A při každých nových zprávách si špendlíčky označoval osvobozená města na Slovensku a postup našich vojáků dále na západ do nitra Československa.

Byl už téměř konec války, když konečně po dlouhé době znovu přišel dopisek od Jaroslava, kde se psalo. „*Jsem těžce raněn a jsem v nemocnici daleko na východě Sovětského svazu. Dlouho jsem nemohl ani někomu nadiktovat dopis. Až nyní se konečně cítím trochu lépe.*“ Podle razítka se dalo zjistit a určit, v kterémže městě to leží. Po dlouhém psychickém napětí u Jaroslavova otce a také u Jiřího nastala velká úleva. Je dobře, že se už Jaroslav konečně ozval a je živ. Zranění se vyléčí, ale kdyby přišlo to nejhorší - život se už navrátit nedá. A tak chodily dopisky z této části Sovětské země, stále více a více uspokojivé a také odpovědi Jiří nezůstával dlužen.

Jaroslav, když se už v dobrém nemocničním ošetření, které bylo i zároveň sanatorium, začínal cítit mnohem líp a rány, které ze začátku se nechtěly zacelovat, najednou začaly dělat zázraky, přestal domů psát. V těchto nejlepších nemocnicích i když bylo už po válce, stále ještě přicházelo hodně těžce zraněných, kteří potřebovali doléčení a tato léčebna byla k tomu nejvhodnější. Nikdo tady nebyl ponechán déle než bylo skutečně třeba. Uzdravil jsi se, pak musíš okamžitě uvolnit místo jiným, kteří to ještě nutně potřebují. To platilo i pro Jaroslava a proto si říkal: „*Co bych psal, jakmile budu schopen cesty, vyřadí mě odsud a určitě při cestě budu mít možnost, když už je konec války, se zastavit doma. O to bude větší překvapení. Vždyť ta pošta i když je už poválečná, jde tak dlouho. Mohlo by se stát, že budu doma dříve než dopis!*“

Když Jaroslav byl z nemocničního ošetřování propuštěn, už několik týdnů vládl v celé Evropě vytoužený mír. Válka probíhala už jenom v Asii, kde Japonci ještě spojeneckým silám kladly značně tvrdý odpor.

Při jeho velmi dlouhé a namáhavé cestě z města uprostřed kavkazských hor, měl možnost na několik dní se zastavit doma. I když z dětství a mládí domov nevalný, v tuto dobu se tam nacházel otec a bratři, to jej táhlo a rád se do těchto míst vracel. Naposledy se podívat na osadu a také do jiných osad, sejít se se všemi lidmi, které znal. V tu dobu ještě nemohl vědět, že takto se s lidmi tady bydlicími setká naposledy. Další setkání už bude v Čechách. Také namohl vědět, že rodiny, které se tady nacházejí několik set metrů, popřípadě několik málo kilometrů od sebe, po reemigraci bude muset za některými cestovat i několik set kilometrů, aby je mohl navštívit.

A tak jednou, bylo už několik týdnů po válce a doba zrání třešní, zrovna zrály ty, kterým se říká „bělice.“ Jiří a několik menších dětí si vyrazily na třešně. Když tak byly nejlépe nastěhované v koruně stromu a nejlepším požíváním třešní, zaslechly hlas Jaroslava. V mžiku, div že nepopadaly ze stromu, přeskakováním z jedné větve na druhou, byly dole.

Co to bylo radosti z jeho návratu. U některých radost ta skutečná - nefalšovaná, u jiných členů rodiny jen povrchní a možná i předstíraná, že vyhnanec, avšak v tuto dobu voják - hrdina - invalida, který prošel mnohými těžkými boji, se navracel.

Růžena sice také projevovala radost, veškerá nenávist, která byla ještě v loňském roce než odcházeli do války, najednou trochu pominula. Přesto ve svém nitru měla myšlenku: „*Kdyby to byl můj syn a takto přicházel, jak by to bylo ještě mnohem krásnější, než když přichází syn Jana, který*

se pro mého syna stal velkým nepřítelem. Vždyť, já už delší dobu o tom svém nic nevím. Bude nutné, abych se o to postarala a dala po něm pátrat. I když nějaké nepěkné zprávy přicházejí, já tomu ještě stále nevěřím, že je skutečně mezi padlými." Avšak, protože demobilizace československého vojska nebyla ještě provedená, po krátkém pobytu doma, Jaroslavova cesta vedla ke své jednotce, která se v tu dobu nacházela v Československu.

V době, když Jaroslav trávil několik dní na osadě, všechny události vyprávěl, jak, kdy a kde k jeho osobnímu zranění došlo. Kdo se známých, kde byl zařazen, jaké zprávy o něm měl po dobu své činnosti na frontě, ale také při bojích. Vyprávěl také různé příhody z bojů, z bojových úspěchů i neúspěchů.

Pokud trávili několik chviliek spolu otec, Jaroslav a Jiří, otec Jaroslavovi doporučoval, aby se zpět na Volyň nevracel i pokud by v Čechách zůstala ta nejmenší skupinka volyňských bojovníků, aby zůstal mezi nimi. Otcovy úvahy byly i takové, že se bude všemožně snažit za Jaroslavem poslat i Jiřího. *„Když nebude provedená žádná repatriace, budou tam alespoň moji synové. Já jsem už sedřený, nemocný a musím to tady nějak dohospodařit se ženou a rodinou na kterou jsem se dal a kterou nyní kolem sebe mám,"* tak v tu dobu uvažoval otec Jan.

Tentokrát to loučení Jaroslava bylo trochu jiné než na jaře v roce 1944. Odjížděl už do osvobozeného Československa. Už se nemůže nic stát, už nejde do studených, mokrých a nehostinných zákopů a už nikdy nebudou mít před sebou nelítostného nepřítele, už u některých bojovníků nebude čekání na další zranění, ani nebude mrtvých.

Po odjezdu Jaroslava do Čech se Jiří také několikrát pokoušel odjet nějakým způsobem za Jaroslavem. Když někdo měl cestu do města Rovna, kde bylo velitelství, které mělo spojení s československým vojskem, toho času umístěném už na území Čech, také se připojil k cestě, aby mohl na velitelství - úřadě vyjednávat a prosit. Nebylo mu to ale nic platné. Vždy mu bylo sdělováno, že to v tuto dobu ještě není možné vycestovat do Československa, že se připravuje repatriace, která u volyňských Čechů proběhne a potom všichni společně se budou stěhovat. Ta možnost přestěhování jedince byla menší a menší. Repatriace, o které se stále mluvilo, byla v nedohlednu. Jednou se mluvilo, *„Už brzy budou utvořené reemigrační komise,"* avšak jiná informace uváděla, *„Ještě se musí vyčkávat na konečné rozhodnutí z Moskvy,"* a tak to šlo stále dokola. Moskva moc nespěchala.

Když byla provedená demobilizace československého vojska, které tvořili ve značné míře i vo-lyňští Češi, mnozí z nich hned po rozpuštění odcházejí domů - na Volyň. Už jim jsou známé průtahy s reemigrací. Po dobu bojů jim bylo říkáno, „*Jakmile skončí válka, jen za velmi krátkou dobu, přijdou rodiny za vámi.*“ Jenže v době války nikomu nebylo známé jednání a postupy so-větských úřadů a také nikdo nemohl vědět, jaká situace nastane po skončení války. I když válka skončila, vše bylo ještě hodně dlouho pod vojenskou kontrolou a dost často jakoby válka ještě pokračovala. Také mnoho dopravních tepen (hlavně na území sovětského svazu) stále ještě zů- stávalo neprůjezdných a když průjezdné byly, tak jenom v nějakém omezení. Zvláště se omezo- valo civilní obyvatelstvo. Na předním místě byla stále ještě armáda a převoz materiálů do Sovět- ského svazu, který se na obsazených územích zařazoval pod válečnou kořist.

A tak muži, převážně otcové rodin, odjížděli - spíše hodně spěchali zpět domů - na Volyň. „*Když reemigrace přece jenom proběhne, pomůžeme naším ženám s přípravou na cestu a budeme rodiny doprovázet na této dlouhé, strastiplné a nebezpečné cestě, když reemigrace nebude, budeme dále hospodařit na našich pozemcích a čekat na založení, tolik námi odmítaného a nenáviděného kol- chozu a čím dříve budeme u rodin, tím lépe.*“

Odcházeli zpět na Volyň a ti kteří zůstávali, za čas přišli k názoru a rozhodnutí, že nejlépe uděla- jí, když také odejdou za svými rodinami. Hodně bylo i takových, kteří si obsadili usedlosti v čes- kém pohraničí a když rodiny dlouho za nimi nepřijížděly, opouštěli tyto svoje statky. Třeba po roce, půldruhém, to lopocení nesnesli, být na statku sám bez rodin, vzdávali to a odjížděli k ro- dinám na Volyň. Avšak, většinou mladí chlapi, kteří zatím nebyli ženatí -nevázaní rodinami, dětmi, manželkami, zůstávali - vydrželi. A určitě by vydrželi - zůstali, i kdyby reemigrace vůbec nebyla provedena.

Otcovou myšlenku nebylo možné splnit. Dát Jiřího do učení? Ale ke komu, když nikde žádný český řemeslník nebyl. Všechny bez rozdílu pracovních profesí odešli do armády - pomoci osvobodovat od nacistů ještě obsazená území a hlavně Československou republiku.

Byla tady určitá snaha dát Jiřího na učení. Jednou byl Jiří vyslán, když jela jeho teta do města Zdolbunova. Tam nějaký vzdálený strýc vedl vlakové - nádražní strojní dílny.

Tato návštěva ve Zdolbunově se odbyvala právě v době, když Američané svrhli atomovou bom- bu na Hirošimu a těchto zpráv byly plné sovětské noviny a také se o tom moc mluvilo v rodině u

strýce. Rovněž v této strýcové rodině byl zavedený stejný postup ve čtení tisku. Strýcova starší dcera, studentka vysoké školy, také jako Jiří na osadě četla z novin celé rodině. V ty dny se v rodině u strýce odbývalo mnoho schůzek s různými stranickými funkcionáři a to tajné i veřejné a čekalo se, co dále budou Američané s atomovou bombou provádět.

Jiří by mohl do učení nastoupit okamžitě. V tamních nádražních zdolbunovských dílnách byly velké obráběcí stroje kovů, a řemeslo to bylo velmi zajímavé. Jenže Jiří se vrátil domů a na všechno se rázem zapomnělo. Bylo to dost problematické začínat s učením řemesla, když za nějakou dobu se začalo vážně mluvit o reemigraci a tak se čekalo, až jak se vše vyvine.

Také nebylo možno i z jiných důvodů, aby se Jiří šel učit. Když válka skončila, nikdo se navracel, aby převzal veškeré práce na hospodářství a tak Jiří musel zastávat tyto práce dále až do doby, kdy byl přinucen znovu z „domova“ pro rodinné nesrovnalosti odejít.

Jaroslav se v Čechách setkal se sestrou Ninou

Nina byla v roce 1942 s mnoha děvčaty a chlapci z českých obcí na Volyni, ale také i s jinými národnostmi hlavně s Ukrajinci poslaná na nucené práce do německé říše. Přestože odjížděla do daleka a bylo nebezpečí, že se už nikdy nemusí vrátit, rozloučení bylo, jako by odcházela jen na několik dní a zase se hodně brzy vrátí zpět. Rozloučení s Perníčkovými nebylo téměř žádné. Nikdo z nich nepřišel, aby řekl několik povzbudivých slov, přestože jejich jeden člen rodiny nejstarší z chlapců, tento nikým nevyřčený krutý pracovní trest podstupoval také.

Jenom otec měl velké starosti, jak všechno dopadne, jak jeho dcera zvládne tu dalekou cestu a co se s ní stane tam v německé zemi. V zemi, kterou už trochu znal, vždyť tam také pobýval v první světové válce. Rozloučit se přišel jenom otec a bratr. Otec popřál dobrou cestu a radil jak se má dcera chovat v cizině. Růžena, místo aby otci Janových dětí řekla několik dobrých slov, se vyjadřovala jakoby mu chtěla říci, je dobré, že se jí už zbavím. Nechť tam někde daleko od domova si najde nějakého partnera a já nechci o ní nic vědět.

Na cestu nedostala téměř žádné vybavení, ani dostatek stravy. Při tomto dlouhém cestování si Nina přála a prosila, aby už byl konec té klopotné a někdy až nesnesitelné cesty, při velkém hladu.

Po dojezdu na místo určení, přišli německé selky mezi přivezená děvčata a mohly si vybrat vhodnou pomocnou pracovní sílu pro své domácnosti, kde chyběli pracovní síly. Vybíraly si silná, zdravá a urostlá děvčata. Nina měla štěstí, vybrala si ji jedna německá hospodyně z lepší rodiny. Ta děvčata, která si nikdo na vypomáhání do domácností nevzal, šla pracovat do továren. To bylo mnohem horší, po pracovní době, která byla značně dlouhá odejít do ubytoven - lágrů a jen čekat na další pracovní den.

Nina byla v německé rodině celkem spokojená a ani si nepřipouštěla, že je tak daleko od rodných míst. Často si myslela, nebýt toho, že jsem tak daleko a nemůžu se podívat za všemi příbuznými a hlavně za otcem, byla bych vlastně vysvobozena od nesnesitelného utiskování.

Práce ve vznešenější rodině bylo vždy dostatek. V rodině bylo několik dcer, avšak žádná z nich nic nedělala – pouze studovaly. Celá rodina nemohla pochopit to, že děvče, které se u nich nachází, je z východu a přitom tvrdí, i když má ruské jméno, že není ani Polka, ani Ruska, ale že je Češka. A až mnohem později to pochopili a vztah panstva k ní začal být mnohem přijatelnější. Celá rodina ji přijala mezi sebe velmi dobře. Všechny práce v rodině měla za úkol najatá a určená síla a

hospodyně, která také dávala veškeré rozkazy a rozhodování a když byl muž na frontě, celou rodinu řídila. V rodině byla také spravedlnost a když si Nina udělala všechny jí určené práce, dostávala volno a mohla si jej využít podle svého, jak chtěla.

Když německá hospodyně viděla, že to děvče je opravdu šikovné jednou řekla. *„Ty se budeš snažit, abys hodně brzy uměla pořádně německy a potom budeš se mnou všade chodit jako německé děvče a pokud by došlo k nějakému nedorozumění, já se za tebe vždy postavím. Půjdeme do nějakého oděvního krámu, musím ti koupit pořádné šaty, v tom, co si přijela, mi tady chodit nebudeš. Také dojdeme udělat vlasy, když jsi u mne, musíš trochu vypadat!“* I když také tato děvčata v německých domácnostech musela nosit, když šla na ulice, na oděvech napsal „Ost“, selka řekla, že i toto označení až bude Nina trochu více umět německy, nebude nosit.

Ještě o něco později bylo Nině od hospodyně doporučeno, že s ní dojde k fotografování a pošle snímek domů, ukázat jak tady chodí upravená, aby doma o ní nebyla žádná starost.

A tak se stalo, že za nějaký čas do bývalého „domova“ od Niny přišel dopis a také fotografie. V dopise se psalo, že na stravu se má dobře a také jinak jsou na ní ti němečtí lidé dobří. Jak se má také dosvědčovala fotografie. Na závadu je jenom to, že nemůže vidět otce, sourozence a příbuzné a málo se setkává s českou řečí.

Když přišel dopis na místo určení, nastalo u otce velké uspokojení. Jenže svoji radost nemohl sdílet s Růženou a také ne s dětmi rodiny Perničků. Celá tato rodina byla dost překvapená a také rozladěná tím, že vlastně osoba vyhnaná do světa se nakonec bude mít ještě lépe než ony. V tu dobu se tato rodina stávala velice nemluvná a kdož ví, jaké nápady nenávisť se rodily v jejich hlavách.

Že Nina uměla šít, to se pro ní tady znamenitě hodilo. Tím byla vážená u celé rodiny a hlavně u mladých německých děvčat, která se chtěla i v této válečné době pěkně oblékat. Když skončila doba možnosti nakupovat nové věci k oblékání, přinášely se z půdy stará odložená oblečení a Nina přešívala podle přání mladých dívek a také si mohla hodně šít pro sebe. Dost často byla nejlépe oblečená mezi svými českými kamarádkami. Za tuto dobrou službu pro německá děvčata dostávala ještě více volnosti a úlev v rodině. Stávalo se, že děvčata řekla: *„My za tebe uděláme tu a tu práci a ty budeš pro nás šít!“* Nina se setkávala také s českými děvčaty, nejprve jenom s těmi umístěnými v jiných rodinách a později s i těmi, která pracovala v továrnách.

Později všichni nucené nasazené na práci do Německa, jak v továrnách, tak také dívky v domácnostech, zažily obrovské letecké bombardování, při němž mnoho nasazených na nucené práce zahynulo. Také dům, ve kterém se nacházela Nina, byl silně zasažen leteckou pumou. Naštěstí celá rodina se včas přemístila do krytu. I samotná německá rodina shání ubytování. Už nepotřebuje pomocnou sílu. Předávají Ninu pracovnímu úřadu a ta je poslaná na zemědělské práce na vesnici.

Také v továrnách, které jsou rozbombardované a už není tolik možností, aby mohly být výrobní opravované, je přebytek pracovních sil. I odsud jsou lidé posíláni na vesnice k zemědělcům. Tady se Nina schází s chlapcem z Čech, s kterým se už několikrát viděla ve městě, který tam byl v továrně jako řemeslník - zámečnick. Navazují přátelství. Konečně je konec války. Když se tento chlapec vydává na cestu do Čech, bere si Ninu sebou.

Ještě před velkou cestou do Čech přichází na vesnici hospodyně s dcerami u které Nina ve městě byla, aby se s ní mohla rozloučit. Je vidět, že vztah byl mnohem hlubší než služka a panstvo.

V tu dobu, kdy padla poslední bašta třetí říše - Berlín, Německo kapitulovalo a po šestileté válce přicházel mír, všichni nucené nasazení ze všech zemí, se dávali na cestu do svých domovů. Cesta to nebyla snadná. Tratě a cesty byly zničené, vlaky nejezdily a tak když někdo chtěl být brzy doma vydával se na cestu pěšky. Tak se přemísťovalo obrovské množství lidí. Někde se podařilo přemluvit šoféra ruského nákladního auta, který byl ochoten několik desítek kilometrů svést. Jindy se zase podařilo dostat se do nákladního vlaku. Celá taková cesta trvala značně dlouho. Naším dvěma mladým, radostné bylo se pohybovat už po českém území i když také ještě s různými komplikacemi. Po tomto komplikovaném návratu, protože už čekali děcko i brzy se tito dva vzali.

Když všechno válečné přesunování lidstva se uklidňovalo a Nina s manželem se dovídali, že někde v Čechách se nachází československé vojsko a v něm, že je velké množství volyňských Čechů, začali pátrat po Jaroslavovi. To se jim podařilo a za krátkou dobu se už s ním mohli setkat na Žatecku. Co to bylo radosti, že se sourozenci, po tom všem válečném zmatku, našli.

Protože manžel Niny musel projít ještě vojenským výcvikem a Jaroslav zůstával na statku bez hospodyně, proto když manžel Niny odešel plnit svojí povinnost - základní vojenskou službu, přestěhovala se Nina s malou dceruškou k Jaroslavovi na statek, kde mu vařila a pomáhala na

hospodářství. Tam čekali, zda se skutečně podaří přicestovat - přestěhovat se všem volyňským Čechům do staré vlasti.

Po setkání sourozenců Pancířových v Čechách musela být tato radostná informace okamžitě poslaná na Volyň. A tak se stalo, že jednoho dne přišel do rodiny Pancířo-Perníčkové, pro část rodiny velmi radostný a značně zajímavý dopis. Veškeré události, které se v českém pohraničí odehrály se rodina na Volyni z dopisu dovídala. Dopis byl napsán správnou českou gramatikou a také slovně trochu jinak, než doposud se dopisy z Volyně psaly, kdy bylo použito i nějakého slova ukrajinského nebo polského. Na tento dopis už bylo třeba diplomatické odpovědi a aby měl úroveň české gramatiky. Bylo tedy v rodině otcem rozhodnuto, že takový dopis musí napsat bývalý učitel českého jazyka Antonín Malý z Rohožna, který také tak trochu patřil do příbuzenstva Pancířových. Jiří i v tomto případě dělal zprostředkovatele a dostal za úkol s dopisem, který měl být odeslán do Československa, zajít na patřičné místo k řádné úpravě a opravě.

Kdož ví, zda tento dopis odeslaný na Volyň o radostných událostech, pro otce Niny a její sourozence, nevzbudil u dcerek Perníčkových i trochu závistí. Možná, že si tenkrát říkaly: *„Tak my ji pošleme do neznámého světa jako nějakého vydědence a ona se nám za několik let ozve z Čech jako vdaná paní a že má dcerku. Možná, že jsme měly jít do toho Německa některá z nás a ji jsme měly nechat doma ať tady pořádně dře.“*

Je to jako v té pohádce, kdy chudá holka je nevlastní matkou poslaná do lesa a v tom lese si jí najde princ. Toto se nelíbí vlastní dceři a matka jí dovolí, aby také šla do lesa, avšak ta vlastní matkou hýčkaná v lese sklízí jenom samé nepříjemnosti a má spoustu problémů a starostí.

Cesta pro mouku

Jiří měl na starosti i odvozy zrní do mlýnů a starat se o obživu celé rodiny. Jednou dal semlít obilí na mouku v menším mlýně. Jenže tento mlýn byl hodně přetížen a doba, kterou bylo třeba čekat na semletí byla značná. Když se Jiří vydal pěšky do vesnice, kde byl mlýn, která byla vzdálená asi pět kilometrů, se optat, zda už bude mít brzy semleto, se špatnou náladou se vracel. Sotva Jiří vkročil do mlýna začal jej silně obtěžovat pro něho neznámý muž. Ptal se: „*Odkud přicházíš?*“ Když mu to řekl, odkudže to přichází, tento muž jej napadl: „*To není pravda, ty jdeš z Kozina (okresní město), jdeš slídit, zda tady nejsou naši chlopci a potom jim to půjdeš vyžvanit, aby na nás poslali Rusové se svými sribky (sribky: chlapci ve věku před vojenskou službou a také později nasazované proti banderovcům). Jen mluv a řekni pravdu!*“ Než Jiří stačil něco říci, dostal od obtěžujícího silnou ránu pěstí.

Celý zakrvavený se dal na útěk po mlýnských schodech do vyššího patra. Čekal, že silně opilý člověk po schodech chůze nebude schopný. Chvilí byl od opilce pokoj, když tam tak stál a otíral si krev, tento zlý člověk se objevil u něho. Znovu běžel rychle dolů a než se stačil rozzuřený člověk potácením dostat ke schodům, potkal Jiří jednoho pracovníka a ten mu poradil, když hned neodejdeš, umlátí tě tady. Jiří uposlechl, vyšel ven a přes pole se dal k osadě. Snad to byl tenkrát, sám ten největší vražedný postrach širokého okolí, který v těchto místech rozhodoval, kdo musí zemřít!

Poslední podzim pobytu Čechů na Volyni, před odjezdem do pravlasti, byl dosti problematický. Nebylo možné v blízkosti semlít ani vyměnit obilí za mouku. Po tomto Jiřího incidentu ve mlýně a také špatném mletí s velkými komplikacemi, byl vybrán jiný mlýn, i když značně vzdálený.

Jednoho podzimního dne roku 1946 se vypravila skupina tři povozů k výměně mouky do města Radziwillova, kde byl velký mlýn a ještě stále v plném provozu. Toto město bylo vzdáleno asi třicet pět kilometrů a s plně naloženými vozy bylo třeba jet krokem. Taková vzdálenost potom trvala nejméně pět hodin tam a pět hodin zpět a také bylo třeba počítat s tím, že nějaký čas bude nutný k výměně - čili pobyt ve mlýně.

S jedním povozem se vydával na cestu také Jiří Pancíř, aby pro celou velkou rodinu zajistil mouku - obživu. Větší část rodiny, hlavně ta, která se jmenovala Perníčková a především jejich matka si myslela, že tuto vzdálenost je možné projet za krátkou dobu a odpoledne už Jiří musí být doma s krásně namletou moukou. To však byly pouze jejich naivní a neuvážené představy v této ne moc klidné poválečné době.

Byl krásný podzimní den i když povozy vyjížděly s východem slunce a ranní mrazík trochu štípal do prstů a uší. Během cesty v poledne bylo možné se dostatečně vysvléci. Počasí takové jež se mu říká „babí léto.“ V odpoledních hodinách skupina tří vozů, obsazená čtyřmi lidmi dorazila do mlýna. Jeden povoz řídila žena jménem Marie Borovská. Veškerou činnost na hospodářství musela převzít sama, když její muž se z války nevrátil. Této ženě pomáhal těžký válečný invalida Josef Borovský, přišel o pravou ruku a neohýbal v kolenu pravou nohu (prostě jmenovaný Joza). Další povoz řídil Václav Perníček a třetí Jiří Pancíř. Bylo velmi důležité, aby tento válečný invalida jel s sebou. Mohlo by se stát, že i nějaká skupina, ať už vojáků nebo jiných sovětských úředníků by vozy zastavila. V takovém případě by nastoupil tento člověk – invalida a začal s nimi vyjednávat. Slovo takových těžkých válečných invalidů v tu dobu mělo velkou váhu a každý se před ním sklonil.

Jak vše v tomto mlýně probíhá, bylo známo už z domova.

Přivážející za obilí dostával mouku, otruby a část obilí musel ponechat za sem letí, dá se tomu říkat „platba v naturáliích,“ což bylo poměrně výhodné.

Jenže, když tato skupina do mlýna přijížděla, mouka nebyla namletá v dostatečném množství a to, co se právě mlelo, se nakládalo pro jiné potřeby. Nedalo se nic dělat, bylo třeba počkat do příštího dne. Problém byl, jak přečkat noc při nízkých nočních teplotách, když si sebou nevzali dostatečné oblečení. V noci byla taková zima, že se nedalo spát. Bylo třeba noc prochodit, proběhat a tak podobně. Kdosi zjistil, že v nedalekém letním kinu se promítá film. I toto byla jedna možnost na ukrácení dlouhé noční chvíle, protože naděje na získání mouky byla až na odpolední hodiny, po východu slunce a také oteplení byla možnost se částečně prospat.

Odpoledne ve mlýně konečně došlo i na tuto skupinku povozů. Po všech formalitách se skupina dává na cestu k domovům. Znovu se jede jen krokem. Není možné tak cenný materiál, jaký v tu dobu s velkou námahou a dlouhou čekací dobou konečně měli, nějak znehodnotit. Někde vůz převrhnout nebo mouku neuváženou jízdou vyklepat, protrhnout pytel, poškodit vůz a tak podobně.

Ve večerních hodinách už konečně povozy přijíždějí k domovům. Všude velký klid a v takových bezvětrných dnech, čistém vzduchu, který tady opravdu byl a kde byla velká ozvěna, bylo každé pronesené slovo slyšet na velkou vzdálenost. Také přijíždějící vozy bylo slyšet z dálky a kdo zná ta místa, ví, že by mohl vozy přesně sledovat, kde se zrovna nacházejí, což také činily dívky Perníčků s jejich matkou Růženu.

Jako první vůz jela paní Marie, protože při cestě její stavení se nacházelo nejdříve. Ještě než Marie zajela do dvora, domlouvala se s Václavem a Jiřím. Říkala jim: „*Když jsme tak dobře dojeli a mouku už konečně máme doma, zajděte na kalíšek vodky. Právě jsem před několika dny vařila a povedla se mi znamenitě. Musíte zajít ochutnat.*“ Jak by také mohli mužští odmítnout. Když byli u stavení, zastavili povozy, koně přivázali opratěmi na krátko ke klanícím a zašli, nejenom na kalíšek, ale také pomohli slabé ženě sundat mouku z vozu a uklidit ji. Josef s jeho invaliditou to udělat nemohl.

V tu dobu už byla v činnosti Růžena Pancířová-Perníčková matka se svými dcerami Růženou a Boženu jak uslyšely, že vozy zastavily, daly se přes pole, les, zahrady a tajně se blížily k odstaveným povozům. Odvázaly Jiřího koně a s velkou tichostí a nejprve s velkou opatrností začaly odjíždět. Když byly vzdálené sto metrů, začaly koně pobízet k velké rychlosti. V tu dobu se u žen dostavila velká radost a říkaly si: „*Ten bude koukat, až zjistí, že tu nemá koně a vůz s moukou. My ti ukážeme, my ti dáme, někde se zastavovat!*“

Jiří i toto pomalé a značně tiché odjíždění zaslechl a rychle vyběhl ven. V prvních chvílích mu nebylo jasné, kdo koně ukradl. Dostavil se obrovský strach, teď už po všech komplikacích na konci cesty, taková nepříjemnost. Za vozem pádil jako o závod. Věděl, že kousek dál se cesta stáčí do pravého úhlu a tudý vůz bude muset jet a tak začal si ho nadbíhat přes pole po oranici. Ve velké tmě, po hrubé oranici, kde bylo plno velkých hrud, padal a znovu se zvedal - „*Musím, za každou cenu musím vůz dohonit,*“ se mu honilo hlavou. To se mu také s obrovskou námahou podařilo. Když vůz dobíhal, jaké bylo jeho překvapení, na voze seděla Růžena se svými dcerami. Růžena už s dálky začala do Jiřího bičem bušit hlava, nehlava. Když už byl potom hodně blízko, otočila bič a výprask bičištěm nebral konce. „*To byla ta nejkrásnější odměna.*“ Za všechno dobré, za přivezení obživy pro celou velkou rodinu - taková nepředstavitelná zloba.

Nic nevěděly o cestě, jaké měla tato skupina vozů možností výměny a hned takové rozhodnutí - velký výprask. Bez žádného vysvětlování, bez žádných sdělených informací, okamžitě výprask. To se přece v žádném případě nedělá a ještě k tomu ukrást celé spřežení i s nákladem. Kdo by jenom mohl rozsoudit, snad to měl být otec a použít tady pevné ruky hlavy rodiny - k tomu nedošlo!

Po tom všem, co se před nějakou chvílí stalo a příjezdu na dvůr, nastávalo v rodině velké rozuzlování, kde se stala chyba a kdo jednal správně. Nastala nová vlna hádek mezi Janem a Růženou.

Jako vždy, tak i tentokrát Růžena stále vedla svou, že jenom ona může mít pravdu a nikdo jiný. Co říkají všichni ostatní jí nezajímá, co ona udělala, je správné rozhodnutí a už se s nikým o tom nebude bavit a také není možné, aby přiznala chybu ona...

Všechno rozřešila žena Václava, jež byl třetí povoz pro mouku. Tenkrát řekla: „*Víš co, Jirko, pojď k nám a nedělej jím tam nádeníka a otroka. Aby už konečně byl klid od těch zlodějů koní a mouky, odstěhuj se k nám na těch pár měsíců, než bude to velké stěhování do Čech. Tam máš bratra Jarouše a sestru Ninu, kteří už na tebe čekají a tam ti konečně bude dobře.*“ A tak se také stalo, že Jiří poslední měsíce před repatriací znovu nebyl s touto rodinou. Jiří poslechl a znovu se odstěhoval od rodiny a uznával, že ta žena Václava Perníčka má skutečně pravdu.

Vytoužená velká cesta

„Až nastane ta, tak dlouho očekávaná cesta do Čech, to vlastně bude moje vysvobození. Tam za tou cestou je konec mého strádání. Až skončí toto cestování skončí i moje nepěkná epizoda života. Už nikdy, nikdy nepůjdu s tou zlou rodinou i když budu muset opustit otce, a možná právě tím se mi bude ještě mnohem více, než doposud, odcizovat,“ si říkával Jiří.

Na podzim a při konci roku 1946 se už silně projevovaly tendence, že repatriace skutečně bude. Organizovala se repatriční komise, část z ní přijela z Československa, nastal soupis, nejprve osob, které repatriaci podléhali. Později se ještě sepisoval majetek, který Češi na Volyni zanechávali.

Po těchto soupisech se už jenom čekalo na velký den „D“. I v těchto posledních dnech pobytu na Volyni ještě stále si nikdo nebyl jist, zda do Československa odjede. Stále se ještě určitý člověk nemusel někomu z tlupy, některé řádící banderovské skupiny zlíbit a v takovém případě následky byly známé, i když už byl znám přesný den odjezdu, nikomu z Ukrajinců se se žádnou velkou radostí Češi neprojevovali, jen snad těm nejbližším, nejspolehlivějším a jen málo sympatizujícím s chlopci. Ta radost, pokud byla, tak jenom tajná. Určitá radost v této době byla, avšak i lítost, že mnozí zanechávali obrovský kus svojí práce a také velké práce svých otců a dědů.

Po dohodě bylo rozhodnuto, že české osazenstvo z osad a samot bude na odjezd zařazeno přednostně před obyvatelstvem z vesnic. Bylo to tak proto, že tato část českého obyvatelstva na osadách a samotách byla stále vystavována velkému nebezpečí ze strany nočních nežádoucích návštěv loupících band.

Jak už bylo udáno, i když den odjezdu na nádražní stanici byl už přesně znám, celá rodina z bezpečnostních důvodů odjížděla raději o dva dny dříve. Jen Jiří ještě zůstával na hospodářství, protože přesně v den nakládky měl přivést tři kusy hovězího dobytka do Verby stanice nakládky. Na tuto čekací dobu dostal jídlo, krmil tyto tři kusy dobytka a přebýval v domě už obsazeném Ukrajinci, kteří přijeli z východního Polska a východního Slovenska a obsazovali domy po českých obyvatelích.

Bylo to 7. března 1947, kdy Jiří vyrážel časně ráno na dalekou cestu s těmito třemi zvířaty do stanice nakládky. Kravky to byly hodné a nechaly s sebou velmi snadno manipulovat. To ještě nevěděly, jak náročná cesta je čeká a kam až se to dostanou.

Po cestě potkal několik mladých ukrajinských známých přibližně jeho věku. V jednom domku, což ani nečekal, se objevil chlapec a dívka s kterými se seznámil v době prvních dnů, kdy se vrátil z Českého Mstěšína na osadu. Tenkrát se tam nacházeli u svých příbuzných, když jejich domek byl válkou zničený. Jejich překvapení z Jiřího příchodu bylo tak velké, že chlapec, když Jiřího uviděl, nehledal ani vrátka a přeskočil nízký plot, jaké na Ukrajině jsou velmi známé. Chlapci se skok podařil, avšak děvče, které chtělo chlapce následovat, to nezvládlo a plůtek se položil. „*Ne to nevádí, hlavně, že vidíme tebe,*“ vyptávali se, „*kam ses to vydal s těmi kravkami?*“

Značný kus cesty Jiřího doprovázeli a když bylo nutné se rozloučit, moc oba litovali, že také nemohou jet s ním do této klidné české země. Když se Jiří s přáteli musel rozejít, přáli mu hodně dobrou dalekou cestu a ještě dlouhou dobu stáli a mávali mu na cestu.

Ve Verbě, kam dorazil až pozdě odpoledne, už byl Jiří se značnou netrpělivostí očekáván. Myšlenky snad byly takové, že cestu dvacet pět kilometrů je možné s kravkami, které nebyly na tak velkou cestu připraveny, zvládnout za několik málo hodin.

I když termín nakládky a odjezdu byl určen na 7. března, nebylo tomu tak. Přicházelo několika-denní čekání na prázdnou vlakovou soupravu, která měla přijet. Na určený den souprava přistavená nebyla a tak zůstávalo dostatek času k různému pozorování, co se děje na nádraží. Jak přes stanici směrem na západ projíždějí nákladní vlaky a na nich cestuje velké množství lidí, na uhlí, ale také jen na nízkých otevřených vagónech. Tito lidé jeli někam, neznámo kam, sehnat pro svoji rodinu obživu, třeba jen několik desítek kilogramů obilí.

Byli to lidé z podmoskevských oblastí Sovětského svazu, kde nejvíce řádila a pustošila zemi válka. Z míst, kde mnohokrát prošly frontové linie, kde dlouhou dobu byla pole přeorávaná dělostřeleckými náboji, leteckými pumami a tankovými pásy, kde bylo vše do základu zničeno, pole se neobdělávala, v těchto místech byl největší hlad. Byla to oblast Brjansk a také jiné oblasti. Proto také všem těmto lidem přijíždějícím na západní Ukrajinu pro kousek obživy byl dán jednotný název „Brjanskyje.“

Lidem už nezáleželo na životě, buď se vrátím, nebo někde po cestě zahynu. Vystoupili, kde vlak zastavil a kde uznali za vhodné a když dlouho vlak nezastavoval, dojeli až do Brodů a také ještě dále. Většinou měli na sobě jen mizerné oblečení a na nohou velmi staré nebo vůbec žádné obutí a nohy omotané a ovázané pytli a starými hadry.

Jezdili po celou zimu a v mnohem drsnějším počasí a někdy i v mrazech - 30 stupňů. Chodili po vesnicích, osadách ale i samotách v závějích sněhu, fujavicích, deštích a blátě - nic je neodradilo. Když přišli, žadonili o nějakou stravu. Byly chvíle, kdy už nebylo, co rozdávat, i brambor, které se jim také dávaly, byl nedostatek. Přespávali v opuštěných objektech, stohách slámy a všude jinde, kde se dalo položit hlavu ke spánku.

I když v tuto dobu, kdy se nakládal tento transport Čechů ve Verbě, přes den svítilo krásně sluníčko, v nočních hodinách se teplota snižovala hodně pod bod mrazu. I v takových nocích na otevřených vagónových plošinách lidé (tito Brjanskyje) uléhali k spánku a ráno je už nikdo nevbudil. Spolucestující takového zmrzlého člověka prostě hodili z vagónu poblíž železniční tratě.

Za obilí byli ochotni dát i velké peníze. Vše, co doma ještě měli, prodali a jeli si pro pár zrníček obilí, i když nevěděli, zda se vůbec vrátí. Zda po cestě nezmrznou, nepřejede je vlak, jiný žebrák je neokrade, nebo i nezabije. V tu dobu na železnicích v těchto místech Evropy bylo všechno možné a nikdo se nad ničím nepozastavoval. Válečných obětí už bylo tolik, že dalších několik desítek tisíc, i když v tomto případě už v dobách mírových, nehrálo již žádnou roli.

Jeden den v odpoledních hodinách přijel vlak s ukrajinskými přesídlenci z východního Slovenska. Jeho konečná stanice byla Verba a lidé s tohoto vlaku byli směřováni právě do Volkova, na místa Cechů, která se tam po nich uvolnila. Když se vedoucí transportu ptal, jak se mají dále zachovat, pracovník na dráze jim sděloval: „*Nic se neobávejte, stále s vámi budeme a to až do konce.*“ A přitom ještě druhý den v poledne tam tento transport stál, tak jak přijel.

Tito příjíždějící měli velkou výhodu - stěhovali se do čerstvě opuštěných českých stavení. Často se stávalo, že Češi se ještě nacházeli ve svých obydlích a už tam byli připravení přistěhovalí přesídlenci ze Slovenska a Polska.

Už několik takto naložených transportů z českými reemigranty projelo stanici Verba směr Československo a také tady se nakládalo několik souprav. K tomuto transportu, který byl vypravován nyní, stále ještě chybělo pár vagónů. Na stanici bylo plno výmluv, že další vozy už nelze sehnat. Bylo nutné sebrat od všech rodin ruble a jet podplatit vedoucího úseku dráhy do Dubna. Až potom přijelo několik chybějících vagónů, avšak v zuboženém stavu - silně špinavých, v mnoha případech chyběla podlahová prkna, po stranách chyběla nebo byla rozbitá prkna a také střechy byly zničené. „*Hlavně, že to má kola a jsou v pořádku podvozky a vagóny jsou schopné pohybovat se po kolejích,*“ říkali si čekající. Lidé se dali do práce,

ve velké rychlosti zpravovali - záplatovali díry, pokud se našel nějaký materiál, každý kousek prkna, trámku a třeba i klacku se hodil na opravu. Po dlouhém zdržování, že nebylo dostatečné množství nákladních vagónů, konečně byl vlak připraven na cestu.

Počasi tento rok znovu nebylo takové, jak se některé zimy na Volyni vyznačovaly silnými a dlouhými ruskými zimami. I když zima v roce 1946 začínala poměrně brzy, její ráz nevydržel. V listopadu napadlo značné množství sněhu a také rtuť na teploměru klesala značně hluboko. Takové počasí trvalo do konce ledna 1947. Únor však začínal velmi umírněně. Nejenom na Volyni, zdálo se, že taková mírná zima nastala v celé Evropě. Už konec února byl až k nevíře značně teplý a to velmi dobře vyhovovalo těmto vlakovým přesunům českého obyvatelstva. Jako už dříve uváděný rok 1944, kdy také počasí v únoru vůbec nepřipomínalo zimu, spíše začátek jara.

V těchto dvou rocích byl však přece jenom rozdíl. V roce 1944 místo padání sněhu stále jen přišlo a přicházející ruská vojska se téměř topila v obrovském množství nenáviděného bláta. Tento rok bylo už od konce února poměrně teplo, slunečno, bez dešťů, jen některá rána se objevovaly mrazíky a někdy i dost silné. Počasí to bylo takové, že by se dalo některý den vyjet i do poli k jarním pracím, kdyby nebyla půda tak zamrzlá. V tomto roce byl pro volyňské Čechy úkol naprosto jiný, než uvažovat o vyjetí na pole a to, jak spořádaně, dobrovolně a šťastně opustit tuto zemi. Pole ta už byla předaná někomu jinému a další práce na polích volyňské Čechy čekala na nových místech svého usídlení, v pohraničních částech České země. Zda se jim to podaří ještě v tomto roce, to zatím nikdo nedokázal ani předvídat.

Ještě téhož dne, kdy transport vyjel ze stanice Verba se navečer dostal do velkého města Lvova. Největšího ve velkém prostoru západní Ukrajiny a také hlavního města Haliče. To bylo něco pro pozorování, samozřejmě pro pozorování těch mladých lidí, kteří nebyli dále než v okresním městě a pozorovat chtěli. V takových malých okresních městech, jako byl Kozin, byly domy většinou jen takové jako na vesnicích, to je jen přízemní domečky, s jedním nebo dvěma jednoposchoďovými domy, kde v jednom sídlil okresní úřad a v druhém výbor komunistické strany.

Ve Lvově tomu bylo jinak, celé dlouhé ulice několika poschoďových domů. V ulicích jezdily tramvaje. Bylo tady mnoho historických památek a krásných kostelů i když tyto kostely později potkal nepěkný osud, takový jako ve všech městech, které už byly pod bolševickou vládou od roku 1918. Také obrovské vlakové nádraží bylo pro mnoho cestujících zajímavé.

V pozdních nočních hodinách vlak s přesídlujícími se vydal znovu k ukrajování dalších kilometrů blíž k československým hranicím. Snad jenom ještě jeden den bylo cestování ucházející. Třetím dnem nastávalo období, kdy transport více stál než jel. V jednu dobu byl tento vlak odstaven zcela v malé stanici, lokomotiva odpřáhnutá, odjela a další pokračování v jízdě bylo v nedohlednu. Říkalo se, že na lokomotivě vznikla porucha a bylo nutné s ní odjet do opravny vzdálené 40 kilometrů.

Z této nucené zastávky se už ve velké dáli matně rýsovaly vrcholky hor, byly to Karpaty, přes které musel projet každý takovýto transport. Jiří se už v duchu těšil na hory, které ve svém životě zatím neměl možnost poznat. To bude něco - vidět tak velké hory.

Schylovalo se k večeru a lokomotiva stále nepřijížděla. Až ve večerních hodinách, kdy se už projevovaly značné obavy, že na takto malé stanici můžou přijít i nějaké loupící tlupy. Konečně se mašinka dostavila, cesta pokračovala a s malými, ale také i s mnoha velkými zastávkami vlak dojel do velké stanice Sambor. Město to velmi dobře známé už z první světové války. Tenkrát se tudy přepravovaly české jednotky válečníci pod rakousko-uherskou armádou. To už kolem byly i značně vysoké hory. Tato železniční stanice je důležitý železniční uzel. Dostat se z této stanice na další cestu nebylo snadné. Transport byl odstaven na vedlejší kolej a čas jeho další jízdy nebyl znám. Výmluvy byly takové, že prý není vhodná lokomotiva, na tak náročnou trať v horách, je prý třeba sehnat mašinu ve velmi dobrém stavu a takových, že mají jen velmi málo.

Ve stanici Sambor se dalo pozorovat mnoho věci, tak třeba: Na seřazovacím nádraží stál osobní vlak a nebylo známo, kam, na kterou trať je určen. Najednou někdo z cestujících přišel z tím, že to bude vlak do Ivano Frankyvska, okamžitě byl obsazen do posledního místečka a také střecha se zaplnila. Přišel pracovník železnice a začal všechny vyhánět z vlaku ven. Moc se mu to nedařilo, avšak ani pravdu nemohl říci, kam bude tento vlak vypraven, protože by se mu tam nahrnuli zase jiní pasažéři. V tom někdo na nádraží přišel s nápadem, že udělá paniku a bude říkat, že tento vlak pojedje do Lvova a okamžitě byl nový nával cestujících na tuto vlakovou soupravu.

Byla to jedna ukázka, jak se v tu dobu cestovalo na sovětských drahách, kdy přece jenom jednou za čas byl vypraven po některé tratí osobní vlak, avšak čas odjezdu nikdy nebyl znám a do poslední chvíle ani nebylo známo, kam pojedje připravovaná vlaková souprava. Ty vlakové intervaly byly i několikadenní a tak na nějaké hodině potom nezáleželo.

Snad více než tři dny trval nucený pobyt reemigrantů v této špinavé a nenáviděné stanici a když se vlak, po velkých úplatcích konečně rozjel, každý si spokojeně oddechl. Avšak ani další cesta nebyla snadná, znovu další a další zastávky. Nebyl brán žádný ohled na to, že vlak přepravuje lidi. Mnohokrát se stávalo, že přednost měly vlaky, které vezly náklad a transport s lidmi stál a stál a nikomu nebylo známo proč? Dost často se stávalo, že přednost stanice ale také celé osazenstvo stanice včetně se strojvedoucím čekali od těchto značně unavených a vystresovaných lidí vyždímat ještě to poslední, co měli, jako úplatu, aby vůbec mohli pokračovat v cestě.

Přes Karpaty to byla cesta velmi zajímavá, koleje vedly každou chvíli do nějakého tunelu a přes mosty, buď přes řeku nebo velkou skalní prohlubeň, mezi obrovskými skalami. Každou chvíli se trať vinula do velkých oblouků, které v rovinách nebylo možné poznat, protože jich tam nebylo třeba.

Celou cestu od 8. března až do posledních dnů tohoto měsíce, to je do příjezdu na místo určení doprovázelo tento transport krásné slunečné počasí. Snad i jiné transporty s lidmi směřujícími do Československa měli počasí podobné, nebo jen o málo horší. Nastalo klima, k tomuto velkému stěnování volyňských Čechů do vlasti velmi přívětivé.

| Osídlení | Imena | Okres | Číslo | Profese | Ročník | Číslo |
|-------------------------------------|-----------|--------------|---------|----------|--------|---------|
| USÍDLENÍ : Světec okr. | Planá | 18. 4. 47. | OKMZ | | | 30. 361 |
| PANČÍŘ | Ján | 25. 1. 1893 | rolník | Volkov | | 13. 456 |
| " | Rozalie | 30. 10. 1889 | v dom. | " | | 13. 457 |
| " | Jiří | 6. 4. 1929 | rolník | " | | 16. 458 |
| Perníčková | Rostislav | 28. 11. 1935 | školač | " | | 16. 459 |
| " | Eugenie | 2. 2. 1924 | v dom. | " | | 16. 460 |
| " | Rozalie | 25. 6. 1926 | v dom. | " | | 13. 461 |
| " | Pavla | 6. 1. 1930 | v dom. | " | | 13. 462 |
| 1. / 1. 4. 47. Ž 2. / 29. 3. 47. Rý | | | | | | |
| USÍDLENÍ : a/ Březno okr. | Polbořany | 30. 3. 47. | | | | |
| b/ Horní Krasná čp. 5 okr. Cheb | 8. 4. 47. | | | | | |
| PÁNEK | Jiří | 24. 3. 1884 | úředník | Rovno 45 | | 866 |

Jiří značně využíval tohoto cestování k pozorování krajiny a velkému poznávání všeho, co se kolem železniční tratě nacházelo. Stávalo se, že si našel ve vagóně brzdařskou budku, tam přebýval z jedné velké železniční stanice do druhé, kde byla další zastávka a tu používal ke svému pozorování. Taková zastávka někdy byla až za několik stanic, a tak Jiří i několik hodin takto jel a pozoroval krajinu na obou stranách vlaku. Bylo to pro něho velice zajímavé. Když vlak potom konečně zastavil, byl Jiří tak promrzlý, že rychle spěchal do některého vagónu, aby se tam zahřál. Další pozorování a poznávání následovalo až druhý den.

I přesto, že Jiří byl uveden na rodinné soupisce s otcem, nezdržoval se s rodinou v jednom vagóně. V tomto transportu bylo hodně příbuzných a známých a tak Jiří měl možnost pobývat jednou tam, podruhé zase jinde a hlavně tam, kde byli kluci jeho věku.

Bylo také dobré, že v tomto transportu cestoval také Václav Perníček se ženou, u kterého Jiří před odjezdem pobýval a byl na ně zvyklý.

Už několik dní před dojezdem do překládové stanice Mukačevo mnohé rodiny neměly krmení pro dobytek a koně, které si vezli sebou. Tu nebylo možné sehnat na sovětské straně. Nejen krmení pro zvířata, ale také vhodné jídlo pro lidi nebylo. Bylo velmi nesnadné si něco uvařit a mít teplé jídlo alespoň jednou za několik dní. Právě těchto větších zastávek se značně využívalo k rozdělení malého ohýnku a ohřátí jídel. Jenže tady nikdo nevěděl, kdy se znovu pojede. Kolikrát se rozdělal ohýnek a přišel povel - všechno nasedat a jede se. Jídlo zůstalo nedovařené, oheň bylo třeba rychle uhasit. I když to bylo dost nepříjemné, přesto s radostí všichni nasedali, protože se znovu jelo o kousek dál.

Mnozí už prosili, ať to všechno utrpení konečně skončí na té sovětské straně. Ať už překročíme hranice, tam nás naši přece nenechají takto mořit, jako tady.

Po mnoha, mnoha dnech útrap, konečně vlak vjíždí do překládové stanice. S překládáním se spěchá, na trati vedoucí k československým hranicím je mnoho takových transportů. Když uvážíme, že celá cesta trvala průměrně 21 dnů a každý den na místo určení dorazil jeden transport, tak na celé dlouhé trati přepravy volyňských Čechů bylo vždy 21 takových transportů, jako je tento, o kterém je psáno. Tam někde po tratích v Sovětském svazu je možné odstavit některý vlak na vedlejší kolej a nechat ho tam stát několik hodin, možná i dnů, tady na překládovém nádraží to už nejde. Překládová stanice je jen jedna, je to Mukačevo na území Podkarpatské Rusi, součást dnešní Ukrajiny a která za první československé republiky byla územím československého státu. V této stanici to musí klapat, aby se zcela nezaplnila a neucpala, tak důležitá železniční stanice.

Tento transport večer dorazil do stanice svého překládu a v ranních hodinách už pokračoval a to už ve vagónech československých drah, které se vůbec nedaly přirovnat k těm sovětským, ještě blíže k hranicím, do stanice Čop a ještě blíže k hranicím až do poslední stanice na území Podkarpatské Rusi (Sovětského svazu). Tam transport převzala velká skupina sovětských vojáků a

na stupátkách každého vagónu doprovází vlak až na samé hranice. Těsně u hranic vlak hodně zpomaluje a vojáci seskakují, stále ještě svými zraky sledují tento vlak. Strojvůdce, který je už Slovák, silně zapíská a tento vlak překračuje sovětsko-československé hranice.

Cíl toho transportu se blíží. Je to velký historický okamžik. Dnem 25. března v odpoledních hodinách skončil pro tuto skupinu volyňských Čechů pobyt v cizině. V tomto případě skončili být občany pod vlivem Sovětského svazu. Také překročením hranic přestali být občany Sovětského svazu a stali se občany Československé republiky. Jak nepředstavitelně krásné a jednoduché!

Jenže: Co všechno bylo třeba vykonat, co všechno bylo třeba prožít, co všechno bylo třeba přetrpět na bojištích, ale také ženy, děti, starci ve svých domovech, než bylo možno tento pomyslný krok přes sovětsko-československou hranici udělat. Tím krokem skončilo vše - 75 a také více let v cizině, mnoho let strádání, ale také hodně spokojených a krásných let, kdy mnozí si dokázali nahospodařit značné jmění. Skončilo a to je nejdůležitější, utrpení posledních let, které bylo už neúnosné.

Co všechno zůstávalo, za tímto pomyslným krokem, přes proužek země - hranici... Konečně na československé půdě. Po překročení hranic se všichni dívají ven, na krajinu a mnozí si říkají: *„Tak toto je ta země, na které padlo a leží tak hodně našich vojáků. Konečně jsme tam, kde jsme chtěli být už velmi dávno - doma ve vlasti!“*

Jaká obrovská radost vzplála u všech cestujících transportu. Lidé pronášeli radostné věty, u některých se řinuly slzy radosti, že už skončilo to nesnesitelné peklo, kde člověk nebyl ničím a těšili se, až vlak udělá první zastávku na československé straně. Za krátkou dobu vlak zastavuje už na Slovensku. Tam je vlak očekáván s československými občany, informační, zdravotní, zásobovací a také vojenskou skupinou.

Jak už bylo oznámeno ještě na sovětské straně, že po překročení hranic cestující bude čekat kuchyně s teplým jídlem, dostatek krmí pro koně, dobytek a ostatní domácí zvířectvo a to se také hned dělo. S každé rodiny si bere jeden člen nějaké kuchyňské nádobí, které si vezou hospodyňky sebou a spěchá se postavit do dlouhé řady před vojenskou polní kuchyni. Po velmi dlouhém čase, znovu teplá, chutná a vydatná strava.

Doba první zastávky na československém území je značně dlouhá. Po obědě a rozdání krmení pro domácí zvířectvo následuje zběžná lékařská prohlídka a po ní ošetření nemocných. Také

byla provedená preventivní zdravotnická asanace. To pro případ, že by někdo po tak dlouhé době v nečistých dobytčích vagónech, převážel přes hranice nějakého lidského cizopasníka.

Nakonec té zastávky se všichni shromažďují před vlakem, kde se jim dostává do rukou poslední číslo časopisu Věrné strážce, časopis který pro volyňské Čechy je vydáván v Žatci. Dostávají informace, jednak o dalším průběhu cesty, bylo jim sděleno, jak bude o cestující postaráno dále, že transporty mají jízdní harmonogram cesty a je také rozvrh, kde budou cestující na snídani, oběd a kam až dojedou k večeři. Po tolika dnech strádání a věčného stání na neznámých, temných nákladních nádražích, najednou taková péče. Bylo to něco ohromného. Avšak nastoupeným před vlakem byly sděleny i jiné věci.

K cestujícím promluvil důstojník československé armády. Jeho proslov byl velmi příjemný, plno vřelých uvítacích slov, ale také mnoho poučení, jak se lidé po příjezdu na místo určení a nejenom tam, ale v budoucnu, ve shromažďovacích střediscích a také až přijdou na nová bydliště mají chovat. Co smějí mluvit, a co ne, bylo zdůrazňováno, že velmi nevhodné je mluvit o tom, jak se v poslední době v Sovětském svazu měli. Kdo by přece jenom neuposlechl a mluvil pravdu o sovětském tajuplném svazu, může se mu stát, že půjde za to do lochu (do vězení).

Mnozí si toto poučování vzali k srdci a řídili se jimi až do své smrti. Moc dobře věděli, jak to bylo v cizině, „*A proč bych si kazil spokojený život ve vlasti,*“ si mnozí říkali (a ze začátku to také tak vypadalo, že bude spokojený), a skutečně na všechno, co bylo tam na druhé straně zapomněli. Avšak byli i takoví, kteří to všechno zlo nedokázali v sobě přetrpět a chtěli je někomu svěřovat a bohužel dost často se svěřovali těm nepravým spoluobčanům.

Vzorně se na československé straně o transporty přivázející volyňské Čechy starali. Péče to byla obdivuhodná. Tady se člověk dopravoval tak, jak skutečně se dopravovat má - i když to bylo i nadále pouze v nákladních vagónech zvaných dobytčáky, vždy se jelo přednostně před jiným neživým materiálem. Bylo to, po tolika strastech, radostné cestování, hlavně s myšlenkou, že už se cestuje po československém území a že už brzy to všechno mačkání ve vlcích skončí. Že už se nebude muset spát na podlaze vagónu, na svých zavazadlech, nebo na krmení pro dobytek, že už konečně bude mít větší prostor než několik málo metrů. Konečně bude moci vykonávat svojí lidskou potřebu na klidném místě. Také chyběla voda pro každodenní očistu a toaletu, hlavně na sovětské straně. Nebylo žádné soukromí rodin, na který byli po dlouhá léta navyklé. To všechno

dlouhé dny značně chybělo... Hospodyňky se také těšily až budou moci si uvařit svoje jídla podle vlastních představ.

Když cesta 600 km, po území Sovětského svazu trvala celých sedmnáct dní, tady po překročení hranic cesta 700 km s velkými zastávkami na jídlo, které byly až dvouhodinové se ujela za pouhé čtyři dny.

Bylo už večer, když se vlak vydával na už mnohem příjemnější cestu. Zastávky byly jen ty nejn nutnější a také, co nejkratší.

Ráno 26. března 1947 tento transport zastavuje na delší zastávku v Košicích. Vydává se tady snídaně, krmení pro zvířectvo, a co bylo hlavní, každý příjíždějící volyňský Čech dostal do ruky první československé peníze. Je to jednorázová podpora 300 Kč. V tu dobu částka dostačující na zbývající cestu do místa určení na mimořádná vydání.

Bylo dohodnuto, že stěhující české obyvatelstvo z Volyně si bude moci uložit 1000 rublů na osobu. Ty peníze se ukládaly u sovětských úřadů a v Československu proběhla výměna 1 Rb za 3 Kč. Obnos to poměrně malý, pokud se to počítalo podle cen mezi obyvatelstvem, avšak sovětské úřady měly mezinárodní hodnotu rublů zcela jinou. Ostatní peníze pokud nějaké zůstávaly bylo třeba složit na kvitanci nebo nějak utratit a také se muselo počítat s tím, že bude třeba na sovětské straně někoho podplatit, což v této zemi a v tuto dobu bylo naprosto běžné.

Další cesta vede přes Poprad a dále celým severním Slovenskem. Přes všechna ta místa, kudy vedla bojová sláva československých vojáků, přes města, kudy postupovaly a osvobozovaly je československé jednotky. Jiřímu, který si mapu Československa opatroval jako oko v hlavě a v době bojů a postupu československých vojsk si označoval špendlíčky města, najednou měl možnost těmito už známými městy z válečného tisku projíždět a vidět je alespoň z vlaku.

Vlak projíždí v tu dobu ještě pomyslnými slovensko - českými hranicemi. Jedna z poledních zastávek je v Hranicích na Moravě. Po obědě zůstává ještě nějaký čas než bude vlak pokračovat v cestě. Bylo zjištěno, že v malé vzdálenosti od nádraží se nachází holič. Jiří ještě s dvěma kluky stejně starými jako on, jdou se nechat ostříhat. Pro kluky je to první skutečný holič v životě. Také vousy, spíše jen jakési čmejří se začíná objevovat a tak v tomto holičství je i první oholení. Chlapci vycházejí od holiče zcela jiní. Ještě by scházela pořádná koupel, aby se mohl smýt veškerý zápach po dlouhé cestě. Chlapci přicházejí právě včas, jen za malou chvíli se vlak rozjíždí.

I taková věc, jako je ujetí transportu tady v Čechách není žádný problém. Osobní vlaky jezdí poměrně často, pravidelně a hlavně ne moc přeplněné - to se nedá přirovnávat k tomu, co jsme viděli na sovětských drahách, hlavně ve stanici Sambor. Při takové události, jako bylo ujetí svého transportu, stačí se nahlásit na stanici a tam jsou i na takové situace připravení. Doporučí vhodný osobní vlak a vystaví volný cestovní doklad a transport se snadno dohoní. Horší to bylo na sovětské straně. Tam si každý pořádně hlídal svůj vlak.

Když se vlak konečně blíží ke konci svému putování, najednou pro cestující nastává velké překvapení. Zjišťují, že vlak byl odkloněn z hlavní tratě a z Pardubic pokračuje na Liberec. Jako konečná stanice a reemigrační středisko je Jablonec nad Nisou.

Po dojezdu do tohoto střediska se mnohé rodiny odmítají vyložit. Oprávněně to odůvodňují tím, že na Žatecku a jiných západních okresech státu už někoho mají. Nastává vyjednávání. Je to další den zdržení. A znovu pokračuje cestování, avšak už prvního dubna ve večerních hodinách dojíždí vlak do konečné vykládací stanice Žatec.

Na nádraží v Žatci čekají už usídlené v českém pohraničí otcové, manželé, synové. Také Jiřího bratr Jaroslav se tady nachází. Kolik to bylo radosti, objímání a také slz. Setkání po tak dlouhé době. Setkání někde také dost opatrná, hlavně mezi manželi, vždyť si také museli vyjasnit některá temná místa jejich odloučeného života. Někteří, už usídlenci, přijeli nákladními auty a ještě též večer si odvázejí rodiny domů. I Jiří se ještě v noci dostal na Jaroslavův stateček, kde ho už čekala sestra Nina. Radost se setkání byla obrovská.

Tímto dnem pro Jiřího všechno skončilo. Je to jeho poslední den s rodinou, která ho až dosud ovlivňovala a dělala jen samé mu nepříjemnosti. Konečně volný, po všech stránkách...

Za poznámku stojí uvést, že po příjezdu volyňských Čechů do vlasti v roce 1947, vzal Jaroslav celou Perníčkovou rodinu (všechny ještě svobodné) na nějakou dobu, než jim otec Jan Pancíř našel místo k usídlení, pod svojí střechu. Jaroslav to považoval jako samozřejmost, kterou musí pro ně splnit. „*Za všechno bezpráví, které na mne v mládí bylo vykonáváno, dobrem se vám všem odměním,*“ si říkal Jaroslav. Na vše špatné z dětství a mládí se najednou zapomínalo. To byla nejlepší jeho odpověď! „*Kdo na mne kamenem, já na něho chlebem,*“ říká staré české přísloví.

Život šel dál a je zajímavé, že až o mnoho, mnoho let později a bylo to už v té době, kdy Jan ve značně vysokém věku složil svoje kosti k věčnému klidu, začaly opět velké nesrovnalosti se členy

rodiny Perníčků. Teprve v tuto dobu se začala projevat normálnímu lidskému myšlení až neuvěřitelná nenávisť vůči jeho osobě. V tu dobu se veškerá pravda začala hlásat jako lež a lež a mnoho nesmyslných výmyslů se začalo uvádět jako pravda. Na všechno, co Jan a jeho děti na osadě odpracovaly bylo zapomenuto. Jak skutečně stály proti sobě obě rodiny...

To všechno se najednou začalo vykládat jinak... A zdálo se, že v některých momentech byl na pozůstalé Janovi děti vynakládán i malý nátlak, aby uznaly, že Jan byl špatný člověk...

V některých výplodech - dalo by se říci výplodech z nemocných hlav, které si už žádnou pravdu pamatovat nemohly, vyvstaly nové nesmyslné představy, jak to tenkrát bylo a to takové, aby vyhovovaly právě jen jim samotným a těm také začaly věřit. Snad se mezi nimi počítalo s tím, že za těch mnoho let všichni na pravdu zapomněli a je třeba přijít s novými báchorkami, nesmysly a lžemi, které budou podávány za pravdu.

Jenže jsou lidé, kteří až do posledního dne svého života si budou přesně pamatovat, jak vše skutečně bylo. Na některé momenty v lidském životě a hlavně na ty špatné až drastické se prostě a jednoduše zapomenout nedá. Proto bylo velkou nutností všechno napsat a to tak, jaká pravda skutečně byla...

Snad bude vhodné ještě dodat, že Jiří skutečně do učení na řemeslo nastoupil. Bylo to právě to řemeslo, kterému se měl učit už ve Zdobunově. Jeho učení řemesla bylo už ve vysokém věku, nastupoval v 18 letech. Šel do učení, avšak ne s pomocí někoho, sám se rozhodl a s malými komplikacemi se do učení dostal. Ty komplikace byly právě k jeho vysokému věku, kdy jiní už vycházejí a jsou vyučeni. „*Potřebují jednoho hochu k soustruhu a ty se mi tam budeš hodit,*“ řekl mistr dílny Jiří Kůrka v Lounech do které měl Jiří nastoupit.

Bylo to skvělé rozhodnutí. Při učení řemesla bylo třeba také navštěvovat školu, kde se vyučovalo jednak teoretická část řemesla, ale také matematice, českému jazyku a jiným velmi potřebným a zajímavým předmětům. Jak to bylo dobré...

Všechno učivo bylo něco naprosto nového, učivo takové, kterému se dalo bez velké námahy porozumět. Rovněž bylo možné získat takové vědomosti, jež se týkaly českých a slovenských spisovatelů, básníků, buditelů a jiných významných postav českého a slovenského národa. Bylo správné, že o něco později, absolvování těchto škol se zařazovalo jako středoškolské vzdělání. Jiří v této škole nasbíral velké množství znalostí, které jej provázely celý život. I když si říkal, že

člověk není nikdy dostatečně moudrý - vždy se mohl vracet k malé studnici, z které bylo možno trochu načerpat z vědomostí získaných právě v této škole.

Jiří Pancíř Lovosice 2003

| | |
|--|-----|
| OBSAH | |
| DÍL PRVNÍ | 3 |
| Úvod | 4 |
| Vážení čtenáři | 7 |
| Trochu historie z Ukrajinské Volyně | 8 |
| Důvody k českému vystěhovalectví | 11 |
| To byla jedna stránka, a jak to byla na straně druhé | 12 |
| Příjezd Čechů na Volyň a začátky hospodaření | 15 |
| Přísaha Čechů ruskému carovi | 17 |
| Jan a škola | 18 |
| Zlé období zničení rodiny i hospodářství | 22 |
| Jan, syn Jana staršího | 28 |
| DÍL DRUHÝ | 31 |
| Jan Pancír v první světové válce | 32 |
| Návrat ze zajetí | 36 |
| Založení rodiny | 41 |
| Smrt manželky | 44 |
| DÍL TŘETÍ | 47 |
| Záhadná návštěva | 48 |
| Jan na osadě Jablonovka | 54 |
| Děti u otce | 66 |
| Bez babičky | 72 |
| Jan zvelebují statek Perníčků | 78 |
| Rodinná láska | 83 |
| Návštěvy Janových dětí u svých příbuzných | 90 |
| Velká nesrovnalost v rodinách | 96 |
| Pověřčivost | 100 |
| Jiří | 102 |
| DÍL ČTVRTÝ | 105 |

| | |
|--|-----|
| Odjezd Jiřího z Jabloňovky do vesničky Český Mstěšín | 106 |
| V novém působišti – nový lepší život | 113 |
| Český Mstěšín | 124 |
| Rybník v Českém Mstěšíně (Ládovce) | 126 |
| Další seznamování se s novým působištěm | 131 |
| Poznávání sovětské moci | 140 |
| Senoseč | 157 |
| Žně | 159 |
| Vybírání brambor | 167 |
| Nový školní rok | 170 |
| Malé zajímavosti | 183 |
| Příchod německých vojsk | 190 |
| Školy za okupace | 201 |
| Likvidace sovětských zajatců | 203 |
| Kruté a zničující časy pro židovské obyvatelstvo | 206 |
| Na podzim 1942 svou činnost zahájily jednotky UPA | 210 |
| Požár mlýna ve Mstěšíně | 219 |
| Smrt šla kolem | 221 |
| Pojišťování se v době války | 224 |
| Polská partyzánská jednotka | 225 |
| Ruští partyzáni | 228 |
| Začátek roku 1944 | 229 |
| Na noc rozvědná jednotka | 236 |
| Stavba mostu v Lučici | 238 |
| Příjezd dělostřelectva | 239 |
| Velitelství | 240 |
| Po útoku, zajatci na velitelství | 242 |
| Velké povzbuzení, jedou tanky | 244 |
| Nacházení munice - nebezpečí poranění | 247 |

| | |
|---|-----|
| Nalezení pušky a co s ní | 249 |
| Hnání dobytka do Lucka | 250 |
| Čeští volyňští muži a chlapi jdou do války | 252 |
| Několik zajímavých článků z volyňského týdeníku | 257 |
| Úvaha | 261 |
| Patnáctiletý kapitán | 265 |
| Smutný poválečný příběh | 268 |
| DÍL PÁTÝ | 270 |
| Návrat na osadu | 271 |
| Jaroslav se v Čechách setkal se sestrou | 283 |
| Cesta pro mouku | 287 |
| Vytoužená velká cesta | 291 |